

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

"ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ,"

ΑΡΙΘ.

12

138
Α. ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ

ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

ΚΑΙ

ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Handwritten signature

ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

~~150.~~

~~138~~

~~138~~

~~A. B. A. 20~~

14 Β. Αρ. 30

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

“ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ,, ΑΡΙΘ. 12

ΛΕΩΝΙΔΑ ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ

ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

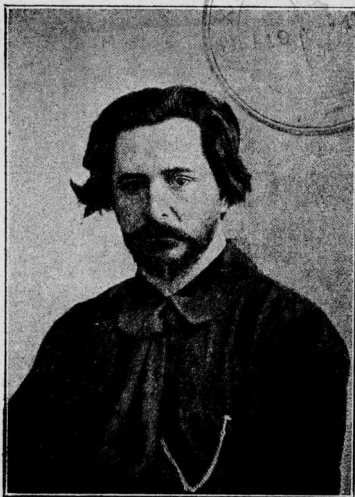
ΑΘΗΝΑΣ ΣΑΡΑΝΤΙΔΟΥ

— — —

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

Λεωνίδας Ἀντρέγιες

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΑΝΤΡΕΓΙΕΦ

Ὁ Λεωνίδαζ Ἀντρέγιεφ γεννήθηζε στὴ Μόσχα στὰ 1870. Τελείωσε τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πετροπόλεως μὲ χίλιες στερήσεις, ἀναγκασμένος συχνὰ νὰ πουλάῃ καὶ τὰ ρούχα του ἀκόμη, γιὰ νὰ ζήσῃ. Λίγα χρόνια ὕστερα, ἔχοντας τὸ δίπλωμα τοῦ δικηγόρου, πρωτοφάνηζε στὶς ἐφημερίδες μὲ κάτι σημειώματα γιὰ διάφορες δικαστικὰς ὑποθέσεις. Ἀπὸ τὸ 1896 ἀρχίζει ἡ φιλολογικὴ του δράσις μὲ τὴ δημοσίευσιν μερικῶν διηγημάτων του ἀπ' τὴ δικηγορικὴ ζωὴ : « Ἡ Δίκη », « Ἡ πρώτη ἀμοιβή » κτλ.

Τὸ ἔργον τοῦ Λ. Ἀντρέγιεφ συζητήθηκε πάρα πολὺ ἀπ' τὴν ἀρχὴν ποὺ πρωτοφάνηκε, καὶ στὴ Ρωσικὴ λογοτεχνίαν κανένας σύγχρονος λογογράφος δὲν προεκάλεσε τόση προσοχὴ ὅσον αὐτός. Τὸ ξεχωριστὸν τοῦ ταλέντου τὸ χαρακτηρίζει ἀσύγκριτα ἕνας κριτικὸς του, λέγοντας : « Ὁ Ἀντρέγιεφ εἶναι κρύος ἢ θερμός, μὰ ποτὲ γλυκός. »

Τὰ ἔργα τοῦ Ἀντρέγιεφ μορεῖ νὰ τ' ἀγαπᾷ κανεὶς ἢ νὰ μὴν τ' ἀγαπᾷ, πάντα ὅμως εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὰ λογαριάζῃ ὡς ἔργα ἐνὸς φωτεινοῦ καὶ ἰδιορροῦθμου ταλέντου, ποὺ ἡ κάθε του ἀποψη ἔχει ἐνδιαφέρον καὶ εἶναι ἀξία βαθειᾶς προσοχῆς—ὡς καὶ οἱ ἀτεχνίαι του ἀκόμη.

Μεταφράστηκε πρῶτα στὴ Γερμανικὴ καὶ ὕστερα σ' ὅλες σχεδὸν τὶς ξένες γλῶσσας. Κ' ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα εἶναι γνωστὸς ἀπὸ καιρὸ, ὅπου διαβάζεται μὲ πολλὴν ἀγάπην. Ὁ Ἀντρέγιεφ δὲν εἶναι μόνον μὲγάλος συγγραφεὺς, εἶναι καλλιτέχνης καὶ ποιητής. Τὰ δημιουργήματά του τὰ διακρίνει μιὰ δυνατὴ ἐπαναστατικὴ πνοή, ποὺ συγκλονίζει τὸν ἀναγνώστη. Δὲν εἶναι ἔργα ἄρρωστης φαντασίας, ἔργα κανενὸς νεύρασθενικοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἀκουσα πολλοὺς νὰ λένε. Οἱ

ἡρώες του εἶναι πάντοτε ἄνθρωποι μὲ σιδερένια θέληση καὶ ἄτσαλένια ψυχὴ, ἔτοιμοι νὰ θυσιάσουν καὶ τὴ ζωὴ τους γιὰ νὰ γκρεμίσουν τὸν τοῖχο τῶν κοινωνικῶν προλήψεων.

Μέσα στὴν κολοσσιαία ἐργασία του ξεχωρίζουμε τὶς τραγωδίες ὁ «Ὁκεανός», ὁ «Ἀνάθεμας», ὁ «Βασιληᾶς τῆς πείνας», ὅπου ζωγραφίζει τόσο δυνατὰ καὶ ἔντονα καὶ μὲ τρόπο γενικὸ τὴν τραγωδίαν ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, σφιγμένης σὲ κάποιο μαγεμένο κύκλο: τῆς νίκης καὶ τῆς ἥττας.

Ὁ Ἀντρέγιεφ ἀγαπήθηκε πολὺ καὶ ὥς δραματικὸς συγγραφεὺς, καὶ τὰ ἔργα του μεταφρασμένα ποιχτήκανε σ' ὅλα τὰ θεάτρα τῆς Εὐρώπης. Ἀπ' τὰ κοινωνικά του δράματα ξεχωρίζουν ἡ «Κατερίνα Ἰβάνοβνα», ἡ «Ἀνθὴ» καὶ ἡ «Ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου», ποὺ σὰν πρωτοπαίχτηκε συγκλόνισε ὁλόκληρο τὸ διανοητικὸ κόσμον τῆς Ρωσσίας. Δὲν ὑπάρχει γωνίτσα ποὺ νὰ ἔχῃ θεάτρο καὶ ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ παιχθῇ —καθὼς καὶ σ' ὅλα τὰ μεγάλα θεάτρα τῆς Εὐρώπης— τὸ συμβολικὸ αὐτὸ ἔργο, τὸ γεμάτο δραματικότητα καὶ πρωτοτυπία.

Γιὰ τὸ Λεωνίδα Ἀντρέγιεφ, τὸ μεγαλύτερο ψυχολογικὸ ταλέντο τῆς σύγχρονης Ρωσικῆς λογοτεχνίας, δὲν μπορεῖ ἐδῶ νὰ γίνῃ πλατύτερος λόγος. Δημοσιεύοντας σήμερα τρία του διηγήματα, ἄρκετὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ιδιότυπης τέχνης του, αὐτὸ μόνο ἤμποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς ὁ Ἀντρέγιεφ δὲν εἶναι μονάχα ὁ πιὸ δυνατὸς συγγραφεὺς τῆς σημερινῆς Ρωσσίας, μὰ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ξεχωριστὲς φυσιογνωμίες τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. (*)

Α. Σ.

(*) Τελευταῖα μερικὲς εὐρωπαϊκὲς ἐφημερίδες ἀναγράφανε πὼς ὁ Ἀντρέγιεφ πέθανε. Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀβεντική, μ' ἂν ὅμως ἀληθεύῃ ἡ ἀπώλεια τοῦ Λ. Ἀντρέγιεφ ἀφήνει ἓνα δυσαναπλήρωτο κενὸ μέσα οτὴ σύγχρονη πνευματικὴ ζωὴ τῆς Εὐρώπης καὶ σταματᾷ ἔτσι ἀνέλπιστα τὴν τόσο σθεναρὰ ἀρχινισμένη σταδιοδρομίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ καλλιτέχνη.

ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Είχε πάντοτε εξαιρετική επιτυχία σ' όλες του τις υποθέσεις· αυτές όμως τις τρεις τελευταίες ημέρες ή τύχη γύρισε έχθρικά εναντίον του. Σάν ένας άνθρωπος, του οποίου ή μικρή ζωή έμοιαζε μ' ένα μεγάλο κ' επικίνδυνο τυχερό παιχνίδι, ήξερε όλες εκείνες τις απρόοπτες αλλαγές της τύχης και κατώρθωνε να μ' ή τις λογαριάζη—και για ποντάρισμα στο παιχνίδι του χρησίμευε ή ίδια ή ζωή, και ή δικιά του και ή ξένη, κι' αυτό μοναχά ήταν αρκετό να τόν κάνη να συνειθίση στην προσοχή, στη γρήγορη αντίληψη και στον ψυχρό και σταθερό υπολογισμό.

Και τώρα έπρεπε να κατορθώση να ξεμπλέξη.. Κάποια σύμπτωση, μιὰ απ' εκείνες τις μικρές συμπτώσεις, που δέν μπορεί κανείς να προμαντέψη, έφερε στα ίχνη του την αστυνομία, και να, δυο μερόνυχτα τώρα, κυνηγούσαν αυτόν τόν περίφημο τρομοκράτη και βομβοσφενδονιστή, οί μυστικοί αστυνόμοι, και τόν κυνηγούσαν επίμονα σ' ένα στενό και περιορισμένο κύκλο. Τά διάφορα σπίτια όπου μπορούσε να

κρυφθῇ, τὸ ἓνα ὕστερα ἀπὸ τ' ἄλλο, κλείσθηκαν γι' αὐτόν, — ἔμειναν ἀκόμη ἐλεύθεροι μερικοὶ δρόμοι, κάνα δύο πάρκα κ' ἐστιατόρια, ἡ φοβερὴ ὅμως ἐξάντληση — γιατί δὲν κοιμήθηκε δύο μερόνυχτα — καὶ ἡ μεγάλη ἔνταση τῆς προσοχῆς μπορούσαν νὰ γίνουν ἀφορμὴ ἐνὸς καινούργιου κινδύνου· γιατί ἦταν δυνατὸ ν' ἀποκοιμηθῇ κἄπου, ἐπάνω σὲ κανένα μπᾶγκο τοῦ πάρκου, ἢ καὶ μέσα σὲ κανένα ἀμάξι, καὶ μετὸν πιὸ ἀνόητο τρόπο, σὰ μεθυμένος, νὰ δρεθῇ στο τμήμα. Αὐτὰ γινόντανε τὴν Τρίτη. Τῇ δὲ Πέμπτῃ, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μοναχὰ ἡμέρα, θὰ γινότανε ἡ ἐκτέλεση μιᾶς μεγάλης τρομοκρατικῆς πράξης. Οἱ προετοιμασίες τοῦ φόνου ἀπασχολοῦνταν ἀρκετὸ καιρὸ ὁλόκληρη τῇ μικρῇ τους διοργάνωσιν, καὶ ἡ «τιμὴ» ποὺς θὰ πετάξῃ τὴν τελευταία ἀποτελεσματικὴ μπόμπα ἦταν ἀνταρτημένη ἀκριβῶς σ' αὐτόν. Ἦταν λοιπὸν ἀπαραίτητο νὰ μείνῃ ἐλεύθερος μετὰ κάθε τρόπο.

Καὶ τότε, μιὰ βραδυὰ τοῦ Ὀκτώβρη, τὴν ὥρα ποὺ στεκότανε στὴ διασταύρωση δύο μεγάλων δρόμων, ἀπεφάσισε νὰ πάῃ σὲ κανένα ἀπὸ κεῖνα τὰ κοινὰ σπίτια. Ἦταν καιρὸς πιά, ποὺ σκεπτότανε νὰ καταφύγῃ ἐκεῖ, ἂν καὶ τὸ καταφύγιο αὐτὸ δὲν τοῦδινε καμμιάν ἐλπίδα, ἂν δὲν τὸν ἐμπόδιζε κἄποια ἄλλη αἰτία : μ' ὅλα τὰ εἴκοσι ἔξη χρόνια τοῦ ἦτανε ἀγνός, δὲν ᾔξερε καθόλου τίς γυναῖκες ἐκεῖνες καὶ ποτέ του δὲν εἶχε πατήσῃ σὲ κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ σπίτια. Ἦτανε ἀναγκασμένος κάποτε νὰ παλαίψῃ, γιὰ λίγο

καιρὸ ὅμως, μιὰ βαρεῖα καὶ δύσκολη πάλη μετὰ τὴν ἐπαναστατημένη σάρκα του, σιγὰ-σιγὰ ὅμως ἡ ἐγκράτεια γίνηκε συνήθεια, καὶ τ' ἀποτελεσματικὴ ἦταν νὰ γίνῃ ὅλως διόλου ἀδιάφορος πρὸς τὴς γυναῖκες. Καὶ τώρα ποῦ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ βρεθῇ τόσο σιμὰ μετὰ μιὰ τέτοια γυναῖκα, ποῦ ἐκμεταλλεύεται τὴν ἀγάπη σὰν καμμιὰ τέχνη, ἴσως καὶ νὰ τὴ δῇ γυμνὴ—τὸν ἔκαμνε νὰ προαισθάνεται ἕνα σωρὸ διαφορὰς καὶ ὑπερβολικὰ δυσάρεστες παρεξηγήσεις. Στὸ τέλος ὅμως τ' ἀπεφάσισε, ἂν τοῦ παρουσιαζότανε καμμιὰ ἀπαραίτητη ἀνάγκη, νὰ πιάνῃ σχέσεις μετὰ ἀπ' αὐτὲς τὴς γυναῖκες, ἄλλως τε τώρα ποῦ ἔπαιζε πρὸ πολλοῦ νὰ ἐπαναστατῇ ἡ σάρκα κ' ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἕνα τόσο σπουδαῖο καὶ μεγάλο διάδημα—ἡ παρθενία καὶ ἡ προσπάθεια νὰ τὴ δικτηρήσῃ ἔχονταν τὴν ἀξία τους. Ὅπως δὴποτε ὅμως ἦταν ἀρκετὰ δυσάρεστο αὐτό, ὅπως καμμιὰ φορὰ εἶναι δυσάρεστο ἕνα μικρὸ συχαμένο ἐμπόδιο, ποῦ εἶναι κινεῖς ἀναγκασμένος νὰ περάσῃ. Μιὰ φορὰ, ποῦ ἐπρόκειτο νὰ τελειώσουν μιὰ σπουδαία τρομοκρατικὴ πράξις ὅπου εἶχε μέρος κι' αὐτός σὰν δόκιμος, εἶδε ἕνα σκοτωμένο ἄλογο μετὰ σχισμένα τὰ πισινὰ καὶ πεταμένα ἔξω τὰ ἐντόστια, κι' αὐτὴ ἡ δρώμικη κι' ἀποτρόπαιη, ἄχρηστη κι' ἀπαραίτητη ὥς τόσο λεπτομέρεια, τοῦ προξένησε μιὰ ἐντύπωση πρὸ δυσάρεστη ἀκόμη κι' ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ συντρόφου του, ποῦ σκοτώθηκε ἀπὸ μιὰ μπόμπα ποῦ σκασε ἐκεῖ κοντά. Καὶ μ' ὅση ἀφοδίκα καὶ χαρὰ φανταζότανε τὴν Πέμπτη ποῦ ἐρχότανε, ὅταν κι' αὐ-

τὸς ἀσφαλῶς θὰ κινδύνευε νὰ σκοτωθῇ, τόσο ἢ νύχτα αὐτὴ πού θὰ περνοῦσε μὲ μιὰ διεφθαρμένη, μὲ μιὰ γυναίκα, πού ἐκμεταλλεύεται τὴν ἀγάπη σὰν τέχνη, τοῦ φαινότανε ἀνόητη, γεμάτη ἀπὸ καῖτι κουτὸ καὶ παράλογο, σὰ μιὰ μάζα ἀπὸ ἀκαθαρσίες, σὰν ἓνα ἀποπνιχτικὸ χάος.

Ἄλλος ὁμῶς τρόπος σωτηρίας δὲν ὑπῆρχε. Κ' ἐκεῖνος δὲν κρατιότανε πιά στὰ πόδια του ἀπ' τὴν κούραση.

II

Ἦτανε ἀκόμα πολὺ νωρὶς ὅταν πῆγε. Ὡς τόσο ἢ μεγάλη κι' ἄσπρη σάλα μὲ τίς ἐπίχρυσες καρέκλες καὶ τοὺς καθρέφτες ἦταν ἑτοιμὴ πιά γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῶν ξένων, καὶ τὰ φῶτα ἦταν ἀναμένα. Κοντὰ στ' ἀνοικτὸ πιάνο καθότανε ὁ παιανίστας, ἓνας νέος πολὺ καθὼς πρέπει, μὲ μαῦρο σακάκι, — αὐτὸ τὸ σπῆτι ἦταν ἓνα ἀπ' τ' ἀκριβώτερα, — ἐκάπνιζε, ρίχνοντας μὲ προσοχὴ τὴ στάχτη τοῦ τσιγάρου του γιὰ νὰ μὴ λερώσῃ τὸ κουστούμι του, καὶ φυλλομετροῦσε τίς νότες, ἐνῶ στὴ γωνία πού ἦταν κοντὰ στὴ μισοσκότεινη αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς, ἀπάνω σὲ τρία θαλμῆνα στὴ σειρὰ καθίσματα, καθόντανε τρία κορίτσια καὶ καῖτι λέγανε σιγανὰ ἀναμεταξύ τους.

Σὰν μπήκε στὴ σάλα μὲ τὴ νοικοκυρά, τὰ δυὸ κορίτσια σηκωθήκανε, ἐνῶ ἡ τρίτη ἔμεινε καθισμένη· κ' ἐκεῖνες πού σηκωθήκανε φοροῦσαν πολὺ ντεκολιτὲ φορέματα, ἐνῶ ἡ τρίτη ἦταν ντυμένη μ' ἓνα σε-

μινὸ μαῦρο φόρεμα. Κ' οἱ δυὸ τὸν κύτταζαν ἐπίμονα προκαλώντας τὸν ἀδιάφορα καὶ κουρασμένα, ἢ τρίτῃ ὅμως γύρισε τὸ πρόσωπο, καὶ τὸ προφίλ της ἦταν ἀπλὸ καὶ ἡσυχρ ὅπως κάθε τίμιου κοριτσιοῦ ποῦ σκεπτότανε κάτι. Φαίνεται πὼς διηγότανε κάποια ἱστορία στὶς φίλες της, ἐνῶ οἱ ἄλλες τὴν ἄκουαν, καὶ τώρα κείνη σκεπτότανε τὴν ἱστορίαν αὐτὴ καὶ σωπαίνοντας ἐξακολουθοῦσε τὴ διήγησίν της. Κ' ἐπειδὴ σιωποῦσε κ' ἐσκεπτότανε χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ, κ' ἐπειδὴ μόνο αὐτὴ εἶχε τὸ ἐξωτερικὸ μιᾶς τίμιας γυναῖκας—γι' αὐτὸ καὶ τὴν προτίμησε. Δὲν πῆγε ποτὲ σὲ τέτοια μέρη καὶ δὲν ἤξερε, πὼς σὲ κάθε καλὸ σπῖτι ὑπάρχει μιὰ, κάποτε καὶ δυό, τέτοιες γυναῖκες· εἶναι ντυμένες πάντοτε στὰ μαῦρα, σὰν καλόγριες ἢ νέες χήρες, τὰ πρόσωπά τους εἶναι ὡχρὰ χωρὶς κοκκινάδι κι' αὐστηρά· ὁ ρόλος τους εἶναι νὰ κάνουνε τὴν ἐντύπωση τῆς εὐπρεπείας καὶ τῆς τιμιότητος σ' ἐκείνους ποῦ τὶς ζητᾶνε. Σὰν πᾶνε ὅμως στὶς κάμαρές τους μὲ τοὺς ἀνδρες κ' ἐκεῖ ἀρχινᾶνε νὰ μεθοῦν, γίνονται ὅπως ὅλες, κάποτε μάλιστα καὶ χειρότερες· κάνουνε συχνὰ σκάνδαλα καὶ σπάζουν τὰ πιάτα, κάποτε χορεύουν γυμνές κ' ἔτσι γυμνές ὁρμᾶνε στὴ σάλα, καὶ κάποτε δέρνουν τοὺς ἐνοχλητικούς πελάτες.

Εἶναι ἀκριβῶς ἀπ' ἐκεῖνες τὶς γυναῖκες ποῦ τὶς ἐρωτεύονται οἱ μεθυσμένοι φοιτηταὶ καὶ τὶς προτρέπουνε ν' ἀρχίσουν νέαν καὶ τίμια ζωὴν.

Αὐτὸς ὅμως δὲν ἤξερε ἀπ' αὐτά. Κι' ὅταν ἐκείνη

σηκώθηκε ἀνόρεχτα, κατσουφιασμένη καὶ τὸν κύτταξε δυσαρεστημένη μὲ τὰ βαμμένα μάτια τῆς, κουνώντας κάπως παράξενα τὸ ὠχρό, τὸ ὠχρόλευκο πρόσωπό τῆς, — ἐκεῖνος ξανασκέφθηκε : « τί ἄξιοπρέπεια ποὺ ἔχει ! » — κ' αἰσθάνθηκε ἀνακούφιτη.

Ἐξακολουθώντας ὅμως τὴν αἰώνια ἀπκραίτητη ὑποκρισία του, ποὺ δίσταζε τὴ ζωὴ του καὶ τὴν ἔκανε νὰ μοιάζῃ μὲ θέατρο, κουνήθηκε μ' ἓνα ἄρκετὰ γελοῖο τρόπο στὰ πόδια του, ἔτριξε τὰ δάχτυλά του καὶ εἶπε στὴ νέα μὲ μιὰ ἀνεπιτήδευτη φωνὴ ἐνδὲς πεπειραμένου διαφθορέα :

— Λοιπόν, μικροῦλα μου ; Πᾶμε στὴν κάμαρά σου, αἱ ; Ποῦ εἶναι ἡ φωλιτσα σου ;

— Θέλετε τώρα ; ρώτησε μ' ἀπορία τὸ κορίτσι καὶ σήκωσε τὰ φρύδια.

Ἐκεῖνος γέλασε χαριεντιζόμενος, δείχνοντας τὰ ἴσια, πυκνὰ καὶ γερὰ δόντια του, γίνηκε κατὰ κράτος κι' ἀποκρίθηκε :

— Καὶ βέβαια. Γιατί νὰ χάνωμε τὸν πολυτίμο καιρό μας ;

— Ἐδῶ θᾶχουμε καὶ μουσική. Θὰ χορέψωμε.

— Μὰ τί σημασία ἔχει ὁ χορός, ἀγάπη μου ; Μιὰ ἀνόητη ἐνασχόληση, ἓνα κυνήγι τῆς οὐράς. Θαρρῶ πὼς θ' ἀκούγεται ἡ μουσικὴ καὶ ἀπὸ καὶ μέσα.

Ἐκείνη τὸν κύτταξε κ' ἐχαμογέλασε :

— Ἀκούγεται, μὰ λίγο.

Ἀρχίνησε νὰ τῆς ἀρέσῃ. Εἶχε ἓνα πρόσωπο

πλατὺ ξυρισμένο, μὲ τὰ μῆλα πεταμένα, κ' ἡ στενὴ γραμμὴ ποὺ σχηματιζότανε πάνω στ' αὐστηρά καὶ καλογραμμμένα χεῖλια του, εἶχε ἓνα ἐλαφρὸ γκρίζο χρῶμα, ὅπως ἔχουν ὅλοι οἱ μελαχροinoὶ ἄντρες ποὺ ξυρίζονται. Εἶχε ὁμορφα καὶ σκοτεινὰ μάτια, ἂν καὶ τὸ βλέμμα τους ἦταν ἀκίνητο, κ' ἐγύριζαν μέσα στὶς κόγχες τους ἀργὰ καὶ μὲ δυσκολία, σὰ νὰ περνοῦσαν κάθε φορά ἓνα πολὺ μεγάλον διάστημα. Κι' ὅμως παρὰ τὸ ξυρισμένο πρόσωπό του καὶ τοὺς ἀνεπιτήδευτους τρόπους του δὲν ἔμοιαζε μὲ γήθοποιό, ἀλλὰ μ' ἄλλον μ' ἓναν ἐκρωσσισμένο ξένο, μ' ἓναν Ἀγγλο.

— Μήπως εἶσαι Γερμανός ; ρώτησε τὸ κορίτσι.

— Λίγο. Περισσότερο Ἑγγλέζος. Σ' ἀρέσουν οἱ Ἑγγλέζοι ;

— Καὶ μιᾶς τόσο καλὰ τὰ ρωσσικά. Δὲν σὲ καταλαβαίνει κανεὶς.

Τότε θυμῆθηκε τ' ἀγγλικό του διαβατήριον, ἐκείνη τὴν παραφθαρμένη γλῶσσά, ποὺ μίλαγε σ' ὅλον τὸν τελευταῖον αὐτὸν καιρὸ, πῶς ξέχασε τώρα νὰ ὑποκριθῇ ὅπως ἔπρεπε καὶ πάλι κοκκίνησε. Σκυθρώπασε ἐλαφρῶς καὶ μὲ ψυχρὴ ἐνεργητικότητα, ὅπου φαινότανε ἡ κούραση, ἔπιασε τὸ κορίτσι ἀπ' τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸ τράβηξε βιαστικά.

— Εἶμαι Ρῶσσος, Ρῶσσος. Λοιπὸν ποῦ θὰ πάμε ; Δεῖξε μου τὸ δρόμο. Ἀπ' ἐδῶ ;

Μέσα στὸ μεγάλο καθρέφτη, ποὺ κχτέδαινε ἴσχυε τὸ πάτωμα, φάνηκε ἀπότομα καθαρὰ τὸ ζευγάρι ποὺ σχηματίζαν οἱ δύο τους : Ἐκείνη ντυμένη στὰ μαῦρα,

ὠχρή, φάνταζε γιὰ πολὺ ὁμορφὴ ἀπὸ μακριά, καὶ κείνος ψηλὸς μὲ πλατεῖς ὤμους, κι' αὐτὸς μὲ μαῦρα, κι' αὐτὸς ὠχρός. Ξεχωριστὰ ὠχρὸ φαίνόντανε κάτω στὸ φῶς τοῦ ἡλεκτρικοῦ τὸ σταθερὸ μέτωπό του κ' οἱ σκληρὲς προεξοχὲς ποὺ σχημάτιζαν τὰ μάγουλα· καὶ γιὰ μάτια εἶχαν κ' ἐκεῖνος καὶ τὸ κορίτσι κάτι μαύρους λίγο μυστηριώδεις μὲ ὁμορφους λάγκους. Κ' ἦταν τόσο ἀσυνήθιστο τὸ μαῦρο κι' αὐστηρὸ αὐτὸ ζευγάρι μέσα στοὺς ἄσπρους τοίχους, στήν πλατιᾷ χρυσωμένη κορνίζᾳ τοῦ καθρέφτη, ποὺ στάθηκε γεμάτος ἀπορία καὶ σκέφτηκε : σὰ νᾶμαστε γαμπρὸς καὶ νύφη. Φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὴν ἀϋπνία καὶ τὴν ἐξάντληση ἢ σκέψη του δοῦλεψε πολὺ ἄσχημα, κ' οἱ ἰδέες του ἦσαν ξαφνικὲς κι' ἀνόητες, γιὰτὶ σὲ λίγο, ἀφοῦ ἔρριξε ἓνα βλέμμα στὸ μαῦρο-αὐστηρὸ καὶ πένθιμο ζευγάρι, σκέφτηκε : Σὰ ν' ἀκολουθᾶμε καμμιά κηδεῖα. Μὰ κ' ἢ μιὰ κ' ἢ ἄλλη σκέψη ἦταν παρόμοια δυσάρεστες γι' αὐτόν.

Καὶ στὴ νέα φαίνεται νὰ μεταδόθηκε τὸ συναίσθημά του, γιὰτὶ κι' αὐτὴ, σωμαίνοντας μ' ἀπορία, ἀγνάντευε μιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς, μιὰ ἐκεῖνον, δοκίμασε νὰ μισοκλείσῃ τὰ μάτια τῆς, μὰ ὁ καθρέφτης δὲν ἀποκρίθηκε σ' αὐτὴ τὴν ἐλαφριά κίνησιν κ' ἐξακολουθοῦσε πάντα ἴδια νὰ ζωγραφίζῃ, βαρεῖα κ' ἐπίμονα, τὸ μαῦρο κι' ἀκίνητο ζευγάρι. Ἴσως νὰ τῆς φάνηκε ὁμορφο αὐτό, ἴσως πάλι νὰ τῆς θύμιζε κάτι δικό τῆς, λίγο μελαγχολικό, — γιὰτὶ χαμογέλασε

σιγανὰ κ' ἔσφιξε τὸ λυγισμένον μπράτσο τοῦ καθελιέρου της.

— Τί ὁμορφο ζευγαράκι! — εἶπε σκεπτική, κι' ἀμέσως ἔγιναν πιὸ εὐδιάκριτες οἱ μαῦρες βλεφαρίδες τους μὲ τὶς γυρτές ἄκρες τους.

Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἀποκρίθηκε κι' ἐπροχώρησε ἀποφασιστικὰ μπροστά, τραδώντας τὸ κορίτσι. Τὰ ψηλὰ γαλλικὰ τακουνάκια χτυποῦσαν ρυθμικὰ στὸ παρκέτο. Περνοῦσαν ἓνα διάδρομο, σκοτεινὸ ὅπως πάντοτε, μὲ μικρὰ δωμάτια, μ' ἀνοιχτές πόρτες, κ' ἐμπήκαν σ' ἓνα ἀπ' αὐτά. Ἐπάνω στὴν πόρτα τῆς κάμαράς της ἦταν γραμμένο μ' ἓνα ἄτακτο χαρακτῆρα «Λιοῦμπα».

— Δοιπόν, Λιοῦμπα. — εἶπε ἐκεῖνος, κυττάζοντας γύρω του, καὶ μὲ τὴν συνειθισμένη του κίνηση ἔτριψε τὰ χέρια, σὰ νὰ τὰ πλυνε μὲ προτοχή στὸ κρύο νερό: — πρέπει νὰ μᾶς φέρουν κρασί καὶ τί ἄλλο ἀκόμη; Φρούτα ἴσως;

— Τὰ φρούτα εἶναι ἀκριδὰ ἐδῶ.

— Αὐτὸ δὲν ἔχει νὰ κάμῃ. Σὰς ἀρέσει τὸ κρασί;

Ἀφηρημένος τῆς εἶπε «σᾶς», ἂν καὶ τὸ παρατήρησε, ὡς τόσο, δὲ θέλησε νὰ τὸ διορθώτῃ, γιὰτὶ ὕπῃρχε κάτι στὰ λόγια της, ποῦ ὑπερὰ ἀπ' αὐτὰ δὲν τοῦ ἐρχότανε νὰ τῆς πῇ «σύ», νὰ χαριεντίζεται καὶ νὰ ὑποκρίνεται. Κι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ συναίσθημα σὰν νὰ μεταδόθηκε καὶ σὲ κείνη, γιὰτὶ τὸν κύτταξε ἐπισταμένα κι' ἀποκρίθηκε ἀργὰ μ' ἓνα δισταγμὸ

στή φωνή, μὰ ὄχι καὶ στή σημασίᾳ τῶν λέξεων ποὺ πρόφερε :

— Ναὶ μ' ἀρέσει. Σταθῆτε θὰ γυρίσω σὲ λίγο. Ὅσο γιὰ τὰ φροῦτα θὰ πῶ νὰ φέρουν δυὸ ἀχλάδια καὶ δυὸ μήλα. Σὰς φτάνουνε. Καὶ κείνη ἄρχισε νὰ μιλᾷ στὸν πληθυντικὸ καὶ στὸν τόνο ποὺ πρόφερε αὐτὴ τῇ λέξει, ἤχοῦσε ὁ ἴδιος πάντα δισταγμός, μιὰ ἐλαφριά ἀμφιβολία, μιὰ ἐρώτηση. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔδωκε προσοχὴ κι' ὅταν ἔμεινε μοναχὸς ἀρχίνησε μιὰ βιαστικὴ καὶ προσεχτικὴ ἐξέταση τοῦ δωματίου. Δοκίμασε πῶς κλειδονότανε ἡ πόρτα — κλειδονότανε καλὰ, μ' ἓνα σύρτη καὶ μὲ τὸ κλειδί. ζύγωσε στὸ παράθυρο, ἄνοιξε καὶ τὰ δύο φύλλα — ἦταν πολὺ ψηλὰ τὸ δωμάτιο, στὸ τρίτο πάτωμα κ' ἔδωγανε στήν αὐλή. Στραβομουρίασε κ' ἐκούνησε τὸ κεφάλι. Ὑστερα ἔκαμε δοκιμὲς μὲ τὸ φῶς : δυὸ μικρὲς λάμπες κι' ὅταν σβυνότανε ἡ μιὰ, ἀναδε ἡ ἄλλη ποὺ ἦταν πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι μ' ἓνα κόκκινο γλ'όμπο — ὅπως σ' ὅλα τὰ καλὰ ξενοδοχεῖα.

Μὰ τὸ κρεβάτι !...

Σήκωσε τοὺς ὤμους κ' ἔκαμε ἓνα μορφασμὸ γέλιου, ὡς τόσο δὲ γελοῦσε, τὸ ἔκαμε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ κουνάῃ καὶ νὰ παίζῃ μὲ τὸ πρόσωπό του, ὅπως τὸ παθαίνουν οἱ ἄνθρωποι ποὺ θέλουν νὰ κρύβωνται καὶ νὰ περιβάλλωνται μὲ μυστήρια, ὅταν ἐπὶ τέλους μένουν μόνοι.

Μὰ τὸ κρεβάτι !

Τὸ πλησίασε, ἄγγιξε τὸ πάπλωμα, ποὺ ἦτανε

ριχμένο ἐπάνω, καὶ μὲ μιὰ ξερνικὴ ἐπιθυμία νὰ κάμῃ τρέλλες, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ὕπνο ποὺ θάκανε σὲ λίγο, ἔγυρε σὺν τὸ μικρὸ παιδί τὸ κεφάλι, φούσκωσε τὰ χεῖλια καὶ ἐγούρλωσε τὰ μάτια, ἐκπρόζοντας ἔτσι τὸν πιὸ μεγάλο βαθμὸ τῆς ἀπορίας. Ἀμέσως ὅμως γίνηκε πάλι σοδαρός, κάθησε καὶ ἄρχισε νὰ περιμένῃ μὲ ἀνία τὸ γυρισμὸ τῆς Λιούμπας. Ἦθελε νὰ φαντασθῇ τὴν ἐρχομένη Πέμπτη, νὰ φαντασθῇ πῶς σὲ λίγο θὰ δρεθῇ σ' ἓνα κοινὸ σπῆτι, πῶς βρισκότανε πιά σ' ἓνα τέτοιο σπῆτι, οἱ ἰδέες του ὅμως δὲν τὸν ἄκουαν, ἀνατρίχιαζαν καὶ κυττοῦσαν ἢ μιὰ τὴν ἄλλην. Αὐτὸ ἄρχισε νὰ ἐρεθίζῃ τὸν ὕπνο, καὶ ἐνῶ ἦταν τόσο γλυκὸς ἐκεῖ στὸ δρόμο, τώρα δὲ χάιδευε πιά μιλὰ μιλὰ τὸ πρόσωπο μετὰ τῇ χγουδωτῇ ἀπαλάμῃ του παρὰ ζούλαγε τὰ πόδια, τὰ χέρια, τέντωνε τὸ κορμί, σὰ νὰ θελε νὰ τὸ κομματιάσῃ. Ἀξαφνὰ ἄρχισε νὰ χασμουριέται κουρασμένα δακρύζοντας. Ἐδῆγα ἀπ' τὴν τσέπη του τὸ πιστόλι καὶ τίς τρεῖς φυσιγγιοθήκες, ποὺ εἶχε γιὰ παρακαταθήκη, καὶ μὲ ὀργὴ ἄρχισε νὰ φυτᾷ μέσα στὴν κάννη τοῦ ὄπλου, — ὅλα ἦταν ἐν τάξει, καὶ ἤθελε φοδερά νὰ κοιμηθῇ.

Ὅταν φέρανε τὸ κρατὶ καὶ τὰ φροῦτα καὶ ἦρθε ἐπὶ τέλους ἡ Λιούμπα — ποὺ ἄργησε γι' ἄγνωστο λόγο, — κλειδῶσε τὴν πόρτα — πρῶτα μονάχα μὲ τὸ σύρτη καὶ τῆς εἶπε:

— Λιούμπα...δὲν πίνετε; Ὅρίστε.

— Ἀμέ σεῖς ; — ρώτησε μ' ἀπορία τὸ κορίτσι καὶ τοῦρριξε μιὰ λοξή γρήγορη ματιά.

— Ἐγὼ θὰ πιῶ ὕστερα. Ξέρετε ἔχω νὰ κοιμηθῶ δυὸ νύχτες, γλεντοῦσα καὶ τώρα...χασμουρίθηκε, ἀνοίγοντας διάπλατα τὸ στόμα.

— Ὑστερα ;

— Δὲ θ' ἀργήσω. Μοναχὰ μιὰ ὥρα... Δὲν θ' ἀργήσω. Σεῖς πιέτε, σᾶς παρακαλῶ, μὴ στενοχωρεῖστε. Φάτε καὶ φρουτά. Γιατί νὰ φέρετε τόσα λίγα ;

— Θὰ μπορέσω νὰ πάω στὴ σάλα ; Ἐκεῖ σὲ λίγο θὰ παίζῃ ἡ μουσική.

Αὐτὸ δὲν ἦταν καὶ τόσο εὐχάριστο. Θ' ἀρχινοῦσαν νὰ μιλοῦν γι' αὐτόν, γι' αὐτὸν τὸν παράξενο μουσαφίρη, ποὺ ἔπεσε ἀμέσως νὰ κοιμηθῇ, θὰ τῷ κάναν συζήτησι, ἴσως καὶ νὰ μάντευαν ποιὸς ἦταν· αὐτὸ ἦταν πολὺ δυσάρεστο. Καὶ συγκρατώντας τὰ χασμουριτά, ποὺ τοῦ μούδιαζαν πιά τὸ σαγόνι, τῆς εἶπε σοβαρά :

— Ὅχι, Λιούμπα. Θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μείνετε ἐδῶ. Ξέρετε δὲ μ' ἀρέσει νὰ κοιμοῦμαι μόνος στὸ δωμάτιο. Αὐτὸ βέβαια εἶναι ἰδιοτροπία, μὰ συγχωρήστε με...

— Γιατὶ ὄχι. Μιὰ καὶ πληρώσατε...

— Ναί, ναί, — εἶπε ἐκεῖνος, κ' ἐκοκκίνησε γιὰ τρίτη φορά. — Βέβαια. Μὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτό. Καί... ἂν θέλετε...μπορεῖτε καὶ σεῖς νὰ πέσετε. Θὰ σᾶς κάμω τόπο. Μοναχὰ, σᾶς παρακαλῶ πολὺ, νὰ πέ-

σατε ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ τοίχου. Δὲν σὰς πειράζει αὐτό ;

— Ὅχι, ἐγὼ δὲ θέλω νὰ κοιμηθῶ... θὰ καθήσω ἐδῶ.

— Διαδάστε κάτι.

— Δὲν ἔχομε βιβλία ἐδῶ μέσα.

— Θέλετε τὴ σημερινὴ ἐφημερίδα ; Ἔχω ἐγώ, νὰ τηρε. Ἔχει μέσα μερικά ἐνδιαφέροντα.

— Ὅχι, δὲ θέλω.

— Ἔ, ὅπως θέλετε, σεῖς ξέρετε καλύτερα. Κ' ἐγώ, ἂν μ' ἐπιτρέπετε...

Κλείδωσε τὴν πόρτα μὲ δύο στροφές τοῦ κλειδιοῦ καὶ τὸ κλειδὶ τῶρα στὴν τσέπη του. Δὲν ἐπρόσεξε ὅμως τὸ παράξενο βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖο τὸν παρακολουθοῦσε τὸ κορίτσι. Γιατὶ ὁλόκληρη ἡ εὐπρεπὴς καὶ εὐγενικὴ κουδέντα, ποὺ ἦταν τόσο ἀσυνήθιστη σ' αὐτὸ τὸ δυστυχισμένο σπῆτι, ὅπου κι' ὁ ἀγέρας ἀκόμη ἦταν μολυσμένος ἀπ' τὴς ἀναθυμιάσεις ποῦ χυναν τὰ κρασιὰ καὶ οἱ βρυσίδες τοῦ φαινότανε πολὺ φυσικὴ, σὰ συνειθισμένη. Μὲ τὴν ἴδια πάντοτε εὐγένεια σὰ νὰ βρισκότανε μὲ καθὼς πρέπει κορίτσια, ἀνοιξε λίγο τὴς ἀκρὲς τοῦ σακκαριοῦ του καὶ ἐρώτησε :

— Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ βγάλω τὸ σακάκι μου ;

Τὸ κορίτσι ἐσκυθρῶπασε ἐλαφρά.

— Παρακαλῶ. Δὲν εἴστε...— Ἀλλὰ δὲν τέλειωσε τὴ φράση της.

— Καὶ τὸ γελέκο ; Εἶναι πολὺ στενό.

Ἡ νέα σήκωσε τοὺς ὤμους χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ.

— Ἐδῶ εἶναι τὸ πορτοφόλι μου μὲ χρήματα. Σὰς παρακαλῶ, κάντε μου τὴ χάρη νὰ τὰ κρύψετε.

— Καλήτερα νὰ τὰ δώσετε στὸ γραφεῖο. Ἔτσι κάνουν ὅλοι, τὰ δίνουν στὸ γραφεῖο.

— Μὰ γιατί; ρώτησε ἀπορώντας. — Μὰ σὰ συνάντησε τὸ βλέμμα τῆς νέας, γύρισε ταραγμένος τὸ δικό του. — Ἀχ ναί, ναί. Τί κουταμάρες.

— Ξέρετε πόσα χρήματα ἔχετε ἐδῶ μέσα; Γιατί μερικοὶ δὲν ξέρουν κ' ὕστερα...

— Ξέρω, ξέρω. Δὲν τὰ φήνετε καλήτερα αὐτά.

Κ' ἔπεσε στὸ κρεββάτι, ἀφήνοντας μ' εὐγένεια ἓνα μέρος ἐλεύθερο πρὸς τὸν τοῖχο. Κι' ὁ ἐνθουσιασμένος ὕπνος χαμογέλασε πλατειά, ἀκούμπησε τὸ χνουδωτὸ μάγουλό του ἐπάνω στὸ δικό του, τὸν ἀγκάλιασε ἀπαλὰ μὲ τὸ χέρι, τοῦ γαργάλισε τὸ γόνατο καὶ τοῦ κλεισε τὰ μῦτια μακάρια, ἀφοῦ ἀκούμπησε τὸ μαλακὸ τριχωτὸ κεφάλι του πάνω στὸ στήθος του. Γέλασε.

— Γιατί γελάτε;— ρώτησε κ' ἔχαμογέλασε ἀνόρεχτα τὸ κορίτσι.

— Ἔτσι. Εἶναι τόσο ὁμορφα ἐδῶ. Τί μαλακὰ πού εἶναι τὰ μαξιλάρια σας! Τώρα μπορούμε καὶ νὰ κουβεντιάσωμε λίγο. Γιατί δὲν πίνετε;

— Γίνεται κ' ἐγὼ νὰ βγάλω τὴν μπλουζά μου; Θὰ μοῦ τὸ ἐπιτρέψετε; Θαρρῶ πὼς θὰ κάτσω πολλὴ ὥρα ἐδῶ μέσα. — Στὴ φωνή της ἠχοῦσε ἡ εἰρωνεία. Ὅταν συνάντησε ὁμοῦ τὸ εὐθὺ βλέμμα του καὶ ἤκουσε τὸ

πρόθυμο : «Καὶ βέβαια, σᾶς παρακαλῶ !» τοῦ ἐξηγή-
σε σοβαρὰ καὶ μὲ ἀπλότητα :

— Μὲ σφίγγει πολὺ ὁ κορσές μου. Ἀφήνει ὑπε-
ρα σημάδια στὸ κορμί.

— Βέβαια, βέβαια, σᾶς παρακαλῶ· μὴ στενοχω-
ριέστε.

Γύρισε λίγο στὴν ἄλλη μεριά καὶ πάλι κοκλί-
νισε. Ἴσως γιατί ἡ ἀϋπνία ἐμπέρδεψε τόσο τὴς ἰδέες
του, ἴσως πάλι γιατί μ' ὅλα τὰ εἴκοσι ἔξη χρόνια
του ἦταν ἀθῶος σὰν ἓνα κοριτσάκι — αὐτὸ τὸ «γίνε-
ται» τοῦ φάνηκε φυσικὸ σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι, ὅπου ὅλα
ἐπιτρέπονται καὶ κανεὶς δὲ ζητοῦσε τὴν ἄδεια ἀπὸ
κανένα.

Ἀκουγότανε ὁ ἦχος τῶν μεταξωτῶν καὶ τὸ τρί-
ξιμο ποὺ ἔκαναν οἱ σοῦστες ποὺ ξεκουμπώνουνταν.
Κατόπι ἀκούστηκε ἡ ἐρώτηση :

— Εἴστε συγγραφέας ;

— Πῶς. Συγγραφέας ; Ὅχι, δὲν εἶμαι συγγρα-
φέας. Γιατί μὲ ρωτᾶτε ; Σᾶς ἀρέσουν οἱ συγγραφεῖς ;

— Ὅχι δὲ μ' ἀρέσουν καθόλου.

— Μὰ γιατί ; Εἶναι ἄνθρωποι...χασμουρίθηκε
παρατεταμένα καὶ γλυκὰ — καθὼς πρέπει.

— Καὶ πῶς σᾶς λένε ;

Σιωπὴ κ' ὑστερα ἡ νυσταγμένη ἀπάντηση :

— Νὰ μὲ φωνάζετε I...ὄχι. Πέτρον. Πέτρος.

Καὶ πάλι ἡ ἐρώτηση.

— Μὰ ποιὸς εἶσαστε. Ποιὸς εἶσαστε ;

Τὸ κορίτσι ρωτοῦσε σιγά, μὲ προσοχὴ κ' ἐπί-

μονά καὶ ἡ φωνή του ἔκανε τὴν ἐντύπωση, πῶς τέντωσε ἄξαφνα ὅλο τὸ κορμί του πρὸς τὸν ἑαπλωμένο ξένο. Μὰ κείνος δὲν τὴν ἄκουγε πιὰ, γιατί ἀρχίνησε νὰ τὸν πέρνει ὁ ὕπνος. "Αναφε γιὰ μιὰ στιγμή ἡ σκέψη, ποῦ ἄρχισε σιγὰ-σιγὰ νὰ σδύνη, καὶ μιὰ εἰκόνα, ὅπου ὁ χρόνος καὶ τὸ χάος σμίξανε σ' ἓνα χτυπητὸ πλῆθος ἀπὸ σκιές, ἀπὸ σκοτάδι καὶ φῶς, ἀπὸ κίνηση καὶ γαλήνη, ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ τροχοὺς ποῦ γύριζαν αἰῶνια, φωτίζοντας ὅλες τίς δυὸ μέρες καὶ τίς δυὸ νύχτες τῆς μανιώδους καταδιώξεως. Κι' ἄξαφνα ὅλα ἠσύχασαν, γίνηκαν θαμπὰ καὶ γκρεμιστικαν—καὶ μέσα στὸ ἀπαλὸ μισόφωτο, μέσα στὴν πιὸ βαθειὰ σιγὴ παρουσιάστηκε μιὰ ἀπὸ τίς αἰθούσες τῆς πινακοθήκης, ὅπου χτῆς ἐπὶ δυὸ ὁλόκληρες ὥρες βρῆκε ἡσυχία ἀπὸ τοὺς μουσικοὺς ἀστυνόμους. Τοῦ φάνηκε πῶς κάθεται: ὀρθὴν πάνω σ' ἓνα μαλακὸ ἀπὸ κόκκινο βελούδο καναπέ καὶ κυττάζει ἀκίνητ' αὐτὴν μεγάλη μούρη εἰκόνα καὶ τοῦ ἐρχότανε μιὰ τέτοια γαλήνη ἀπ' αὐτὴν τὴν παλιὰ εἰκόνα ποῦ ἦτανε γεμάτη σχισίματα, καὶ ἀναπνέονταν τόσο τὰ μάτια, καὶ γίνονταν τόσο ἀπαλὲς οἱ σκέψεις, ὥστε γιὰ κάμποσες στιγμὲς μισοκοιμισμένος πιὰ ἄρχισε ν' ἀντιστέκεται στὸν ὕπνο, καὶ τὸν κυρίεψε ἓνας ἀόριστος φόβος, σὰ νὰ φοβήθηκε κάποιον ἄγνωστο κίνδυνο.

Ὡς τόσο ἡ μουσικὴ ἄρχισε νὰ παίζη μέσα στὴ σάλα, καὶ χοροπηδοῦσαν σμίγοντας μικροὶ καὶ συχνοὶ οἱ ἤχοι μὲ τὰ γυμνὰ καὶ χωρὶς τρίχες κεφαλάκια

τους, κ' ἐκεῖνος σκέφτηκε: «τώρα πιά μπορῶ νὰ κοιμηθῶ» — κι' ἀμέσως ἀποκοιμήθηκε βαθείᾳ. Θριαμβευτικὰ ξεφώνιζε ὁ ἀγαπητὸς χνουδωτὸς ὕπνος, τὸν ἀγκάλιασε θερμὰ καὶ μέσα στὴν πιὸ βαθεῖα σιγή, κρατώντας τὴν πνοή τους, πέταξαν καὶ οἱ δύο μέσ' τὸ διάφανο βάθος, ποὺ ἄρχισε νὰ λυώνη.

Ἔτσι κοιμήθηκε καὶ μιὰ καὶ δύο ὥρες, ξαπλωμένος ἀνάσκελα μετὰ τὴν ἴδια πάντοτε εὐγενικὴ στάση ποὺ πῆρε πρὶν ἀποκοιμηθῆ, μετὰ τὸ δεξιὸ χέρι χωμένο στὴν τσέπη, ὅπου ἦταν τὸ κλειδί καὶ τὸ πιστόλι. Ἐνῶ ἐκείνη, ἡ νέα μετὰ τὰ γυμνά μπράτσα καὶ λαιμό, καθότανε ἀντικρὺ τοῦ, καπνίζοντας καὶ πίνοντας σιγὰ-σιγὰ κονιάκ καὶ κοιτάζοντάς τον ἀκίνητα· κάποτε πάλι, γιὰ νὰ τὸν καλοῖδῃ, τέντωνε τὸ λεπτό, εὐλόγιστο λαιμό της, καὶ μαζί μ' αὐτὴ τὴν κίνηση ποῦκνε σχηματίζόντανε στὴς δύο ἄκρες τῶν χειλιῶν της δύο βαθιές, τεντωμένες ζάρες. Ἐέχασε νὰ σόβῃ τὴ λάμπα, ποὺ ἦταν πάνω ἀπ' τὸ κρεββάτι καὶ κάτω ἀπ' τὸ δυνατό φῶς της δὲ φαινότανε μήτε νέος, μήτε ἡλικιωμένος, μήτε ξένος, μήτε πάλι σὰ δικὸς της, παρὰ κάποιος ἀγνώριστος· ἄγνωστα ἦταν τὰ μάγουλά του, ἄγνωστη κ' ἡ μύτη του, ποὺ ἦταν γυρτὴ σὰν τοῦ πουλιοῦ, ἄγνωστη κ' ἡ κανονική, δυνατὴ κι' ὀρμητικὴ πνοή του. Ἦα μαῦρα πυκνὰ μαλλιά του ἦταν κομμένα στρατιωτικὰ κ' ἐπάνω

στὸ ἄριστερό μὴλίγγι του εἶχε ἓνα μικρὸ λευκὸ σημάδι ἀπὸ κάποια παλιὰ πληγὴ. Στὸ λαιμό του δὲ φοροῦσε σταυρό.

Ἡ μουσικὴ ἀπ' τὴ σάλα κάποτε ἔπαυε, κάποτε πάλι ξεσποῦσε σὲ ἤχους τοῦ πιάνου καὶ τοῦ βιολιοῦ, οἱ πατημασιῆς ἐκείνων ποὺ χόρευαν ἀκουγόντανε, μὰ κείνη ἐξακολουθοῦσε νὰ κάθεται, καπνίζοντας σιγαρέττα κ' ἐξετάζοντας τὸν κοιμισμένο. Μὲ προσοχὴ τεντώνοντας τὸ λαιμό, ἐξέταζε τὸ ἄριστερό χέρι του, ποὺ ἦταν ἐπάνω στὸ στῆθος του: ἦτανε πλατὺ στὴν πλάμη, μὲ χοντρά δάχτυλα — κ' ἔτσι ριχμένο καθὼς ἦταν ἐπάνω στὸ στῆθος ἔκανε τὴν ἐντύπωση σὰν κάτι βαρὺ, κάτι ποὺ σφίγγει καὶ φέρνει πόνο. Τὸ σήκωσε προσεκτικὰ καὶ τ' ἄφησε πάλι νὰ ξαναπέσῃ στὴ διεύθυνση τοῦ κορμιοῦ του, ἐπάνω στὸ κρεβάτι. Ὑστερα σηκώθηκε μὲ βία μὲ θόρυβο καὶ μὲ ὀρμὴ ἔσδυσε τὸ φῶς τοῦ κρεβατιοῦ, σὰ νὰθελε νὰ σπάσῃ τὸ κουμπὶ κι' ἀναψὲ τ' ἄλλο μὲ τὸ κόκκινο γλομπάκι.

Μὰ κι' αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν κουνήθηκε κείνος, κ' ἔμενε πάντα ἀγνώριστος, φοβίζοντας μὲ τὴν ἀκίνησία καὶ τὴ γαλήνη του, μὲ τὸ τριανταφυλλένιο ἀπὸ τὸν ὕπνο πρόσωπό του. Καὶ γυρίζοντας τὸ πρόσωπο, ἔχοντας ἀγκαλιασμένα τὰ γόνατα μὲ τὰ γυμνά ἀχνορόδινα χέρια τῆς ἢ νέα ἔρριξε πίσω τὸ κεφάλι καὶ κάρφωσε στὸ νταβάνι τοὺς μαύρους ἀκίνητους λάκκους τῶν ὀρθάνοικτων ματιῶν τῆς. Καὶ στὰ χεῖλια τῆς ἔσδυσε σφιγμένο τὸ μισοκαπνισμένο σιγαρέττο.

III

Κάτι γίνηκε, κάτι ἀπρόοπτο καὶ φριχτό. Κάτι μεγάλο καὶ σπουδαῖο γίνηκε, τὴν ὥρα πὺ κοιμότανε, — ἐκεῖνος τὸ κατάλαβε ἀμέσως, μισοκοιμισμένος ἀκόμη ἀπὸ τοὺς πρώτους ἤχους τῆς ἀγνωστῆς βραχνῆς φωνῆς, τὼνοιωσε μὲ τῇ γυμνασμένη ἐκείνῃ αἰσθησὶ τοῦ φόβου, πὺ γιὰ κεῖνον καὶ στοὺς συντρόφους του ἀποτελοῦσε ἓνα καινούριο καὶ ξεχωριστὸ αἰσθημα. Κρέμασε μὲ βία τὰ πόδια ἀπ' τὸ κρεβάτι, ἔπιασε σφιχτὰ μὲ τὸ χέρι τὸ πιστόλι, ἐνῷ μὲ τὸ διαπεραστικὸ βλέμμα του ξεψάχνιζε μὲ προσοχὴ τὴν ρόδινη ὁμίχλη. Καὶ σὰν εἶδε ἐκείνην στὴν ἴδια πάντα στάση μὲ τοὺς ἀχνοτριανταφυλλένιους ὤμους καὶ στῆθος καὶ μὲ τὰ μυστηριώδη ἀκίνητα μάτια, σκέφθηκε : μὴ ἐπρόδωσε ! Τὴν κύτταξε πὺ προσεχτικὰ, ἀνάσανε βαθεῖα καὶ σκέφθηκε ξανά : δὲν μὴ ἐπρόδωσε ἀκόμη, μὰ θὰ μὲ προδώσῃ.

Ἄσχημα !

Στέναξε πολὺ καὶ ἐρώτησε σύντομα :

— Ἔ ; Τί συμβαίνει ;

Μὰ κεῖνη σιωποῦσε. Χαμογέλασε μὲ θριαμβευτικὴ κακία, τὸν κύτταξε καὶ σιωποῦσε — σὰ νὰ τὸν ἐθεωροῦσε πιά δικό της, καὶ χωρὶς βία, χωρὶς ταράχῃ, ἤθελε νὰ νοιώσῃ τὴν ἰσχύ της.

— Τί εἶπες πρὸ ὀλίγου ; Ξαναρώτησε κεῖνος σκυθρωπός.

— Τί εἶπα ; Εἶπα νὰ σηκωθῇς, νὰ αὐτὸ εἶπα.

Φτάνει πιά, σάμπως νὰ παρακοιμήθηκες. Φτάνει πιά !
Εἶναι καιρὸς νὰ σηκωθῇς, ἐδῶ δὲν εἶναι ξενοδοχεῖο !

— Ἀναψε τὴ λάμπα ! διέταξε κείνος.

— Δὲ θέλω.

Τὴν ἀναψε μονάχος του. Καὶ εἶδε κάτω ἀπὸ τὸ
λευκὸ φῶς, τὰ μαῦρα βχιμένα μάτια, γεμάτα ἀτέ-
λειωτη κακία, καὶ τὸ στόμα τῆς σφιγμένο μὲ μία
ἐκφραση γεμάτη μῖσος καὶ περιφρόνηση.

Εἶδε καὶ τὰ γυμνὰ χέρια. Τὴν κοίταξε ἀπὸ πάνω
ἴσαμε κάτω, ξένη κι' ἀπορασιστική, ἐτοιμη γιὰ κάθε
τι. Ἐνοιωσε ἀηδία γι' αὐτὴ τὴ διεφθαρμένη γυναίκα.

— Τί ἔχεις ; Εἶσαι μεθυσμένη ; ρώτησε σοβαρὸς
κι' ἄπλωσε τὸ χέρι νὰ πάρῃ τὸ ψηλὸ κολλάρου του.
Ἐκείνη ὅμως πρόλαβε τὴν κίνηση, ἄρπξε τὸ κολ-
λάρου καὶ χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ, τὸ πέταξε σὲ μιὰ
γωνία, πίσω ἀπ' τὸ κομὸ.

— Δὲ στὸ δίνω !

— Τί εἶν' αὐτὸ πάλι ; ρώτησε ἐκεῖνος, κι' ἔσφιξε
τὸ χέρι τῆς μ' ἓνα σφιξιμο δυνάτῳ ποῦ μοιαζε μ' ἓνα
στρογγυλὸ σιδερένιο κλοιὸ, καὶ τὸ λεπτὸ χέρι
ἄνοιξε ἀνίσχυρα τὰ δάχτυλα.

— Ἀφῆσέ με, πονῶ ! εἶπε ἡ γυναίκα. Ἐκεῖνος
χαλάρωσε τὸ σφιξιμο, μὰ δὲν ἄφησε τὸ χέρι.

— Πρόσεξε καλά !

— Μπά, καλέ μου ; Θέλεις νὰ μὲ σκοτώσῃς, ναι ;
Τί εἶν' αὐτὸ ποῦ χεις στὴν τσέπη σου ; πιστόλι ; Αἶ
καὶ δὲ μὲ σκοτώνεις ; σκότωσέ με, θὰ δῶ πῶς θὰ μὲ
σκοτώσῃς. Ἀκούς ἐκεῖ, ἤρθε σὲ μιὰ γυναίκα καὶ μο-

ναχός του ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ. Πιὲς κρασί, λéeι, κ' ἐγὼ θὰ κοιμηθῶ, ἔπιασε κ' ἔκοψε τὰ μαλλιά του, ξυρίστηκε, κ' ἔτσι φαντάστηκε πῶς δὲ θὰ τότε γνωρίσῃ κανεὶς. Ἀμέ, στή φυλακὴ θέλεις νὰ πᾶς ; Θέλεις νὰ πᾶς στή φυλακὴ ;

Γέλασε δυνατὰ κ' εὐθυμα—καὶ εἶδε στ' ἀλήθεια, εἶδε μὲ φρίκη τὸ προσωπὸ τῆς γεμάτο ἀπὸ μιὰν ἄγρια ἀπελπισμένη χαρά. Σὰ νὰ τρελλενότανε ἐκεῖνη τὴν ὥρα. Κι' ἀπὸ τὴ σκέψη πῶς ὅλα καταστραφήκανε τόσον ἀνόητα, πῶς θάταν ἀνγκασμένος νὰ κάνῃ ἓνα κουτὸ, σκληρό κι' ἄχρηστο φόνο, καὶ μ' ὅλα αὐτὰ νὰ καταστραφῇ—τὸν ἔπιασε μιὰ φοδερὴ φρίκη. Κατακίτρινος ἀλλὰ μὲ ἥσυχο ἐξωτερικό, μὲ τὴν ἴδια πάντοτε ἀποφασιστικότητα τὴν κοίτταξε παρακολουθώντας κάθε κίνημά της, προσέχοντας κάθε της λέξι κ' ἐσκεπτότανε.

— Ἔ, γιατί σιωπαίνεις ; Πιάστηκε ἡ γλῶσσα σου ἀπ' τὸ φόβο, ἔ ;

Ἄν ἔπιανε τώρα δά, αὐτὸν τὸν ἀλύγιστο φειδένιο λαιμό, κι' ἂν τὸν ἔσφυγγε, βέβαια δὲ θὰ πρόφταινε νὰ φωνάξῃ. Μὰ οὔτε καὶ τὴν λυπότανε ἀληθινὰ τώρα δὲ πού τὴν κράταγε μὲ τὸ χέρι, ἐκεῖ στή θέστί της, ἐστριφογύριζε τὸ κεφάλι της σὰ σωστὴ ὀχιά. Δὲν τὴ λυπότανε, μὰ οἱ ἐκεῖ, κάτω ;

— Ἐέρεις, Λιοῦμπα, ποίος εἶμαι ἐγὼ ;

— Τὸ ξέρω. Εἶσαι — εἶπε ἐκεῖνη προφέροντας σταθερὰ τὴ λέξεις μὲ κάποια ἐπιστημότητα, χωρί-

ζοντας τις συλλαβές, εἶσαι ἐπαναστάτης. Νὰ τί εἶσαι.

— Καὶ ποῦ τὸ ξέρεις αὐτό ;

Ἐκείνη χαμογέλασε κοροϊδευτικά.

— Δὲν καθόμαστε δὰ στὰ βουνά.

— "Ε, μὰ σὰν εἶναι κι' αὐτό

— "Αμ βέβαια σὰν εἶναι κι' αὐτό ! Δὲν ἀφήνεις πιά τὸ χέρι μου. Ξέρετε ὅλοι σας νὰ κάνετε τὸν παλιγκαρὰ σὲ μιὰ γυναίκα. "Ασε με !

"Αφῆσε τὸ χέρι της καὶ κάθῃσε κοιτάζοντάς την με μιὰ βαθειὰ κ' ἐπίμονη σκέψη. Στὰ μῆλα τοῦ προσώπου καὶ κουνιόντανε, ἔτρεχε ἀνήσυχα μιὰ μικρὴ μπάλλα, ὡς τόσο τὸ πρόσωπο ἦταν ἤρεμο, σοβαρὸ καὶ λίγο λυπημένο. Καὶ πάλι, μ' αὐτὴ τὴ μελαγχολία του καὶ τὴ λύπη του γινότανε ἀγνώριστος καὶ φαινόντανε πολὺ καλός.

— "Ε, τί μὲ κοιτᾷς ! φώναξε βάνουσα τὸ κορίτσι καὶ χωρὶς νὰ τὸ περιμένῃ οὔτε αὐτὴ ἢ ἴδια πρόσθεσε μιὰ αἰσχυρὴ καὶ κυνικὴ βρυσιά.

Ἐκεῖνος σήκωσε μ' ἀπορία τὰ φρύδια, μὰ γύρισε τὸ βλέμμα καὶ μίλησε μὲ ἡσυχία. Ἠχοῦσε ἡ φωνὴ του ὑπόκωφη κι' ἀπομακρυσμένη, σὰ νὰ ἐρχότανε ἀπὸ μιὰ μεγάλη ἀπόσταση.

— "Ακουσε, αὐτὰ ποῦ θὰ πῶ, Λιουμπά. Μπορεῖς βέβαια νὰ μὲ προδώσῃς, κι' ὄχι μονάχα σύ, μὰ καὶ καθένας μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι, ὡς καὶ κάθε ἄλλος ἀπὸ τὸ ὄρομο. Φτάνει νὰ φωνάξῃ : πιάστον κράτα τον ! καὶ στή στιγμὴ θὰ μαζευτοῦν δεκάδες,

χιλιάδες ἄνθρωποι, ποὺ θὰ φροντίζουνε νὰ μὲ πιά-
σουνε, ἴσως καὶ νὰ μὲ σκοτώσουνε. Καὶ γιὰ ποῖο
λόγο; Μονάχα γιατί δὲν ἔκμα κακὸ σὲ κανένα-νε,
μονάχα γιατί θυσίασα ὁλόκληρη τὴ ζωὴ μου γιὰ
αὐτοὺς ἀκριβοῦς τοὺς ἀνθρώπους. Καταλαβαίνεις τί
θὰ ᾖ αὐτό; Θυσίασα ὁλόκληρη τὴ ζωὴ μου;

— Ὅχι δὲν τὸ καταλαβαίνω, ἀποκρίθηκε ἀπό-
τομα τὸ κορίτσι. Μὰ τὸν ἄκουε προσηχτικά.

— Κι' ἄλλοι θὰ τὸ κáμουν αὐτὸ ἀπὸ κουταμάρα,
ἄλλοι πάλι ἀπὸ κακία. Γιατί, Λιούμπα, δὲ χωνεύει
ὁ κακὸς τὸν καλόνε, δὲν ἀγαπᾶν οἱ μοχθηροὶ τοὺς
ἀγαθοὺς

— Μὰ καὶ γιατί νὰ τοὺς ἀγαπᾶνε;

— Μὴ θαρρεῖς, Λιούμπα, πὼς ἐπαινῶ τὸν ἑαυτό
μου ἔτσι χωρὶς κανένα λόγο. Δές : τί εἶναι ἡ ζωὴ
μου, ἡ ζωὴ μου ὁλόκληρη; Ἀπὸ δεκατεσσάρων χρο-
νῶν γυρίζω ἀπὸ φυλακὴ σὲ φυλακὴ. Ἀπ' τὸ γυμνά-
σιο μ' ἐδιώξανε, μ' ἐδιώξανε κι' ἀπ' τὸ σπῆτι, οἱ γο-
νεῖς μου μ' ἐδιώξανε. Λίγο κόντεψε μιὰ φορὰ νὰ μὲ
σκοτώσουνε, ἦταν ἓνα θαῦμα πὼς γλύτωσαί. Καὶ
νὰ σκέφτωμαι καμμιά φορὰ, πὼς αὐτὴ ἦτανε ἡ ζωὴ
μου, ὁλόκληρη ἡ ζωὴ μου γιὰ τοὺς ἄλλους, καὶ τί-
ποτε, τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Τίποτε.

— Μὰ γιατί τὸ λοιπὸν νᾶσαι τόσο καλός; ρώτησε
τὸ κορίτσι μὲ εἰρωνεία. Ἐκεῖνος ὅμως ἀποκρίθηκε
σοβαρά :

— Δὲν ξέρω. Ἔτσι φαίνεται γεννήθηκα.

— Μὰ ἐγὼ γεννήθηκα κακιὰ.

Σὰ νὰ μὴν τὴν ἄκουγε ἐκεῖνος. Μὲ τὸ ἴδιο βαθὺ βλέμμα ἔδλεπε τὴν περασμένη ζωὴ του, ποὺ ὑφώνουνταν τώρα μπροστά του τόσο ξαφνικά καὶ μὲ τόση ἥρωϊκὴ ἀπλότητα, κ' ἐξακολούθησε:

— Σκέψου μονάχα: εἶμαι εἴκοσι ἔξη χρονῶν, τὰ μαλλιά μου ἄρχισαν ν' ἀσπρίζουν, καὶ ἴσαμε τώρα...—κοντοστάθηκε λίγο, ὥς τόσο ἀποτελείωσε τὴ φράση του σταθερὰ καὶ περήφανα:—ἴσαμε τώρα δὲν ξέρω τίς γυναῖκες. Καταλαβαίνεις, δὲν τίς ξέρω καθόλου, εἶσαι ἡ πρώτη ποὺ βλέπω ἔτσι, καὶ νὰ σοῦ τὴν ἀλήθεια, ντρέπομαι λίγο, ποὺ βλέπω τὰ γυμνὰ χέρια σου.

Πάλι ἀρχίνησε νὰ παίξῃ μανιωδῆς ἡ μουσικὴ, κι' ἀπὸ τίς πατημασιῆς ποὺ ἀκουγότανε στή σάλα, ἄρχισε νὰ τρέμῃ ἐλαφρὰ τὸ πάτωμα. Κάποιος μεθυσμένος φώναζε μὲ μανία, σὰ ν' αἰδίωνε ἓνα κοπάδι ἀπὸ ἄγρια ἄλογα, ἐνῶ μέσα στὴν κάμαρά τους ἦταν ἡσυχία, καὶ ἐλαφρὰ κουνιότανε μέσ' τὴν τριανταφυλλένια ὀμίχλη ὁ καπνὸς τοῦ σιγαρέττου κ' ἔλυωνε σιγά-σιγά.

— Ἔτσι, Διοῦμπα, αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ μου.—Κι' αὐστηρὸς καὶ μελαγχολικὸς χαμήλωσε τὸ βλέμμα σὰ νὰ ὑποτάζονταν στίς ἀναμνήσεις τῆς ζωῆς του ποὺ ἦταν ἀγνή καὶ βασανιστικὰ ὁμορφῇ.

Ἐκείνη ὅμως σιωποῦσε. Ὑστερα σηκώθηκε κ' ἔρριξε ἐπάνω στοὺς γυμνοὺς τῆς ὤμου ἓνα σαλάκι. Καὶ σὰ συνάντησε τὸ βλέμμα του ποὺ ἐξέφραζε ἀπορία κ' εὐγνωμοσύνη, χαμογέλασε, τὸ τράβηξε ἀπότο-

μα, τὸ ἴδιο ἔκαμε καὶ μετ' αὐτὸ πούκαμισο, ὥστε τὸ ἓνα τῆς ρόδινο, διάφανο κι' ἀπαλὸ στῆθος γυμνώθηκε δόλο-
τελα.

Ἐκεῖνος γύρισε τὸ πρόσωπο καὶ σήκωσε ἐλαφρὰ τοὺς ὤμους.

— Πιές! εἶπε τὸ κορίτσι. Φτάνουν πιά τὰ καμώματα.

— Δὲν πίνω τίποτε.

— Δὲν πίνεις! Μὰ γὼ πίνω! Καὶ πάλι γέλασε μ' ἓνα ἄσχημο γέλοιο.

— Νά, ἂν εἶχες κανένα τσιγαράκι θὰ τῷπερνα μ' εὐχαρίστηση.

— Ἔχω, μὰ δὲν εἶναι καλά.

— Τὸ ἴδιο μοῦ κάνει.

Ὅταν ἔπαιρνε ἀπ' τὰ χέρια τῆς τὸ σιγαρέττο, εἶδε μὲ χιρὰ, πὼς διώρθωσε τὴν πούκαμισά τῆς, ἄρχιζε νὰ ἐλπίζη, πὼς ὅλα μπορούσαν ἀκόμα νὰ διορθωθοῦν. Κάπνιζε ἀδέξια χωρὶς νὰ ρουφᾷ τὸν καπνὸ, κ' ἐκρατοῦσε τὸ σιγαρέττο, ὅπως οἱ γυναῖκες, ἀνάμεσα στὰ δυὸ τεντωμένα δάχτυλα.

— Οὔτε νὰ καπνίσῃς δὲν ξέρεις! εἶπε ἐκείνη μετ' ὀργή καὶ τοῦ ἄρπαξε βάνουσα τὸ σιγαρέττο ἀπὸ τὸ χέρι. Ρίξτο χάμω!

— Νά, πάλι, ἀρχίζεις νὰ θυμώνῃς...

— Ναί, θυμώνω.

— Μὰ γιατί, Λιουμπα; Σκέψου μοναχά, κ' εἰ-
ἀλήθεια αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω: ἔχω δυὸ νύχτες νὰ κοι-
μηθῶ, ἔτρεχα σάν τὸ λύκο μέσα στὴν πολιτεία. Μὰ

καὶ σὰ μὲ προδώσης· καὶ μὲ πιάτουνε, ἔ, τί θὰ καταλάβης τάχατες ἀπ' αὐτό; Κ' ἓνα ἄλλο, νὰ τὸ ξέρης Λιοῦμπα, δὲ θὰ παραδοθῶ ζωντανός...

— Θὰ πυροβολήσης;

— Ναί. Θὰ πυροβολήσω.

Ἡ μουσικὴ κόπηκε, ὡς τόσο ἐκεῖνος ὁ ἄγριος ξετρελλαμένος ἀπ' τὸ κρασί, ἐξοκολουθοῦσε νὰ μουγκρίζῃ· φαίνεται πὼς κἄποιος στ' ἀστεῖα ἢ καὶ στὰ σοβαρά, τοῦσφιγγε τὸ στόμα μὲ τὸ χέρι καὶ οἱ φθόγγι ἐδγαίναν ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δάκτυλα πιὸ ἀπελπιστικοί, πιὸ φριχτοί. Τὸ μικρὸ δωμάτιο μύριζε ἀπὸ μυρωδικὰ καὶ κάτι ἄλλο, σὰ φτηνὸ σαποῦνι, κ' ἡ μυρωδιὰ ἦτανε παχειά, ὑγρὴ καὶ ἀκόλαστη· κι' ἀπάνω στὸ γυμνὸ τοῖχο, χωρὶς κανένα σκέπασμα, κρεμόντανε τσαλακωμένα καὶ πρόστοχα κἄτι φοῦστες καὶ μπλουζάκια. Κ' εἶχαν ὅλα αὐτὰ τόση ἀηθία κ' ἦταν τόσο παράξενο νὰ σκεπτῇ κανεὶς, πὼς κι' αὐτὰ ἦταν ζωή, ὥστε σήκωσε τοὺς ὦμους μ' ἀπορία κ' ἔρριξε ἀκόμα μιὰ φορὰ ἓνα βλέμμα γύρω του.

— Τί παράξενο, ποῦ εἶναι ἐδῶ μέτα... εἶπε σκεπτικὸς κερφώνοντας τὸ βλέμμα του πάνω στὴ Λιοῦμπα.

— Τί; ρώτησε κείνη.

Μὰ σὰν ἔρριξε τὴ μυτιά του ἐπάνω της καὶ εἶδε πὼς σκεπτότανε, κατάλαβε πὼς ἔπρεπε νὰ τὴν αἰκτείρῃ κι' ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ ἔνοιωσε αὐτό, γεννήθηκε μέσα του ἓνας βαθὺς οἶκτος γιὰ τὸ κορίτσι.

— Κακομοίρα Λιοῦμπα! εἶπε.

— Τί ;

— Δός μου τὸ χέρι σου.

Κ' ἐπιδεικνύοντας λίγο τοὺς εὐγενικοὺς τοῦ τρόπου πρὸς αὐτήν, ὅτι τῆς φερνότανε σὰ σὲ ἄνθρωπο ἴσο του, πήρε τὸ χέρι τῆς κι' ἀκούμπησε πάνω μὲ σεβασμὸ τὰ χεῖλια του.

— Τὸ κάνεις σὲ μένανε αὐτό ;

— Ναί, Λιοῦμπα, σὲ σένα.

Καὶ σιγχνὰ σὰ νὰ τὸν εὐχαριστοῦσε, εἶπε τὸ κορίτσι :

— Ἐξω ! Φύγε ἀπ' ἐδῶ, βλάκα !

Ἐκεῖνος δὲν κατάλαθε ἀμέσως.

— Τί εἶπες ;

Διασκέλισε σιωπηλὰ καὶ μὲ μεγάλα βήματα τὸ δωμάτιο, βρῆκε στὴ γωνιά τὸ λευκὸ κολάρο καὶ τοῦ τὸ πέταξε μὲ μιὰ τέτοια ἔκφραση ἀηδίας, σὰ νὰ ἦτανε τὸ πιὸ βρώμικο, τὸ πιὸ ἐλεεινὸ κουρέλι. Κ' ἐκεῖνος, σιωπηλὰ, μὲ ὕψος περήφανο, χωρὶς γὰρ τὴν ἀξιῶση οὔτε ἓνα βλέμμα, ἄρχισε ἀργὰ καὶ μὲ ἡσυχία νὰ κουμπώνει τὸ κολάρο του. Τὴν ἴδια ὁμῶς στιγμή, ἡ Λιοῦμπα, μὲ τὰ μάτια γεμᾶτα ἄγρια φλόγα, τοῦ χτύπησε μὲ δύναμη τὸ ξυρισμένον πρόσωπό του. Τὸ κολάρο κυλίστηκε χάμω κι' ὁ ἴδιος κλονίστηκε, μὰ κρατήθηκε στὰ πόδια του. Κατακίτρινος, σχεδὸν μελανιασμένος, μὰ πάντα σιωπηλός, μὲ τὸ ἴδιο ἀγέρωχο ὕψος, γεμᾶτο περήφανη ἀπορία, στήριξε ἀπάνου στὴ Λιοῦμπα τὰ ὄχρειά κι' ἀκίνητα

μάτια του. Ἐκείνη ἀνάπνεε συχνά καὶ τὸν κοίταξε μὲ φρίκη.

— Ὑστερα ; — πρόφερε θαρειά.

Μὰ κεῖνος τὴν κοίταξε κ' ἐσιωποῦσε. Κι' αὐτὴ γεμάτη μανία ἀπὸ τὴν περήφανη αὐτὴ ἀνεκτικότητα, τρέμοντας, χάνοντας τὴν ἐτοιμότητά της, ὅπως μπροστά σ' ἓνα πέτρινο, κρῦο τοῖχο, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ τὸν κάθησε μὲ δύναμη στὸ κρεβάτι. Ἐσκυφε κοντά του. πολὺ σιμὰ στὸ πρόσωπό του, σιμὰ στὰ μάτια του.

— Ἐ, γιατί' σωπαίνεις ! Μὰ τί μοῦκαμες ἄτιμε, ἄτιμε ἐσύ ! Μοῦ φίλησε τὸ χέρι ! Ἦρθες ἐδῶ νὰ καυχηθῇς, νὰ δείξης τὴν ὁμορφιά σου ! Μὰ τί μοῦκαμες λοιπόν, κακότυχη ἐγώ !

Τοῦ τίναξε τοὺς ὤμους, καὶ τὰ λεπτὰ δάχτυλά της, μιὰ τὸν ἐσφιγγαν καὶ μιὰ χαλάρωναν ἀσυναίσθητα, ὅπως τῆς γάτας, καὶ τοῦ γρατζούνιζαν τὸ κορμὶ πάνω ἀπ' τὸ πουκάμισο.

— Δὲν ξέρεις τὴ γυναῖκα, ἔ ἄτιμε ; Καὶ τολμάς νὰ τὸ λές αὐτὸ σ' ἐμένα, σ' ἐμένα ποὺ ὅλοι οἱ ἄντρες ... ὅλοι ... Μὰ ποῦ εἶναι ἡ συνειδήσή σου, τί μοῦ κάνεις ! Δὲ θὰ πικραδοθῶ ζωντανή, νά ! Μὰ νά, εἶμαι πεθαμένη, καταλαβαίνεις ἄτιμε, εἶμαι πεθαμένη ἐγώ. Καὶ νά, θὰ σὰ φτύσω στὸ πρόσωπο ... Νά ... ζωντανή ! Νά, ἄτιμε, νά ! Πήγαινε τώρα, πήγαινε !

Μὲ ὀργή, ποὺ δὲν μποροῦσε πιά νὰ βρυσταχθῇ, τὴν

ἔσπρωξε μὲ τόση δύναμη ἀπὸ κοντά του, πὺ χτύπησε τὸ κεφάλι τῆς στὸν τοῖχο.

Φαίνεται πὺς ἔχασε κ' ἐκεῖνος κάθε ἐτοιμότητα πνεύματος, γιατί ἀμέσως μὲ τὴν ἴδια γρήγορη κι' ἀποφασιστικὴ κίνηση ἄρπαξε τὸ πιστόλι — καὶ τότε σὰ νὰ χαμογέλασε ἓνα μαῦρο, χωρὶς δόντια ἀνοιχτὸ στόμα. Μὰ τὸ κορίτσι δὲν εἶδε οὔτε τὸ κατασαλιωμένο καὶ παραμορφωμένο ἀπὸ τὴν μανιώδη ὀργή, πρόσωπό του, οὔτε τὸ μαῦρο πιστόλι. Σκεπάζοντας μὲ τὴν ἀπαλάμη τὰ μάτια, σὰ νὰ θελε νὰ τὰ χῶσθαι βαθειὰ μέσα στὸ κρανίον, διατρέχοντας μὲ μεγάλα βήματα τὸ δωμάτιον, ἔπεσε ἐπάνω στὸ κρεββάτι, μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τὰ κάτω. Κι' ἀμέσως ἄρχισε νὰ κλαίῃ, ἄφωνα. Γινότανε ἐκεῖνα πὺ δὲν περίμενε, γινότανε μιὰ ἀσυναρτησία, μιὰ κουταμιέρα, παρουσιαζότανε μὲ τὸ ζαρωμένο κι' ἄγριο πρόσωπό του ἓνα μεθυσμένο κ' ὑστερικὸ χάος. Σήκωσε τοὺς ὄμους, ἔκρυψε τὸ ἄχρηστο πιστόλι κι' ἄρχισε νὰ βηματίζει μέσα στὸ δωμάτιον. Ἡ νέα ἔκλαιγε. Ἐξακολουθοῦσε νὰ βηματίζει μέσα στὸ δωμάτιον, ἐνῶ τὸ κορίτσι ἔκλαιγε. Στάθηκε κοντά τῆς, μὲ τὰ χέρια χωμένα στὶς τσέπες καὶ τὴν κοίταζε. Ἦταν πεσμένη μπρούμητα ἢ γυναίκα, κ' ἔκλαιγε τρελλὰ μ' ἓνα ἀπελπιστικὸ ἀφόρητο μαρτύριο, ὅπως μποροῦνε νὰ κλαῖνε μονάχα οἱ ἄνθρωποι γιὰ μιὰ χαμένη ζωὴ, γιὰ κάτι πῶς μεγάλο ἀπ' τὴ ζωὴ, πὺ χάθηκε γιὰ πάντα. Οἱ σηκωμένες γυμνὲς ὀμοπλάτες κόποτε σχεδὸν ἔσμιγαν σὰ νὰ βάλας κανεὶς κάτω ἀπὸ τὸ στήθος τῆς φωτιά ἢ

ἀναμένα κάρβουνα· κάποτε πάλι χωρίζονταν ἀργά, σὰ νᾶφευγε κάπου, κ' ἔσφιγγε στὸ στήθος τὸν πόνο τῆς καὶ τῇ δυστυχίᾳ τῆς. Κ' ἡ μουσικὴ ἔπαιζε τώρα κάποια μαζούρκα, κι' ἀκουγότανε πῶς χτυποῦσαν τὰ σπιρούνια. Φαίνεται πῶς ἦρθαν ἀξιωματικοί.

Δὲν εἶδε ποτέ του τέτοια δάκρυα κι' αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ ταραχτῇ. Ἔδγαλε χωρὶς καμμιὰ πρόθεση τὰ χέρια ἀπ' τὴς τσέπες κ' εἶπε σιγανά :

— Λιοῦμπα!

Ἡ Λιοῦμπα ἔκλαιγε.

— Λιοῦμπα, γιατί κλαῖς, Λιοῦμπα!

Κάτι εἶπε ἡ νέα, μὰ τόσο σιγανά, ὥστε δὲν τᾶκουσε. Κάθησε πάνω στὸ κρεβάτι σιμὰ τῆς, ἔσκυψε τὸ μεγάλο ξυρισμένο κεφάλι του ἐπάνω τῆς κ' ἔθαλε τὸ χέρι του στὸν ὦμο τῆς, καὶ τὸ χέρι ἀποκρίθηκε μ' ἓνα τρελλὸ τρεμούλιασμα στὸ τρεμούλιασμα τῶν ἀξιοθρηνήνων γυμνῶν γυναικείων ὤμων.

— Δὲν ἀκούω τί λές... Λιοῦμπα!

Κ' ἡ μακρυνὴ ὑπόκωφη γεμάτη δάκρυα ἀπάντησε :

— Μὴ φύγῃς ἀκόμη... Ἐκεῖ... ἦρθαν ἀξιωματικοί. Μποροῦν... νὰ σέ... ὦ Θεέ μου, τί ἦτανε αὐτὸ πάλι!

Κάθησε βιαστικὰ στὸ κρεβάτι κ' ἔμεινε ἀκίνητη ἔχοντας σφιγμένα τὰ χέρια, κι' ἀκίνητη, γεμάτη φρίκη κοίταξε τὸ κενό, μὲ μάτια ὀρθάνοιχτα. Ἦτανε φριχτὸ αὐτὸ τὸ βλέμμα καὶ βάσταξε μοναχὰ

ἓνα δευτερόλεπτο. Καὶ πάλι τὸ κορίτσι ξανάπασε μπροῦμητα κ' ἔκλαιγε, ἐνῶ ἐκεῖ χτυποῦσαν ρυθμικὰ τὰ σπιρούνια, κι' ὁ πιανίστας πρόθυμα χτύπαγε τοὺς ρυθμοὺς μιᾶς τρελλῆς μαζούρκας.

— Πιές λίγο νερό, Λιούμπα !... Ἔλα πιές, πιές. Σὲ παρακαλῶ..., ψιθύρησε ἐκεῖνος σκυμμένος.

Μὰ τ' αὐτί της ἦτανε σκεπασμένο ἀπὸ τὰ μαλλιά της καὶ μὲ τὴ σκέψη πὼς δὲν τὸν ἄκουγε, τράβηξε μὲ προσοχὴ αὐτὲς τὶς μαῦρες κατσαρὲς μπούκλες, ποὺ ἦτανε καμμένες ἀπὸ τὸ σίδερο, κι' ἄνοιξε τὸ μικρὸ κόκκινο φλογισμένο αὐτάκι...

— Πιές λιγάκι, σὲ παρακαλῶ πολὺ.

— Ὅχι δὲ θέλω. Ἄφησέ με. Κ' ἔτσι θὰ μοῦ περάσῃ.

Πραγματικὰ ἄρχισε νὰ ἡσυχάζῃ. Ἐπαψε πιά τ' ἀναφυλλητὰ, δυὸ-τρία ἀκόμα ὑπόκωφα καὶ παρατεταμένα ἀγκομαχητὰ κ' οἱ ὅμοι ἔπαψαν πιά νὰ τρεμουλιάζουν κ' ἔμειναν ἀκίνητοι καὶ βυθισμένοι σὲ σκέψεις βαθειές. Κ' ἐκεῖνος τὴ χაῖδεψε ἀπαλὰ ἀρχίζοντας ἀπ' τὸν ὅμο καὶ φτάνοντας ἴσαμε τὴ δαντέλλα τῆς πουκαμίσας.

— Εἶσαι καλύτερα τώρα, Λιούμπα... Ἔ, Λιούμπα;

Ἐκεῖνη δὲν ἀπάντησε στέναξε συρτὰ καὶ γυρίζοντας τοῦρριξε ἓνα γρήγορο βλέμμα. Ὑστερα κατέβασε τὰ πόδια ἀπ' τὸ κρεβάτι, καὶ κάθησε στὸ πλάϊ του, τὸν κοίταξε ἀκόμα μιὰ φορὰ καὶ μὲ τὶς μπούκλες τῶν μαλιῶν της, τοῦ σκούπησε τὸ πρόσωπο, τὰ μάτια. Στέναξε ἀκόμα μιὰ φορὰ καὶ μὲ μιὰν

ἐλαφρῇ κι' ἀπλὴ κίνησιν στήριξε τὸ κεφάλι στὸν ὦμο του, ἐνῷ ἐκεῖνος μὲ τὴν ἴδια ἀπλότητα τὴν ἀγκάλιασε καὶ τὴν ἔσφυξε σιγανὰ ἐπάνω του. Δὲν τὸν τάραξε πιά τὸ ἄγγιγμα στοὺς γυμνοὺς τοῦ ὦμου· ἔτσι κάθονταν πολλή ὥρα σωμαίνοντας καὶ κοιτάζοντας ἀκίνητα μπροστά του μὲ τὰ σκοτεινιασμένα μάτια του, ποὺ στρογγύλεψαν ξαφνικά. Στέναξαν. Ἐξάφνα ἀκούστηκαν φωνὲς μέσα στὸ διάδρομο, βήματα κ' ὁ ἦχος τῶν σπιρουניῶν, ἀπαλὸς καὶ λεπτός, κι' ὅλα αὐτὰ πλησίασαν κ' ἐστάθησαν στὴν πόρτα τους. Ἐκεῖνος σηκώθηκε μὲ βία, κάποιος χτυποῦσε πιά στὴν πόρτα, πρῶτα μὲ τὰ δάχτυλα, ὕστερα μὲ τίς γροθιὲς καὶ μιὰ γυναικεία φωνὴ φώναζε ὑπόκωφα :

— "Ανοίξε, Λιοῦμπα!

IV

Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε κ' ἐπερίμενε.

— Δὸς μου τὸ μαντήλι ! εἶπε ἐκεῖνη κι' ἀπλώσε τὸ χέρι χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ. Σκούπισε τὸ πρόσωπό της, τοῦ πέταξε στὰ γόνατα τὸ μαντήλι· καὶ προχώρησε στὴν πόρτα. Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε κ' ἐπερίμενε. Καθὼς προχωροῦσε πρὸς τὴν πόρτα ἢ Λιοῦμπα, ἔστριψε τὸ κουμπὶ τοῦ ἡλεκτρικοῦ κι' ἀμέσως γίνηκε τέτοιο σκοτάδι ποὺ ἄκουγε κανεὶς τὴν ἀναπνοή της, ποὺ ὀδυγαινε μὲ λίγη δυσκολία. Καὶ ξανακάθησε μηχανικὰ ἐπάνω στὸ κρεβάτι, ποὺ ἔτριξε ἐλαφρὰ.

— "Ε, ποῖος εἶναι καὶ ; Τί θέλετε ; ρώτησε ἡ

Λιούμπα ἀπὸ τὴν κλεισμένη πόρτα, χωρὶς ν' ἀνοίξῃ, κ' ἡ φωνή της ἦταν λίγο δυσχερεστημένη μὰ ἡσυχῇ.

Ἀμέσως ἀντισκόδοντας ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἀκούστηκαν μερικὲς γυναικεῖες φωνές. Κ' ἔτσι πάλι κόπηκαν, μιὰ ἀντρίκια φωνή μὲ μιὰ παράξενη εὐγένεια ἀρχίνησε νὰ τὴ ζητᾷ ἐπίμονα νὰ βγῇ ἔξω.

— Ὅχι, δὲν ἔρχομαι.

Πάλι ἀντήχησαν οἱ φωνές, καὶ πάλι ἀντικόδοντας τις, ὅπως τὸ ψαλίδι κόβει τὴν ξετυλιγμένη μεταξωτὴ κλωστή, μίλησε ἡ ἀντρίκια φωνή, κ' ἦτανε νεανικὴ, γεμάτη πεποίθησι, ποὺ ἔκανε νὰ φαντάζεται κανεὶς, πὼς αὐτὸς ποὺ μίλησε θάχε ἄσπρα γερὰ δόντια κι' ὁμορφα μουστάκια καὶ τὰ σπιρουνία χτύπησαν καθαρώτερα. Θαρρεῖς πὼς χαιρετοῦτε μὲ ὑπόκλιση.

Ἡ Λιούμπα ἀρχίνησε νὰ γελά.

— Ὅχι, ὅχι δὲν ἔρχομαι... Ναι ὥραϊα, πολὺ καλὰ... Ἐ, δὲ μὲ φωνάζετε ὅσο θέλετε, ἐγὼ ὅμως δὲν ἔρχομαι.

Χτύπησαν ἀκόμα μιὰ φορὰ τὴν πόρτα, ἀκούστηκαν γέλια, βρισιές, ὁ ἦχος τῶν σπιρουניῶν, κι' ὅλα ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ ἔσδυσαν κάπου στὴν ἄκρη τοῦ διαδρόμου. Ψηλαφώντας μὲς τὸ σκοτάδι τὸ γονατό του, ἡ Λιούμπα κάθησε δίπλα του, μὰ τὸ κεφάλι της δὲν τὸ στήριξε πιά στὸν ὦμο του. Καὶ τοῦ ἐξήγησε σύντομα.

— Οἱ ἀξιωματικοὶ διοργανώνουνε χορὸ καὶ προσκαλοῦνε ὅλες. Θὰ χορέψουνε καὶ καντρίλιες.

— Λιοῦμπα, τῆς ζήτησε καίνος μὲ τρυφερότητα, ἀναψε σὲ παρακαλῶ τὸ φῶς. Μὴ θυμώνεις.

Σηκώθηκε σιωπηλὰ καὶ γύρισε τὸ κύμπι. Καὶ δὲν ξανακάθισε πιά δίπλα του, παρὰ ὅπως πρῶτα στὸ κάθισμα ἀπέναντι στὸ κρεβάτι. Κ' ἦταν σκυθρωπὸ τὸ πρόσωπό της, ἐχθρικό, ἀλλὰ εὐγενικό, ὅπως μιᾶς νοικοκυρᾶς, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ὑποφέρει μιὰ δυσάρεστη κι' ἀνιαρὴ ἐπίσκεψη.

— Εἴσαπτε θυμωμένη μαζί μου, Λιοῦμπα;

— Ὁχι. Γιατὶ μοῦ τὸ λέτε αὐτό;

— Μοῦ φάνηκε παράξενο, ποὺ γελάσατε πρὸ ὀλίγου τόσο χαρούμενα. Πῶς μπορείτε καὶ τὸ καταφέρεστε;

Ἐκείνη χαμογέλασε, χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξῃ.

— Εἶμαι εὐθυμη, γι' αὐτὸ καὶ γελῶ. Ὡς τόσο σεῖς δὲν μπορείτε νὰ φύγετε τώρα, πρέπει νὰ παραμείνετε πότε θὰ φύγουνε οἱ ἀξιωματικοί. Δὲ θ' ἀργίσουνε.

— Καλὰ, θὰ περιμένω. Σὰς εὐχαριστῶ Λιοῦμπα.

Ἐκείνη χαμογέλασε καὶ πάλι.

— Μὰ γιατί μ' εὐχαριστεῖτε; Τί εὐγενικὸς ποὺ εἴσαπτε!

— Σὰς ἀρέσει αὐτό;

— Ὁχι καὶ πολύ. Ποιὰ εἶναι ἡ καταγωγὴ σας;

— Ὁ πατέρας μου ἦτανε γιατρός, στρατιωτικὸς γιατρός. Ὁ παππούς μου ἦτανε χωριάτης. Ἡμεῖστε παλιόθησκοι.

Ἡ Λιοῦμπα τὸν κοίταξε μὲ κάποιο ἐνδιαφέρον.

— Μπᾶ ! Καὶ σταυρὸ δὲ φορᾶτε στὸ λαιμό σας !

— Σταυρό ; — χαμογέλασε ἐκεῖνος. — Ἐμεῖς τὸ σταυρὸ τὸν σέρνομε στὴν πλάτη μας.

Ἡ νέα ἐσχυθρώπασε ἐλαφρά.

— Μήπως θέλατε νὰ κοιμηθῆτε ; Θὰ κάμετε πιὸ καλὰ νὰ πέσετε παρὰ νὰ χάνετε ἔτσι τὸν καιρὸ σας.

— Ὅχι, δὲ θὰ πέσω. Δὲ θέλω πιά νὰ κοιμηθῶ.

— Ὅπως θέλετε.

Ἀκολούθησε μιὰ παρατεταμένη καὶ δυσάρεστη σιγή. Ἡ Λιοθμπα κοίταξε χάμω κ' ἐγύριζε μὲ προσοχὴ τὸ δαχτυλίδι ποὺ φοροῦσε· ἐκεῖνος περιφέροντας τὸ βλέμμα στὸ δωμάτιο. ἀποφεύγοντας κάθε φορὰ νὰ τὴν κοιτάξῃ, τὸ σταμάτησε ἕξαφνα στὸ μισοτελειωμένο ποτηράκι μὲ τὸ κονιάκ. Κ' ἕξαφνα μὲ πρωτοφανή σαφήνεια, φαντάστηκε πὼς ὅλα αὐτὰ γίνηκαν κάποτε : κι' αὐτὸ τὸ κιτρινωπὸ ποτηράκι μὲ τὸ κονιάκ, καὶ τὸ κορίτσι ποὺ γύριζε μὲ προσοχὴ τὸ δαχτυλίδι, κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος — ὅχι αὐτὸς παρὰ κάποιος ἄλλος, κάπως διαφορετικός, κάπως ἄλλοιωτικός. Κ' ἔτσι, ὅπως καὶ τώρα, μόλις ἔπαψε ἡ μουσική, ἀκουγότανε ὁ γλυκὸς ἦχος τῶν σπιρουनिῶν. — Σὰ νὰ τὰ πέρασε ὅλα αὐτὰ κάποτε, — μὰ ὅχι σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι παρὰ σὲ κάποιο ἄλλο μέρος, ποῦμοιαζε πολὺ μ' αὐτὸ κ' ἔκανε αὐτὸ ποὺ κάνει καὶ τώρα, κ' ἦταν πολὺ σπουδαῖο τὸ πρόσωπο ποῦπαιζε τότε, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο συνέβαινε κάτι. Αὐτὸ τὸ παρά-

Ξενο αἴσθημα ἦταν τόσο δυνατό, πὺ τίναξε τρομαγμένος τὸ κεφάλι, κι' ἀμέσως χάθηκε, ὅχι ὅμως ὁλοτελῶς, ἔμεινε ἓνα ἑλαφρὸ ἴχνος ἀπ' τὴς ταραγμένες ἀναμνήσεις γιὰ κείνη πὺ δὲ γίνηκαν. Ἄλλως τε δὲν ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πὺ στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς πρωτόφανης νύχτας ἔπιανε τὸν ἑαυτὸ του τὴ στιγμή πὺ κοιτάζοντας ἓνα πρᾶγμα ἢ πρόσωπο μὲ προσοχή, τὸ ξαναθυμότανε, τὸ καλοῦσε ἀπὸ τὸ βαθὺ σκοτάδι τοῦ παρελθόντος ἢ καὶ τὸ δημιουργοῦσε ὁ ἴδιος. Ἄν δὲν ἦτανε τόσο βέβαιος, θᾶλεγε πὺς ἦτανε κι' ἄλλη φορὰ ἐκεῖ—τόσο σὲ στιγμὲς τοῦ φαινόντανε ὅλα αὐτὰ γνωστὰ καὶ συνειθισμένα. Κι' αὐτὸ ἦταν δυσάρεστο, γιὰτὶ τὸν ἀποξένωνε λίγο ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του κι' ἀπὸ τοὺς δικούς του, καὶ τὸν ἔδενε παράξενα μ' αὐτὸ τὸ κοινὸ σπίτι μὲ τὴν ἄγρια κι' ἀποκρουστικὴ ζωὴ του.

Ἡ σιωπὴ γινότανε πιὸ κουραστικὴ. Τὴ ρώτησε :

— Γιατί δὲν πίνετε ;

Ἐκείνη ἀνατρίχιασε.

— Πὺς εἶπατε ;

— Γιατί δὲν πίνετε τίποτε, Λιούμπα ;

— Δὲ θέλω νὰ πιῶ μοναχὴ μου.

— Δυστυχῶς, ἐγὼ δὲν πίνω.

— Κ' ἐγὼ δὲ θέλω μοναχὴ μου.

— Θὰ φάγω ἓνα ἀχλάδι.

— Φάγετε, γι' αὐτὸ καὶ τὰ πήρατε.

— Μήπως θέλετε καὶ σεῖς ;

Ἡ νέα γύρισε χωρὶς ν' ἀποκριθῇ. Βλέποντας ὅμως τὸ βλέμμα του ποὺ ἦτανε καρφωμένο στοὺς γυμνοὺς ἀχνορόδινους ὄμους της, ἔρριξε ἐπάνω τους ἓνα σταχτὸ πλεχτὸ σαλάκι.

— Κάνει κρύο, εἶπε μὲ κομμένη φωνή.

— Ναί, παραδέχτηκε κ' ἐκεῖνος, ἂν κ' ἔκανε ζέστη στὸ μικρὸ δωμάτιο. Καὶ πάλι ἀκολούθησε μιὰ ἀτέλειωτη καὶ δυσάρεστη σιγή.

Ἀπὸ τὸ σαλόνι ἔφθαναν οἱ δυνατοὶ καὶ προκλητικοὶ ἦχοι τοῦ χοροῦ.

— Χορεύουν, εἶπε κείνος.

— Χορεύουν, ἀποκρίθηκε κείνη.

— Γιατί, Λιούμπα, νὰ θυμώσετε τόσο πολὺ μαζί μου...καὶ νὰ μὲ χτυπήσετε ;

— Ἦταν ἀνάγκη, γι' αὐτὸ καὶ σᾶς χτύπησα. Δὲ σᾶς σκότωσα ἐπὶ τέλους, τί ρωτᾶτε λοιπόν ; — Γέλατε μ' ἓνα δυσάρεστο γέλιο.

Τὸ κορίτσι εἶπε : « ἦταν ἀνάγκη ». Τὸν κοίταξε στὰ μάτια, μὲ τὰ μαῦρα στρογγυλεμένα μάτια της, χαμογελοῦσε μ' ἓνα ὠχρὸ κι' ἀποφασιστικὸ χαμόγελο, κ' ἔλεγε : « ἦταν ἀνάγκη », ἐνῶ ἐπάνω στὰ σαγῶνι της ἐσχηματιζότανε ἓνα λακκάκι. Ἦσαν δύο σκολοὶ νὰ πιστέψῃ κανεὶς πὼς αὐτὸ τὸ κεφάλι—αὐτὸ τὸ κακὸ, ὠχρὸ κεφάλι—πᾶνε λίγα λεπτά ποὺ ἦτανε ἀκουμπισμένο ἐπάνω στὸν ὄμο του, καὶ πὼς ἐκεῖνος τὸ χᾶϊδεε.

— Ὡστε ἔτσι !—εἶπε κείνος σκυθρωπά. Διασκέλισε καμπόσες φορές τὸ δωμάτιο φροντίζοντας νὰ

μὴ τὴν πλησιάζῃ, καὶ ὅταν κάθῃσε στὴν πρώτη του θέσῃ, τὸ πρόσωπό του ἦταν ἀλλοιωτικό, αὐστηρὸ καὶ λίγο περήφανο. Ἔδλεπε σιωπηλὸς σιγῶνοντας τὸ βλέμμα στὸ νταβάνι, ὅπου ἔπαιζε μιὰ φωτεινὴ μετρίανταφυλλιὲς ἄκρες κηλίδα. Καὶ σερνότανε κεῖ πάνω κάτι μαῦρο, ἴσως νάτανε καμμιὰ μύγα ποὺ ξαναζωντάνεψε ἀπὸ τὴ ζέστη. Θὰ ξύπνησε ἴσως τὴ νύχτα καὶ δὲν ἐνοιωθε τίποτε ἀπ' ὅ,τι γινότανε γύρω της, καὶ γρήγορα, πολὺ γρήγορα θὰ πεθάνῃ. Στέναξε.

Ἡ νέα ἄρχισε νὰ γελά δυνατά.

— Τί πράγμα σὰς κάνει νὰ χαιρόσαστε τόσο πολὺ; εἶπε ψυχρὰ ἐνείνος κ' ἐγύρισε.

— Τίποτε. Μὰ τὴν ἀλήθεια πῶς μοιάζετε μ' ἓνα συγγραφέα. Δὲ σὰς κακοφαίνεται αὐτό. Κ' ἐκεῖνος πρῶτα μὲ λυπότανε, μὰ ὕστερα ἄρχιζε κ' ἐθύμωνε γιατί δὲν τοῦκνα τὰ χατήρια, ὅπως θᾶθελε. Καὶ θυμώνει τόσο εὐκολα. Ἄν ἦτανε ὁ Θεός, δὲ θὰ συγχωροῦσε οὔτε ἓνα σδυσιμένο καντύλι...

Ἐγέλασε:

— Ποῦ τοῦ; γνωρίζετε σεῖς τοὺς συγγραφεῖς; Θαρρῶ πῶς δὲ διαβάζετε τίποτε.

— Μὰς ἔρχεται ἐδῶ ἓνας, — εἶπε σύντομα ἡ Λιοθμπα.

Ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ σκέπτεται, στηρίζοντας στὴ νέα τὸ ἀκίνητο, τὸ βαρὺ, τὸ παράξενο, τὸ ἥσυχο κ' ἐξεταστικὸ βλέμμα του. Σὰν ἓνας ἄνθρωπος ποὺ πέρασε τὴ ζωὴ του μέσα σ' ἐπαναστάσεις, ἐνοιωθε ἀόριστα

τὴν ἐπαναστατικὴν ψυχὴν τοῦ κοριττιοῦ αὐτοῦ, κι' αὐτὸ τὸν τάραξε καὶ τὸν ἀνάγκαιζε νὰ ψάχνῃ καὶ νὰ μαντεύῃ: γιατί ἄραγε ξέσπασε ἐπάνω του ἡ ὀργή της; Καὶ τὸ ὅτι αὐτὴ εἶχε νὰ κἀνῃ μὲ συγγραφεῖς καὶ θὰ συζητοῦσε βέβαια μὲ τοὺς, καὶ τὸ ὅτι μποροῦσε νὰ φέρεται κάποτε μὲ τέτοια ἀξιοπρέπεια καὶ ἡσυχία, καὶ νὰ μιλῇ μὲ τόση ἡρεμία—τὴν ἀνόψωνε ἄθελα καὶ ἔδινε στὸ χτύπημά της ἓνα σημαντικὸ χαρὰκτῆρα, σοδαιώτερο καὶ σπουδαιότερο παρὰ ἡ πρᾶφορὰ μιᾶς ὑστερικῆς, μισομεθυσιμένης καὶ μισό-γυμνης πόρνης.

Καὶ θυμωμένος μοναχὰ στὴν ἀρχή, χωρὶς νὰ ναι καθόλου προσβεβλημένος ἀπὸ τὸ φέρεσίμ της, τώρα ποὺ πέρασε τόση ὥρα, ἄρχισε ἑξαφνα νὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του προσβεβλημένο.

— Γιατί μ' ἐχτυπήσατε, Λιουμπά; "Όταν χτυποῦν ἓναν ἄνθρωπο στὸ πρόσωπο πρέπει νὰ τοῦ ἐξηγήσουν τὸ γιατί, — ἐπανελάβε τὴν πρώτη του ἐρώτηση σκυθρωπὰ καὶ ἐπίμονα. Πείσμα καὶ μιὰ πέτρινη σκληρότης ῥπῆρχαν στὰ πεταμένα μῆλα τοῦ προσώπου του, στὸ βαρὺ μέτωπό του, στὸ βλέμμα του ποὺ ἐπέλεξε.

— Δὲν ξέρω, ἀποκρίθηκε ἡ Λιουμπά μὲ τὸ ἴδιο πάντα πείσμα, ἀποφεύγοντας ὡς τότε τὸ βλέμμα του.

Δὲν ἤθελε ν' ἀπαντήσῃ. Ἐκεῖνος σήκωσε τοὺς ὤμους καὶ πάλι ἄρχισε νὰ ἐξετάζῃ μὲ πείσμα τὸ κορίτσι καὶ νὰ σκέπτεται. Ἡ σκέψη του ἦταν ἀργή

καὶ ἐπίμονη, μιὰ ποὺ ταραχτήκε ἔμως ἀρχίναγε νὰ δουλεύῃ, μὲ δύναμη κι' ἀνένδοτα, σχεδὸν μηχανικά, γινότανε ἓνα ὑδραυλικὸ πιεστήριο ποὺ καταδαίνον-
τας ἀργὰ σπάζει πέτρες, λυγίζει τοὺς σιδερένιους
δοκοὺς, ζουλáει τοὺς ἀνθρώπους, σὰν τύχη καὶ βρε-
θοῦν ἀπὸ κάτω—ἀδιάφορα, ἀργὰ κι' ἀνεπανόρ-
θωτα.

Χωρὶς νὰ κοιτάζῃ οὔτε δεξιὰ οὔτε ἀριστερά, ἀ-
διάφορη πρὸς τὰ σοφίσματα, πρὸς τίς μασημένες ἀ-
παντήσεις καὶ τοὺς ὑπαινιγμούς, ἔκρινε νὰ προχωρή-
τῃ σκέψῃ του μὲ βαρύτητα, μὲ σκληρότητα μπορεῖ
νὰ πῇ κανεὶς, ὥς ποὺ ἔσθυνε ἢ ἔφθανε ἴσαμε ἐκεῖνο
τὸ ἔσχατο ἔριο τοῦ λογικοῦ, πίσω ἀπὸ τὸ ὁποῖο βρι-
σκότανε τὸ κενὸ καὶ τὸ μυστήριο. Δὲν ξεχώριζε τὴ
σκέψῃ του ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, λὲς πῶς σκεπτότανε ὁ-
λόκληρος, μ' ὅλο του τὸ κορμὶ καὶ κάθε λογικὸ συμ-
πέρασμα γινότανε ἀμέσως γι' αὐτὸν καὶ τελειωτικὸ,
ὅπως συμβαίνει μοναχὰ στοὺς πολὺ γεροὺς κ' αὐστη-
ροὺς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν μετεμόρφωσαν ἀκόμα τὴ
σκέψῃ τους σὲ παιχνίδι.

Καὶ τώρα ταραγμένος, ἐκτροχιασμένος, ἔμοιαζε
μ' ἓνα μεγάλο σιδηρόδρομο, ποὺ μεσ' τὰ σκοτά-
δια ξέφυγε ἀπ' τίς γραμμές του κ' ἐξακολουθοῦσε
ἀπὸ κάποιον θαῦμα νὰ πηδάῃ ἐπάνω στοὺς σωροὺς,
ποὺ σχηματίζαν τὰ χῶματα, καὶ στοὺς λόφους, ζη-
τώντας τὸ δρόμο του καὶ φροντίζοντας μὲ κάθε
τρόπο νὰ τὸν βρῇ. Μὰ τὸ κορίτσι σιωποῦσε καὶ φαι-
νότανε πῶς δὲν εἶχε καμιὰ ὁρεξὶ νὰ μιλήσῃ.

— Λιούμπα ! Ἐλᾶτε νὰ μιλήσωμε μὲ ἡρεμία.
Πρέπει ἐπὶ τέλους...

— Δὲ θέλω νὰ μιλήσω μὲ ἡρεμία.

— Πάλι τὰ ἴδια ! Ἀκοῦστε με, Λιούμπα, μ' ἐχτυπήσατε, δὲν μπορῶ νὰ τ' ἀφήσω ἔτσι αὐτό.

Τὸ κορίτσι χαμογέλασε εἰρωνικά.

— Ναί ; Καὶ τί θὰ μοῦ κάμετε ; Θὰ μὲ πᾶτε στὸν ἀστυνομό ;

— Ὁχι. Μὰ θάρχομαι νὰ σᾶς βρίσκῶ τακτικά, ἴσαμε ποῦ θὰ μοῦ τὸ ἐξηγήσετε.

— Καλῶς νᾶρθετε !

— Θαρθῶ αὔριο. Θαρθῶ...

Κ' ἔξαφνα, σχεδὸν ταυτόχρονα, μὲ τὴ σκέψη, πῶς οὔτε αὔριο, οὔτε μεθύριο θὰ μποροῦσε νάρθῃ — μάντευσε μὲ πεποίθησιν πιά, γιὰ τοῦ φέρθηκε ἔτσι τὸ κορίτσι. Αὐτὸ τὸν ἔκανε νὰ εὐθυμήσῃ.

— Ἀχ, νὰ τί συμβαίνει ! Μ' ἐχτυπήσατε γιὰτὶ σᾶς λύπησα, σᾶς πρόσβαλα μὲ τὸν οἶκτο μου ; Ναί, ἔκανα μιὰ κουταμάρα... Μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν τῷθελα, μὰ δὲν τῷξέρα πῶς μπορεῖ νὰ προσβάλῃ ἓνα τέτοιο πρᾶγμα. Καὶ βέβαια, ἀφοῦ εἴταστε καὶ σεῖς ὅμοιος ἄνθρωπος μ' ἐμένα...

— Ὅμοιος δὲν εἶναι ἔτσι ; — Χαμογέλασε.

— Ἐλᾶτε, φτάνει πιά. Δόστε τὸ χέρι ν' ἀγαπήσωμε.

Ἡ Λιούμπα πάλι ὠχρίασε ἐλαφρά.

— Θέλετε νὰ σᾶς ξανάχτυπήσω ;

— Μὰ τὸ χέρι σας, ἔτσι συντροφικά ! Ναι, σὰ σύντροφος ! φώναζε ἐκεῖνος μὲ εἰλικρινεῖα καὶ δύναμη.

Μὰ ἡ Λιοῦμπα σηκώθηκε καὶ κάνοντας λίγα βήματα πρὸς τὰ ὀπίσω, εἶπε :

— Ξέρετε τί ; ... Ἡ δλάνκας εἷσαστε, ἦ στ' ἀλίθια φάγατε λίγο ξύλο στὴ ζωὴ σας.

Ὑστερα τὸν κοίταξε καὶ ἄρχισε νὰ γελά δυνατά.

— Μὰ τὸ Θεό, ἴδιος καὶ ἀπαράλλαχτος ὁ συγγραφέας μου ! Ἀπαράλλαχτος ὁ συγγραφέας ! Μὰ πὼς νὰ μὴ σὲ δέρνη κανεῖς, μάτια μου !

Φαίνεται πὼς ἡ λέξη «συγγραφέας» ἦτανε ὑδριστικὴ γι' αὐτὴν καὶ τὴν ἐπρόφερε μὲ μιὰ ξεχωριστὴ σημασίᾳ. Καὶ μὲ μεγαλύτερη περιφρόνηση πιά, χωρὶς νὰ τὸν λοχαριάζῃ καθόλου, σὰ νὰ βρισκότανε μπροστά της ἓνα ἄψυχο πρᾶγμα, ἓνας ἡλίθιος, εἴτε ἓνας μεθυσμένος, ἄρχισε ἐλεύθερα νὰ κἀνῃ βόλτες μέσα στὴν κάμαρα, καὶ τοῦ εἶπε ἀδιάφορα :

— Τί ; μήπως σ' ἐχτύπησε δυνατά ; Τί ἔχεις καὶ ὅλο κλαίγεις ;

Ἐκεῖνος δὲν ἀπακρίβηκε.

— Ὁ συγγραφέας μου λέει, πὼς χτυπᾷ δυνατά. Μὰ ἴσως πάλι τὸ πρόσωπό του νᾶναι πιὸ εὐγενικό· τὴ δικιά σου χωριάτικη μούρη ὅσο καὶ ἂν θέλῃς χτύπα, δὲ θὰ νοιώθῃς τίποτα. Ἀχ, πολλοὺς ἀνθρώπους χτύπησα ἴσαμε τώρα, μὰ κανέναν δὲν τὸν λυπᾶμαι ὅσο τὸ μικρό μου συγγραφέα. Χτύπα, μούλεγε. Χτύπα, ἔτσι μ' ἀξίζει. Μεθυσμένος, σαλιάρης, συχαινόσουνα τὰ τότε χτυπήτης. Ἐνῆς βρωμάνθρω-

πος. Ὡς τόσο ἡ μούρη σου μ' ἔκανε νὰ πανέση τὸ χέρι μου. Νά, φίλα τὸ πονεμένο χέρι.

Ἐχωσε τὸ χέρι της στὰ χεῖλια του καὶ πάλι ἄρχισε νὰ βηματίζει βιαστικά. Ὁ ἐρεθισμός της μεγάλωνε, μερικὲς φορές θαρροῦσε κανεὶς πὼς πνιγότανε μέσα σὲ κάτι ζεματιστό, ἔτριβε τὰ στήθια της, ἀνάπνεε μὲ διάπλατα ἀνοιχτὸ στόμα κι' ἄρπαζε ἀσυνήσθητα τὶς κουρτίνες τῶν παραθυρίων. Περπατώντας ἔδαλε δυὸ φορές στὸ ποτηράκι της κονιάκ καὶ τῶπιε. Τῇ δεύτερη φορὰ τῆς ἔκανε παρατήρητη σκυθρωπὰ μὲ ὕψος ἐρωτιματηκό :

— Μὰ πῶς δὲ θέλετε νὰ πιήτε μονάχη σας ;

— Δὲν ἔχω χαρακτήρα, μάτια μου, ἀποκρίθηκε ἐκείνη ἀπλά. Τῶχω μέτα μου τὸ φαρμάκι, σὰ δὲν πῶ λίγο καιρὸ μὲ πιάνει στενοχώρια. Ἀπ' αὐτὸ καὶ θὰ ψωφίσω μιὰ μέρα.

Κι' ἄξαφνα σὰ νὰ τὸν πρόσεξε ἐκείνη τῇ στιγμή, σήκωσε μ' ἀπορία τὰ μάτια κι' ἄρχισε νὰ γελά.

— Ἀ, εὐὸ εἶσαι ! Ἀκόμα ἐδῶ εἶσαι, δὲν ἔφυγες ; Κάτσε. Κάτσε. Μὲ μιὰ ἄγρια ἔκφραση στὰ μάτια, τράβηξε τὸ πλεχτὸ σαλάκι, καὶ πάλι φώτιζαν οἱ τριανταφυλλένιοι ὠμοὶ της καὶ τὰ λεπτὰ τρυφερά χέρια της.

— Μὰ γιατί τυλίχτηκα ἔτσι ; Κάνει τόση ζέστη ἐδῶ μέσα κ' ἐγώ... Τὸ φύλαγα πάντα, ἔτσι ἔπρεπε... Ἀκούστε, δὲ βγάζετε τὸ παντελόνι. Μήπως εἶναι βρώμικο τὸ σώδρακό σας ; Σὰς δίνω ἕνα δικό

μου. Δὲν πειράζει ποῦ θᾶναι μὲ ἄνοιγμα; Ἀκούστε, φορέστε το; Ἐλάτε, μάτια μου, ἐλάτε ἀγαπίτσα μου, ἐλάτε, τί σᾶς κοστίζει ἐσᾶς...

Γέλαγε, καὶ πνιγότανε ἀπ' τὰ γέλια, τὸν παρακάλαγε ἀπλώνωντας τὰ χέρια. Ὑστερα γλύστρησε βιαστικὰ στὸ πάτωμα, στάθηκε στὰ γόνατα καὶ πιάνοντας τὰ χέρια του, τὸν ἰκέτευε.

— Ἐλάτε ἀγαπίτσα μου, ἐλάτε μάτια μου, θὰν τὰ φιλήσω τὰ χεράκια σας!..

Ἐκεῖνος τραβήχτηκε καὶ εἶπε μὲ σκυθρωπὴ θλίψη:

— Γιατὶ μοῦ φερνόσαστε ἔτσι, Λιοῦμπα; Τί σᾶς ἔκανα; Ἐγὼ σᾶς φέρνομαι μὲ τόση εὐγένεια... Γιατὶ τὸ κάνετε αὐτό, γιατί; Μήπως σᾶς πρόσβαλα; Ἐ, ἂν σᾶς πρόσβαλα, νὰ μὲ συγχωρᾶτε. Σ' αὐτὰ τὰ πράγματα, σ' αὐτὲς τίς δουλειὲς εἶμαι ἐλῶς διόλου... ἀνῆξερς.

Ἀνασηκώνοντας μὲ περιφρόνηση τοὺς γυμνοὺς της ὤμους, σηκώθηκε ἡ Λιοῦμπα, λυγίζοντας τὸ λεπτὸ κορμί της καὶ ἐκάθισε. Ἀνάσαινε μὲ δυσκολία.

— Ὡστε δὲ θὰ τὸ φορέσετε; Τί κρῖμα, θᾶθελα νὰ σᾶς ἔδλεπα.

Ἐκεῖνος ἄρχισε καὶ νὰ λέγῃ, μπερδεύτηκε καὶ ἐξακολούθησε ἀναποφάσιστα σέρνοντας τὰ λόγια:

— Ἀκούστε με, Λιοῦμπα... Ἐγὼ βέβαια... Ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχουν καμμιά σημασία. Καὶ σὰν τὸ θέλετε τόσο πολὺ, μπορῶ... νὰ σῶσω τὸ φῶς; Σῶστε τὸ φῶς, Λιοῦμπα;

— Τί ; εἶπε μ' ἀπορία τὸ κορίτσι κι' ὀρθάνοιξε τὰ μάτια.

— Θέλω νὰ πῶ, εἶπε μὲ βία ἐκεῖνος, πὼς ἐσεῖς εἴσαστε γυναῖκα κ' ἐγώ... Δὲν εἶχα δίκιο, βέβαια... Μὴ θαρρήτε πὼς ἦτανε οἶχτος αὐτό, Λιοῦμπα, ὄχι, κάθε ἄλλο... Ἐγὼ καὶ μοναχὸς μου... Σβύσε τὸ φῶς, Λιοῦμπα.

Χαμο γελώντας ντροπαλά, ἄπλωσε τὰ χέρια του σ' αὐτὴν μὲ τὴν ἀδεξία τρυφερότητα ἐνὸς ἀνθρώπου, ποὺ δὲν εἶχε νὰ κάνῃ ποτές του μὲ γυναῖκα. Κ' εἶδε : ἔχοντας μπλεγμένα τὰ τεντωμένα δάκτυλα, τᾶφερε τὸ κορίτσι στὸ σαγῶνι καὶ σὰ νὰ μεταμορφώθηκε ὁλόκληρη σὲ μιὰ πελώρια πνοή ποὺ ἦταν συγκρατημένη μετὰ στὸ φουσκωμένο στήθος. Καὶ τὰ μάτια της γίνηκαν πελώρια κ' ἔδλεπαν μὲ φρίκη; μὲ πόνο, μὲ μιὰν ἀνέκφραστη περιφρόνηση.

— Τί ἔχετε Λιοῦμπα ; ρώτησε ἐκεῖνος καὶ τραδύχτηκε.

Καὶ μὲ μιὰ φρίκη, σχεδὸν σιγανὰ, πρόφερε ἐκείνη χωρὶς νὰ ξεσφύξῃ τὰ δάκτυλα :

— Ἄχ ἄτιμε ! Θεέ μου, πόσο εἶσαι πρόστυχος !

Καὶ κατακόκκινος ἀπ' τὴν τροπή, περιφρονημένος, προσδεβλημένος ἀπ' ὅτι πρόσβαλε ὁ ἴδιος, χτύπησε τὸ πόδι καὶ τῆς πέταξε στὰ διάπλατα ἀνοιγμένα μάτια, στὴν ἀτελείωτη φρίκη καὶ στὸν πόνο τοὺς τὰ σύντομα καὶ βάνουσα λόγια :

— Πόρνη ! Ἐλεεινὴ ! Σκάσε !

Μὰ κείνη κούναγε σιγανὰ τὸ κεφάλι κ' ἔξακολουθοῦσε νὰ λέγῃ :

— Θεέ μου ! Θεέ μου, πόσο εἶσαι τιποτένιος !

— Σκάσε, παλιογυναίκα ! Εἶσαι μεθυσμένη. Τρελλάθηκες. Θαρροῦσε, πῶς μοῦ χρειάστηκε τὸ βρωμερὸ κορμί σου. Θαρροῦσε, πῶς γιὰ μιὰ τέτοια σὰν καὶ σένα φύλαγα τὸν ἑαυτό μου ὡς τὰ τώρα. Ἐλεεινὴ, πρέπει νὰ σὲ δέρνη κανεὶς σὰν ἓνα σκολί ! Ἀπλωσε τὸ χέρι γιὰ νὰ τὴ χτυπήτῃ στὸ πρόσωπο, μὰ δὲν τῶκαμε.

— Θεέ μου ! Θεέ μου !

— Καὶ τίς λοπρύνται αὐτές ! Πρέπει νὰ τις ἐξολοθρεύῃ κανεὶς. Αὐτὴ τὴν ἀηδία, αὐτὴ τὴν ἀχρείτητα ! Κι' ὅλους αὐτοὺς ποῦναι μὲ σὰς, ὅλο αὐτὸ τὸ σκυολόγι... Καὶ τόλμησε νὰ τὸ σκεφτῇς αὐτὸ γιὰ μένα, γιὰ μένα ! Ἐσφιγγε δυνατὰ τὰ χέρια της καὶ τὴν πέταξε στὴν καρέκλα.

— Καλός ; Ναί ; Καλός ! χαχάνιζε ἐκείνη ἐνθουσιασμένη σὰ νὰ χαίρότανε ὑπερβολικὰ.

— Ναί ; καλός ! Τίμιος σ' ὅλη τὴ ζωὴ ! Ἀγνός ! Ἐνῷ, σύ ; Τί εἶται σύ ; Μὴ ἐλεεινὴ ὀχιά, δυστυχημένη.

— Καλός ! ἔλεγε ἐκείνη μεθώντας ἀπὸ ἐνθουσιασμό.

— Ναί, καλός. Μεθαύριο θὰ πάω στὸ θάνατο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐνῷ σύ, ἐνῷ σύ ; Ἐπὶ θὰ κοιμᾶσαι μὲ τοὺς δημίους μου. Κράξε ἐδῶ τοὺς ἀξιω-

ματικούς σου. Θὰ σὲ πετάξω στὰ πόδια τους· πάρτε, θὰ τοὺς πῶ, τὸ φοφίμι σας. Κράξ' τους!

Ἡ Διοδωπα σηκώθηκε ἀργά. Κι' ὅταν αὐτὸς τρυκίμιασμένος, ἀνήσυχος, περήφανος, μὲ φουσκωμένον τὰ ρουθούνια του, ποὺ ἀνοιγόκλειναν πλατειά, τὴν κύτταξε, συνάντησε ἓνα ἐξ ἰσοῦ περήφανο καὶ πιὸ περιφρονητικὸ ἀκόμη βλέμμα. Ὡς κι' ὁ οἶχτος ἀκόμη σὰ νὰ φάνταζε μέσα στ' ἀλαζονικὰ μάτια τῆς πόρνης σάν ἓνα θάμα ποὺ τὴν ἀνύψωσε ἔξαφνα στὰ σκαλοπάτια ἐνὸς ἀοράτου θρόνου, κι' ἀπὸ κεῖ μὲ μιὰ ψυχρὴ κι' αὐστηρὴ προσοχὴ ἐξέταζε καὶ μικρὸ, φωνακλάδικο κι' ἀξιοθρήνητο, ποὺ κειτότανε χάμω ἄθελα στὰ πόδια τῆς. Δὲ γελοῦσε πιά, καὶ δὲ φαινότανε ἢ ταραχὴ τῆς, καὶ τὸ μάτι ἔφαχνε νὰ βρῇ τὰ σκαλοπάτια ὅπου στεκότανε ἐκείνη, τόσο περήφανα ἤξερε νὰ βλέπῃ αὐτὴ ἢ γυναῖκα.

— Τί ἔχεις; ρώτησε ἐκεῖνος, ὑποχωρώντας ἀκόμη μανιασμένος, μὰ ὑποτεταγμένος πιά στὴν ἰσχὺ τῆς ἡρεμῆς καὶ περήφανης ματιᾶς.

Κι' αὐστηρά, μὲ μιὰν ἀπαισία πειστικότητα, πίσω ἀπὸ τὴν ὁποία ἐνοιωθε κανεῖς ἑκατομμύρια λυωμένες ζωές, καὶ μιὰ θάλασσα ἀπὸ πικρὰ δάκρυα, καὶ μιὰ φλογερή, ἀδιάκοπη ἐπανάσταση τῆς ἀγανακτισμένης δικαιοσύνης, ρώτησε κείνη:

— Καὶ τί δικαίωμα ἔχεις σὺ νὰσαι καλός, ὅταν ἐγὼ δὲν εἶμαι καλή;

— Τί εἶπες; δὲν κατάλαβε ἀμέσως ἐκεῖνος. "Ε-

Ξαφνα τὸν ἔπιασε φρίκη ἀπὸ τὴν τρομερὴ ἄδυσσιν
 ποὺ ἀνοίξε στὰ πόδια της τὸ μαυρο τοῦ στόμα.

— Πάει καιρὸς πολὺς ποὺ σὲ περίμενα.

— Περίμενες ἐμένα ;

— Ναί. Περίμενα τὸν καλόνε. Πέντε χρόνια περίμενα, ἴσως πιὸ πολλά. Ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ ἐρχόντανε παραπονιόντανε πὼς ἦταν ἱπαλιανθρώποι. Μὰ ἦταν καὶ παλιανθρώποι. Ὁ συγγραφέας μου ἔλεγε στήν ἀρχὴ πὼς ἦτανε καλός, μὰ ὕστερα κι' αὐτὸς τ' ὡμολόγησε πὼς ἦταν ἓνας παλιάνθρωπος. Τέτοιοι δὲ μοῦ χρειάζονται ἐμένα.

— Ποιὸς σοῦ χρειάζεταιαι τότε ;

— Ἐσὺ μοῦ χρειάζεσαι, ἀγαπίτσα μου. Ἐσένα θέλω. Ναί, ἓνας τέτοιος σὰν κ' ἐσένα. — Τὸν ἔδλεπε μὲ προσοχὴ καὶ ἡρεμία ἀπ' τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια κ' ἐκούνησε ἐπιθεδαιωτικὰ τὸ ὠχρό της κεφάλι.

— Ναί, σ' εὐχαριστῶ ποὺ ἦρθες.

Ἐκεῖνος ποὺ δὲν τὸν τρώμαζε τίποτε, ἔξαφνα φροδήθηκε.

— Μὰ τί θέλεις ἐπὶ τέλους ; — Ξαναρώτησε ὑποχωρώντας.

— Ἐπρεπε νὰ δεῖρω ἓνα καλόνε, ἀγαπίτσα μου, ἓνα ἀληθινὰ καλόνε. Γιατί ἐκείνους ἱτούς σαλιάρηδες δὲν ἀξίζει οὔτε νὰ τοὺς δέρνη κανεῖς, μοναχὰ ποὺ λερώνεις τὰ χέρια σου. Καὶ νὰ ποὺ χτύπησα ἓναν καλό, τώρα μπορῶ νὰ φιλήσω τὸ χέρι μου. Ἀγαπημένο χεράκι, χτύπησες ἓναν καλό !

Γέλασε καὶ πραγματικὰ χαϊδεψε καὶ φίλησε τρεῖς

φορὲς τὸ δεξιὲς τῆς χέρι. Ἐκεῖνος τὴν ἔβλεπε ἄγρια, καὶ ἡ σκέψη του ποῦ ἦταν πάντα τόσο ἀργή, ἔτρεχε τώρα μὲ μιὰν ἀπελπιστικὴν γρηγοράδα. Καὶ ζύγωνε πιά, σὰν ἓνα μαῦρο σύγνεφο, ἐκεῖνο τὸ φριχτὸ καὶ τὸ ἀνεπανόρθωτο σὰν τὸ θάνατο.

— Τί εἶπες ;... Τί εἶπες ;

— Εἶπα : εἶναι ντροπὴ νᾶναι κανεὶς καλός. Ἀμὲ σὺ δὲν τῷξερεις αὐτό ;

— Δὲν τῷξερα, — ἀποκρίθηκε τραυλίζοντας, κ' ἔξαφνα θυβίστηκε σὲ βαθιεῖς σκέψεις, σὰ νὰ τὴν ξέχασε ὁλότελα. Κάθησε.

— Ἔ, τότε μάθε το.

Μίλαγε ἤρεμα καὶ μοναχὰ ἀπ' τ' ἀνεβοκατέδασμα ποῦκανε τὸ στῆθος κάτω ἀπ' τὸ πουκάμισο, φαινότανε ἡ βαθειὰ ταραχή, ἡ πνιγμένη χιλιόφωνη κραυγή.

— Ἔ, τῷμαθες τώρα ;

— Τί ; εἶπε ἐκεῖνος σὰ νὰ ξύπνησε.

— Σ' ἐρωτῶ ἂν τῷμαθες.

— Στάσου ! Περίμενε.

— Περιμένω, ἀγαπίτσα μου. Πέντε χρόνια περιμένα καὶ τώρα πέντε λεπτά δὲν μπορῶ νὰ περιμένω !

Ρίχτηκε στὴν καρέκλα καὶ σὰν νὰ προαισθανότανε μιὰ πρωτοφανῆ χαρά, λόγισε τὰ γυμνά τῆς χέρια κ' ἔκλεισε τὰ μάτια.

— Ἀχ, ἀγαπίτσα μου, ἀγαπίτσα μου !...

— Εἶπες : εἶναι ντροπὴ νᾶναι κανεὶς καλός ;

— Ναί, μάτια μου, εἶναι ντροπή...

— Μ' αὐτὸ εἶναι...—Στάθηκε φοβισμένος.

— Βλέπεις λοιπόν. Φοβήθηκες; Δὲν πειράζει, δὲν εἶναι τίποτε. Στὴν ἀρχὴ μοναχὰ τρομάζει.

— Κ' ὕστερα;

— Ὅμως θὰ μείνῃς μαζί μου, θὰ μάθῃς τί εἶναι ὕστερα.

Ἐκεῖνος δὲν κατάλαβε.

— Πῶς θὰ μείνω;

— Μήπως τώρα πιά ὕστερα ἀπ' αὐτό, μπορεῖς νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ; Κοίταξε, ἀγαπίτσα μου, μὴ μὲ γελάσῃς. Ἐπὶ τέλους δὲν εἶσαι καὶ σὺ τέτοιος παλιάνθρωπος σὰν τοὺς ἄλλους. Μὰ σὰν εἶσαι καλὸς θὰ μείνῃς, δὲ θὰ πᾶς πουθενά. Δὲ σ' ἐπερίμενα ἄδικα τόσον καιρό.

— Τρελλάθηκες! εἶπε ἀπότομα ἐκεῖνος.

Ἐκεῖνη τοῦριξε μιὰ αὐστηρὴ ματιὰ καὶ τὸν φοβέρισε μὲ τὸ δάχτυλο.

— Εἶν' ἄσχημο αὐτὸ ποὺ κάνεις. Μὴ μιλάς ἔτσι. Μιὰ ποὺ ἦρθε σὲ σένα ἢ ἀλήθεια, χαϊρέτισ' την βαθεῖά καὶ μὴν τῆς λές: τρελλάθηκες. Ὁ συγγραφέας μου λέει: τρελλάθηκες! γι' αὐτὸ καὶ εἶναι ἕνας παλιάνθρωπος. Ἐσύ γίνου τίμιος.

— Κι' ἂν ἔξαφνα δὲ μείνω; εἶπε ἐκεῖνος χαμογελώντας σκυθρωπὰ μὲ τ' ἀσπρισμένα καὶ στραβωμένα χεῖλια του.

— Θὰ μείνῃς!—εἶπε ἐκεῖνη μὲ πεπολοῦνηση.—Ποῦ θὰ πᾶς τώρα πιά; Δὲν ἔχεις πουθενά νὰ πᾶς. Εἶσαι

τίμιος εἶς. Ἐνὰς παλιάνθρωπος ἔχει πολλοὺς δρόμους, μὰ ὁ τίμιος ἔχει μοναχὰ ἕναν. Αὐτὸ τὸ κατὰ-λαβὰ ἀπὸ τῆ στιγμῇ ποὺ μοῦ φίλησες τὸ χέρι. Εἶναι βλάκας, σκέφτηκα, μὰ τίμιος. Μήπως σοῦ κακοφάνηκε ποὺ σὲ θαρροῦσε γιὰ βλάκα; Μὰ φταῖς ὁ ἴδιος. Γιατί μοῦδινες τὴν ἀγνότητά σου; Σκέφτηκες: ὅς τῆς δώσω τὴν ἀγνότητά μου, θὰ μ' ἀφήσῃ νὰ φύγω. Ἄχ, κουτέ, κουτέ! Στὴν ἀρχὴ θυμωσα κι' εἰλας. Τί εἰν' αὐτό, σκέφτηκα, οὔτε γιὰ ἄνθρωπο δὲ μὲ λογαριάζει· μὰ ὕστερα εἶδα, πὼς κι' αὐτὸ τῶκανες ἀπ' τὴν πολλή σου καλωσύνη. Κ' ἔτσι ἐσὺ λογάριαζες: Θὰ τῆς δώσω τὴν ἀθωότητά μου καὶ ἀπὸ τὴν πράξη μου αὐτή, θὰ γίνω ἀκόμη πιὸ ἀθῶος, καὶ θάχω σὰ νὰ ποῦμε ἕνα ἀχάλαστο ρούμπλι. Τὸ δίνω σ' ἕνα ζητιάνο κι' αὐτὸς μοῦ τὸ ξαναδίνει πίσω. Ὅχι, μάτια μου, δὲν περνάει αὐτὸ τὸ κόλπο.

— Δὲν περνάει;

— Ὁ—ὄχι, μάτια μου, εἶπε τραδόντας τίς συλλαβές, δὲν ἔχεις νὰ κάνῃς μὲ καμμιὰ κουτή. Εἶδα πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἐμπόρους: κλέβει καλὰ-καλὰ ἑκατομύρια, κ' ὕστερα δίνει ἕνα ρούμπλι στὴν ἐκκλησίᾳ καὶ θαρρεῖ πὼς ἔχει δίκιο. Ὅχι, μάτια μου, φιάξε μου δλόκληρῃ τὴν ἐκκλησίᾳ. Δὸς μου τὸ πιὸ ἀκριβὸ ποὺ ἔχεις κι' ὄχι τὴν ἀθωότητα! Ἴσως νὰ θέλῃς νὰ τῇ δώσῃς μόνο καὶ μόνο γιατί δὲ σοῦ χρειάζεται πιὰ, μούχλιασε. Εἶσαι ἀρραδωνιασμένος;

— Ὅχι.

— Μὰ σὰν εἶχες ἀρραδωνιαστικιὰ καὶ σ' ἐπερί-

μενε αὐτὴ αὔριο μὲ λουλούδια, μὲ φιλιὰ καὶ μ' ἀγάπη, θᾶδινες τὴν ἀθωότητά σου, ναὶ ἢ ὄχι;

— Δὲν ξέρω, εἶπε ἐκεῖνος σκεπτικός.

— Βλέπεις λοιπόν; Θᾶλεγες: Πάρε καλύτερα τὴ ζωὴ μου, μὰ τὴν τιμὴ μου ἄσε τὴν! Ὅ,τι εἶναι πιὸ φτηνὸ ἐκεῖνο δίνεις. Ὅχι, δός μου τὸ πιὸ ἀκριβό, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ ζήσης χωρὶς ἐκεῖνο, νὰ αὐτὸ θέλω!

— Μὰ γιατί νὰ στὸ δώσω; Γιατί;

— Πῶς γιατί; Μὰ πάντα γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, γιὰ νὰ μὴν ντρέπεταις πιά.

— Λιουμπά, φώναζε ἐκεῖνος μ' ἀπορίχ, ἄκου με, μὰ καὶ σύ...

— Εἶμαι καλὴ θέλεις νὰ πῆς; Ἦ' ἄκουσα κι' αὐτό, Μοῦ τόπε πολλὰς φορὰς κι' ὁ συγγραφέας μου. Μ' αὐτό, ἀγάπη μου, δὲν εἶναι ἀλήθεια. Εἶμαι μιὰ κοινὴ γυναίκα. Σὰ θὰ μείνης θὰ τὸ δῆς.

— Μὰ δὲ θὰ μείνω ἐγώ! φώναζε ἐκεῖνος μὲ σφυγμένα δόντια.

— Μὴ φωνάζης, καλέ μου. Οἱ φωνὲς δὲν κάνουν τίποτε μπροστὰ στὴν ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι σὰν τὸ θάνατο, σὰν ἦρθε, νὰ τὴν δεχτῇς ὅπως καὶ νᾶναι. Εἶναι βαρὺ τὸ συθαπάντημα μὲ τὴν ἀλήθεια, ἀγαπίτσα μου, τὸ ξέρω ἀπ' τὸν ἑαυτό μου, καὶ φιθυριστὰ κοιτάζοντάς τον ἴσα στὰ μάτια, πρόσθεσε:

— Κι' ὁ Θεὸς εἶναι καλός!

— Λοιπόν;

— Τίποτε ἄλλο... Καταλαδὲ το μονάχος σου,

ἐγὼ δὲ σοῦ ξαναλέγω πιά τίποτε. Μόνο, πάνε πιά πέντε χρόνια, ποῦ δὲν ξαναπάτησα στὴν ἐκκλησιά. Νά τηγε, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια, ποιά ἀλήθεια; Ποιά εἶναι πάλι αὐτὴ ἡ καινούρια, ἡ ἄγνωστη φρίκη, ποῦ δὲν τὴν ἤξερε οὔτε μπροστὰ στὸ πρόσωπο τοῦ θανάτου, οὔτε μπροστὰ στὸ πρόσωπο τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς; Ἡ ἀλήθεια!

Μὲ τὸ πλατύ του πρόσωπο, τὸ γερό του κεφάλι ποῦ ἤξερε μονάχα τὸ «ναί» καὶ τὸ «ὄχι», καθότανε τώρα στηρίζοντας τὸ κεφάλι στὸ χέρι, περιφέροντας ἀργὰ τὸ βλέμμα ἐδῶ καὶ κεῖ σὰν ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τῆς ζωῆς ὡς τὴν ἄλλη. Κ' ἔπεφτε ἡ ζωὴ σὰν ἓνα κακοκολλημένο κλειστὸ κουτάκι, ποῦ βρέθηκε στὴ φθινοπωριάτικη βροχῇ, καὶ στὰ ἀξιοθρήνητα κομμάτια του δὲν μπορούσε ν' ἀναγνωρίσῃ κανεὶς τὸ ὁλόκληρο, τὸ πανῶριο κι' ἄγνὸ ἐκεῖνο φυλαχτήριό τῆς ψυχῆς του. Θυμῆθηκε τοὺς ἀγαπημένους καὶ συγγενικούς του ἀνθρώπους, μὲ τοὺς ὁποίους πέρασε ὅλη τὴ ζωὴ καὶ δούλευε μὲ μιὰ θεία ἐνότητα τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου, καὶ τοῦ φαίνονταν ξένοι, κ' ἡ ζωὴ τους ἀκατανόητη, κ' ἡ δουλειὰ τους ἄστοχη. Σὰ νὰ πῆρε κάποιος τὴ ζωὴ του μὲ τὰ στιβαρά του χέρια καὶ τὴν τσάκισε σὰν ἓνα ξύλο ἐπάνω στὸ σκληρὸ γόνατο, κ' ἐσκορπίσε μακριὰ τὰ κομμάτια του. Λίγη ὥρα πέρασε ποῦ βρισκότανε ἐδῶ, λίγες ὥρες πέρασαν ποῦρυγε ἀπ' ἐκεῖ, ὡς τόσο τοῦ φαίνονταν πῶς πέρασε ὅλη του τὴ ζωὴ ἐδῶ μέσα, μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴ μισόγυμνη γυναικίκα, ἀκούγοντας τοὺς μακρυνοὺς ἤχους τῆς

μουσικῆς καὶ τὸ κουδούνισμα τῶν σπιρουνιῶν, χωρὶς νὰ φύγῃ πουθενά. Καὶ δὲν ᾔξερε ἂν εἶναι ἐπάνω εἴτε κάτω, ἓνα μοναχὰ ᾔξερε, πῶς εἶναι ἐναντίον, πῶς εἶναι μαρτυρικὰ ἐναντίον θλῶν αὐτῶν, ποῦ λίγες στιγμὲς προτῆτερα, τὸ πρωτὶ ἀκόμη, ἀποτελοῦσαν τὴ ζωὴ του, τὴν ψυχὴ του. Εἶναι ντροπὴ νᾶναι κανεὶς καλός.

Θυμῆθηκε τὰ βιβλία, ποῦ τὸν ἔμαθαν νὰ ζῇ, καὶ ἔχαμογέλασε πικρά. Τὰ βιβλία ! Νὰ τὸ βιβλίο κάθεται ἐκεῖ μὲ γυμνὰ τὰ μπράτσα, μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, μὲ μιὰν ἐκφραση μακαριότητος στὸ ὠχρὸ βασιανισμένο πρόσωπο καὶ περιμένει ὑπομονητικά. Εἶναι ντροπὴ νᾶναι κανεὶς καλός... Μὰ ἔξαφνα μὲ θλίψη, μὲ φρίκη, μὲ ἓναν ἀνυπόφορο πόνο ἔνοιωσε πῶς κείνη ἡ ζωὴ τέλειωσε γιὰ πάντα γι' αὐτόνε—πῶς δὲν μπορεῖ πιά νᾶναι καλός. Γι' αὐτὸ μοναχὰ ζοῦσε. γιατί ἦτανε καλός, αὐτὸ μοναχὰ τὸν ἔκανε νὰ χαίρεται, αὐτὸ μοναχὰ ἔδαξε σ' ἀντιπαράσταση καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο,—κι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει πιά, καὶ τίποτε δὲν ὑπάρχει. Σκοτάδι. Καὶ θὰ μείνῃ ἄραγε ἐδῶ, καὶ θὰ ξαναγυρίσῃ ἄραγε πίσω στοὺς δικούς του—δὲν εἶχε πιά κανέναν δικόν του. Γιατί νὰ ἔρθῃ σ' αὐτὸ τὸ καταραμένο σπῆτι ! Ἄς ἔμεινε καλῆτερα στὸ δρόμο, ἃς παραδίνονταν στὰ χέρια τῶν μουσικῶν ἀστυνόμων, ἃς πῆγαινε στὴ φυλακὴ—τί σημαίνει ἡ φυλακὴ, ὅπου μπορεῖ κανεὶς ἀκόμη νὰ ζῇ χωρὶς νὰ ντρέπεται νᾶναι καλός ! Μὰ τώρα καὶ στὴ φυλακὴ εἶναι ἄργά.

—Κλαῖς ; ρώτησε μὲ ἀνησυχία τὸ κορίτσι.

— "Οχι! — ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος ἀπότομα. — Ἐγὼ δὲν κλαίγω ποτέ.

— Καὶ δὲν πρέπει, ἀγάπη μου. Ἐμεῖς οἱ γυναῖκες μπορούμε νὰ κλαίμε, μὰ σεῖς δὲν κάνεις. Ἄν θὰ κλάψετε καὶ σεῖς, ποῖος τότε θ' ἀποκριθῇ στὸ Θεό;

Ναί, δικιά του. Αὐτὴ εἶναι δικιά του.

— Λιούμπα, — φώναξε μὲ πόνο — τί νὰ κάνω! Τί νὰ κάνω!

— Μείνε μαζί μου. Μαζί μου μείνε. Τώρα πιά εἶσαι δικός μου.

— Ἀμὲ κεῖνοι;

Τὸ κορίτσι κατσούφιασε.

— Ποιοὶ πάλι;

— Μὰ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τέλους! — φώναξε ἐκεῖνος μὲ μανία — οἱ ἄνθρωποι ποῦ γι' αὐτοὺς δούλευα! Δὲν τόκανα γιὰ τὸν ἑαυτό μου, μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν υπέφερα γιὰ δικό μου συμφέρον — ὡς καὶ νὰ σκοτώσω ἀκόμη ἐτοιμάστηκα!

— Μὴ μοῦ μιλάς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους! — εἶπε αὐστηρὰ τὸ κορίτσι καὶ τὰ χεῖλια τῆς ἄρχισαν νὰ τρέμουν. — Μὴ μοῦ μιλάς καλῆτερα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, πάλι θὰ σὲ χτυπήσω! Ἀκοῦς;

— Μὰ τί ἔπαθες; ἀπόρησε ἐκεῖνος.

— Τί εἶμαι ἐγὼ — ἓνα σκυλί; Κι' ὅλοι ἐμεῖς σκυλιά; Μάτια μου, φυλάξου! Κρύφτηκες γιὰ τοὺς ἀνθρώπους: σὲ φτάνει. Μὴν κρύδεσαι ἀπ' τὴν ἀλήθεια,

ἀγάπη μου. Πονᾷς γιὰ τὴ δυστυχία μας. Τότε νά, πάρε με. Μὰ ἐγώ, ἀγαπίτσα μου, θά σέ πάρω !

V

Καθότανε, ἔχοντας τὰ χέρια λυγισμένα, βυθισμένη ὁλόκληρη σὲ μιὰ θεία κούραση, γεμάτη τρελλή εὐτυχία—σὰ μεθυσιμένη. Κουνοῦσε τὸ κεφάλι, καὶ χωρὶς ν' ἀνοίξῃ τὰ ἡδονικὰ ὀνειρεμένα μάτια της, μιλοῦσε ἀργὰ σὰ νὰ τραγούδαγε :

— Ἀγάπη μου, θά πίνωμε μαζί, θά κλαῖμε μαζί — ὦχ, τί γλυκὰ ποὺ θά κλαῖμε, ἀγαπημένε μου. Θά κλάψω γιὰ ὅλη μου τὴ ζωή ! Ἔμεινες μαζί μου, δὲν ἔφυγες. Σὰ σὲ πρωτόειδα σήμερα μέσα στὸν καθρέφτη, ἔτσι σὰν κάτι νὰ ταραχτήκε μέσα μου : νά τοις, αὐτὸς εἶναι δικός μου, αὐτὸς εἶναι ὁ ἀγαπημένος μου—εἶπα. Καὶ δὲν σὲ ξέρω ποίος εἶσαι, ἀδερφός μου εἶσαι, εἴτε ἀρραβωνιαστικός μου, μὰ εἶσαι ὅλος δικός μου, τόσο ἀγαπημένος, τόσο ποθητός...

Θυμῆθηκε κ' ἐκεῖνος αὐτὸ τὸ μαῦρο, ἄφωνο καὶ πένθιμο ζευγάρι μέσα στὸ χρυσὸ πλαίσιο τοῦ καθρέφτη καὶ τὸ συναίσθημά του ἐκεῖνο : σὰ σὲ κηδεῖα, κ' ἔξαφνα ἔνοιωσε ἓνα τόσο ἀνυπόφορο πόνος, σὰν ἄγριος βραχνᾶς τοῦ φάνηκαν ὅλα αὐτά, ποὺ γεμάτος θλίψη ἔτριζε τὰ δόντια.

Καὶ προχωρώντας μὲ τὴ σκέψη πρὸ μακριά, στὰ περασμένα, θυμῆθηκε τ' ἀγαπητὸ πιστόλι στὴν τσέπη, τὸ δυήμερο κυνηγητό, τὴν ὁμαλὴ πόρτα ποὺ ἔ-

τανε χωρίς πόνο, καὶ πῶς ἔφαχνε νὰ βρῇ τὸ κουδούνι, καὶ πῶς ἔγῃκε ὁ φουσκωμένος ὑπηρέτης, ποῦ δὲν πρόφτασε ἀκόμα νὰ φορέσῃ τὸ φράκο του, ντυμένος μ' ἓνα τσίτινο βρώμικο πουκάμισο, καὶ ὕστερα πῶς μπήκε μὲ τὴ νοικοκυρὰ στὴν ἄσπρη σάλα καὶ εἶδε αὐτὲς τὲς τρεῖς ξένες.

Ὅλο καὶ πιὸ ἐλεύθερα ἐνοιῶθε τὸν ἑαυτὸ του, καὶ στὸ τέλος εἶδε καθαρὰ πῶς εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος, ὅπως καὶ πρὶν, καὶ ὅπως διόλου ἐλεύθερος, ἐντελὼς ἐλεύθερος, καὶ μπορεῖ νὰ φύγῃ ὅπου θέλει. Ἐρριξε ἓνα αὐστηρὸ βλέμμα γύρω του στὴν ἄγνωστη κάμαρα καὶ σκυθρωπά, μὲ τὴν πεποίθησιν ἑνὸς ἀνθρώπου, ποῦ ξύπνησε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀπὸ ἓνα βαθὺ μεθύσι καὶ εἶδε τὸν ἑαυτὸ του σ' ἓνα ξένο περιβάλλον, ἔκρινε ὅλα αὐτὰ ποῦ εἶδε:

— Τί εἶναι αὐτό ! Τί ἀνοησία ! Τί κουτὸ ὄνειρο !

Μὰ ἡ μουσικὴ ἔπαιζε. Καὶ ἡ γυναῖκα καθότανε, ἔχοντας τὰ χέρια λυγισμένα, γελοῦσε χωρὶς νᾶχῃ τὴ δύναμιν νὰ μιλήσῃ, ἐξαντλημένη κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς τρελλῆς, πρωτόφαντος εὐτυχίας. Καὶ αὐτὸ δὲν ἦταν ὄνειρο.

— Μὰ τί εἶν' αὐτό ; Μήπως αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια ;

— Ἡ ἀλήθεια, ἀγάπη μου! Ἀχώριστοι θάμαστε ἐμεῖς οἱ δύο. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἀλήθεια αὐτὴς οἱ μαλακιὲς καὶ τσαλακωμένες φοῦστες, ποὺ κρέμονται στὸν τοῖχο μὲ τὴ γυμνὴ τους ἀσχημιὰ. Ἀλήθεια αὐτὸ τὸ κρεββάτι, ὅπου ἐχτυπιόνταν χίλιοι μεθυσμένοι ἄντρες μέσ᾽ στοὺς σπασμοὺς ἀχρείας ἡδονῆς. Ἀλήθεια αὐτὴ ἡ μυρωμένη, παλιὰ καὶ ὀγρὴ δυσωδία, ποὺ κολλᾷ στὸ πρόσωπο καὶ γεννᾷ τὴν ἀηδία πρὸς τὴ ζωὴ. Ἀλήθεια αὐτὴ ἡ μουσικὴ καὶ τὰ σπιρουνία. Ἀλήθεια, ἡ γυναικία αὐτὴ μὲ τὸ ὠχρό, βραχνισμένον πρόσωπο καὶ μὲ τὸ οἴχτρο εὐτυχισμένο χαμόγελο.

Ξανακούμπησε καὶ πάλι τὸ βαρὺ κεφάλι του ἐπάνω στὰ χέρια, κρυφοκοιτάζοντας μὲ βλέμμα λύκου, ποὺ πρόκειται ἢ νὰ σκοτώσῃ ἢ νὰ σκοτωθῇ, κι' ἀσυνάρτητες σκέψεις γύριζαν στὸ μυαλό του :

«Ὡστε αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια... Αὐτὸ θὰ πῇ, πῶς οὔτε αὔριο, οὔτε μεθαύριο θὰ πάγω κι' ὅλοι θὰ τὸ μάθουνε γιατί δὲν πῆγα, ἔμεινα μὲ μιὰ παλιογυναίκα ἡπια καὶ μέθυστα, καὶ θὰ μὲ ποῦνε προδότῃ, δειλό, αἷμο. Ἄλλοι πάλι θὰ θελήσουνε νὰ μὲ ὑπερπαιστοῦνε, θ' ἀρχίσουνε νὰ σχολιάζουνε... ὄχι, καλύτερα νὰ μὴν περιμένω τίποτε ἀπ' αὐτά, καλύτερα ἔτσι. Τέλειωσε μιὰ φορὰ ποὺ τέλειωσε. Στὸ σκοτάδι, ὡς εἶναι στὸ σκοτάδι. Καὶ τί θὰ γίνῃ ὕστερα; Δὲν ξέρω, σκοτεινιά πνιγτοῦ. Καμμιὰ καινούρια φρίκη ἴσως, γιατί δὲν ξέρω ἀκόμα τοὺς τρόπους τους. Τί παράξενο : πρέπει νὰ μάθω νὰ γίνω κακός. Ποιὸς θὰ μὲ

μάθη; Αὐτή;.. Ὅχι, αὐτὴ δὲν κάνει, κι' αὐτὴ ἡ ἴδια δὲν ξέρεي τίποτε, ὥς τότο θὰν τὰ καταφέρω. Πρέπει νὰ γίνῃ κανεὶς κακός, πραγματικὰ κακός, ἔτσι πού... ὦχ, κάτι μεγάλο θὰ γκρεμίσω!.. Κ' ὕστερα; Κ' ὕστερα θαρθῶ κάποτε νὰν τὴ βρῶ, ἢ στὴν ταδέρνα, ἢ στὸ κάτεργο, καὶ θὰ τῆς πῶ: Τώρα δὲν ντρέπομαι πιά, τώρα δὲν ἔχω κανένα φταξιμο μπροστά σας, τώρα κ' ἐγὼ εἶμαι ὅμοιος μὲ σᾶς, βρώμικος, χαμένος, δυστυχισμένος. Εἶτε θὰ βγῶ στὴν πλατεία, ἔτσι καθὼς θάχω κυλιστῇ στὸ βοῦρκο καὶ θὰ πῶ: κοιτάξτε με πῶς ἔγινα! Τᾶχα ὅλα: καὶ μυαλὸ καὶ τιμὴ κι' ἀξιοπρέπεια ἀκόμη—εἶναι φοβερὸ νὰ τὸ σκεφτῇ κανεὶς—κι' ἀθανασία, κι' ὅλα αὐτὰ τὰ πέταξα ἐγὼ στὰ πόδια μιᾶς πόρνης, ὅλα τ' ἀπαρνῆθηκα, μοναχὰ γιατί ἐκεῖνη δὲν ἦτανε καλὴ... Τί θὰ ποῦνε ἐκεῖνοι; Θ' ἀνοίξουνε τὰ στόματα ἀπορώντας, θὰ ποῦνε: «τί βλάκας»! Καὶ βέβαια βλάκας. Σάμπως φταίω ἔγὼ πούμαι καλός; Ἄς φροντίσῃ κι' αὐτὴ, κι' ὅλοι οἱ ἄλλοι νὰ γίνουν... Ὑπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς. Μ' αὐτὸ εἶναι, αὐτὰ τὰ ὑπάρχοντα κι' ὁ Χριστὸς πού δὲν πιστεύω. Κ' ἔναι ἄλλο: ἢ τί δώσει ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ — ὅχι τὴ ζωὴ, παρὰ τὴν ψυχὴ, νὰ τί θέλω. Μήπως ὁ Χριστὸς ἀμάρτανε μὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἐμολίχευε, ἐμέθαγε; Ὅχι. Μοναχὰ τοὺς συγχωροῦτε, τοὺς ἀγαποῦτε κι' ὅλας. Μὰ κ' ἐγὼ τὴν ἀγαπῶ, τὴ συγχωρῶ, τὴ λυπᾶμαι, τί ἄλλο; Ναί, μ' αὐτὴ δὲν πατάει στὴν ἐκκλησιά. Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο.

Δὲν εἶναι ὁ Χριστὸς αὐτό, εἶναι κάτι ἄλλο πρὸ φοβερό.»

— Εἶναι φοβερὸ Λιουμπα.

— Εἶναι φοβερό, ἀγάπη μου. Εἶναι φοβερὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ συναντιέται μὲ τὴν ἀλήθεια.

«Πάλι μοῦ μιλάει γιὰ τὴν ἀλήθεια. Μὰ γιατίι νὰ ναι φοβερό; Τί φοβάμαι; Τί μπορῶ νὰ φοβηθῶ, σὺν ἔτσι τὸ θέλω ἐγώ; Βέβαια δὲν ἔχω τίποτε νὰ φοβηθῶ. Μήπως ἐκεῖ στὴν πλατεία, μπροστὰ σ' ἀνοιχτὰ στόματα, δὲ θάμαι πρὸ ψηλὰ ἀπ' αὐτοῦς ὅλους; Γυμνός, βρώμικος, κουρελιασμένος, θάχω τότε φρικτὸ πρόσωπο, ἀφοῦ τᾶδωσα ὅλα, μήπως δὲ θάμαι ὁ τρομερὸς κήρυκας τῆς αἰώνιας δικαιοσύνης, στὴν ὁποία πρέπει νὰ ὑποταχθῇ κι' ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἀλλιώτικα δὲν εἶναι Θεός!»

— Δὲν ὑπάρχει τίποτε φοβερό, Λιουμπα!

— Ὅχι, μάτια μου. ὑπάρχει. Δὲ φοβάσαι, τόσο τὸ καλύτερο γιὰ σένα, μὰ μὴ τὸ προκαλεῖς. Μή.

«Αὐτὸ ἤτανε λοιπὸν τὸ τέλος μου. Δὲν τὸ περίμενα. Δὲν τὸ περίμενα αὐτό, γιὰ τὴ νεανικὴ κι' ὁμορφὴ ζωὴ μου. Θεέ μου, μ' αὐτὸ εἶναι τρέλλα, τρελλάθηκα! Ἀκόμη δὲν εἶναι ἀργά! Δὲν εἶν' ἀκόμη ἀργά, Μπορῶ νὰ φύγω!»

— Ἀγαπημένε μου σύ! τράβλιξε ἡ γυναίκα, λυγίζοντας τὰ χέρια. Τὴν καίταξε σκυθρωπά. Μεσ' τὰ ἡδονικὰ κλεισμένα μάτια της, στὸ εὐτυχισμένο κι' ἀνόητο χαμόγελο, ποὺ πλανιότανε στὰ χεῖλια της, ὑπῆρχε ἄσβεστη δόξα, ἀχόρταγη πείνα. Σὰ νάφαγε

κι' ὅλας κάτι πελώριο καὶ θὰ φάγῃ ἀκόμῃ. Ἐρριξε ἓνα σκυθρόπὸ βλέμμα στὰ λεπτὰ τρυφερὰ χέρια, στὶς σκοτεινὲς γοῦδες, ποῦκαναν εἰ μασχάλες, καὶ σηκώθηκε ἀνομόμονα. Καὶ μὲ μιὰ τελευταίᾳ προσπάθεια νὰ σώσῃ κάτι πολυτίμο, τῇ ζωῇ ἢ τὸ λογικόν, ἢ τὴν πολιὰ κι' ἀγαθὴ ἀλήθεια, ἄρχισε νὰ ντύνεται σοδαρὰ κι' ἀνυπόμονα. Δὲν μπορεῖ νὰ βρῇ τὴ γραδιάτα του.

— Ἀκουσε' μήπως εἶδες τὴ γραδιάτα μου;

— Για ποῦ εἶσαι; εἶπε γυρίζοντες σ' αὐτὸν ἡ γυναίκα.

Τὰ χέρια τῆς ἔπεσαν ἀπ' τὸ κεφάλι, κι' αὐτὴ τεντώθηκε μπροστὰ σ' αὐτόν.

— Φεύγω.

— Φεύγεις; ἐπανελάθε τραβώντας τις λέξεις ἐκείνῃ. Φεύγεις; Καὶ ποῦ θὰ πᾶς;

Ἐκεῖνος χαμογέλασε σκυθρωπός.

— Σάμπως δὲν ἔχω ποῦ νὰ πάγω. Πάγω νὰ βρῶ τοὺς συντρόφους μου.

— Στοὺς καλοὺς; Μ' ἐγέλασες;

— Ναί, στοὺς καλοὺς, πάλι χαμογέλασε. Ἐπὶ τέλους ντύθηκε· γλύστρησε τις ἀπχλάμες ἐπάνω στὰ πλευρά του.

— Δός μου τὸ πορτοφόλι μου.

Τοῦ τῶδωσε.

— Καὶ τὸ ρολόγι;

Τῶδωσε. Ἦταν ἐκεῖ ἐπάνω στὸ τραπεζάκι.

— Γειά σου.

— Φοβήθηκες;

Ἡ ἐρώτηση ἦταν ἡσυχῇ, ἀπλή. Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε στεκότανε μιὰ ψηλὴ καλοκαμωμένη γυναίκα, μὲ λεπτὰ σχεδὸν παιδιάστικα χέρια, χαμογελοῦσε μ' ἓνα ὠχρὸ χαμόγελο, μὲ τ' ἀσπρισμένα χεῖλια τῆς καὶ ρωτοῦσε :

— Φοδὴθήκες ;

Πόσο παρὰ ξένα ἄλλαξε : κάποτε γινόταν δυνατὴ καὶ φοδερὴ ἀκόμα, κάποτε πάλι, ὅπως τὴν ἄρτι, λυπημένη, καὶ πιὸ πολὺ ἔμοιαζε μ' ἓνα κορίτσι, παρὰ μὲ μιὰ γυναίκα. Μ' αὐτὸ εἶναι τὸ ἴδιο.

Ἔκανε ἓνα βῆμα πρὸς τὴν πόρτα.

— Κ' ἐγὼ θαρροῦσα πῶς θάξμενες.

— Τί εἶπες ;

— Κ' ἐγὼ θαρροῦσα πῶς θάξμενες. Θάξμενες μαζί μου.

— Γιατί ;

— Τὸ κλειδὶ εἶναι στὴν τσέπη σου. Ἔτσι γιὰ νὰ μοῦ κἀνῃς καλὸ.

Ἡ κλειδωνιὰ ἔτριξε πιά.

— Ἔ, τί γὰρ γίνῃ. Φύγε. Ἄμε στοὺς καλοὺς σου, κ' ἐγώ...

...Καί, νὰ τότε, ἐκεῖνη τὴν τελευταία στιγμὴ, ὅταν ἀπόμεινε μονάχα ν' ἀνοιχτῇ ἡ πόρτα καὶ πίσω ἀπ' αὐτὴ νὰ ξαναδρῇ τοὺς συντρόφους του, τὴν πανωραία ζωὴ καὶ τὸν παληκαρῖσιο θάνατο, ἔκανε μιὰν ἄγρια, ἀκατανόητη πράξη, ποὺ κατέστρεψε τὴ ζωὴ του. Ἦταν ἄραγε μιὰ τρέλλα, ποὺ κυριεύει κάποτε τόσο ξαφνικὰ καὶ τὰ πιὸ δυνατὰ κ' ἰσορροπημένα

μυαλά, εἴτε πραγματικὰ — κάτω ἀπ' τὴς στριγγλιῆς τοῦ μεθυσμένου βιολιοῦ, μέσα στοὺς τοίχους τοῦ κοινοῦ σπιτιοῦ, κάτω ἀπ' τὴς ἄγριες γοητεῖες τῶν βαμμένων ματιῶν τῆς πόρνης — ἀποκάλυψε κάποια τελευταία φριχτὴ ἀλήθεια τῆς ζωῆς, τῇ δικιᾷ του ἀλήθεια, ποὺ δὲν μπόρεσαν καὶ δὲν μποροῦν νὰ νοιώσουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Μὰ ἦταν τρέλλα ἢ ἀποτέλεσμα γεροῦ μυαλοῦ, ἦταν ψέμμα ἢ ἀλήθεια ἢ καινούρια αὐτὴ γνώση, — τῇ δέχτηκε σταθερὰ κι' ἀνένδοτα, μ' ἐκείνη τὴν ἀπόλυτη πίστη πρὸς τὰ γεγονότα, ποὺ τέντωσε ὅλη τὴν προηγούμενη ζωὴ του σὲ μιὰ ἴσια φλογερὴ γραμμὴ καὶ τῇ φτέρωνε σὰ μιὰ σαῖτα.

Χάιδεψε ἀργά, πολὺ ἀργά τὸ σκληρὸ μὲ τ' ἄγρια μαλλιὰ κρανίου του, ἔκλεισε τὴν πόρτα, προχώρησε ἀπλὰ κ' ἐκάθησε ἀπάνω στὸ κρεβάτι. Μὲ τὸ πλατὺ του πρόσωπο, ὠχρὸς, μὲ τὸ ξένο ἐξωτερικὸ του, ποὺ ἐγγλεζόφερνε.

— Τί θέλεις ; Ξέχασες τίποτε ; — ρώτησε μ' ἀπορία ἡ γυναῖκα, γιατί τώρα δὲν περίμενε πιά αὐτὸ ποὺ γίνηκε.

— Ὅχι.

— Τί θέλεις τότε ; Γιατί δὲ φεύγεις ;

Κ' ἤρεμα μὲ μιὰ πέτρινη ἐκφραση, ὅπου ἡ ζωὴ μὲ τὸ θαρρύτης χέρι χάραξε μιὰ καινούρια φοδερὴ τελευταία ἐντολή, εἶπε :

— Δὲ θέλω νὰμαι καλός.

Ἐκείνη περίμενε χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ πιστέψῃ

σ' αὐτὰ π' ἄκουγε, — κ' ἔξαφνα τὴν ἔπιασε φρίκη γι' αὐτὸ ποῦφαχνε καὶ ποθοῦσε τόσον καὶρό. Γονάτισε. Καὶ χαμογελώντας ἔλαφρὰ ἐκεῖνος μ' ἓνα καινούριο χαμόγελο, φοδερὰ ἀνυψωμένος μπροστά της, ἔβαλε τὰ χέρια του στὸ κεφάλι της καὶ ξαναεῖπε :

— Δὲ θέλω νάμαι καλός.

Χαρούμενα τινάχτηκε ἡ γυναίκα. Τὸν ἔγδυνε σὰν ἓνα μικρὸ παιδί, ἔλυνε τὰ λουριὰ τῶν παπουτσιῶν του, μπερδεύοτανε μέσα στοὺς κόμπους, τοῦ χάζιζε το κεφάλι, τὰ γόνατα, κι' οὔτε γέλαγε καθόλου—τόσο δυνατὰ χτυποῦσε ἡ καρδιά της. "Ἐξαφνα τὸν κοίταξε στὸ πρόσωπο καὶ τρόμαξε :

— Πόσο εἶσαι ὠχρός ! Πιές, πιές γρήγορα. Δὲν μπορεῖς, Πετράκη ;

— Μὲ λένε Ἀλέξη.

— Τὸ ἴδιο εἶναι. Θέλεις, θὰ σοῦ δάλω στὸ ποτήρι ; Πρόσεξε μοναχὰ νὰ μὴ καῇς, ἅμα εἶσαι ἀσυνήθιστος εἶναι δύσκολο νὰ πίνῃς ἀπ' τὸ μεγάλο ποτήρι.

Κι' ἀνοίγοντας τὸ στόμα, τὸν κοίταξε καθὼς ἔπινε μὲ ἀργές, δειλές γουλιές. "Ἐδόξε.

— Δὲν εἶναι τίποτα, δὲν εἶναι τίποτα. Θὰ μάθῃς καλὰ νὰ πίνῃς· αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τώρα. Λεβέντης μοῦ εἶσαι ! Μὰ πόσο χαίρομαι !

"Ωρμησε ἐπάνω του μὲ μιὰ φωνή, κι' ἄρχισε νὰ τὸν πνίγῃ μὲ συχνὰ σφιχτὰ φιλιὰ, στὰ ὅποια δὲν πρόφτανε ν' ἀποκριθῇ.

Τί ἀστεῖο : μιὰ ξένη καὶ νὰ φιλάῃ ἔτσι ! Τὴν

ἔσφιξε μὲ τὰ χέρια του, στερώνοντας τῆς ἑξαφνα τὴ δύναμη νὰ κουνιέται καὶ κάμποσο καιρὸ, σωμαίνοντας, χωρὶς νὰ κουνηθῇ οὔτε αὐτὸς, τὴν κρατοῦσε ἔτσι, σὰ νὰ δοκίμαζε τὴ δύναμη τῆς γαλήνης, τὴ δύναμη τῆς γυναίκας—τὴ δύναμη τὴ δική του. Κ' ἡ γυναίκα ὑποταχτικὰ καὶ χαρούμενα ναρκώνουνταν στὰ χέρια του.

— Ἔ, φτάνει πιά! εἶπε ἐκεῖνος καὶ στέναξε σιγανά.

Καὶ πάλι ἄρχισε νὰ συχνογυρίζῃ ἡ γυναίκα ποὺ κκιγότανε μέσα στὴν ἄγρια χαρὰ τῆς, σὰ μέσα σὲ φλόγες. Καὶ τόσο γέμιζε τὴν καμαρούλα μὲ τὰ κινήματά τῆς, ποὺ θαρροῦσε κανεὶς πὼς δὲν εἶναι μιά, παρὰ κάμποσες τέτοιες μισότρελλες γυναῖκες, ποὺ κουνιόντανε, περπάταγαν καὶ φιλοῦσαν. Τὸν πότιζε κονιάκ κ' ἔπινε κ' ἡ ἴδια. Ἐξαφνα κάτι θυμήθηκε κ' ἐχτύπησε τὶς ἀπαλάμης.

— Ἀμ' τὸ πιστόλι! Ἀμ' τὸ πιστόλι τὸ ξεχάσαμε! Δὲς το, δὲς το γρήγορα, πρέπει νὰ τὸ πάγω στὸ γραφεῖο.

— Γιατί;

— Ἀς το νὰ χαθῇ, φοδᾶμαι ἐγὼ αὐτὰ τὰ πράγματα. Κι' ἂν ἑξαφνα πάρῃ φωτιά;

Ἐκεῖνος χαμογέλασε καὶ εἶπε:

— Κι' ἂν ἑξαφνα πάρει φωτιά; Ναί. Κι' ἂν ἑξαφνα πάρῃ φωτιά!

Ἔδωλε τὸ πιστόλι λίγο ἀργά, σὰ νὰ μετροῦσε μὲ τὸ χέρι τὸ βάρος τοῦ ἥσυχου καὶ ὑποταχτικοῦ ὄ-

πλου, καὶ τῷδωσε στὸ κορίτσι. Ἔδγαλε καὶ τίς φυσιγγιοθῆκες του.

— Πᾶνε τό.

Καὶ σὰν ἔμεινε μονάχος, χωρὶς τὸ πιστόλι ποὺ εἶχε νὰ τὸ χωριστῇ τόσα χρόνια, ἀπ' τῇ μισανοιγμένη πόρτα ὅπου ἀπὸ βαθειὰ ἔφταναν οἱ ξένες ἄγνωστες φωνές καὶ τὸ σιγανὸ κουδούνισμα τῶν σπιρουνιῶν, ἔνοιωσε ὅλο τὸ μέγεθος τοῦ βάρους ποὺ φόρτωσε στὶς πλάτες του. Ἀρχισε νὰ βηματίζει ἀργὰ μέσ' τὸ δωμάτιο, καὶ γυρίζοντας τὸ πρόσωπο σ' ἐκείνη τῇ μεριά, ὅπου ἔπρεπε νάσαι κείνοι, πρόφερε:

— Λοιπόν;

Κ' ἐκέρωσε σταυρώνοντας τὰ χέρια ἀπάνω στὸ στήθος, στραμένος, ἔχοντας τὰ βλέμματα πρὸς τῇ μεριά αὐτῇ, ὅπου ἔπρεπε νάσαι κείνοι. Κ' ὑπῆρχαν πολλὰ μέσα σ' αὐτῇ τῇ σύντομῃ λέξει: κι' ὁ τελευταῖος ἀποχαιρετισμός, κ' ἡ βουδὴ πρόκληση, κ' ἡ ἀνένδοτη καὶ κακιὰ ἀπόφαση νὰ παλέψῃ μ' ὅλους, ὡς καὶ μὲ τοὺς δικούς του ἀκόμα, καὶ λίγη, πολὺ λίγη σιγανὴ λύπη. Ἐξακολουθοῦσε νὰ στέκεται ἔτσι σὰ γύρισε ἡ Λιούμπα κ' εἶπε ἀπὸ τὴν πόρτα μὲ ταραχή:

— Ἀγαπημένε μου, δὲ θὰ θυμώσῃς; Μὴ θυμώνεις, προσκάλεσα ἐδῶ τίς φιλενάδες μου. Ἔτσι μερικές ἀπ' αὐτές. Δὲν πειράζει; Καταλαβαίνεις; ἔτσι μοῦ κάθῃσε νὰ σὲ δείξω σ' αὐτές, τὸ διάλεχτό μου, τὸν ἀγαπημένο μου. Δὲν πειράζει; Εἶναι καλές, σήμερα δὲν τίς πῆρε κανεὶς κ' εἶναι κεῖ. Οἱ ἀξιωμα-

τικοὶ πήγανε στὶς κάμαρες. Κ' ἔνας ἀξιωματικὸς ποῦ εἶδε τὸ πιστόλι σου τὸ παίνεσε, πολὺ καλὸ, εἶπε. Δὲν πειράζει; Μάτια μου, δὲν πειράζει; τὸν ἔπνιγε τὸ κορίτσι μὲ μικρὰ, γρήγορα καὶ σφιχτὰ φιλιὰ. ✓

Ὡς τόσο οἱ γυναῖκες ἔμπαιναν κι' ὅλας στριγγλίζοντας, γεμάτες καμώματα, τοποθετήθηκαν μὲ τὴ σειρὰ ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη. Ἦταν κάπου πέντε-ἑξῆ, οἱ πιὸ ἄσχημες, οἱ πιὸ γρηῃς, μὲ βαμμένα πρόσωπα καὶ μάτια, μ' ἀχτένιστα μαλλιά, ποῦπεφταν ἀπάνω στὰ μέτωπά τους. Μερικὲς ἔκαναν πὼς ντρέπονται καὶ σιγοχαχάνιζαν, ἄλλες πάλι καθόντανε σοβαρὲς καὶ περιμέναν ἀπλὰ τὸ κονιάκ, κοιτάζοντας τὸν μὲ σοβαρότητα κι' ἀπλώναν τὸ χέρι χαιρετώντας τὸν καθὼς ἔμπαιναν. Φαίνεται πὼς εἶχαν πέσει πιὰ νὰ κοιμηθοῦν, γιατί ὅλες φοροῦσαν ἐλαφρὲς ρόμπες, καὶ μιὰ ποῦ ἦταν ὑπερβολικὰ παχειά, νωθρὴ κι' ἀδιάφορη, ἦρθε μὲ τὸ μεσεφόρι της, εἶχε γυμνὰ κι' ἀφάνταστα χοντὰ μπράτσα καὶ παχύ, σὰ νᾶτανε πρισμένο, στῆθος. Αὐτὴ ἢ χοντρὴ καὶ μιὰ ἄλλη μὲ κακὸ πουλίαιο γέρικο μοῦτρο, ἔπου τὸ φτιασίδι φάνταζε σὰ βρώμικο σουδάδισμα ἀπάνω στὸν τοῖχο, ἦταν ὅλως διόλου μεθυσμένες, κ' οἱ λοιπὲς πολὺ στὸ κέφι. Κι' ὅλο αὐτὸ τὸ μισόγυμνο, ἀκάλυπτο πλῆθος τὸν τριγύρισε χαχανίζοντας, κι' ἄξαφνα ἀπλώθηκε μιὰ ἀνυπόφορη μυρωδιὰ κορμιοῦ, κρασιοῦ, κ' ἐκείνη ἢ ὑγρὴ μυρωδιὰ τοῦ σαπουνιοῦ. Ἦρθε τρεχᾶτος μὲ τὸ κονιάκ καὶ τὸ κρασί ὁ ἰδρωμένος ὑπηρέτης, σφιγ-

μένος μεσ' τὸ φράκτο, κι' ὅλες οἱ γυναῖκες τὸν ὑπεδέχτηκαν μὲ μιὰ φωνή :

— Μαρκούσα! Καλὲ Μαρκούσα! Μαρκούσα!

Φαίνεται πὼς ἦταν καθιερωμένο νὰ τὸν ὑποδέχωνται μὲ τέτοια ξεφωνητά, γιατί ὡς κ' ἡ μεθυσμένη χοντρή, βόιζε ὀκνά :

— Μαρκούσα!

Κι' ὅλα αὐτὰ ἦταν πολὺ παράξενα. Ἐπιανν, χτυποῦσαν τὰ ποτήρια, μιλοῦσαν ὅλες μαζί γιὰ κάτι δικό τους. Ἡ κακιά μὲ τὸ πούλισιο πρόσωπο διηγότανε φωνάζοντας ἐρεθισμένη γιὰ κάποιο μουςαφίρη, ποὺ τὴν ἔπαιρνε γιὰ λίγην ὥρα καὶ μὲ τὸν ὅποιο τῆς συνέδηκε κάποια παρεξήγηση. Συχνὰ ξεστόμιζαν βρισιές τοῦ δρόμου, μὰ τίς πρόφεραν ὄχι ἀδιάφορα σὰν τοὺς ἄντρες, πρὶν μὲ κάποια ξεχωριστὴ μοχθηρία, μὲ κάποια πρόκληση. Ὅλα τὰ πράγματα τὰ ὀνόμαζαν μὲ τὸνομά τους.

Στὴν ἀρχὴ λίγο τὸν πρόσεχαν, μὰ κι' ὁ ἴδιος σιωποῦσε ἐπίμονα καὶ κρυφοκοίταζε. Εὐτυχισμένη ἡ Λιοῦμπα καθότανε φρόνιμα πλάγι του στὸ κρεβάτι, ἀγκάλιαζε τὸ λαιμό του, ἔπινε λίγο ἢ ἴδια, μὰ ἐκεينوῦ τοῦ γέμιζε διαρκῶς τὸ ποτήρι. Καὶ συχνὰ τοῦ ψιθύριζε μέσα σ' ταῦτα :

— Ἀγαπίτσα μου!

Ἐπινε πολὺ, ὡς τότε δὲ μεθοῦσε, μὰ καὶ ἄλλο γινότανε μέσα του, ποὺ προξενεῖ συχνὰ στοὺς ἀνθρώπους τὸ μυστικὸ καὶ δυνατὸ ἄλκοόλ. Νόμιζε κανεὶς πὼς τὴν ὥρα ποὺ ἔπινε καὶ σάπαινε, γινό-

τανε μέσα του μιὰ πελώρια καταστρεπτική ἐργασία, σιγανή κ' ὑπόκωφη. Θαρρεῖς, ὅλα πού γνώρισε στὴ διάρκειά τῆς ζωῆς, π' ἀγάπησε καὶ σκέφτηκε, οἱ κουδέντες μὲ τοὺς συντρόφους του, τὰ βιβλία, ἡ ἐπικίνδυνη κ' ἐλκυστική δουλειά, καὶ γότανε ἀθόρυβα, χανότανε χωρὶς ν' ἀφήνῃ ἔχνη, ὥς τόσο ὁ ἴδιος δὲν πάθαινε τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά, παρὰ δυνάμωνα παράξενα καὶ σκληραίνει. Κάθε ποτηράκι ποῦπινε σὰ νὰ τὸν ξαναγύριζε σὲ κάποιον πρόγονό του, στὸν παππού, στὸν προπαππού, σ' ἐκείνους τοὺς πρωτόγενους ἐπαναστάτες πού ἦταν ἀκράτητη σὰν τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, γιὰ τοὺς ὁποῖους ἡ ἐπανάσταση ἦταν θρησκεία κ' ἡ θρησκεία ἐπανάσταση. Σὰν τὴ μπογιά πού ξεδάφει κάτω ἀπ' τὸ ζεστὸ νερό, ἔτσι ἔφευγε καὶ μαθαίνονταν ἡ δικιά του, ἄγρια καὶ σκοτεινὴ, σὰν τὴ φωνὴ τῆς πιὸ μαύρης γῆς. Καὶ μιὰ ἄγρια εὐρυχωρία, μιὰ ἀτερματοσύνη τῶν πυκνῶν δασῶν, μιὰ ἀμεριμνησία τῶν κάμπων ξεχύνονταν ἀπ' τὴν τελευταία καὶ σκοτεινὴ αὐτὴ σοφία του, μέσα της ἀκουγότανε ἡ ἐπαναστατικὴ κραυγὴ ἀπ' τὶς καμπάνες, μέσα της φαινότανε ἡ αἱματερὴ φλόγα τῆς πυρκαγιᾶς κ' ὁ ἦχος ἀπ' τὶς σιδερένιες ἀλυσίδες κ' ἡ φανατισμένη προσευχὴ καὶ τὸ σατανικὸ γέλιο ἀπὸ χιλιάδες γιγάντιους λάρυγγες κ' ὁ μαῦρος θόλος τοῦρανοῦ ἀπάνω ἀπὸ τὸ ξέσκεπο κεφάλι.

Ἔτσι καθότανε κεῖνος μὲ τὸ ὠχρὸ καὶ τὸ πλατὺ του πρόσωπο, κ' ἔξαφνα γίνηκε τόσο συγγενικός, τόσο στενὰ δεμένος μ' αὐτὲς τὶς δυστυχισμένες, πού

θορυβοῦσαν τριγύρω του. Καί μέσα στήν ἄδεια κι' ἀποτεφρωμένη ψυχή του καί μέσα στὸν κατεστραμμένο κόσμο, σὰν ἄσπρη φωτιά ἀπ' τὸ λυωμένο ἀτσάλι, λαμποκοποῦσε καί φώτιζε μοναχὰ ἡ πυρωμένη του θέληση.

Τυφλὴ ἀκόμη κι' ἄσκοπη ὥς τόσο λυγίζονταν ἀχόρταγα. Καί μὲ τὸ αἶσθημα μιᾶς ἀτέλειωτης ἰσχύος, μὲ τὴν ἱκανότητα ὅλα νὰ τὰ δημιουργήσῃ κι' ὅλα νὰ τὰ γκρεμίσῃ, ἤρεμα ἐπέτρωνε τὸ κορμί του.

Χτύπησε ξαφνικὰ τὴ γροθιά ἀπάνω στὸ τραπέζι :

— Λιοῦμπα, πιές !

Κι' ὅτεν ἐκείνη ὑπακούοντας χαρούμενη καί γελαστή, ἔβαλε τὸ πιότὸ στὸ ποτήρι της, ἐκεῖνος σήκωσε τὸ δικό του κ' εἶπε :

— Στὴν ὑγείᾳ τῶν συντρόφων μας !

— Ἐκείνων ; ψιθύρισε ἡ Λιοῦμπα.

— Ὅχι, αὐτῶνδνε. Γιὰ τοὺς συντρόφους μου !
Γιὰ τοὺς ἄτιμους, γιὰ τοὺς ἀχρεῖους, γιὰ τοὺς δειλοὺς, γιὰ τὶς χαμένες ζωές. Γιὰ κείνους ποὺ πεθαίνουνε ἀπὸ σύφιλη...

Οἱ γυναῖκες γέλασαν, μὰ ἡ χοντρή παρατήρησε ὀκνά :

— Ἔ, αὐτό, μάτια μου, πάει πολύ.

— Σκάσε !—εἶπε ἡ Λιοῦμπα ὠχριώντας—εἶναι ὁ ἀρραβωνιαστικός μου !

— ...Γιὰ ὅλους τοὺς ἀπὸ γεννητῆς τυφλοὺς. Ἐμεῖς ποὺ βλέπομε ! ὅς βγάλωμε τὰ μάτια μας, γιατί εἶναι ντροπή,—χτύπησε τὴ γροθιά στὸ τραπέζι—

γιατὶ εἶναι ντροπὴ σ' αὐτοὺς ποῦχουνε τὰ μάτια τους, νὰ βλέπουνε τοὺς ἀπὸ γεννητῆς τυφλοὺς. Ἄν μὲ τὰ φαναράκια μας αὐτὰ δὲν μπορούμε νὰ φωτίσωμε ὅλο τὸ σκοτάδι, ἄς σδύσωμε τότες ὅλα τὰ φῶτα κι' ἄς χωθοῦμε ὅλοι στὸ σκοτάδι. Ἀφοῦ δὲν εἶναι ὁ παράδεισος γιὰ ὅλους, δὲ μοῦ χρειάζεται οὔτε ἐμένα—τότε δὲν εἶναι πιὰ παράδεισος, κορίτσια, παρὰ ἀχερώνας. Ἄς πιоῦμε, κορίτσια, κι' ἄς εὐχηθοῦμε νὰ σδύσουνε ὅλα τὰ φῶτα. Πιὲς σκοτάδι !

Βγῆκε ἀπ' τὴν κάμαρα λίγο τρικλιζοντας. Μιλοῦσε κάπως σφιχτά, μὰ σταθερὰ καὶ μὲ παύσεις, προφέροντας καθαρὰ κάθε λέξη. Καμμιὰ δὲν κατάλαβε τίποτε ἀπ' τ' ἄγρια αὐτὰ λόγια, ὥς τόσο ἄρεσε σ' ὅλες—ἄρεσε ὁ ἴδιος, καθὼς ἦταν ἔτσι ὠχρὸς καὶ κάπως ξεχωριστὰ ὀργισμένος. Ἐξαφνα μίλησε ἡ Λιουμπκα, ἀπλώνοντας τὰ χέρια :

— Μοῦ τὸν ἔστειλε ἡ μοῖρα. Θὰ μείνῃ μαζί μου. Ἦτανε τίμιος, ἔχει συντρόφους, μὰ τώρα θὰ μείνῃ μαζί μου.

— Νὰ τὸν βάλωμε στὴ θέτῃ τοῦ Μαρκουσα,—εἶπε ὀκνὰ ἡ χοντρή.

— Σκάσε, Μάνια, θὰ σοῦ σπάσω τὰ μοῦτρα ! Θὰ μείνῃ μαζί μου. Ἦταν τίμιος.

— Ὅλες ἐμεῖς ἡμασταν τίμιες,—εἶπε ἡ κακιὰ ἡ γρηά.

Καὶ μιὰ ἄλλη πρόσθεσε :

— Κ' ἐγὼ ὥς τὰ τέσσερά μου χρόνια ἡμαυνα

τίμια...Καὶ τώρα εἶμαι τίμια, μὰ τὸ Θεὸ σὰς λέω !

Ἡ Λιούμπα μόνο ποῦ δὲν ἐχλαιοῖ.

— Σκάστε, παλιογυναῖκες. Ἐσὰς σὰς ἀρπάζουν τὴν τιμιότητα, μ' αὐτὸς τὴν ἔδωσε μονάχος του. Ἐπιασε καὶ τὴν ἔδωσε γιὰ τὴ δικιά μου τὴν τιμή ! Δὲν τὴ θέλω τὴν τιμιότητα ! Ἐσεῖς ἐδῶ ὅλες...μ' αὐτὸς εἶναι ἀκόμῃ ἀθῶος...

Ἄρχισε νὰ κλαίῃ μ' ἀναφυλλητὰ κι' ὅλες ξεκαρδίστηκαν στὰ γέλια. Γελοῦσαν ὅπως μποροῦν νὰ γελοῦν μόνον οἱ μεθυσμένοι, μ' ὅλες τίς ἀκράτητες ὁρμές. Γελοῦσαν, ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ γελά μέσα σὲ μιὰ μικρὴ καμαρούλα, ὅπου ὁ ἀγέρας ἦταν γεμάτος ἀπὸ ἤχους καὶ δὲ τοὺς δεχότανε πιά παρὰ τοὺς πέταγε πίσω, μὲ βουητὰ ποῦ ξεκούφαιναν. Κλαίγανε ἀπ' τὰ γέλια, πέφτανε ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη, στέναζαν. Μὲ μιὰ λεπτὴ φωνὴ χαχάνιζε ἢ χοντρή κ' ἔπεφτε ἀπὸ ἀδυναμία ἀπ' τὴν καρέκλα. Ὡς ποῦ στὸ τέλος βλέποντάς τις, ἄρχισε νὰ γελά κι' ὁ ἴδιος. Θαρροῦσε κανεὶς πὼς ὅλος ὁ σατανικὸς κόσμος μαζεύτηκε ἐκεῖ γιὰ νὰ συνοδέψῃ μὲ χάχανα στὸ μνημεῖο τῆ μικρῆς κι' ἀθῶας τιμιότητας—καὶ χαχάνιζε σιγανὰ κ' ἡ ἴδια, ἡ πεθαμένη. Μόνο ἡ Λιούμπα δὲ γελοῦσε. Τρέμοντας ἀπὸ ἀγανάχτηση, στριφογύριζε τὰ χέρια της, κάτι φώναζε καὶ στὸ τέλος ρίχτηκε μὲ γροθιὲς ἀπάνω στὴ χοντρή, κ' ἐκείνη μόλις ποῦ κατάρθωνε νὰ τὴν ἀπομακρύνῃ ἀνίσχυρα μὲ τὰ γυμνά καὶ στοργικὰ σὰν τὰ κοῦτσουρα χέρια της.

— Φτάνει πιά, φώναξε κείνος, μὰ κανείς δὲν τὸν ἄκουσε. Ἐπὶ τέλους σιγὰ σιγὰ ἤσυχασαν.

— Φτάνει πιά ! — ξαναφώναξε κείνος. — Σταθῆτε. Θὰ σὰς δείξω κάτι ἄλλο.

— Ἄφησέ τις ! — ἔλεγε ἡ Λιούμπα, σκουπίζοντας μὲ τῇ γροθιά τὰ δάκρυα. — Πρέπει νὰ τις διώξουμε ἔλες !

— Φοβήθηκες ; — εἶπε γυρίζοντας τὸ πρόσωπο ὁ κείνος ποῦτρεμε ἀκόμα ἀπ' τὰ γέλια. — Μοῦθελὲς τιμιότητα ; Κουτή, ὅλο τὸν καιρὸ αὐτὴν μοναχὰ ὄνειρεύεσαι ! Ἄσε με !

Καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴ σ' αὐτή, γύρισε πρὸς ἄλλες, σηκώθηκε καὶ σήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια :

— Ἀκούστε. Σταθῆτε. Τώρα θὰ σὰς δείξω κάτι. Κοιτάξτε ἐδῶ, στὰ χέρια μου.

Κ' ἐκεῖνες τὸν κοίταζαν χαρούμενες καὶ περίεργες, καὶ ὑποταχτικά, σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ, περίμεναν χάσκοντας.

— Νά, — τίναξε τὰ χέρια ἐκεῖνος, — κρατῶ στὰ χέρια τὴ ζωὴ μου. Βλέπετε.

— Βλέπομε. Ὑστερα !

— Ἦταν πανώρια ἡ ζωὴ μου. Ἦταν ἀγνὴ καὶ ὁμορφὴ ἡ δικιά μου ζωὴ. Ἦταν, ξέρετε, σὰν ἐκεῖνα τὰ ὁμορφα φαρφουρένια βάζα. Καὶ νά, κοιτάξτε, τὴν πετῶ χάμω !

Χαμήλωσε τὰ χέρια σχεδὸν μὲ στόνο καὶ ὅλα τὰ μάτια γύρισαν πρὸς τὴ γῆ, σάμπως ἐκεῖ πραγματικὰ νὰ κειτότανε κάτι εὐθραυστο καὶ λεπτὸ, ποῦχε σπάσει

σὲ μικρὰ κομματάκια, ἡ πανωραία ἀνθρώπινη ζωή.

— Πατάτε τὴν, κορίτσια! Πατάτε τὴν, γιὰ νὰ μὴ μείνῃ οὔτε ἓνα κομματάκι! εἶπε χτυπώντας τὸ πόδι.

Καὶ σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ ποὺ χαίρονται γιὰ μιὰ καινούρια ἀταξία, πῆδηξαν ὅλες μαζί με στρίγγλικες φωνές καὶ χάχανα κι' ἄρχισαν νὰ πατᾶν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ἀόρατο κειτότανε τὸ σπασμένο, λεπτὸ φαρφουρένιο βάζο, ἡ πανωραία ἀνθρώπινη ζωή. Καὶ σιγά-σιγά τὶς κυρίευε μανία. Σωπάσκανε τὰ γέλια κ' οἱ στρίγγλιές, μονάχα ἀκούότανε μιὰ βαρεῖα ἀνάσα, ἓνα συχνὸ μουγκρητό, ἓνα ποδοβολητό μανιώτικο, ἀλύπητο, ἀκράτητο.

Σὰν προσβεβλημένη βασίλισσα τὸν κοίταξε ἡ Λιούμπα ἀπάνω ἀπ' τὸν ὦμο της, μ' ὠργισμένα μάτια, γεμᾶτα μανία, κι' ἄξαφνα σὰ νὰ κητάλαβε, σὰ ν' ἔχασε τὰ συλλογικά της, ρίχτηκε μ' ἓνα χαρούμενο ἀναστεναγμὸ ἀνάμεσα στὶς γυναῖκες ποὺ σκουντιούντανε κι' ἄρχισε νὰ χτυπᾷ με βία τὰ πόδια της. "Ἄν δὲν ἦτανε ἡ σοδρότης τῶν μεθυσμένων προσώπων, ἂν δὲν ἦτανε ἡ μανία τῶν θολωμένων ματιῶν, ἡ κακία ποὺ ἐξέφραζαν τὰ παραμορφωμένα, τὰ στραδισμένα στόματα, θὰ μποροῦτε κανεῖς νὰ σκεφτῇ πὼς ἦτανε ἓνας καινούριος χορὸς, χωρὶς μουσικὴ καὶ χωρὶς ρυθμό.

Καὶ σφίγγοντας μετὰ τὰ δάχτυλα τὸ σκληρό, καὶ μαλλιαρὸ κρανίον—κοίταξε κείνος ἥρεμα καὶ σκυθρωπά.

Μιλοῦσαν μέσ' στὸ σκοτάδι δυὸ φωνές.

Ἡ φωνὴ τῆς Λιούμπας, γνωστή, προσεχτική, μ' ἐλαφρὲς νοτουλές ξεχωριστοῦ φόδου, ὅπως εἶναι πάντα ἡ φωνὴ τῆς γυναίκας μέσ' στὸ σκοτάδι, κ' ἐκεινοῦ, σταθερή, ἡρεμῇ, μακρυνή. Τὰ λόγια τὰ πρόφερε πολὺ σταθερά, πολὺ καθαρά, κι' ἀπ' αὐτὰ μονάχα καταλάβαινε κανεὶς πῶς τὸ μεθύσι δὲν ἔφυγε ἀκόμα ὁλότελα.

— Εἰν' ἀνοιχτὰ τὰ μάτια σου; ρωτοῦσε ἡ γυναίκα.

— Ἀνοιχτά.

— Σκέψτεσαι τίποτα;

— Σκέφτομαι.

Σιωπὴ καὶ σκοτάδι καὶ πάλι ἡ προσεχτικὴ κ' ἐπιφυλαχτικὴ φωνὴ τῆς γυναίκας:

— Μίλα μου ἀκόμα γιὰ τοὺς συντρόφους σου. Μπορεῖς;

— Γιατὶ ὄχι; Ἦταν...

Ἐλεγε «ἦταν», ὅπως οἱ ζωντανοὶ μιλᾷν γιὰ τοὺς πεθαμένους, ἢ ὅπως ἓνας πεθαμένος θὰ μπορούσε νὰ μιλάῃ γιὰ ζωντανό. Κι' ἐξιστοροῦσε ἥσυχα, σχεδὸν ἀδιάφορα, μὲ μιὰ χάλκινη ἀπήχηση μνημόσυνου στὴ φωνή του, ποὺ κυλοῦσε μονότονα, σὰν ἓνας γέρος ποὺ διηγεῖται στὰ παιδιὰ ἓνα ἥρωϊκὸ παραμῦθι τοῦ καλοῦ περασμένου καιροῦ. Καὶ μεσ' στὸ σκοτάδι, ἀτέλειωτη ἀπλωνόντανε οἱ τοῖχοι τῆς κάμαρας καὶ ξάνοιγαν μπρὸς τὰ μαγεμένα μάτια τῆς Λιούμπας τὴ μικρούλα ἐκείνη φουχτιά τῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἦταν

πολὺ νέοι, χωρὶς μητέρα καὶ πατέρα, ποὺ ἐχθρεύονταν χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα, κ' ἐκεῖνο τὸν κόσμον, μὲ τὸν ὅποιο πάλεδαν, κι' αὐτόνε γιὰ τὸν ὅποιο πάλεδαν οἱ ἴδιοι. Αὐτοὶ ποῦφυγαν μὲ τὸν γειρο πρὸς τ' ἀτέλειωτο μέλλον, πρὸς τοὺς ἀδερφούς, ἀνθρώπους ποὺ δὲ γεννήθηκαν ἀκόμα, περνοῦνε τῇ σύντομῇ ζωῇ σὰν ὠχρὲς ματοκυλισμένες σκιές, σὰ φαντάσματα μὲ τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι τρομάζουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Κ' εἶναι φριχτὰ σύντομη ἡ ζωὴ τους· τὸν καθέναν ἀπ' αὐτοὺς περίμενε ἡ κρεμάλα, ἢ τὸ κάτεργο, ἢ ἡ τρέλλα. Τίποτε ἄλλο νὰ περιμένουν : τὸ κάτεργο, τὴν κρεμάλα, τὴν τρέλλα. Κι' ἀνάμεσά τους ὑπάρχουν καὶ γυναῖκες...

Ἡ Λιοῦμπα ἀναστένναξε καὶ μισοσηκώθηκε, ἀκουμπώντας στὸν ἀγκῶνα τῆς :

— Γυναῖκες ! Τί λὲς ἀγάπη μου !

— Νέα καὶ τρυφερὰ κορίτσια, σχεδὸν παιδιὰ ἀκόμη, μὲ θάρρος ἀντρίκειο τραβᾶνε ἀπάνω στὰ βήματα τῶν ἀντρῶν καὶ χάνονται...

— Χάνονται ! Θεέ μου !

Ἡ Λιοῦμπα σφίχτηκε ἀπάνω του μὲ λυγμὸς.

— Τί, συγκινήθηκες ;

— Δὲν εἶναι τίποτε, μάτια μου, δὲν εἶναι τίποτε.

Πὲς μου ἀκόμα ! Πὲς μου !

Κι' αὐτὸς διηγόνανε κι' ἄλλα. Καὶ παράξενα : ὁ πάγος μεταμορφώνετο σὲ φωτιά, μέσα στοὺς νεκρῶσιμους ἤχους τοῦ ἀποχαιρετιστηρίου λόγου του γιὰ τὸ κορίτσι μὲ τ' ἀνοιχτὰ φλογισμένα μάτια, ξαφνικὰ

ἀπήχησε τὸ σήμαντρο μιᾶς νέας χαρούμενης ζωῆς. Τὰ δάκρυα γέμιζαν τὰ μάτια τῆς καὶ στέγνωναν σὰν ἀπάνω στὴ φωτιά. Ἀνταρτικὰ ταραγμένη, τὸν ἄκουγε ἀχόρταγα καὶ κάθε βαρεῖα λέξη σφυρηλατοῦσε μέσα τῆς, σὰν τὸ σφυρὶ ἀπάνω στὸ πυρωμένο σίδερο, μιὰ καινούριαν εὐηχη ψυχὴ. Ἰσόρρυθμα ἔπεφτε τὸ σφυρὶ κι' ὅλο πιο εὐηχη γενότανε ἡ ψυχὴ, καὶ ξαφνικὰ μέσα στὴν ἀποπνιχτικὴ δυσωδίᾳ τῆς κάμαρας ἀντήχησε μιὰ καινούρια ἀγνωστὴ φωνή, ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου:

— Ἀγάπη μου! Μὰ κ' ἐγὼ εἶμαι γυναῖκα!

— Καὶ τί θέλεις;

— Μὰ κ' ἐγὼ μπορῶ νὰ πάγω μαζί τους!

Ἐκεῖνος σιωποῦσε. Κι' ἄξαφνα μὲ τὴ σιωπὴ του, μὲ τὸ ὅτι ἦτανε σύννεφος τους, ζοῦσε μαζί μὲ κείνους, τῆς φάνηκε τόσο ξεχωριστὸς καὶ σπουδαῖος, ποῦ τῆς ἦτανε ἄδολο πιά νᾶναι ξαπλωμένη μαζί του τόσο ἀπλὰ καὶ νὰ τὸν ἀγκαλιάζῃ. Τραδύχηκε λίγο κι' ἀκούμπησε τὸ χέρι τόσο ἐλαφρᾶ, γιὰ νᾶναι τ' ἀγγιγμὰ τῆς ὅσο τὸ δυνατό λιγώτερο αἰσθητό. Καὶ ξεχνώντας τὸ μῖσος τῆς πρὸς τοὺς καλοῦς, τὰ δάκρυά τῆς ὅλα, καὶ τίς κατάρεις, τ' ἀτέλειωτα χρόνια τῆς ἀδιάκοπης μοναξιᾶς μέσα στὸ καταγώγειο, ὑποταγμένη, στὴν ὁμορφιὰ καὶ στὴν αὐταπάρνηση τῆς δικιάς τους ζωῆς, τρεμάζονταν κατακόκκινη, σχεδὸν μὲ δάκρυα στὰ μάτια, ἀπ' τὴ φριχτὴ σκέψη πὼς ἐκεῖνοι μπορούσαν νὰ μὴ τὴ δεχτοῦνε.

— Ἀγάπη μου! Μὰ θὰ μὲ δεχτοῦνε; Θεέ μου,

τί εἶν' αὐτό; Τί λές, τί λές, θά μὲ δεχτοῦνε, δὲ θά μὲ συχαθοῦνε; Δὲ θά μοῦ ποῦνε: Ἐσύ δὲ μπορεῖς, ἐσύ εἶσαι βρωμερή, ἐσύ πούλκαγες τὸ κορμί σου; Ἐ, πές μου!

Σιγή, κ' ἡ ἀπάντησις ποῦφερνε τὴ χαρά:

— Θά σὲ δεχτοῦνε. Γιατί ὄχι;

— Ἀγαπίτσα μου! Μὰ πόσο εἶναι...

— Καλοί, πρόσθεσε ἡ ἀντρικὴ φωνή, σὰ νάβαλε μιὰ χοντρή στρογγυλὴ τελεία.

Καὶ χαρούμενα, μὲ συγκινητικὴ ἐμπιστοσύνη ἐπανέλαβε τὸ κορίτσι:

— Ναί. Καλοί!

Κ' ἦταν τόσο φωτεινὸ τὸ χαμόγελό της, ποῦ θαρροῦσε κανεὶς πὼς χαμογέλασε τὸ ἴδιον τὸ σκοτάδι καὶ κάτι ἀστεράκια ἄρχισαν νὰ τρέχουνε—γαλάζιες, μικρὲς στιγμοῦλες. Ἐρχότανε στὴ γυναῖκα μιὰ καινούρια ἀλήθεια, μὰ δὲν ἔφερεν τὸ φόβον παρὰ τὴ χαρὰ μαζί της. Κ' ἡ δειλὴ παρακλητικὴ φωνή:

— Τότες νὰ πᾶμε νὰ τοὺς βροῦμε, ἀγάπη μου! Ἐσύ θὰ μ' ὀδηγήσης· δὲ θὰ ντραπής ποῦφeres μιὰ τέτοια: Γιατί θὰ τὸ καταλάβουνε πὼς ἔπεςες ἐδῶ μέσα. Μ' ἀλήθεια—κυνηγᾶν ἔναι ἄνθρωπο, τί νὰ γίνῃ, ποῦ νὰ κρυφτῇ; Σὲ μιὰ τέτοια στιγμὴ ὄχι μοναχὰ ἐδῶ—παρὰ καὶ σὲ μιὰ καταδόθρα ἀκόμα τρυπώνει κανεὶς. Κ' ἐγώ...κ' ἐγώ... νὰ δῇς πὼς θὰ φροντίζω. Μὰ γιατί δὲ μιλάς;

Σκυθρωπὴ σιγή, ὅπου ἀκουγότανε τὸ χτύπημα ποῦκταναν οἱ δύο καρδιές—τῆς μιᾶς ἓνα συχνό, βια-

στικό, ἀνήσυχο—καὶ σκληρά, ἀραιά, παράξενα ἀραιὰ χτυπήματα τῆς ἄλλης.

— Ντρέπεσαι νὰ πᾶς μιὰ τέτοια ;

Σκυθρωπή, ἐξακολουθητικὴ σιγὴ κ' ἡ ἀπάντηση ἀπ' τὴν ὁποία ξεχύθηκε κυάδα κ' ἡ ἀλυγισία τῆς σκληρῆς πέτρας.

— Δὲν πάω. Δὲ θέλω νάμαι κελός.

Σιωπὴ.

— Εἶναι κύριοι,—κάπως παράξενα καὶ μοναχικὰ ἀντήχησε ἡ φωνή του.

— Ποιοί ;—ὀπόκωφα ρώτησε τὸ κορίτσι.

— Ἐκεῖνοι οἱ παλιοί.

Καὶ πάλιν ἡ ἐξακολουθητικὴ σιγὴ—σὰ νὰ γκρεμίστηκε ἀπὸ κάπου ψηλὰ ἓνα πουλί καὶ πέφτει ἀθόρυβα στριφογυρίζοντας στὸν ἀγέρα μὲ τὰ μαλακὰ φτερά του καὶ δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ φτάσῃ τὴ γῆ, γιὰ νὰ τσακιστῇ ἀπάνω τῆς ἢ νὰ πέσῃ ἥσυχα. Μέσ' στὸ σκοτάδι ἐνοιωθε πῶς ἡ Λιοῦμπα σιωπηλὰ καὶ προσεκτικά, φροντίζοντας νὰ τὸν ἀγγίξῃ ὅσο τὸ δυνατὸν λιγώτερο, πέρασε ἀπὸ πάνω του καὶ ἄρχισε κάτι νὰ κάνῃ σιγανά.

— Τί κάνεις ἐκεῖ ;

— Δὲ θέλω νάμαι ξαπλωμένη ἔτσι. Θέλω νὰ ντυθῶ.

Καθὼς φαίνεται ντύθηκε καὶ κάθισε, γιὰτὶ ἔτριξε ἐλαφρὰ ἡ καρδέκλα. Κι' ἀπλώθηκε τέτοια σιγαλιά, σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχε κανεὶς μέσ' στὸ δωμάτιο. Κι'

ἦταν πολλή ὥρα σιωπῇ. Κ' ἡ ἡρεμὴ σοβαρὴ φωνὴ εἶπε :

— Ἐκεῖ, Λιοῦμπα, ἀπάνω στὸ τραπέζι. Θαρρῶ πὼς βρίσκεται ἀκόμα λίγο κονιάκ. Πιὲς ἕνα ποτηράκι κ' ἔλα νὰ πέσης.

VI

Εἰσμέρωσε σχεδόν, καὶ στὸ σπίτι ἐπικρατοῦσε ἡ-
συχία ὅπως σὲ κάθε σπίτι—σὰν ἔφτασε ἡ ἀστυνομία.
“Υστερα ἀπὸ πολλὰ σκέψεις καὶ ἀμφιβολίες ἀπὸ τὸ
φόβο τοῦ σκανδάλου καὶ τῆς εὐθύνης,—ἔστειλαν στὸ
ἀστυνομικὸ τμήμα τὸ Μαρκούσα μὲ λεπτομερῆ καὶ
ἀκριδῇ ἔκθεση γιὰ τὸν παράδοξο ἐπισκέπτη, ἀναφέ-
ροντες ὡς καὶ γιὰ τὸ πιστόλι τοῦ ἀκόμα καὶ γιὰ τὶς
τρεῖς φυσιγγιοθήκες. Κ' ἐκεῖ κατάλαβαν ποίος ἦταν.
Τρεῖς μέρες τώρα ἡ ἀστυνομία ὀνειρευότανε νὰ τὸν
πιάσῃ καὶ τὸν αἰσθάνονταν ἐδῶ, πολὺ σιμῶ, μὰ τὰ
τελευταῖα ἔχνη του χάνονταν ἀκριδῶς σ' αὐτὴ τὴ
συνοικία. Γίνηκε κάποτε κ' ἡ πρόταση στὸ τμήμα
νὰ γυρίσουν ὅλα τὰ γνωστὰ σπίτια, μὰ κάποιος ἀνα-
κάλυψε ἕνα καινούριο λανθασμένον δρόμον κ' ἐκεῖ
στράφηκαν οἱ ἀναζητήσεις καὶ ξεχάστηκε τὸ σπίτι.

*Ετρίξε ἀνήσυχον τὸ τηλέφωνον καὶ σὲ μισή ὥρα
μέσ' στὴν ψυχρούλα τοῦ Ὀχτώδρη, γδέρνοντας μὲ
τοὺς πάτους τῶν παπουτσιῶν τὴν πάχνη στοὺς μοναχι-
κοὺς δρόμους, προχωροῦσε σιωπηλὰ ἕνα πελώριον
πλῆθος ἀπὸ χωροφύλακες καὶ μυστικοὺς ἀστυνόμους.

Μπροστὰ κορδωμένος, μὲ μιὰν ἀπαίσια ἀνάταση τοῦ κορμιοῦ πρὸς τὰ ἔξω, ἐρχότανε ὁ ὑπαστυνόμος, ἓνας πανόψηλος μεσόκοπος ἄνθρωπος, χωμένος μέσα σ' ἓνα πλατὺ παλτό. Χασμουριότανε κρύδοντας τὴν κοκκινωπὴ μακρὰ μύτη του μέσῃ στὰ ψαρὰ μουστάκια, καὶ σκεφτότανε μὲ μιὰ κρύα ἀνία, πῶς θ' ἄπρεπε νὰ περιμένουνε τοὺς στρατιῶτες, πῶς ἦτανε κουταμάρα νὰ κυνηγᾷν ἓνα τέτοιο ἄνθρωπο, χωρὶς τοὺς στρατιῶτες, μοναχὰ μὲ τοὺς κοιμισμένους, ἄχαρμπους χωροφύλακες, ποὺ δὲν ξέρανε νὰ πυροβολοῦν. Καὶ κάμποσες φορὲς ὠνόμασε τὸν ἑαυτό του «θύμα τοῦ κατήκοντος» καὶ κάθε φορὰ ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ σκέψη χασμουριότανε βαρεῖα καὶ παρατεταμένα.

Ήταν πάντα ὁ ἴδιος μισομεθυσμένος γέρος ὑπαστυνόμος, διεφθαρμένος ἀπ' τὰ κοινὰ σπίτια ποὺ δρισκόντανε στὸ τμήμα του, ποὺ τοῦ πλήρωναν μεγάλα ποσὰ γιὰ τὴν ὑπαρξή τους· καὶ δὲν εἶχε 'καμιαν ὄρεξη νὰ πεθάνῃ. Σὴν τὸν σήκωσαν σήμερα ἀπ' τὸ κρεβάτι, γιὰ πολλὴ ὥρα στριφογύριζε τὸ πιστόλι μέσα στὶς ἰδρωμένες ἀπαλάμες του, ἀν καὶ εἶχε λίγο καιρό, ὥς τόσο διάταξε γι' ἄγνωστο λόγο νὰ καθαρίσουνε τὸ σκεῆκι του, σὰ νὰ ἐτοιμάζονταν γιὰ ἐπιθεώρηση. Τὴν παραμονὴ ἀκόμα στὸ τμήμα, ἀνάμεσα στοὺς δικούς του, εἶχαν 'κουθέντα γιὰ κελνον ποὺ ὄνειρευότανε νὰ πιάσῃ αὐτὲς τὶς μέρες ὅλη ἡ ἀστυνομία, καὶ ὁ ὑπαστυνόμος μὲ κυνισμό γερομεθυσμένου ἀνθρώπου τὸν ἔλεγε ἥρωα καὶ τὸν ἑαυτό του γεροαστυνομικὴ δρῶμα. Κι' ὅταν οἱ βοηθοὶ ἄρχισαν νὰ

γελοῦνε, τοὺς δεθαίλωνε σοβαρά, πὼς τέτοιοι ἥρωες χρειάζονται ἔστω μοναχὰ γιὰ τὴν κρεμάλαια.

— Τὸν κρεμνᾶς κι' αὐτὸς εἶναι εὐχαριστημένος καὶ σὺ εἶσαι εὐχαριστημένος· ἐκεῖνος γιὰτὶ θὰ πάῃ κατευθεῖα στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, κ' ἐγὼ γιὰ ν' ἀποδείξω πὼς δὲ χάθηκαν ἀκόμα ἀπ' τὸν κόσμον τὰ παληγκάρια. Τί γελᾶτε.—πολὺ σωστά!

Μὰ κι' αὐτὸς γελοῦσε γι' αὐτὰ ποῦλεγε, γιὰτὶ ξέχασε πιά ποῦ ἀκριδῶς δρισκότανε στὰ λόγια του ἡ ἀλήθεια καὶ ποῦ τὸ ψέμμα, μ' αὐτὸ ποῦ τύλιγε σὰν μέσ' στὸν καπνὸ τοῦ τσιγάρου ἔβλεπε τὴν ἄσπρη μεθυσμένη ζωή του. Ὡς τόσο σήμερα σ' αὐτὸ τὸ πρωτὶ τοῦ Ὀχτώδρη, περνώντας τοὺς παγωμένους δρόμους, ἔνοιωσε καθαρά πὼς τὸ χτεσινὸ ἦταν ψέμμα καὶ πὼς «ἐκεῖνος» ἦταν ἀπλούστατα ἓνας παλιάνθρωπος καὶ ντρεπότανε γιὰ τὰ χτεσινὰ παιδιάστικα λόγια του.

— Ἡρωας! Ἐμένα μου λές! Θεέ μου, μὰ σάν, —ἔλεγε μέσα στὴ θλιμμένη προσευχή του—σάν κουννηθῇ ἐκεῖνος ὁ ἄτιμος, θὰ τὸν σκοτώσω σὰ σκυλί. Θεέ μου!

Καὶ πάλι σκεφτότανε: γιὰτὶ αὐτὸς ὁ ὑπαστυνόμος, γέρος πιά καὶ σακάτης, ν' ἀγαπάῃ τόσο πολὺ τὴ ζωή; Καὶ ξαφνικὰ τὸ μάντεψε: εἶναι γιὰτὶ ὁ δρόμος ἦταν γεμάτος πάχνη. Γύρισε πρὶν καὶ φώναξε μὲ μανία:

— Τὸ βῆμα σας! Περπατᾶν σάν τὰ τραγιά...
Χμ... Χμ...

Ὁ ἀγέρας ἔμπαινε κάτω στὸ παλτὸ καὶ στὸ σακά-

κι του, πού'ηταν πλατύ, κι' ὅλο του τὸ κορμὶ κολυμποῦσε μέσα στὰ ροῦχα, σὰν τὸν κροκὸ τοῦ κλούβιου αὐγοῦ, σὰ ν' ἀδυνατίσει ξαφνικά. Ὡς τόσο οἱ ἀπαλάμεις τῶν χειρῶν του, παρ' ὅλο τὸ κρύο, ἦταν ἰδρωμένες.

Κύκλωσαν τὸ σπῆτι κατὰ τέτοιο τρόπο, σὰ νὰ μὴν ἐπρόκειτο νὰ πιάσουν ἕναν ἄνθρωπο ποὺ κοιμότανε, μὰ σὰ νὰ βρισκότανε ἐκεῖ μέσα ἕνας ὁλόκληρος λόχος ἐχθρῶν. Σιγανά, ἀπάνω στὶς μύτες τῶν ποδαριῶν, γλύσπησαν στὸ σκοτεινὸ διάδρομο σ' ἐκείνη τὴ φοβερή πόρτα. Ἀκολούθησαν ἀπελπιστικοὶ χτύποι, φωνές, ἄνανδρες, ἀπειλές, πὼς θὰ πυροβολήσουνε στὴν πόρτα, κι' ὅταν χύμηξαν σὰ λάδα στὴ μικρὴ κάμαρα σκουντώντας τὴ μισόγυμνη Λιουμπα, καὶ τὴ γέμισαν μὲ μπότες, μανδύες καὶ τουφέκια, νὰ τί εἶδαν: καθότανε καίνας στὸ κρεβάτι μόνο μὲ τὸ πουκάμισο, κατεβασμένα ἔχοντας τὰ γυμνὰ πόδια στὸ πάτωμα, τὰ μαλλιαρὰ πόδια του, καθότανε καὶ δὲν ἔδγαζε λέξη. Καὶ δὲν ὑπῆρχαν οὔτε μπόμπες οὔτε τίποτε ἄλλο φοβερό. Ἦταν μοναχὰ ἓνα κοινὸ δωμάτιο μιᾶς πόρνης, βρώμικο καὶ συχαμιερὸ στὸ πρωῒνὸ φῶς, ἓνα τσαλακωμένο πλατὺ κρεβάτι, ροῦχα ριγμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἓνα βρώμικο τραπέζι μὲ χυμένο κρασί ἀπάνω, καὶ στὸ κρεβάτι καθότανε ἕνας ξυρισμένος πλατομούρης ἄντρας μὲ κοιμισμένο καὶ πρισμένο πρόσωπο καὶ μαλλιαρὰ πόδια, καὶ σιωποῦσε.

— Πάνω τὰ χέρια! φώναξε ἀπ' τὶς πλάτες ὁ ὑπαστυνόμος κ' ἔσφυξε πιὸ δυνατὰ μέσα στὴν ὑδρωμένη, ἀπαλάμη τὸ πιστόλι.

Μὰ καίνοσ δὲ σήκωσὲ τὰ χέρια καὶ δὲν ἀποκρίθηκε.

— Κάντε ἔρευνα ! φώναξε ὁ ὑπαστυνόμος.

— Μὰ δὲν ἔχει τίποτα ! Καὶ τὸ πιστόλι τῶδωσα ! Θεέ μου ! φώναξε ἡ Λιοῦμπα, καὶ τὰ δόντια τῆς χτυποῦσαν ἀπὸ φόβο.

Κ' ἦταν μοναχὰ μ' ἓνα τσαλακωμένο πουκάμισο, καὶ ἀνάμεσα στοὺς ντυμένους μὲ τοὺς μανδύες ἀνθρώπους, οἱ δύο τουρ, ὁ μισόγυμνος ἄντρας κ' ἡ γυναίκα, προκαλοῦσαν τὴ ντροπὴ, τὴν ἀηδίαν, τὸν περιφρονητικὸν οἶχτο. Ψάξανε τὰ ροῦχα του, ψηλαφήσαν τὸ κρεβάτι, κοίταξαν στὶς γωνιές, στὸ κομὸ καὶ δὲ βρῆκαν τίποτε.

— Μὰ τῶδωσα τὸ πιστόλι ! βεβαίωσέ ἀσυνάρτητα ἡ Λιοῦμπα.

— Πάψε Λιοῦμπα ! φώναξε ὁ ὑπαστυνόμος.

Τὸ γνῶριζε καλὰ τὸ κορίτσι, κοιμήθηκε μιὰ-δυὸ φορές μαζί της, καὶ τώρα τὴν πίστευε, μὰ ἦταν τόσο ἀνέλπιστη ἢ εὐτυχισμένη αὐτὴ ἔκδοσθ, ποὺ τοῦ ἐρχότανε νὰ ξεφωνίξῃ ἀπὸ χαρὰ, νὰ δίῃ διαταγές, νὰ δείξῃ τὴ δύναμή του.

— Πῶς λέγεσαι ;

— Δὲν τὸ λέγω. Καὶ γενικὰ δὲ θ' ἀπαντήσω στὶς ἐρωτήσεις σας.

— Ἀμ δέδαια, δέδαια !—ἀποκρίθηκε εἰρωνικὰ ὁ ὑπαστυνόμος, ὡς τόσο δαίλιασε λιγάκι.

Ἦστερα ἔρριξε μιὰ ματιὰ στά γυμνὰ μαλλιαρὰ πόδια του, σ' ὅλην αὐτὴ τὴν ἀχρειότητα—στὸ κορί-

τσι πὺν τρέμούλιαζε στὴ γωνιά, καὶ ξαφνικὰ ἄρχισε ν' ἀμφιδάλλῃ.

— Μ' αὐτὸς νᾶναι ἄραγε ; — εἶπε, τραδώντας κατὰ μέρος τὸ μυστικὸ ἀστυνόμο. — Σάμπως δὲ μοῦ φαίνεται...

Ὁ μυστικὸς ἀστυνόμος ποῦχε καρφώσει τὰ μάτια στὸ πρόσωπό του, κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι.

— Αὐτὸς εἶναι. Εὔρισε μοναχὰ τὰ γένια του. Ἀπ' τὰ μῆλα του μπορεῖ νὰ τὸν καταλάβῃ κανεὶς.

— Μοῦτρα κακούργου, πολὺ σωστά...

— Κύτταξε καὶ τὰ μάτια του. Ἀνάμεσα σὲ χίλιους μπορῶ νὰ τὸν γνωρίσω ἀπ' τὰ μάτια του.

— Τὰ μάτια, ναί... Γιὰ δὸς μοῦ τὴ φωτογραφία του.

Ἐξέταξε πολλήν ὥρα τὴ σκούρα χωρὶς ρετουσάρισμα φωτογραφία ἐκεῖνου, κ' ἦταν πολὺ ὁμορφος ἐκεῖ, κάπως ξεχωριστὰ ἀγνός, ἕνας νέος ἄνδρας μὲ μεγάλα ρωσικὰ γένια. Τὸ βλέμμα μπορούσε νὰ πῇ κανεὶς πὺς ἦταν τὸ ἴδιο, μὰ ὄχι σκυθρωπό, ἀλλὰ πολὺ ἥρεμο καὶ φωτεινό. Τὰ μῆλα δὲ φαινότανε.

— Βλέπεις ; δὲ διακρίνονται τὰ μῆλα.

— Μὰ εἶναι κρυμμένα κάτω ἀπ' τὰ γένια. Μ' ἂν προσέξῃς καλύτερα...

— Πολὺ σωστά εἶν' αὐτὰ πὺν λές, μὰ... Πίνει μήπως ;

Ὁ φηλὸς ξερακιανὸς μυστικὸς ἀστυνόμος μὲ τὸ κίτρινο πρόσωπο καὶ τὸ ἀραιὸ γενάκι, μεθύστακας φοδερός ὁ ἴδιος, χαμογέλασε προστατευτικά :

— Αὐτοὶ δὲν πίνουνε ποτέ.

— Τὸ ξέρω κι' ἐγὼ πὼς δὲν πίνουνε. Μὰ μοναχά...
'Ακούστε, — τὸν πλησίασε ὁ ὑπαστυνόμος, — ἤσουνε
καὶ σὺ στὸ φόνο τοῦ... ; — Ὁνόμασε ἓνα γνωστὸ ἐπί-
σημο κι' ἀξιοσέβαστο ὄνομα.

Μὰ κεῖνος σιωποῦσε καὶ χαμογελοῦσε, καὶ κοῦ-
ναγε ἐλαφρὰ τὸ ἓνα μαλλιαρὸ πόδι μὲ τὰ σιραδὰ
κατεστραμμένα ἀπ' τὰ παπούτσια δάχτυλα.

— 'Εσένα ρωτῶ !...

— 'Αφήστε τον. Δὲ θ' ἀποκριθῇ. Ἄς περιμέ-
νωμε τὸν ἱλαρχο καὶ τὸν εἰσαγγελέα. Ἐκεῖνοι θὰ
τὸν ἀναγκάσουνε νὰ μιλήσῃ !

Ὁ ὑπαστυνόμος γέλασε, μὰ ἡ διάθεσή του ὄλο
καὶ χειροτέρευε.

Ὅταν χώθηκαν κάτω στὸ κρεββάτι γιὰ νὰ κάνουν
ἐρευνα, κάτι χύθηκε καὶ τώρα ἡ μικρὴ κλειστὴ κα-
μαρούλα μύριζε πολὺ ἄσχημα. «Τί ἀηδία !» — σκέφ-
τηκε ὁ ὑπαστυνόμος, ἀν καὶ στὰ ζητήματα τῆς καθα-
ριότητος δὲν ἦταν καὶ πολὺ ἀπαιτητικός, καὶ κοί-
ταξε μ' ἀποστροφή τὸ γυμνὸ πόδι ποὺ κουνιότανε. —
«Κουνάει καὶ τὸ πόδι του !» Γύρισε : ἓνας νεκρὸς
ξανθομάλλης, μὲ κατάξανθα ματοτσίνορα χωροφύ-
λακας ἔδλεπε τῇ Λιοῦμπα καὶ κρυφογέλαγε κρατών-
τας τὸ τουφέκι μὲ τὰ δύο του χέρια, σὰν ἓνας νυχτο-
φύλακας τῇ μαγκούρα του.

— Ἔ, Λιοῦμπα ! — φώναξε ὁ ὑπαστυνόμος, — γιατί,
μωρὲ βρώμα, δὲν ἤρθες ἀμέσως νὰ μᾶς πῇς ποιόνα
εἶχες ;

— Μὰ ἐγώ...

Ὁ ὑπαστυνόμος τὴ χτύπησε μὲ τρόπο σιὰ μάγουλα, μιὰ τὸ ἓνα, μιὰ τᾶλλο.

— Νά σου μιὰ ! Νά σου κι' ἄλλη ! Θὰ σᾶς πάρῃ ἔλους ὁ διάβολος ἐδῶ μέσα !

Ἐκεῖνος ἀναστήκωσε τὰ φρύδια κ' ἔπαψε νὰ κουνάῃ τὸ πόδι του.

— Δὲ σᾶς ἀρέσει αὐτό, παληκάρι μου ; — ἔλο καὶ μεγάλωνε ἡ περιφρόνηση τοῦ ὑπαστυνόμου γι' αὐτόνε. — Τί νὰ γίνῃ ! Ἐσὺ φιλοῦσε αὐτὰ τὰ μοῦτρα, μὰ ἔγὼ βλέπεις αὐτὰ τὰ μοῦτρα τά... Κ' ἐγέλασε, καὶ ἔχαμογέλασαν ντροπαλὰ οἱ χωροφύλακες. Καὶ τὸ πιὸ παράξενο ἦταν, ὅτι ἄρχισε νὰ γελάῃ κι' αὐτὴ ἡ Διοῦμπα. Κοίταζε μ' εὐχαρίστηση τὸ γέρο ὑπαστυνόμο, σὰ νὰ χαιρότανε γιὰ τ' ἀστεῖα του, γιὰ τὸν εὐθυμο χαρακτήρα του, κ' ἐγελοῦσε. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦρθε ἡ ἀστυνομία δὲν ἔρριξε οὔτε μιὰ ματιά σ' ἐκείνονε, προδίδοντάς τον μ' ἀφέλεια, μὲ εἰλικρίνεια. Καὶ κείνος τῷδλεπε αὐτὸ καὶ δὲν ἔδγαζε λέξη, χαμογελοῦσε μὲ μιὰ παράξενη εἰρωνεία, σὰ νὰ χάμογελοῦσε μέσα στὸ δάσος μιὰ σταχτιά, ποὺ βυθίστηκε στὴ γῆ, μουχλιασμένη πέτρα. Καὶ στὴν πόρτα μαζεύτηκαν οἱ μιτόγυμνες γυναῖκες· ἦταν ἀναμέσα τους καὶ μερικὲς ποὺ ἦταν χτέες στὴν κάμαρά τους, μὰ κοίταξαν ἀδιάφορα μὲ μιὰν ἀσυναίσθητη περιέργεια, σὰ νὰ τὸν εἶδαν γιὰ πρώτη φορὰ καὶ φαινότανε πὼς δὲ θυμόντανε τίποτε ἀπ' τὰ χτεσινά. Γρήγορα τίς ἐδιώξαν.

Εημέρωσε κ' ἡ κάμαρα γίνηκε πρὸ συχαμερή, πρὸ βρώμικη.

Παρουσιάστηκαν δυὸ ἀξιωματικοὶ μὲ μοῦτρα κουρασμένα καὶ τσαλακωμένα, ὥς τόσο ντυμένοι πιά καὶ καθαροί. Μπήκαν στὸ δωμάτιο.

— Δὲν ἐπιτρέπεται, κύριοι, μὰ τὴν ἀλήθεια δὲν ἐπιτρέπεται, — ἔλεγε ὁκνῶν ὁ ὑπαστυνόμος κ' ἔδλεπε μ' ὀργὴν ἐκεῖνον.

Τὸν πλησίαζαν, τὸν ἐξέταζαν ἀπ' τὸ κεφάλι ὥς τὰ γυμνά του πόδια μὲ τὰ στραδὰ δάχτυλα, κοιτοῦσαν καλὰ καλὰ τὴ Λιουμπζα, καὶ χωρὶς νὰ στενοχωριοῦνται ἀλλάζαν τὴς ἐντυπώσεις τους.

— Φερὸς πόντος! — εἶπε ἕνας νεαρὸς ἀξιωματικός, ἐκεῖνος ποὺ προσκαλοῦσε ὅλους νὰ χορέψουν κοτιγιόν. Εἶχε πραγματικὰ θαυμάσια ἄππρα δόντια, μεταξένια μουστάκια καὶ τρυφερά μάτια μὲ κοριτσίστικα ματωτσίνορα. Κόιταζε τὸν κατὰδικο μ' ἓνα οἶχτο γεμάτον ἀηδία καὶ ζάρωνε τὰ μοῦτρα του, σὰ νὰ ἐτοιμαζότανε νὰ κλάψῃ. Ἀπάνω στὸ μικρὸ ἀριστερὸ δάχτυλο ἐκεινοῦ, ἦταν ἓνας κάλος καὶ προκαλοῦσε, δὲν ξέρω γιατί, τὴν ἀηδία καὶ τὴν φρίκη, εἴταν ἔδλεπε κανεὶς ἐκεῖνο τὸν κιτρινωπὸ μικρὸν ὄγκο. Καὶ τὰ πόδια του ἦταν λίγο βρώμικα.

— Ἐσεῖς εἰστε λοιπόν, κύριε, πῶ, πῶ, πῶ! — κούναγε τὸ κεφάλι ὁ ἀξιωματικὸς καὶ μὶ μὲ μὲ μὲ μαρτυρικά.

— Ἔτσι λοιπόν, κύριε ἀνδρική. Ὅχι καλύτερος ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, μὲ κορίτσια ἔ; Σάμ-

πῶς δὲν εἶναι καὶ τόσο ἐγκρατὴς ἢ σάρκα σας; ἔ; — εἶπε γελώντας ὁ ἄλλος, ὁ πιὸ μέγας.

— Γιατί τὸ δώσατε τὸ πιστόλι σας; Θὰ μπορούσατε τοῦλάχιστο νὰ πυροβολήσετε. Τὸ καταλαβαίνω ἐπὶ τέλους πῶς δρεθήκατε ἐδῶ μέσα, αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμβῇ στὸν καθέναν, μὰ γιατί νὰ δώσετε τὸ πιστόλι σας; Μ' αὐτὸ εἶναι ἀπρεπὲς μπροστὰ στοὺς συντρόφους σας! — ἔλεγε ξαναμμένα ὁ νεαρὸς κ' ἐξηγοῦσε στὸ μεγαλύτερο ἀξιωματικό...

— Εἰρετε, Κνόππε, εἶχε ἓνα μπραουνινγκ μὲ τρεῖς φυσεγγιοθήκες, γιὰ φαντασιῆτε! "Αχ, τί κουταμάρα.

Καὶ χαμογελώντας κοροῦδευτικά ἀπ' τὸ ὕψος τῆς καινούριας καὶ φοδερῆς του ἀλήθειας, ποὺ ἦταν ἀόρατη, στὸν ἄλλο κόσμο, κοίταζε κείνος τὸ νεαρὸ ἀξιωματικό, ποὺ ἦτανε συγχισμένοι, κ' ἐκούναγε ἀδιάφορα τὸ πόδι. Καὶ δὲν τὸν ντρόπιαζε οὔτε ἡ γύμνια του οὔτε τὰ μαλλιαρὰ καὶ βρώμικα πόδια του μὲ τὰ κατεστραμμένα στραδὰ δάχτυλα. Κι' ἂν τὸν ἐδγαῶν ἔτσι, καθὼς ἦτανε, στήν πιὸ κεντρικὴ πλατεῖα τῆς πολιτείας καὶ τὴν καθίζανε μπροστὰ στὰ βλέμματα γυναικῶν, ἀντρῶν καὶ παιδιῶν, πάλι ἔτσι ἀδιάφορα θὰ κούναγε τὸ μαλλιαρὸ πόδι του καὶ θὰ χαμογελοῦσε κοροῦδευτικά.

— Σάμπως καταλαβαίνουν αὐτοὶ τί θὰ πῇ «σύντροφος»! εἶπεν ὁ ὑπαστυνόμος ρίχνοντας λοξὰ ἄγρια βλέμματα στὸ πόδι ποὺ κουνιότανε κ' ἐδεδαίλωνε ὀκνὰ τοὺς ἀξιωματικούς. Δὲν ἐπιτρέπονται οἱ κου-

θέντες, κύριοι, μὰ τὸ Θεὸ σὰς λέγω. Κ' ἡ Διοῦμπκ ἄρχισε κι' ἔλας νὰ κοκετταρίζεται μὲ τοὺς ἀξιωματικούς.

— Γιά, σκεφθῆτε, μπράουνιγκ, τρεῖς φυσιγγιοθήκες, κι' αὐτὸς ὁ κουτὸς ἔπιασε καὶ τᾶδωσε, ἐξιστοροῦσε ὁ νεαρὸς ἀξιωματικός. Δὲν καταλαβαίνω τίποτε!

— Ἐσύ, Μίσα, δὲ θὰ μπορέτης ποτὲ νὰ τὸ καταλάβῃς.

— Μὰ εἶναι φοβιτσιάρηδες αὐτοί!

— Ἐσύ, Μίσα, εἶσαι ἔνως ἰδεολόγος, ἀκόμα δὲ στέγνωσε καλὰ-καλὰ τὸ γάλα στὰ χεῖλιά σου.

— Ὁ Σαμφὼν κ' ἡ Δελιδά! εἶπε κοροῦδευτικῶς ἕνας χαμηλὸς ἀξιωματικός μὲ μικρὴ ἀναστηκωμένη μυτίτσα κι' ἀραιὰ μουστάκια, ποὺ τὰ χτένιζε πρὸς τ' ἀπάνω.

“Ὅλοι γέλασαν.

Ὁ ὑπαστυνόμος χαμογέλασε εὐχαριστημένως καὶ τρίβοντας ἀπὸ πάνω πρὸς τὰ κάτω τὴν κοκκινωπὴ μακρὰ μύτη του, τὸν πλητίασε ξαφνικά, στάθηκε μπροστά του, ἔτσι ποὺ νὰ τὸν σκεπάζῃ ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς μὲ τὸ κορμί του, ποὺ ἦτανε ντυμένο μέσ' τὸ πλατὺ κρεματμένο σακάκι, καὶ μίλησε μ' ἕνα πνιγμένο ψιθύρισμα, γυρλώνοντας μὲ μανία τὰ μάτια:

— Ντροπὴ!.. Δὲ βάζεις τὸ πανταλόνι σου!.. Ἀξιωματικοί!.. Ντροπὴ! Ἡρώας μὴ φορά... Τᾶ-

φτιαξε με μιὰ παλιογυναίκα, με μιὰ βρῶμα... Τί θὰ ποῦνε οἱ σύντροφοι, ἔ ;.. Οὐ νὰ χαθῆς χτήνος...

Τεντώνοντας ἐντατικὰ τὸ γυμνὸ λαιμὸ τῆς τὸν ἄκουγε ἡ Διοῦμπα. Κ' ἔτσι στεκόντανε ἐκεῖνοι, ὁ ἕνας σιμὰ στὸν ἄλλον, τρεῖς ἀλήθειες, τρεῖς διαφορετικὲς ἀλήθειες τῆς ζωῆς: ὁ γερο-ἐξαγορασμένος μεθύστακας, ποὺ παθοῦσε νὰ βλέπῃ ἥρωες, ἡ ἄσωτη γυναίκα ποὺ στὴν ψυχὴ τῆς ρίζωνταν πιὰ οἱ σπόροι τοῦ ἀνδραγαθήματος καὶ τῆς αὐτοθυσίας, κ' ἐκεῖνος. Ὑστερα ἀπ' τὰ λόγια τοῦ ὑπαστυνόμου κιτρίνησε ἐλαφρὰ καὶ μάλιστα, σὰ νᾶκανε κᾶτι νὰ πῇ μ' ἀντὶς αὐτὸ χαμογέλασε καὶ πάλι ξανακούνησε ἥρεμα τὸ μαλλιαρὸ πόδι του.

Σιγὰ σιγὰ ἔφυγαν οἱ ἀξιωματικοί, οἱ χωροφύλακες συνείθισαν πιὰ στὸ περιθάλλον, στοὺς δυὸ μισό-γυμνους ἀνθρώπους κ' ἐστεκόντανε νυσταμένοι μ' ἐκείνη τὴν ἔλλειψη τῆς σκέψης, ποὺ κάνει νὰ μοιάζουνε ὅλα τὰ πρόσωπα τῶν νυκτοφυλάκων. Κι' ἀκουμπώντας τὰ χέρια στὸ τραπέζι, σκεφτότανε ὁ ὑπαστυνόμος δαθειὰ καὶ θλιμμένα, πῶς γιὰ σήμερα δὲ θὰ μπορούσε πιὰ νὰ κοιμηθῇ, πῶς θᾶπρεπε νὰ πάῃ στὸ τμήμα καὶ ν' ἀρχίσῃ κι' ὅλας τῇ δουλειᾷ. Καὶ γιὰ κάτι ἄλλο ἀκόμα πιὸ θλιβερὸ καὶ πληχτικό.

— Κάνει νὰ ντυθῶ ;—ρώτησε ἡ Διοῦμπα.

— Ὁχι.

— Κρυώνω.

— Δὲν πειράζει, μπορείς νὰ κάτσης κ' ἔτσι.

Ὁ ὑπαστυνόμος τὴν κοίταξε. Καὶ λυγίζοντας καὶ

τεντώνοντας τὸ λεπτὸ λαιμό της, κάτι ψιθύρισε σ' ἐκεῖνον ἀπαλά, μοναχὰ μὲ τὰ χεῖλια. Ἐκεῖνος ἀνασήκωσε ἐρωτηματικὰ τὰ φρύδια, κ' ἐκείνη ἐπανελάβε :

— Ἀγάπη μου ! Ἀγαπημένε μου !...

Ἐκεῖνος κούνησε τὸ κεφάλι κ' ἐχαμογέλασε τρυφερά. Καὶ βλέποντας τὸ τρυφερό του χαμόγελο, ποὺ σήμαινε πῶς δὲν ἔχασε τίποτε, βλέποντας πόσο ἦτανε περήφανος καὶ καλός, ἔτσι ἄντυτος καθὼς ἦτανε κι' ἀπ' ὅλους περιφρονημένους, μὲ τὰ βρώμικα πόδια του—ξαφνικὰ ὅλα αὐτὰ τῇ γέμισαν μ' ἓνα αἰσθημα ἀκράτητης ἀγάπης καὶ μανιασμένης τυφλῆς ὀργῆς. Βγάζοντας μιὰ στρίγγλικη κραυγὴ, ρίχτηκε στὰ γόνατα χάμω στὸ βρεγμένο πάτωμα, κι' ἄρπαξε μὲ τὰ κρύα χέρια της τὰ μαλλιαρὰ πόδια του.

— Ντύσου, ἀγαπημένε μου !—φώναξε παράφορα.
—Ντύσου !

— Ἄς τα, Λιουμπά !—εἶπε τραδώντας την ὁ ὑπαστυνόμος.—Δὲν τ' ἀξίζουμε αὐτά !

Ἡ γυναῖκα πήδηξε στὰ πόδια της.

— Σκάσε, γεροπαρχυμένε ! Εἶναι πιὸ καλὸς κι' ἀπ' ὅλους σας !

— Εἶναι ἓνα χιτῆνος !

— Ἐσὺ εἶσαι χιτῆνος !

— Τί ;—ἀγρίεψε ἑξαφνα ὁ ὑπαστυνόμος.—Ἐ, Φιοντοσένκο, πιάστηνε. Μ' ἄς τὸ τουφέκι σου, βλάκα !

— Ματάνια μου ! μὴ γιατί νὰ δώσης τὸ πιστόλι

σου—ἔσκουζε τὸ κορίτσι παλαίβοντας μὲ τὸν χωροφύλακα.—Μὰ γιατί δὲν ἔφερες μιὰ μπόμπα μαζί σου...Θὰ τοῦς...Θὰ τοῦς... Ὅλους...

— Βούλωσε τὸ στόμα της !

Μισοπνιγμένη, σιωπηλὰ πάλαιδε, ἀπελπιστικά ἡ γυναίκα, πασκίζοντας νὰ δαγκάνῃ τὰ σκληρὰ χέρια ποὺ τὴν ἄρπαζαν. Καὶ χαμένος, μὴ γνωρίζοντας πῶς παλαίβουने μὲ τὴς γυναῖκες, ἀρπάζοντάς τηνε μιὰ ἀπ' τὰ μαλλιά, μιὰ ἀπ' τὰ ξεγυμνωμένα στήθια, τὴν κυλοῦσε χάμω ὁ ξανθομάλλης χωροφύλακας, ἀναφυσώντας ἀπελπιστικά. Ὡς τόσο στὸ διάδρομο ἀκούγοντανε πολλὰς δυνατὲς ῥόδαυτες φωνὲς καὶ τὸ κρούσιμα τῶν σπιρουινῶν τῶν χωροφυλάκων. Καὶ κάτι ἔλεγε μιὰ γλυκεῖα βχθειὰ καὶ τραγουδιστὴ φωνή, σάμπως αὐτὸς ποὺ ἐρχότανε νᾶτανε τραγουδιστὴς τῆς ὄπερας, σὰ νᾶρχιζε τώρα μοναχὰ ἡ σοδαρή κι' ἀληθινὴ ὄπερα.

Ὁ ὑπαστυνόμος ἔσικξε τὸ σακάκι του.

ΣΤΗΝ ΟΜΙΧΛΗ

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἦτανε μιὰ παράξενη ὁμίχλη. Ἦταν ἐλαφριά καὶ διάφανη, χωρὶς νὰ σκεπάζῃ τ' ἀντικείμενα, κι' ἔλα ὅσα φαίνονταν ἀνάμεσά της βαφόντανε σῆνα σκοῦρο κίτρινο χρῶμα. Καὶ τὰ φρέσκα γυναικεῖα πρόσωπα, τὰ χτυπητὰ φορέματά τους διεγράφοντο ἀνάμεσά της, σὰ μέσα ἀπ' ἓνα μαῦρο πέπλο—ἦτανε καὶ σκοτάδι καὶ φῶς. Πρὸς τὸ νότιο μέρος, ὅπου πίσω ἀπὸ τὰ σύγνεφα κρυβότανε ὁ ἥλιος τοῦ Νοέμβρη, ὁ οὐρανὸς φάνταζε φωτεινός, φωτεινότερος ἀπὸ τὴ γῆ, ἐνῶ στὸ Βορρᾶ κατέβαινε σὰν ἓνα πλατὺ σκοῦρο παραπέτασμα χαμηλὰ στὴ γῆ. γεινότανε μαυροκίτρινο καὶ πυκνό, σὰν τὴ νύχτα. Στὸ σκοτεινὸ αὐτὸ φόντο, τὰ σκοῦρα χτίρια φάνταζαν ἀνοιχτὰ σταχτιά, κ' οἱ δύο ἄσπρες κολῶνες ποὺ ἦταν στὴν εἴσοδο κάποιου κήπου κατὰξηρου ἀπὸ τὸ φθινόπωρο, ἔμοιζαν σὰ δύο κίτρινα κερὶὰ κοντὰ σ' ἓνα πεθαιμένο. Κ' οἱ ἀνθρώποι αὐτουνοῦ τοῦ κήπου ἦταν κατεστραμμένοι καὶ κχταπατημένοι ἀπὸ βάρδαρα ποδάρια, κι' ἀπάνω στὰ σπασμένα κοτσάνια πέθαιναν σιγανὰ μέσα στὴν ὁμίχλη τάρρωστιάρικα λουλούδια τοῦ φθινοπώρου. Ὅσοι ἄνθρωποι ἦταν στὸ δρόμο, ὅλοι βιαζόντανε κι' ὅλοι ἦταν σκεπτικοὶ καὶ σιωπηλοί. Με-

λαγχολική και πολὺ ἀνήσυχη ἦταν αὐτὴ ἡ φανταστική μέρα, ποὺ πνιγότανε μέσα στὴν κίτρινη ομίχλη.

Τὸ ρολόγι τῆς τραπεζαρίας χτύπησε μεσημέρι κ' ὕστερα μισή, μέσα ὅμως στὸ δωμάτιο τοῦ Παύλου Ριμπακῶφ ἦταν ἀκόμη σκοτάδι, καθὼς στὸ δειλινό, καὶ σ' ὅλα ἀπάνω ἀντανάκλουσε τὸ μαῦρο, κίτρινο χρῶμα. Κιτρίνιζαν ἀπ' αὐτὸ σὰν παλιὸ ἐλεφάντινο κόκκαλο τὰ πετράδια καὶ τὰ χαρτιά, ποὺ ἦταν σκορπισμένα ἀπάνω στὸ τραπέζι, καθὼς καὶ τὸ ἄλυτο ἀλγεβρικό πρόβλημα ἀπάνω σ' ἓνα ἀπ' αὐτά, ποὺ μὲ τοὺς καθαροὺς ἀριθμοὺς καὶ μὲ τὰ μυστηριώδη γράμματα φαινότανε τόσο παλιό, τόσο παραπεταμένο κι' ἄχρηστο, σὰ νὰ περάσανε πάνω τους πολλὰ μονότονα χρόνια. Ἦταν κίτρινο καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Παύλου ἀπ' τὴν ομίχλη, ποὺ βρισκότανε ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι. Τὰ νεανικά γερά χέρια του ἦταν περασμένα κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι, γυμνά ὡς τὸν ἀγκῶνα· τὸ ἀνοιχτὸ βιβλίο κειτότανε ἀνάποδα, ἀπάνω στὸ στήθος του καὶ τὰ σκοτεινὰ μάτια του κοιτάζανε ἐπίμονα τὸ χυτὸ χρωματιστὸ ταβάνι. Στὰ χτυπητὰ κι' ἀκάθαρτα συνδυασμένα χρώματα ὑπῆρχε καὶ τὸ μονότονο, τὸ κουραστικό κι' ἀνόητο, ποὺ θύμιζε δεκάδες ἀνθρώπων, ποὺ ἔζησαν σ' αὐτὸ τὸ σπίτι πρὶν ἀπὸ τοὺς Ριμπακῶφ, κοιμόντανε, κουδέντιαζαν, σκεπτόντανε, κάνανε καὶ δικό τους κι' ἄφησαν ἀπάνω σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἄγνωστα ἴχνη τους. Κι' αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι θύμιζαν στὸν Παῦλο τὴς χιλιάδες ἄλλων ἀνθρώπων, τοὺς δασκάλους καὶ τοὺς συμμαθη-

τάς του, καὶ κἄτι ἄλλο φοβερό γι' αὐτὸν κι' ἀπαίσιο, ποῦθελε νὰ τὸ ξεχάσῃ γιὰ πάντα καὶ νὰ μὴ τὸ σκεφθῇ πιά.

— Τί πλήξη... Τί πλή-η-ηξη ! ἔλεγε παρατεταμένα ὁ Παῦλος, κλείνοντας τὰ μάτια καὶ τεντώνοντας τὰ πόδια σὲ σημεῖο, ποῦ οἱ ἄκρες τῶν παπουτσιῶν του ἄγγιξαν τὰ σιδερένια κάγκελα τοῦ κρεββατιοῦ. Τὰ πυκνά του φρύδια λόξεψαν στὶς ἄκρες κι' ὅλο του τὸ πρόσωπο ζάρωσε σ' ἓνα μορφασμὸ πόνου κι' ἀηδίας, ποῦ παραμόρφωσε ὁλότελα τὰ χαρακτηριστικά του. Μὰ ὅταν τὸ πρόσωπό του ξανᾶρθε στὴν πρότερη κατάστασι, φάνηκε πὼς ἦταν νέο κι' ὁμορφο. Ἰδίως ὁμορφα ἦταν τὰ καλοκαμωμένα χεῖλη του, κ' ἐπειδὴ ἀπάνω δὲ φάνηκε ἀκόμη τὸ νεανικὸ μουστάκι, τὰ ἔκαναν νὰ φαίνωνται ἁγνά κι' ὁμορφα σὰ μικροῦ κοριτσιοῦ.

Νὰ εἶναι ὅμως κανεὶς ξαπλωμένος μὲ κλειστὰ μάτια καὶ νὰ βλέπῃ ἀνάμεσα στὸ σκοτάδι ποῦκκιναν τὰ κλειστὰ θλέφαρα ὅλα ἐκεῖνα τὰ φριχτὰ ποῦ θέλει κανεὶς νὰ ξεχάσῃ γιὰ πάντα, εἶναι πολὺ βασανιστικό, καὶ τὰ μάτια τοῦ Παύλου ἄνοιξαν μὲ βία. Ἀπὸ τὴν ἀνήσυχη λάμψη τους στὸ πρόσωπό του παρυσιάσθηκε κάτι τὸ γεροντικὸ καὶ τὸ τρομαγμένο.

— Καϋμένο παιδί ! Καϋμένο παιδί ! εἶπε δυνατὰ γιὰ τὸν ἑαυτό του κ' ἔστρεψε τὴ ματιά του πρὸς τὸ παράθυρο, ζητώντας ἀπλιστα φῶς. Φῶς ὅμως δὲν ὀπῆρχε κ' ἡ κίτρινη καταχνιά ἔμπαινε ἐπίμονα ἀπὸ τὰ τζάμια, ἀπλωνότανε μέσα στὴν κάμχρα κ' ἦταν

τόσο αἰσθητή, πὺ νόμιζε κανεῖς ὅτι μποροῦσε νὰ τὴν πλέξῃ ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα. Καὶ πάλιν ἀπλώθηκε μπροστὰ στὰ μάτια τὸ ταδάνι.

Ἡ κορνίζα τοῦ ταδανιοῦ ἦταν ἀπὸ γύψο καὶ παρυσίαζε ἓνα ρωσικὸ χωριό, στὴ γωνιὰ δρισκότανε ἡ καλύδα, τέτοια πὺ δὲ βρισκότανε παρόμοια στὴν πραγματικότητα, στὸ πλάϊ στεκότανε ἀκίνητα ἓνας χωριάτης μὲ τῶνα πόδι σηκωμένο, καὶ τὸ μπαστοῦνι πὺ κρατοῦσε ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ μπόϊ του, κ' κεῖνος ἦταν πιὸ ψηλὸς ἀπ' τὴν καλύδα· παρακάτω διέκρινε μιὰ μικρὴ ἐκκλησία, καὶ κοντὰ της ξεπρόβαλλε ἓνα πελώριο κάρρο μ' ἓνα τόσο μικρὸ ἄλογο, πὺ θαρροῦσε κανεῖς πὺς ἦταν κανένα σκυλὶ τοῦ κυνηγιοῦ. Ὑστερα πάλι μὲ τὴν ἴδια σειρά, ἡ καλύδα, ὁ μεγάλος χωριάτης, ἡ ἐκκλησία καὶ τὸ πελώριο κάρρο, κ' ἔτσι τριγύρω σ' ὅλη τὴν κάμαρα. Κι' ὅλα αὐτὰ ἦταν κίτρινα, ἀπάνω στὸ βρώμικο τριανταφυλλὶ φόντο, ἄσχημα καὶ μονότονα, καὶ δὲν ἔκανε ἐντύπωση χωριοῦ, παρὰ κάποιας ζωῆς ἀξιολύπητης καὶ χωρὶς σημασία. Θὰ ἦταν ἐλεεινὸς αὐτὸς ὁ ἐργάτης, πὺ ἔκανε τὸ χωριὸ αὐτὸ χωρὶς νὰ τοῦ βάλῃ οὔτ' ἓνα δέντρο.

— Τουλάχιστον νὰ προγευματίζαμε! Ψιθύρισε ὁ Παῦλος, ἂν καὶ δὲν πεινοῦσε καθόλου, κ' ἐγύρισε ἀνυπόμονα στὸ ἄλλο πλευρό. Μὲ τὴν κίνηση αὐτὴ πὺ ἔκανε, τὸ βιβλίο ἔπεσε χάμω καὶ τὰ φύλλα του ζάρωσαν, ὡς τόσο ὁ Παῦλος δὲν ἄπλωσε τὸ χέρι νὰ τὸ συγκώτῃ. Ἀπάνω στὸ πέτσινο ἐξώφυλλο ἦτανε

τυπωμένο μὲ χρυσᾶ γράμματα «Μπόκλ-Ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ», μὰ κι' αὐτὸ θύμιζε καὶ παλιό, πολλοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀπὸ ἀμνημόνευτους αἰῶνες θέλουν νὰ φτιάξουνε τὴ ζωὴ τους καὶ δὲν τὸ καταφέρνουνε, τὴ ζωὴ, ποὺ εἶναι ἀκατανόητα κι' ὅλα τῆς γίνονταν ἀπὸ μιὰ σκληρὴ ἀνάγκη, κ' ἐκεῖνο τὸ λυπηρὸ καὶ φριχτὸ σὰν τὸ κακούργημα ποὺ γίνηκε πιά κι' ποὺ δὲν ἤθελε νὰ τὸ σκεφθῇ ὁ Παῦλος. Καὶ πόθησε τόσο τὸ φῶς, ἕνα ἀκράτητο καὶ καθαρὸ φῶς, ὥστε νὰ τοῦδινε πόνο στὰ μάτια. Ὁ Παῦλος πῆδησε ἀπότομα ἀπ' τὸ κρεβάτι, πέρασε πάνω ἀπ' τὸ πεταμένο βιβλίο κι' ἄρχισε νὰ τραβᾷ τὶς κουρτίνες τοῦ παραθυριοῦ, φροντίζοντας νὰ τὶς ἀνοίξῃ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο.

— ὦ διάβολε! φώναξε καὶ τραβοῦσε τὸ ὕφασμα, ἐκεῖνο ὅμως καθὼς ἦταν βαρὺ ξανάπεφτε μὲ ἴσιες κι' ἀδιάφορες πτυχές. Ἀξαφνὰ ὁ Παῦλος κουράσθηκε, ἀπομάκρυνε βχρετὰ τὴν κουρτίνα κ' ἐκάθισε στὸ κρῦο σανίδι τοῦ παραθυριοῦ.

Ἡ ὁμίχλη ἐξακολουθοῦσε κι' ὁ οὐρανὸς πίσω ἀπ' τὶς σταχτιές στέγες ἦταν κίτρινος, καὶ ἡ σκιά του ἐπεφτε ἀπάνω στὰ σπίτια καὶ στὸ πεζοδρόμι. Πρὶν ἀπὸ μιὰ βδομάδα ἔπεσε τὸ πρῶτο λεπτὸ χιόνι, ποὺ ἔλυωσε πιά, μ' ἀπὸ τότε τὰ πεζοδρόμια ἦταν λασπωμένα. Σὲ μερικὰ μέρη οἱ βρεγμένες πέτρες ἀντιφέγγιζαν τὸ μαῦρο οὐρανὸ κ' ἔλαμπαν μὲ μιὰ θαμπή καὶ σκοτεινὴ λάμψη; κι' ἀπάνω σ' αὐτὲς τραντάζοντας περνοῦσαν τ' ἀμάξια. Ὁ κρότος τους

δὲν ἔρτάνε ψηλά, χανότανε μέσ' τὴν ὁμίχλη, ἀνίκα-
 νος νὰ σηκωθῇ ἀπάνω ἀπὸ τὴ γῆ, κι' αὐτὴ ἡ ἀθό-
 ρυθὴ κίνηση κάτω ἀπὸ τὸ μαῦρο οὐρανό, ἀνάμεσα
 στὰ σκοτεινὰ καὶ βρεγμένα σπίτια, φαινότανε ἀστοχὴ
 καὶ μονότονη. Ἀνάμεσα ὁμῶς στοὺς διαδάτες ὑπῆρ-
 χαν καὶ γυναῖκες κ' ἡ παρουσία τους ἔδινε στὴν εἰ-
 κόνα κάποια μυστικὴ κι' ἀνήσυχή σημασία. Ποιὸς
 ξέρει ποῦ τραδοῦσαν κι' αὐτὲς σὲ καμμιὰ δουλειά
 τοὺς ἴσως, κ' ἦταν πάντα ἴδιες κι' ἀόρατες γιὰ τὸν
 ἄλλο κόσμο, ὁ Παῦλος ὁμῶς ἔδλεπε τὴν παράξενη
 καὶ τὴ φοδερὴ τοὺς ἀπομόνωση, ξένες πρὸς ὅλο τὸ
 ἄλλο πλῆθος δὲ χανόντανε μέσα σ' αὐτό, ἀλλ' ἦταν
 σὰ μικρὰ φῶτα μέσ' τὸ σκοτάδι. Κι' ὅλα φαντάζαν
 πῶς γίνηκαν γι' αὐτὲς, οἱ δρόμοι, τὰ σπίτια καὶ οἱ ἄν-
 θρωποι καὶ ὅλα ἀπλωνόντανε πρὸς αὐτὲς, τὶς ποθοῦ-
 σαν καὶ δὲν τὶς καταλάβαιναν. Ἡ λέξη «γυναίκα»
 ἦτανε γραμμένη μὲ φλογερὰ γράμματα μέσ' στο
 μυαλὸ τοῦ Παύλου, ἦταν ἡ πρώτη ποῦ ἔδλεπε σὲ κάθε
 σελίδα ποὺ γύριζε ὅταν διάβαζε κάτι, κ' οἱ ἄνθρωποι
 ποὺ μιλοῦσαν σιγά, ὅταν πρόφεραν τὴ λέξη «γυ-
 ναίκα» σὰ νὰ τὴ φώναζαν πιὸ δυνατὰ, κι' αὐτὴ
 ἦταν γιὰ τὸν Παῦλο ἡ ἀκατανόητη, ἡ πιὸ φαντα-
 στικὴ καὶ φοδερὴ λέξη. Μὲ διαπεραστικὸ κ' ὑπο-
 πτο βλέμμα κοίταζε τὴν κάθε μιὰ ἀπ' τὶς γυναῖκες,
 καὶ τὶς ἔδλεπε μὲ τέτοιο φόβο, σάμπως νὰ πλησία-
 ζαν κοντὰ στο σπίτι καὶ νὰ τὸ τίναζαν στὸν ἀέρα μὲ
 ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἦσαν μέσα, εἴτε θὰ ἔκα-
 ναν κάτι ἄλλο πιὸ φοδερὸ ἀκόμα. Μὰ σὰν τύχαινε

νὰ συναντήσῃ τὸ βλέμμα του ἑνα ὁμορφο γυναικεῖο προσωπάκι, — τεντωνότανε ὁλόκληρος χαμογέλαγε γλυκὰ καὶ τὴν διάταξε μὲ τὰ μάτια νὰ γυρίσῃ νὰ τὸν δῇ. Ἐκείνη ὅμως δὲ γύριζε. Καὶ πάλιν ἡ ψυχὴ τοῦ γινότανε ἄδεια, σκρτεῖνὴ κι' ἄγρια, σὰν ἓνα σπίτι ποῦ ἔχει πεθαμένους μέσx, ἀπ' ὅπου πέρασε ἡ φοβερὴ πανώλη, σκότωσε ὅλα τὰ ζωντανὰ ὄντι, κ' ἐσφράγισε μὲ σανίδια τὰ παράθυρα.

— Τί πλή-η-η-ξη! ἐπανελάθε παρατεταμένα ὁ Παῦλος κ' ἐγύρισε τὴν πλάτη στὸ δρόμο.

Μεσ' στὴν τραπεζαρία, ποῦ βρισκότανε στὸ πλάϊ, ἀπὸ πολλὴ ὥρα ἀρχίσανε νὰ περπατᾶνε, νὰ μιλᾶνε καὶ νὰ χτυπᾶνε τὰ πιάτα. Ὑστερα ὅλα ἔπαψαν κι' ἀκούσθηκε ἡ φωνὴ τοῦ νοικοκύρη Σεργίου Ἀντρέγιεβιτς, τοῦ πατέρα τοῦ Παύλου, μιὰ φωνὴ βαθεῖα κι' ἀπαλὴ :

— Καὶ ὁ νεαρὸς μας ἀκόμα δὲν εὐαρεστήθηκε νὰ ξυπνήσῃ ;

Ὁ Παῦλος δὲν ἄκουσε τὴν ἀπάντησιν τῆς μητέρας του.

— Καὶ στὴν ἐκκλησιὰ, βέβαια, δὲ θὰ ἀξιώθηκε νὰ πάῃ ;

Καὶ πάλι δὲν ἀκούστηκε ἡ ἀπάντησις.

— Μὰ βέβαια, ἐξακολούθησε ὁ πατέρας εἰρωνικά, παλιὰ συνήθεια καί... Ὁ Παῦλος δὲν ἄκουσε τὸ τέλος τῆς φράσεως, γιατί ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς τᾶλεγε αὐτὰ γυρίζοντας τὴν πλάτη πρὸς τὸ δωμάτιο τοῦ Παύλου. Θᾶπε ὅμως καὶ ἀστεῖο, καθὼς φαίνεται,

γιατὶ ἡ Λίλια γέλασε δυνατά. "Όταν ὁ πατέρας τοῦ Παύλου ἦταν δυσχερεστημένος ἐναντίον του, γιὰ καμμιὰν ἄγνωστη γι' αὐτὸν αἰτία, τὸν μάλωνε γιατί σηκωνότανε ἀργὰ καὶ τὶς ἐορτὲς δὲν πήγαινε στὴν ἐκκλησίᾳ, ἂν κι' ὁ ἴδιος ἦταν ὅλως διόλου ἀδιάφορος στὴ θρησκείᾳ καὶ εἶχε νὰ πατήσῃ στὴν ἐκκλησιᾳ κοντὰ εἴκοσι χρόνια, ἀπὸ τότε ποὺ παντρεύτηκε.

Ἀπὸ τὸ καλοκαίρι κάτι εἶχε μὲ τὸν Παῦλο, κ' ἐκεῖνος σάμπως νὰ τὸν μάντευε τὸ λόγο. Μὰ τὴν ὥρᾳ εἶπε σκυθρωπά :

— "Ἄς λέῃ ὅ,τι θέλει !

Πῆρε τὸ τετράδιο ἀπ' τὸ τραπέζι κ' ἔκανε πὼς διάβαζε. Τὸ βλέμμα του ὅμως διευθυνότανε προσεχτικὰ κ' ἐχθρικὰ πρὸς τὴν τραπεζαρία, ὅπως ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ συνεθέσει νὰ κρύβεται, κι' ὁ ὁποῖος περιμένει πάντοτε καμμιὰν ἐπίθεση.

— Φωνάζετε τὸν Παῦλο ! εἶπεν ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς.

— Παῦλε ! Παυλάκη ! φώναξε ἡ μητέρα.

Ὁ Παῦλος σηκώθηκε πολὺ βιαστικά, μὰ καθὼς φαίνεται θὰ πόνεσε πολὺ ἀπὸ τὴν κίνηση αὐτὴ, γιατί λύγισε τὸ κορμί του, τὸ πρόσωπό του ζάρωσε σ' ἕνα μορφασμὸ πόνου, καὶ τὰ χέρια του ἔσφιξαν σπασμωδικὰ τὴν κοιλιά. Σιγὰ σιγὰ ὀρθώθηκε, ἔσφιξε τὰ δόντια τόσο δυνατὰ, σὲ σημεῖο ποὺ οἱ γωνιὲς τοῦ στόματος κατέδηξαν ἕως τὸ σηγῶνι καὶ μὲ τρεμουλιαστὰ χέρια διώρθωσε τὸ σακάκι του. Ὅστερα τὸ πρόσωπό του κιτρίνησε, ἔχασε κάθε ἐκφραση σὰν

τοῦ τυφλοῦ καὶ μπῆκε στὴν τραπεζαρία μὲ βῆμα ἀποφασιστικό, μὰ τὸ βάδισμά του διατηροῦσε ἀκόμη τὰ ἴχνη τοῦ φοβεροῦ πόνου.

— Τί ἔκανες; τὸν ρώτησε σύντομα ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς, στὸ σπίτι τους δὲν εἶχαν τὴ συνήθεια νὰ χεραιοῦνται τὸ πρωῒ.

— Διάβαζα, ἀποκρίθηκε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὁ Παῦλος.

— Τί;

— Μπόκλ.

— Ἀμ βέβαια, Μπόκλ, εἶπεν ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς, βλέποντας ἀπειλητικὰ μέσα ἀπ' τὰ γυαλιὰ τὸ γυιό του.

— Καὶ γιατί; ἀποκρίθηκε προκλητικὰ ὁ Παῦλος καὶ κοίταξε τὸν πατέρα του ἴσα στὰ μάτια.

Ἐκεῖνος ἀπάντησε τονίζοντας τὴ λέξη.

— Ἔτσι.

Τότε ἀναμίχθηκε κ' ἡ Λίλια ποὺ λυπήθηκε τὸν ἀδελφό της.

— Παῦλε, θάσαι στὸ σπίτι τὸ βράδυ;

Ὁ Παῦλος σιωποῦσε.

— Ὅποιος δὲν ἀπαντᾷ ὅταν τοῦ μιᾶν λέγεται ἀγενής. Ποιὰ εἶναι ἡ γνώμη σου Παῦλε Σεργέεβιτς; ρώτησε ὁ πατέρας.

— Φτάνει πιά, Σέργιε Ἀντρέγεβιτς ἐπενέθηκε ἡ μητέρα. Φάγε, καλύτερα τὶς κεφτέδες σου, γιατί θὰ κρυώσουν. Τί φριχτὸς κχιρός, εἶναι ν' ἀνάψη κενάς τὴ λάμπα! Δὲν ξέρω πῶς θὰ βγῶ ἔξω.

— Θάμμι... ἀποκρίθηκε ὁ Παῦλος τῆς Αἰλίας, ἐνῶ ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς τοῦ εἶπε, διορθώνοντας τὰ γυαλιά του:

— Δὲν μπορῶ νὰ ὑποφέρω αὐτὴ τὴ μελαγχολία, αὐτὴ τὴν αἰωνία θλίψη... Ἕνα παιδί καθὼς πρέπει ὀφείλει νὰ εἶναι ζωηρὸ κ' εὐθυμο.

— Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι πάντοτε εὐθυμος, — ἀποκρίθηκε ἡ Αἰλία, ἡ ὁποία ὅμως ἦταν πάντοτε.

— Δὲν ἀπαιτῶ νὰ εὐθυμῇ κανεὶς μὲ τὴ βία. Γιατὶ δὲν τρῶς;.. Ἐσένα ρωτῶ Παῦλε!..

— Δὲ θέλω.

— Γιατὶ δὲ θέλεις;

— Δὲν ἔχω ὄρεξη.

— Χτὲς τὸ βράδυ ποῦ ἤσουν; Γύριζες στοὺς δρόμους;

— Ἦμουν στὸ σπíti.

— Στὸ σπíti!..

— Μὰ ποῦ θέλατε νάμαι, — ρώτησε αὐθάδικα ὁ Παῦλος.

Ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς ἀπάντησε μὲ σαρκαστικὴ εὐγένεια.

— Καὶ ποῦ τὰ ξέρω ἐγὼ τὰ μέρη, — ἐτόνισε τὴ λέξη «μέρη», — ποῦ εὐαρεστεῖται νὰ ἐπισκέπτεται ὁ Παῦλος Σεργέεβιτς. Ὁ Παῦλος Σεργέεβιτς εἶναι μεγάλος πιά, ὁ Παῦλος Σεργέεβιτς θὰ φέρῃ γρήγορα μουστάκια, ὁ Παῦλος Σεργέεβιτς ἴσως νὰ πίνῃ βότκα, ποῦ τὰ ξέρω ἐγώ;

Τὸ πρόγευμα ἐξακολούθησε σιωπηλό, κι' ὅλα,

όπου έπερτε τὸ φῶς ἀπ' τὸ παράθυρο, φαινόντανε κίτρινα καὶ σκυθρωπά. Ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς εξέταζε προσεχτικὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Παύλου καὶ σκεπτότανε. «Τὰ μάτια του εἶναι κομένα... Μὰ εἶναι δυνατό νὰ ἔχη σχέσεις μὲ γυναῖκες ἀπὸ τὸ παιδάκι;»

Αὐτὴ ἡ παράξενη καὶ βατάνιστικὴ ἐρώτηση, ποὺ δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὴ σκερτῇ ἴσαμε τὸ τέλος, ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς, τοῦ γεννήθηκε πρὸ ὀλίγου καιροῦ, θυμότανε ζωηρὰ πῶς συνέβηκε καὶ δὲν θὰ τὸ ξεχάσῃ ποτέ.

Πίσω ἀπὸ τὴ μικρὴ ἀποθήκη, ὅπου τὸ χορτάρι ἦταν πύκνὸ κ' ἡ λευκὴ σημύδα ἔρριχνε ὁρσπερὴ σκοτεινὴ σκιά, εἶδε χάμω πάνω στὰ χόρτα ἓνα κομματάκι μισοσχισμένο καὶ τσαλακωμένο χαρτί. Εἶχε κάτι τὸ ἰδιαίτερο καὶ τὸ ἀνήσυχο αὐτὸ τὸ κομματάκι, ὅπως ὅταν σχίζουν καὶ ζαρώνουν τὰ χαρτιά ποὺ ξυπνοῦν τὸ μῖσος καὶ τὴν ὀργή, κι' ὁ Σέργιος Ἀντρέγεβιτς τὸ σήκωσε τὸ ξεδίπλωσε καὶ τὸ κοίταξε. Ἦταν ἓνα σκίτσο. Στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ κατάλαβε, χαμογέλασε καὶ σκέφτηκε: «Εἶναι σκίτσο τοῦ Παύλου! Ὁμορφα ποὺ ζωγραφίζει!» Ὑστερα γύρισε τὸ χαρτὶ πλάγια καὶ διέκρινε καθαρὰ μιὰ ἀναίσχυντα κυνικὴ καὶ πρόστυχὴ εἰκόνα.

— Τί ἀηδία! εἶπε θυμωμένος καὶ πέταξε τὸ χαρτί.

Ἀλλὰ μετὰ δέκα λεπτὰ γύρισε νὰ τὸ πάρῃ, τὸ πῆγε στὸ γραφεῖο του, καὶ γιὰ πολλὴ ὥρα τὸ εξέ-

ταξε φροντίζοντας νά λύση τὸ φριχτὸ καὶ βασανιστικὸ αἰνίγμα: τὸ ζωγράφισε ὁ Παῦλος εἴτε κανέννας ἄλλος; Δὲν ἦταν σὲ θέση νά πιστέψῃ ποτέ; πῶς ἓνα τέτοιο ἐλεεινὸ καὶ ποταπὸ πρᾶγμα μπορούσε νά τὸ ζωγραφίσῃ ὁ Παῦλος καὶ ζωγραφίζοντας αὐτό, νά ξέρῃ ὅλη τὴ διαφθορά καὶ τὴν αἰσχύνητα ποὺ περιεῖχε. Στὴ σταθερότητα τῶν γραμμῶν φαινότανε τὸ ἐξασκημένο καὶ διαφθαρμένο χέρι, ποὺ χωρὶς δισταγμὸ σχεδίαζε τὰ πιὸ ἀπόκρυφα πράγματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ντρεπόντανε νά σκεφτοῦνε οἱ τίμιοι ἄνθρωποι, καὶ στὴν προσπάθεια μὲ τὴν ὁποία τὸ σχέδιο ἦταν διορθωμένο μὲ γόμα καὶ σκιαζότανε μὲ κόκκινο μολύδι, φαινότανε ἡ ἀφέλεια μιᾶς βθθειᾶς καὶ ἀσυναίσθητης πτώσης. Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἔδλεπε καὶ δὲν πίστευε στὰ μάτια του, πῶς ὁ Παῦλος του, τὸ ἔξυπνο καὶ ἀνεπτυγμένο ἀγόρι του, ποῦξερε ὅλες τίς σκέψεις του, μπορούσε μὲ τὸ χέρι του, τὸ ἡλιοκαμένο χέρι γεροῦ καὶ ἀγνοῦ ἐφήδου, νά ζωγραφίσῃ μιὰ τέτοια ἀηδία καὶ νά ξέρῃ νά φαντάζεται ὅλα αὐτὰ ποὺ ζωγράφιζε. Τοῦ ἦταν ὅμως πολὺ βασανιστικὸ νά νομίζῃ πῶς τῶκανε ὁ Παῦλος καὶ σκέφτηκε πῶς θάταν κανέννας ἄλλος, μὰ τὸ χαριάκι τὸ φύλαξε στὸ συρτάρι τοῦ γραφείου του. Κι' ἔταν εἶδε τὸν Παῦλο νά περδᾷ ἀπ' τὸ ποδήλατο, χαρούμενος, ζωηρὸς, γεμᾶτος ἀκόμα ἀπ' τὴ μυρωδιά τοῦ κάμπου, ὅπου γύριζε, σκέφτηκε ἀκόμη μιὰ φορά, ὅτι δὲν ἦταν δυνατὸ νά τῶκανε ὁ Παῦλος, καὶ χάθηκε γιὰ τὴ σκέψῃ αὐτή. Μὰ ἡ χαρὰ του πέρασε

γρήγορα κ' ὕστερα ἀπὸ μισή ὥρα, ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς κολίταζε τὸν Παῦλο καὶ σκεπτότανε: ποιὸς νᾶναι αὐτὸς ὁ ξένος κι' ἄγνωστος νέος, τόσο ψηλός, ποῦμοιαζε τόσο παρὰ ξένα μ' ἓνα ἄντρα;

Μιλοῦσε μὲ χοντρή ἀντρίκια φωνή, ἔτρωγε ἀχόρταγα καὶ μὲ ἀφέλεια ἔδαζε κρασί στὸ ποτήρι του κι' ἀστειευότανε μ' ἐπιείκεια μὲ τὴ Λίλια.

Λεγότονε Παῦλος, κ' ἔχει τὸ πρόσωπο τοῦ Παύλου καὶ τὸ γέλιο τοῦ Παύλου, κι' ὅταν ἔφαγε τὴν ἐπάνω κόρα τοῦ ψωμιοῦ, τὴν ἔφαγε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ὅπως κι' ὁ Παῦλος, ὡς τόσο δὲν ἦτανε ὁ ἴδιος.

— Πόσο χρονῶν εἶσαι Παῦλε; — ρώτησε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς. Ὁ Παῦλος ἄρχισε νὰ γελά.

— Εἶμαι γέρος πιά μπαμπά! Θὰ κλείσω γρήγορα τὰ δέκα ὀκτώ.

— Ἐλα, εἶσαι ἀκόμα μακριὰ ἀπὸ τὰ δέκα ὀκτώ, διώρθωσε ἡ μητέρα, στίς ἔξη Δεκεμβρίου θὰ τὰ κλείσης τὰ δέκα ὀκτώ.

— Καὶ μουστάκια δὲν ἔχεις ἀκόμα! εἶπε ἡ Λίλια.

Ὅλοι ἄρχισαν νὰ χορατεύουν, πῶς ὁ Παῦλος δὲν ἔδγαλε ἀκόμα μουστάκια, κι' αὐτὸς ἔκανε πῶς κλαίει κ' ὕστερα ἀπ' τὸ φαγὶ κόλλησε ἀπάνω στὰ χεῖλη του βαμβάκια καὶ μιλοῦσε μὲ γεροντικιά φωνή:

— Ποῦ εἶναι ἡ γρηά μου;

Καὶ περπάταγε σὲν κουρασμένος. Τότε ἡ Λίλια ἔκανε τὴν παρατήρηση, πῶς ὁ Παῦλος ἦταν πολὺ χαρούμενος σήμερα, πρᾶγμα ποὺ τὸν ἔκανε νὰ σκυθρω-

πάσῃ ἀμέσως, νὰ βγάλῃ τὰ μουστάκια καὶ νὰ πάῃ στὴν κάμαρά του. Ἀπὸ τότε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἔφαχνε νὰ ξαναδρῇ τὸ ἄλλοτε χαρούμενο κι' ἀφελές παιδί του, μὰ συναντοῦσε πάντα κάτι τὸ καινούριο, τὸ μυστηριώδες, κ' ὑπέφερε χωρὶς νὰ καταλαβαίνει τὸ λόγο.

Κάτι καινούργιο φάνηκε τότε στὸν χαρακτήρα τοῦ Παύλου, ἔδλεπε πὼς ὁ γυιὸς του ταχτικὰ ἄλλαζε διάφορες διαθέσεις, τῇ μιᾷ μέρᾳ ἦταν χαρούμενος καὶ ζωνρός, κάποτε πάλι ὀλόκληρες ὥρες ἦταν σκυθρωπός, νευριασμένος κι' ἀνυπόφορος, ἂν καὶ συγκρατιότανε φαινότανε ὡς τόσο, ὅτι κάτι τὸν κάνει νὰ ὑποφέρει, κάποια ἄγνωστη αἰτία. Κ' ἦταν λυπηρὸ καὶ δυσάρεστο νὰ βλέπῃ κανεὶς πὼς ὁ δικός σου ἄνθρωπος ὑποφέρει καὶ νὰ μὴν ξέρῃς τὴν αἰτία, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν ὁ δικός σου ἄνθρωπος γινότανε τόσο μακρυνὸς καὶ ξένος. Ἀπὸ τὸν τρόπο ποῦμπαινε ὁ Παῦλος μέσα στὸ δωμάτιο, ὅπως ἔπινε ἀνόρεχτα τὸ τσάϊ του, ὅπως κορμάτιαζε τὸ φωμί, ἐνῶ ὁ ἴδιος κοίταζε ἄλλου, στὸ γειτονικὸ δάσος, ὁ πατέρας ἔγνοιωθε τὴν κακὴ διάθεσή του κ' ἐθύμωνε. Ἦθελε νὰ προσέξῃ καὶ νὰ καταλάβῃ ὁ Παῦλος, τί δυσάρεσκεια ποὺ προξενοῦσε στὸν πατέρα του μὲ τὴν κακοδιαθεσία του, μὰ ὁ Παῦλος δὲν ἔδινε προσοχὴ γι' αὐτὸ κι' ἀποτελεῖωνοντας τὸ τσάϊ του ἔφευγε.

— Ποῦ πᾶς; ρωτοῦσε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς.

— Στὸ δάσος.

— Πάλι στὸ δάσος! παρατηροῦσε θυμωμένα ὁ πατέρας.

Ὁ Παῦλος ἀποροῦσε.

— Μὰ γιατί; Σάμπως δὲν πηγαίνω κάθε μέρα στὸ δάσος;

Ὁ πατέρας τοῦ γύριζε σιωπηλὰ τὴν πλάτη, κι' ὁ Παῦλος ἔφευγε. Ἀπὸ τίς κινήσεις του φαινότανε πὼς οὔτε σκεπτότανε καν, γιατί ὁ πατέρας θύμωνε μαζί του καὶ πὼς ξεχνοῦσε κι' αὐτὴ τὴν ὑπαρξή του ἀκόμα.

Πρὸ πολλοῦ ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἤθελε νὰ μιλήσῃ εἰλικρινῶς μαζί του· ἐπειδὴ ὅμως φανταζότανε πὼς θάταν πολὺ βασανιστικὴ ἢ κουδέντα αὐτῇ, τὴν ἀνέδαλε κάθε μέρα. Μὰ σὰ γύρισαν στὴν πολιτεία, ὁ Παῦλος γίνηκε πιὸ σκυθρωπός, πιὸ νευρικός, κι' ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς φοβότανε πὼς δὲ θὰ κατώρθωνε νὰ τοῦ μιλήσῃ μὲ ἀρκετὴ ψυχραιμία καὶ ἐπιδητικότητα. Αὐτὴ τὴ μέρα ὅμως στὸ μονότονο καὶ σιωπηλὸ πρόγευμά τους ἀπεφάσισε νὰ τοῦ μιλήσῃ ὀριστικά. «Ἴσως πάλι νάναι ἀπλοῦστατα ἐρωτευμένος, ὅπως ὅλα αὐτὰ τὰ παιδαρέλια καὶ τὰ κοριτσάκια, —καθησύχαζε τὸν ἑαυτό του. —Νὰ κ' ἡ Λίλια εἶναι ἐρωτευμένη μὲ κάποιον Ἀντιέγεδ, κ' ἐγὼ οὔτε θυμᾶμαι ποῖος εἶναι. Ἕνας μαθητὴς θαρρῶ.»

— Λίλια! θὰ ἔλθῃ σήμερα ὁ Ἀντιέγεδ; ρώτησε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς μὲ προσποιημένη ἀδιαφορία.

Ἡ Δίλια τρομαγμένη ἀνοιγόκλεισε τὰ μάτια κι' ἀπὸ τὴν ταραχή της, τῆς ἔπεσε τὸ ἀχλάδι, καὶ ψιθύρισε...

— Ἀχ !..

Ὑστερα χώθηκε κάτω στὸ τραπέξι γιὰ νὰ τὸ πιάσῃ, καὶ ὅταν σηκώθηκε ἀπ' ἐκεῖ ἦταν κατακόκκινη κ' ἡ φωνή της σδυσμένη.

— Θᾶναι ὁ Τινώφ, θὰ εἶναι ὁ Προσλέπωφ... θὰ εἶναι κι' ὁ Ἀντιέγεδ.

Τὸ δωμάτιο τοῦ Παύλου γίνηκε πρὸ φωτεινό, καὶ τὸ χωριὸ ἐπάνω στὸ νταβάνι φάνηκε καθαρότερα. Ὁ Παῦλος γύρισε θυμωμένος, πήρε τὸ βιβλίο, γρήγορα ὅμως τὸ παράτησε ἐπάνω στὸ στῆθός του καὶ ἄρχισε νὰ σκέπτεται τί τοῦπε ἡ Δίλια: πὼς θὰ ἔλθουν οἱ συμμυθῆτρες της. Αὐτὸ σήμαινε πὼς θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ Κάτια Ρέϊμερ, ἡ πάντοτε σοδαρή, πάντοτε σκεπτική, καὶ πάντοτε εἰλικρινὴς Κάτια Ρέϊμερ. Αὐτὴ ἡ σκέψῃ ἦταν σὰ φωτιά, ὅπου ἔπεσε ἡ καρδιά του, γύρισε γρήγορα-γρήγορα, μ' ἓνα στεναγμὸ κ' ἔκρυψε τὸ πρόσωπό του μέσα στὰ μαξιλάρια. Ὑστερα πάλι μὲ τὴν ἴδιαν γρηγοράδα γύρισε στὴν πρώτη του στάση, σκούπισε δυὸ φλογερὰ δάκρυα καὶ κάρφωσε τὸ βλέμμα στὸ ταβάνι, μὰ τὴ φορά αὐτὴ δὲν ἔδλεπε πιά οὔτε τὸν ψηλὸ χωριάτη μὲ τὸ μεγάλο μπαστούνι, οὔτε τὸ πελώριο κάρρο. Θυμήθηκε τὴν ἐξοχή τους καὶ τὴ σκοτεινὴ νυχτιὰ τοῦ Ἰουλίου.

Ἦτανε σκοτεινὴ αὐτὴ ἡ νύχτα, τ' ἀστέρια τρεμοσβύνανε ἀπάνω στὸ γκλάζιο χάος τ' οὐρανοῦ, ἐκεῖ

στὸ βάθος θάμπωναν ἀπὸ τὸ μαῦρο σύννεφο, ποὺ ὑψώνονταν ἀπ' τὸν ὀρίζοντα. Μέσα στὸ δάσος, ὅπου βρισκότανε ξαπλωμένος, πίσω ἀπὸ τὰ χαμῶδεντρα, ἦταν τόσο σκοτεινά, ποὺ δὲν ἔβλεπε οὔτε τὸ χέρι του, καὶ κάποτε τοῦ φαινότανε πὼς οὔτε αὐτὸς ὑπάρχει, παρὰ μοναχὰ τὸ σιωπηλὸ καὶ ἄφωνο σκοτάδι. Μακρὰ σ' ὅλα τὰ μέρη ἀπλωνότανε ὁ κόσμος, κ' ἦταν ἀτελειώτος, καὶ μὲ τὴ μοναχικὴ καὶ λυπημένη του καρδιά αἰσθανότανε ὁ Παῦλος τὸ ἀμέτρητο καὶ ξένο μέγεθός του. Ἦταν ξαπλωμένος κ' ἐπερίμενε πότε θὰ περάσῃ ἀπ' τὸ μονοπάτι ἡ Κάτια Ρέϊμερ μὲ τὴν Αἰλία καὶ μὲ τὴν ἄλλη χαρούμενη, ζωηρὴ κι' ἀμεριμνη παρέα, ποὺ ξοῦσε σὲ κεῖνο τὸ μακρυνὸ κι' ἄγνωστο κόσμο καὶ ποὺ ἦταν τόσο ξένος γι' αὐτόν. Δὲν πῆγε μαζί τους, γιατί τὴν ἀγαποῦσε τὴν Κάτια Ρέϊμερ μὲ μιὰν ἀγνή, ὁμορφὴ καὶ λυπητερὴ ἀγάπη, κι' αὐτὴ δὲν ἤξερε τίποτε γι' αὐτὴ τὴν ἀγάπη καὶ ποτὲ δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὴ μοιράσῃ μαζί του. Ἦθελε νὰ εἶναι μόνος, ἀλλὰ κοντὰ στὴν Κάτια, γιὰ νὰ αἰσθάνεται πιὸ βαθειὰ τὴ μακρυνήγοιητλά της, κι' ὅλο τὸ βάθος τῆς λύπης καὶ τῆς μοναξιάς του. Ἦτανε ξαπλωμένος μέσ' τὰ χαμῶδεντρα ἀπάνω στὴ γῆ, ἀδιάφορος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴ ζωὴ, ποὺ μ' ὅλες τὶς ὁμορφιές της, τὰ τραγούδια της καὶ τὶς χαρὲς της, περνοῦσε ἀπὸ κοντά του — περνοῦσε ἐκείνη τὴ σκοτεινὴ νύχτα τοῦ Ἰουλίου...

Ἐμεινε ἐκεῖ πολλὴ ὥρα ξαπλωμένος καὶ τὸ σκοτάδι γίνηκε πιὸ βαθύ, πιὸ μαῦρο ἀκόμα, ὅταν ἀπὸ

μακρὰ ἀκούστηκαν φωνές, γέλια, τριξίματα πού κήναν τὰ σπασμένα ξερόκλαδα, κι' ἀκουγότανε καθαρὰ πιά πῶς πλησίχιζαν πολλοὶ νέοι καὶ χαρούμενοι ἄνθρωποι...

— Ἀχ! μαννούλα μου!—ἔλεγεν ἡ Κάτια Ρέϊμερ μὲ τὴ βαθειὰ κ' ἡχερὴ φωνή τῆς κοντράλτας—μπορεῖ νὰ σπάσῃ κανεὶς τὸ κεφάλι του ἐδῶ! Τινῶρ, ἀναψε φῶς!..

Ἀπ' τὸ σκοτάδι ἀκούστηκε μιὰ παράξενη φωνή, τοῦ ἀστείου τῆς παρέας.

— Ἐχασα τὰ σπέρτα, Κατερίνα Ἐδουάρδοβνα.

Ἀνάμεσα στὰ γέλια ἀντήχησε μιὰ ἄλλη φωνή, ἓνα νεανικὸ καὶ συγκρατημένο μπάσο:

— Ἐπιτρέψτε μου νὰ σᾶς φέξω, Κατερίνα Ἐδουάρδοβνα!

Ἡ Κάτια Ρέϊμερ ἀποκρίθηκε, κ' ἡ φωνή τῆς ἦταν σοβαρὴ καὶ παραλλαγμένη:

— Σᾶς παρακαλῶ, Νικολάν Πετρόβιτς.

Τὸ σπέρτο ἀναψε κ' ἔλαμψε γιὰ ἓνα δευτερόλεπτο μ' ἓνα χτυπητὸ ἄσπρο φῶς φωτίζοντας μέσ' στὸ σκοτάδι μοναχὰ τὸ χέρι, πού τὸ κράταγε, κι' αὐτὸ φάνταζε σὰ νὰ κρεμόντανε στὸ κενό. Ὑστερα γίνηκε πιὸ σκοτεινὰ ἀκόμα, κι' ὅλοι μὲ γέλια καὶ ἀστεῖα προχώρησαν μπροστά.

— Δόστε μου τὸ χέρι σας, Κατερίνα Ἐδουάρδοβνα, ἀντήχησε ἡ ἴδια βαθειὰ νεανικὴ φωνή.

Ἐδωσε τὸ χέρι τῆς ἡ Κάτια Ρέϊμερ, ὕστερα ἀκούστηκαν τὰ σταθερὰ ἀντρίκια βήματα, καὶ μαζὶ

μὲ αὐτὰ τὸ σεμνὸν θρόϊσμα τοῦ γυναικείου φουρτε-
νιοῦ.

Ἡ ἴδια φωνὴ ρώτησε σιγανὰ καὶ τρυφερά :

— Γιατὶ εἷσαστε μελγχολικὴ, Κατερίνα Ἐ-
δουάρδοβνα;

Ὁ Παῦλος δὲν ἄκουσε τὴν ἀπάντησιν. Οἱ φεύγον-
τες τοῦ γύρισαν τὶς πλάτες. Οἱ φωνὲς ἀμέσως γίνη-
καν βαθύτερες, ἀκούστηκαν ἀκόμα μιὰ φορὰ κ' ἔσδυ-
σαν. Καὶ τότε θαρροῦσε κανεὶς; πῶς δὲν ὑπάρχει πιὰ
τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπ' τ' ἀθόρυβο αὐτὸ σκοτάδι καὶ
τὴ γαλήνη ποῦ ἀπλώθηκε γύρω, ξαφνικὰ ὅμως ἀντήχη-
σε ἓνα κρουσταλλένιο γυναικεῖο γέλιο, τόσο ζωηρὸν, τόσο
ἁθῶν καὶ μὲ μιὰ παράξενη πονηριὰ σὰ νὰ μὴ γέλασε
ἄνθρωπος παρὰ ἡ μικρὴ καὶ σκοτεινὴ σημύδα, ἣ καὶ
κάποιος ἄλλος ποῦ κρυβότανε μέσ' στὰ κλαδιὰ της.
Σὰ νὰ πέρασε στὸ δάσος ἓνα σιγανὸ μουρμουρητό,
κι' ὅλα σώπασαν, ὅταν μιὰ ἀνδρική φωνὴ καθαρὴ
σὰν τὸ χρυσάφι, ἀπαλὴ καὶ δυνατὴ ἄρχισε νὰ τρα-
γουδῇ μὲ πάθος :

— Μοῦ εἶπες : ναί, σὲ ἀγαπῶ !...

Ἦτανε τόσο καθαρὴ, τόσο ζωηρὴ καὶ γεμάτη
ἀπὸ νεανικὴ δύναμη αὐτὴ ἡ φωνή, ποῦ νόμιζε κα-
νεὶς πῶς ὅλα κουνήθηκαν μέσα στὸ δάσος, καὶ καί-
τι ποῦ λαμποκοποῦσε σὰ πυγολαμπίδες ποῦ χορεύαν,
πέρασε μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ Παύλου. Καὶ πάλι
τὰ ἴδια λόγια ἀντήχησαν μαζί, σὰ στεναγμός, σὰν
ἓνας βαθὺς στόνος :

— Μοῦ εἶπες : ναί, σὲ ἀγαπῶ !... .

Καὶ πάλι, καὶ πάλι μὲ τρελλὴ ἐπιμονὴ ἐπανελάμβανεν ὁ τραγουδιστὴς τὴν ἴδια, μικρὴ καὶ πολυσήμαντη φράση, σὰ νᾶθελε νὰ τὴ καρφώσῃ μέσα στὸ σκοτάδι. Ἐνόμιζε κανεῖς πὼς δὲ μπορούσε νὰ διακόψῃ τὸ τραγούδι καὶ πὼς κάθε φορὰ ποὺ ἐπανελάμβανε τὰ λόγια ἢ φλογερὴ πρόσκληση γινότανε πιὸ δυνατὴ καὶ πιὸ ἀκράτητη καὶ τώρα πιά ἀντηχοῦσε μέσα της κατὶ τὸ σκληρό, κιτρίνιζε κάποιο πρόσωπο κ' ἡ εὐτυχία της ἔμοιαζε τόσο πολὺ μὲ μιὰ λύπη θανατερή. Ἀπλώθηκε γιὰ λίγα λεπτὰ μιὰ μικρὴ σιωπὴ, ἀκούστηκε ἀπὸ μακριὰ σὰ νᾶστραψε κρυφὰ ἓνα γυναικεῖο γέλιο, κι' ὅλα ἠσύχασαν καὶ τὸ βαρὺ σκοτάδι, σὰ νὰ σκέπασε ἐκείνους ποὺ περνοῦσαν, γίνθηκε μιὰ δουδὴ καὶ νεκρικὴ σιγὴ, ὅπως μέσα στὸ ἀπερραντο χάος, χίλια βέρτια πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴ γῆ. Ἡ ζωὴ πέρασε ἀπὸ κοντά του, μ' ὅλα τὰ τραγούδια της, τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ὁμορφιά της, πέρασε αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ νύχτα τοῦ Ἰουλίου.

Ὁ Παῦλος σήκώθηκε ἀπὸ τὸν κρυφὸν του κ' ἐμυρμούρισε σιγανά.

— Γιατὶ εἶσατε τόσο μελαγχολικὴ, Κατερίνα Ἐδουάρδοβνα; καὶ τὰ μάτια του γέμισαν δάκρυα.

— Γιατὶ εἶσατε τόσο μελαγχολικὴ, Κατερίνα Ἐδουάρδοβνα, ἐπανελάμβανε καὶ χωρὶς κανένα σκοπὸ προχωροῦσε μπροστὰ στὸ σκοτάδι τῆς μαύρης νύχτας. Προχωρώντας χτύπησε σ' ἓνα δέντρο κ' ἐστάθηκε μὲ ἀπορία. Ὑστερα ἀγκάλιασε τὸ σκληρὸ κορμό του, ἔσφιξε πάνω τὸ πρόσωπο, ὅπως στὸν ὦμο κενεὸς

φίλου, κ' ἔμεινε ἀκίνητος μὲ μιὰ σιγανὴ ἀπελπισία στὴν καρδιά, ποὺ δὲν ἐκδηλώνεται μὲ δάκρυα καὶ φωνές. Ὅστερα τραδῆχτηκε σιγὰ σιγὰ ἀπ' τὸ δέντρο, ποὺ τοῦδωσε ἄσυλο, κ' ἐπροχώρησε πρὶ μακρυά.

— Γιατὶ εἴσαστε τόσο μελαγχολικὴ, Κατερίνα Ἐδουάρδοβνα; ἐπανελάμβανε σὰν ἓνα λυπητερό τραγούδι, σὰ μιὰ σιγανὴ προσευχὴ ἀπελπισίας, κι' ὁλόκληρη ἡ ψυχὴ τοῦ πονοῦσε κ' ἔκλαιγε μ' αὐτὰ τὰ λόγια. Τὴν ψυχὴ τοῦ τὴν ἔσφιγγε τὸ σκυθρωπὸ σκοτάδι καὶ γεμάτη ἀπ' τὴ μεγάλη ἀγάπη προσευχότανε γιὰ κάτι φωτεινό, ποὺ δὲν τῶξερε κ' ἡ ἴδια, γι' αὐτὸ ἦταν καὶ τόσο θερμὴ ἢ προσευχὴ τῆς.

Τὸ δάσος δὲν ἦταν πιά τόσο ἥσυχο καὶ σιωπηλὸ ὥπως πρὶν. Μιὰ τρικυμισμένη πνοὴ ἄρχισε νὰ συνταράξῃ τὴν ἀτμόσφαιρα, ὑπόκωφα βούϊζαν οἱ κορφές τῶν βουνῶν, καὶ μὲ ξηρὰ γέλια γλίστρησε ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ ὁ ἀγέρας. Ὅταν ἔφτασε ὁ Παῦλος στὴν ἄκρη τοῦ δάσους, λίγο κόντεψε νὰ τοῦ πάρῃ ὁ ἀγέρας τὸ καπέλο, τὸν χτύπησε δυνατὰ στὸ πρόσωπο μὲ κρύο, μὲ ὀροσιά καὶ μὲ τὴ μυρωδιὰ τοῦ κάμπου. Ἦταν κάτι τὸ μεγαλόπρεπο καὶ τ' αὐστηρό. Πίσω ἀπὸ τὸ μαῦρο σωρό, ποὺ στέναζε ὑπόκωφα, ὀρθώνονταν τὸ δάσος, ἐνῶ μπροστὰ βαρὺ καὶ μαῦρο μὲ σχήματα διάφορα προχωροῦσε τὸ σύγνεφο τῆς καταιγίδας.

Κάτω ἀπ' αὐτὸ ἀπλωνότανε τὸ χωράφι μὲ τὰ στάχια κ' ἦταν ἄσπρο· κι' αὐτὴ ἡ παράξενη ἀσπράδα μέσ' στὸ σκοτάδι, χωρὶς νὰ πέφτῃ ἀπὸ πούθεν ἡ κενὴ φῶς, γεννοῦσε κάποιον ἀκατανόητο μυστικοπαθῆ

φόδο. Κι' ὅταν ἄστραφτε ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ σύγνεφα ζωγραφίζοντανε μὲ λεπτὲς καὶ ἀνήσυχες σκιές, στὸ χωράφι ἀπὸ τῇ μιᾶν ἄκρῃ ὡς τὴν ἄλλῃ ξαπλωνόντανε μιὰ πλατειὰ χρυσοκόκκινη φωτιά, καὶ τὰ στάχια ἔτρεχαν σκύδοντας τὰ κεφαλάκια τοὺς σὰν ἓνα τρομαγμένο κοπάδι, ἔτρεχαν σ' αὐτὴ τῇ θιελλώδῃ νύχτα τοῦ Ἰουλίου.

Ὁ Παῦλος ἀνέδθηκε ἀπάνω σ' ἓνα ψηλὸ λόφο, ἄνοιξε διάπλατα τὰ χέρια, σὰ νὰ προσκαλοῦσε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸν ἀγέρα καὶ τὸ μαῦρο σύγνεφο κι' ὁλόκληρο τὸν οὐρανό, ποὺ ἦταν τόσο ὁμορφος μὲ τὴ φλογερὴν ὀργή του. Κι' ὁ ἀγέρας στριφογύριζε σὰ νὰ τοῦ ψηλαφοῦσε τὸ πρόσωπο καὶ μὲ σφυρίγματα ὥρμοῦσε στὰ πυκνὰ ἐλαφρὰ φυλλώματα, ἐνῶ τὸ σύγνεφο ἔλαμπε κ' ἐδοῦίζε, καὶ χαμηλὰ ἔσκυδαν τὰ στάχια ποῦ τρεχαν βιαστικά.

— Ἐμπρός, ἔλα! ἔλα! — φώναξε ὁ Παῦλος, κι' ὁ ἀγέρας ἄρπαζε τὰ λόγια του καὶ μὲ μανία τὰ ἔπνιγε μέσα στὸ λαιμό του, μέσα ὅμως στὴ βοή τοῦ οὐρανοῦ δὲν ἀκουγότανε αὐτὰ τὰ ἀντάρτικα λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ μικρὸς ἄνθρωπος ἀποτεινότανε πρὸς τὸ μεγάλο ἄγνωστο.

Αὐτὰ γίνηκαν τὸ καλοκαίρι, σὲ μιὰ σκοτεινὴ νύχτα τοῦ Ἰουλίου.

Ἡ Παῦλος κοίταζε τὸ ταβάνι, χαμογελοῦσε συγκινημένα καὶ περίφανα, μὰ τὰ μάτια του γέμισαν δάκρυα.

— Τί κλαψάρης ποὺ γίνηκα! μουρμούρισε κου-

νώντας τὸ κεφάλι, καὶ μὲ ἀφέλεια, ὅπως τὸ μικρὸ παιδί, σκούπισε μὲ τὰ δάχτυλα τὰ μάτια.

Γύρισε μὲ κῆποια ἐλπίδα πρὸς τὸ παράθυρο, ἀπ' ἐκεῖ ὅμως ἔδλεπε σκυθρωπὰ καὶ μονότονα ἡ βρωμερὴ ὁμίχλη τῆς πολιτείας, κ' ἦταν ὅλα κίτρινα: τὸ ταβάνι, οἱ τοῖχοι καὶ τὸ ζωωμένο μαξιλάρι. Οἱ ταραγμένες ἀγνές μορφές τοῦ περασμένου καιροῦ κουνήθηκαν, γίνηκαν σταχτιές καὶ ἔπεσαν σ' ἓνα μαῦρο λάκκο, χτυπώντας ἡ μιὰ τὴν ἄλλη καὶ στενάζοντας.

— Γιατὶ εἴσαστε τόσο μελαγχολικὴ; — ἐπαναλάμβανε ὁ Παῦλος σὰν ἐξορκισμό, σὰ νὰ ζητοῦσε οἶχτο, ἦταν ὅμως ἀνίσχυρος μπροστὰ στὶς νέες, ἀόρατες ἀκόμα, ὡς τόσο γνωστὲς καὶ φοδερές μορφές. Ὅπως ἡ σάπια ὁμίχλη, ποὺ σηκώνεται ἀπάνω στὴ λίμνη, ἔτσι σηκώθηκαν κι' αὐτὲς μέσα ἀπ' αὐτὸν τὸ μαῦρο λάκκο, κ' ἡ ἀναμμένη φαντασία ἀπαιτοῦσε ἐπιτακτικὰ ὁλοένα νέες καὶ νέες εἰκόνες.

— Δὲ θέλω! δὲ θέλω! μουρμούριζε ὁ Παῦλος κ' ἐστριφογύριζε ἀπὸ τὸν πόνο. Εἶδε πάλι μπροστὰ του τὸ ἐξοχικὸ τους σπίτι, μὰ ἡ μέρα ἐκείνη ἦταν παράξενα ἄσχημη καὶ φριχτή. Ὁ καιρὸς ἦταν πνικτικός, ὁ ἥλιος ἔκαιε, ἀπὸ κάπου ἐρχότανε μιὰ μυρωδιὰ καπνοῦ, κι' αὐτὸς βρισκότανε κρυμμένος πάνω ἀπὸ τὰ χαμῶδεντρα ποὺ ἦταν κοντὰ στὴ θάλασσα καὶ τρέμοντας ἀπὸ φόβο, κοίταξε μὲ τὰ κιάλια πῶς λουζόντανε οἱ γυναῖκες. Κ' εἶδε τὰ χτυπητὰ τριανταφυλλένια σημάδια τῶν κορμιῶν τους, τὸ γαλάζιο οὐρανὸ ποὺ φαινότανε κόκκινος, καὶ τὸν ἑαυτὸ του ὠχρὸ, μὲ τρε-

μουλιασμένα χέρια καὶ γόνατα λερωμένα ἀπὸ τὸ χῶμα. Ὑστερα εἶδε τὴν πετροχιτισμένη πολιτεία καὶ πάλι τίς γυναῖκες, ἀδιάφορες κουρασμένες, μὲ βλέμματα ἀναίσχυντα καὶ κρύα, ποὺ χανόντανε βαθειὰ στὸ παρελθὸν τὰ βαμμένα κι' ὠχρὰ πρόσωπά τους, κι' ἀνάμεσά τους περνοῦσαν οἱ ἀντρικὲς φυσιογνωμίες, οἱ μποτίλιες μὲ τὴ μπύρα, τὰ μισογεμισμένα ποτήρια· καὶ μέσα σὲ κάποιον ἀτμὸ γύριζαν χορεύοντας οἱ φωτισμένες σκιές, κ' ἐχτυποῦσε τὸ πιάνο ἓνα μονότονο ρυθμὸ πόλκας.

— Δὲ θέλω! μουρμούρισε σιγανὰ ὁ Παῦλος.

Μὰ οἱ ἀναμνήσεις τρυποῦσαν τὴν ψυχὴ του σὰν ἓνα κοφτερὸ μαχαίρι τὸ κρέας. Κι' ὅλες ἦταν γυναῖκες—τὰ κορμιά τους χωρὶς ψυχὴ—συχαμερὰ σὰ τὴν γλυστερὴ λάσπη τοῦ δρόμου, κι' ὅμως παράδοξα γοητευτικὰ μὲ τὴ φανερὴ ἀκαθαρσία τους καὶ τὴν προσιτότητά τους. Κ' ἦταν παντοῦ. Ἦταν στίς κυνικὲς καὶ καφτὲς σὰν τὸ βιτριόλι συζητήσεις, στὰ κουτὰ ἐκεῖνα ἀνέκδοτα ποὺ ἄκουγε ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ποὺ διηγότανε μὲ τόση ἐπιτυχία ὁ ἴδιος, στὰ σκίτσα ποὺ ζωγράφιζε καὶ τᾶδειχνε μὲ γέλια στοὺς φίλους του, ἦταν στίς πιὸ ἀπόκρυφες του σκέψεις καὶ στὰ ὄνειρά του, ποὺ ἦταν βαρεῖα σὰν τὸν ἐφιάλτη καὶ σὰν ἐκεῖνον ἐλκυστικά.

Τότε ζωντανή καὶ γιὰ πάντα ἀξέχαστη, ὀρθώθηκε μπροστά του ἐκεῖνη ἡ νύχτα, ἡ μεθυστικὴ ὁμιχλώδης ἐκεῖνη νύχτα. Κεῖνη τὴ νυχτιὰ πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια παρέδωσε τὸ ἄγνὸ κορμί του καὶ τὰ πρῶτα του

ἀθῶα φιλιὰ σὲ μιὰ διεφθαρμένη κι' ἀναίσχυντη γυναικα.

Λεγότανε Λουῖζα, ἦταν ντυμένη μ' ἓνα κουρτούμι οὐσάρου κι' ὅλη τὴν ὥρα παραπονιότανε πὼς τὴ στένευε τὸ ἱππικὸ παντελόνι ποὺ φοροῦσε.

Ὁ Παῦλος σχεδὸν δὲ θυμᾶται, πὼς βρέθηκε στὴν κάμαρά της, θυμότανε μοναχὰ τὸ σπίτι του, ὅταν γύρισε ἀργὰ κατὰ τὰ ξημερώματα. Τὸ σπίτι ἦταν σκοτεινὸ κ' ἥσυχο, μέσ' στὴν τραπεζαρία βρῆκε ἐτοιμασμένο γι' αὐτὸν τὸ δεῖπνο κι' ὁ χονδρὸς κεφτές ἦταν σκεπασμένος μὲ τὸ παγωμένο βούτυρο. Αἰσθάνότανε ἀηδία ἀπὸ τὴ μπύρα, κι' ὅταν ξαπλώθηκε στὸ κρεβάτι, τὸ ταβάνι ποὺ μόλις φωτιζότανε ἀπὸ τὸ κερί, κουνήθηκε, γύρισε κι' ἄρχισε νὰ φεύγῃ. Βγῆκε μερικὲς φορὲς ἔξω τρικλίζοντας, καὶ γιὰ νὰ μὴν κάνῃ κρότο κρατοῦσε τὶς καρέκλες, ἐνῶ τὸ πάτωμα ἦταν φοδερὰ κρύο, γλυστερὸ κάτω ἀπὸ τ' ἀσυνήθιστα στὴ γύμνια ποδάρια του. Ἀπὸ τὸ κρύο ἔμως ἄρχισε νὰ συνέρχεται, καταλάβαινε πὼς ἦταν νύχτα πιά καὶ πὼς ὅλοι κοιμόντανε ἡσυχὰ καὶ μοναχὰ αὐτὸς γύριζε ἄϋπνος καὶ βασανιζότανε μ' ἓνα πόνο ποὺ ἦταν ἄγνωστος σ' ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἀγνὸ καὶ τίμιο σπίτι.

Ὁ Παῦλος κοίταξε μὲ μῖσος τὸ δωμάτιο, τὸ συχαμένο ταβάνι καί, σκιάβος πιά στὶς ἀναμνήσεις ποὺ ξεχειλίζαν, παραδόθηκε ὁλόκληρος στὴ φοδερὴ ἰσχύ τους.

Θυμήθηκε τὸν Πετρώφ, τὸν ὁμορφο καὶ θρασύ ἐκεῖνο ἔφηβο, ποὺ πολὺ ἡσυχὰ καὶ χωρὶς πάθος μι-

λούσε γιὰ τὶς πωλημένες γυναῖκες κ' ἐμαθήτευε τοὺς συμμαθητάς του.

— Δὲ φιλῶ ποτὲ μιὰ κοινὴ γυναῖκα. Μπορεῖς νὰ φιλήσῃς μοναχὰ ἐκεῖνες π' ἀγαπᾷς κ' ἐκτιμᾷς, μὰ ὄχι αὐτὲς τὶς βρῶμες.

— Μ' ἀν αὐτὴ σὲ φιλήσῃ; ρωτοῦσε ὁ Παῦλος.

— Ἄς τὸ κάνῃ... Ἐγὼ γυρίζω τὰ μοῦτρα μου.

Ὁ Παῦλος γελοῦσε πικρὰ καὶ λυπητερά. Δὲν μποροῦσε νὰ φέρεται ἔτσι ὅπως Πετρώφ, καὶ τὶς φιλοῦσε αὐτὲς τὶς γυναῖκες. Τὰ χεῖλια του ἄγγιζαν τὸ κρῦο κορμί τους καὶ μιὰ φορὰ — αὐτὴ ἡ ἀνάμνηση ἦταν φοδερή γι' αὐτὸν — μιὰ φορὰ προκαλώντας φριχτὰ τὸν ἴδιον ἑαυτό του, φιλοῦσε ἓνα μαραμένο χέρι ποὺ μύριζε μυρωδιὰς καὶ μπῦρα. Τὸ φιλοῦσε σὰ νὰ τιμωροῦσε τὸν ἑαυτό του, τὸ φιλοῦσε θάρρωντας πὼς τὰ χεῖλια του μποροῦσαν νὰ κάνουν κανένα θαῦμα· καὶ θὰ μεταμόρφωναν τὴν πωλημένη ἐκεῖνη γυναῖκα σὲ μιὰν ἀγνή, ὁμορφη, ἄξια γιὰ μιὰ μεγάλη ἀγάπη, ποὺ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία της καιγότανε ἡ καρδιά του. Κι' αὐτὴ τοῦπε:

— Τί σαχλὸς ποὺ εἶσαι!

Κι' ἀπ' αὐτὴν ἀρρώστησε. Ἀρρώστησε μὲ μιὰ φριχτὴ καὶ βρώμικη ἀρρώστια, ποὺ γι' αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι μιᾶν κρυφά, μὲ κοροϊδευτικὸ μουρμούρισμα κρυμμένοι πίσω ἀπὸ τὶς κλειστὰς πόρτες — μιὰν ἀρρώστια ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴ σκεφθῇ χωρὶς φρίκη κι' ἀηδία πρὸς τὸν ἑαυτό του.

Ὁ Παῦλος πήδησε ἀπ' τὸ κρεβάτι νὰ πλησιάσῃ

τὸ τραπέζι. Ἐκεῖ ἄρχισε νὰ φυλλομετρᾷ τὰ χαρτιά, τὰ τετράδια, τ' ἀνοίγε, τὰ ξανάκλεινε πάλι καὶ τὰ χέρια του τρέμανε, ἐνῶ τὰ μάτια του λοξὰ κ' ἐπίμονα κοιτάζανε στὸ ἄλλο μέρος τοῦ τραπέζιου, ὅπου ἦταν κλειδωμένα καὶ σκεπασμένα μὲ χαρτιά τὰ χρειαζούμενα γιὰ τὴ θεραπεία.

« Ἄν εἶχα κανένα πιστόλι, θ' αὐτοκτονοῦσα τώρα ἀμέσως. Νὰ σ' αὐτὸ τὸ ἐδῶ τὸ μέρος... » σκέφτηκε, κι' ἀκούμπησε τὸ δάχτυλο στ' ἀριστερὸ πλευρὸ ὅπου χτυποῦσε ἡ καρδιά.

Καὶ κοίταζε ἐπίμονα μπροστά του καὶ μοναχὸς του σκεπτότανε ἀπὸ ποιὸν φίλο του θὰ μπορούσε νὰ δανειστῇ κανένα ὅπλο. Σύρθηκε καὶ πάλι ἴσαμε τὸ ζαρωμένο κρεβάτι καὶ ξανάπεσε. Ὑστερα σκέφτηκε ἂν θὰ μπορούσε νὰ πετύχῃ στὴν καρδιά, καὶ ξανακουμπώνοντας τὸ σακκάκι του καὶ τὸ πουκάμισο ἄρχισε νὰ ἐξετάζῃ μὲ ἐνδιαφέρον τὸ ἀδύνατο ἀκόμα νεανικὸ στῆθος του.

— Παῦλε, ἀνοίξε! — ἄκουσε ἀπ' ἔξω τὴ φωνὴ τῆς ἀδελφῆς του Λίλιας.

Τινάχτηκε τρομαγμένος—πόσο τρόμαζε ἀπὸ κάθε ξαφνικὸ κρότο εἴτε ἦχο! Ὁ Παῦλος ἠσύχασε κι' ἀνόρεχτα ἀνοίξε τὴν πόρτα.

— Τί θέλεις; ρώτησε σκυθρωπά.

— Ἔτσι, ἤθελα νὰ σέ φιλήσω. Γιατὶ πάντα κλειδώνεσαι; Φοδᾶσαι μὴ σοῦ κλέψουν τίποτα; Μὰ τραδήξου πάρα κάτω! Τί κακὸς ποῦσαι· δὲ θέλεις νὰ κάνεις λίγο τόπο στὴν ἀδελφοῦλα σου;

Ὁ Παῦλος τραδῆχτηκε σιωπηλά.

— Στενοχωριέμαι σήμερα, — εἶπε ἡ Λίλια, — δὲν ξέρω γιατί δὲν ἔχω διάθεση. Ἴσως νᾶναι ἀπ' τὸν καιρό: μ' ἀρέσει ὁ ἥλιος, καὶ σήμερα εἶναι τέτοια ἀηδία. Θέλω νὰ δαγκάσω κανένα ἀπ' τὴν κκίχ μου.

Κ' ἐνῶ χαϊδεύει τὰ κομμένα του μαλλιά, τὸν κοιτάζει τρυφερά στὰ μάτια.

— Παυλάκη! γιατί ἔγινες τόσο μελαγχολικός; τὸν ρώτησε.

Ὁ Παῦλος ἀνοίξε τὰ μάτια καὶ πέταξε τὴ σκυθρωπὴ ἀπάντηση:

— Δὲν ἤμουν ποτέ εὐθυμος.

— ὦχ! Παυλάκη, σάμπως δὲν ξέρω πῶς ἦσουν. Εἶναι ἀπὸ τότε ποὺ ἤλθαμε ἀπ' τὴν ἐξοχή. Κρύβεσαι ἀπ' ὅλους, δὲ γελάς ποτέ. Ἐπαφες πιά νὰ χορεύης.

— Κουτὴ ἐνασχόληση...

— Ἄλλοτε ὅμως χόρευες. Χόρευες καλὰ τὴ μαζούρκα, καλύτερα ἀπ' ὅλους, μὰ καὶ τοὺς ἄλλους χοροὺς χορεύεις καλὰ. Παυλάκη, πές μου γιατί, αἱ; Πές μου, ἀγάπη μου, καλέ μου, ἀγαπημένε μου!

Καὶ τὸν φίλησε στὸ μάγουλο.

— Μὴ μ' ἐγγίξης!... Φύγε!.. Καὶ σηκώνοντας τοὺς ὤμους πρόσθεσε σιγανὰ. Εἶμαι βρώμικος.

Ἡ Λίλια γέλασε, τὸν γαργάλισε πίσω ἀπ' τ' αὐτιά του, καὶ τοῦπε:

— Εἶσαι καθάρως, Παυλάκη. Θυμᾶσαι σὰ λου-

ζόμαστε μαζί ; Ἦσουν ἄσπρος σὰ γουρνόπουλο !
τόσο καθαρὸς, κκ-θ-α-α-ρ-ό-ς.

— Φύγε, Λίλια. Σὲ παρακαλῶ ! Γιὰ τὸ Θεό !

— Δὲ θὰ φύγω, ὡς ποὺ νὰ θυμηθῇς. Μπᾶ ! Ἔχεις
κοντὰ στ' αὐτί σου μιὰ μικρὴ ἐλίτσα. Ποῶτη φορὰ
τῇ βλέπω. Στάσου νὰ τῇ φιλήσω !

— Φύγε, Λίλια ! Μὴ μ' ἐγγίξεις ! Σοῦ εἶπα—
λεγε ὑπόκωφα ὁ Παῦλος κρύβοντας τὸ πρόσωπο—εἰ-
μαι ἀκκά...ἀκάθαρτος...βρώμιος ! — ἐπρόφερε βαρυ-
ναστενάζοντας τῇ λέξη ποὺ τὸν βασάνιζε, κι' ἀπ' τὸ
κεφάλι ὡς τὰ πόδια ἄρχισε νὰ τρέμῃ ἀπ' τὰ συγκρα-
τημένα δάκρυα.

— Τί ἔχεις, Παυλάκη, ἀγάπη μου ; — φώναξε
τρομαγμένα ἡ Λίλια. — Θέλεις νὰ φωνάξω τὸν μπα-
μπᾶ ;

Ὁ Παῦλος ἀποκρίθηκε ὑπόκωφα μὰ ἥτυχαι :

— Ὅχι δὲ χρειάζεται. Δὲν ἔχω τίποτε, μοῦ πο-
νεῖ λίγο τὸ κεφάλι.

Ἡ Λίλια τὸν κοίταξε δύσπιστα καὶ σκεπτικᾶ,
τὸν χαϊδεύει τρυφερὰ κ' εἶπε μὲ ἀδιάφορη φωνή.

— Χθὲς ρωτοῦσε γιὰ σένα ἡ Κάτια Ρέιμερ.

Ὅστερα ἀπὸ μικρὴ σιωπὴ ρώτησε ὁ Παῦλος χω-
ρὶς νὰ γυρίσῃ :

— Γιατί ;

— Νὰ ἔτσι, πῶς εἶσαι, τί κάνεις, γιατί καμμιὰ
φορὰ οὐκ πηγαίνεις σπίτι της. Δὲν σὲ προσκάλεσε
καμμιὰ φορὰ ;

— Πολὺ ποὺ τῆς χρειάζομαι...

— Ὅχι, Παυλάκη, γιατί μιλάς ἔτσι ;! Δὲν τὴ ξέρεις καλά. Εἶνα πολὺ ἔξυπνη καὶ μορφωμένη κ' ἐνδιαφέρεται γιὰ σένα. Ἐσὺ θαρρεῖς πὼς ἀγαπᾷ μονάχα τοὺς χοροὺς. Αὐτὴ ὅμως διαδάζει πολὺ καὶ θέλει νὰ διοργανώσῃ κ' ἓνα φιλολογικὸ σύλλογο. Μοῦ λέει πάντοτε : «Τὶ ἔξυπνος ποὺ εἶναι ὁ ἀδελφός σου».

— Εἶναι μιὰ φιλάρεσκη...μιὰ τιποτένια.

Ἡ Λίλια ἀναψε, ἔσπρωξε μὲ θυμὸ τὸν Παῦλο καὶ σηκώθηκε.

— Ἐσὺ εἶσαι ἓνας ἐλεεινός, ἀφοῦ μιλάς ἔτσι.

— Ἐλεεινός ; Ναί, Καὶ τί μ' αὐτό ; εἶπε προκλητικὰ ὁ Παῦλος, κοιτάζοντάς τη μὲ κακὰ καὶ φλογερὰ μάτια.

— Πὼς τολμᾷς καὶ μιλάς ἔτσι ! Πὼς τολμᾷς, φώναξε ἡ Λίλια κατακκόκινη.

— Μ' ἀφοῦ εἶμαι ἓνας ἐλεεινός ! ἐπέμενε ὁ Παῦλος.

— Εἶσαι θάναυσος, ἀνυπόφορος, δηλητηριάζεις ὅλον ὡν τὴ ζωὴ...ἐγωῖστή !

— Κι' αὐτὴ εἶναι μιὰ ἐλεεινή, ἡ Κάτια σου...ἡ Κάτια. Καὶ σεῖς ὅλοι σας εἰσθε ἐλεεινοί, σκυολοδοί !

Τὰ μάτια τῆς Λίλιας ἔλαμψαν ἀπ' τὰ δάκρυα. Ἐπιασε τὸ πόμολο τῆς πόρτας καὶ ἀνοίγοντάς την, εἶπε :

— Σ' ἐλυπήθηκα γι' αὐτὸ ἦρθα. Μὰ σὺ δὲν τ' ἀξίζεις. Δὲ θὰ ξαναπατήσω πιά ἐδῶ μέσα. Ἀκοῦς, Παῦλε ;

Τὸ κεφάλι τοῦ Παύλου ἔμεινε ἀκίνητο. Ἡ Λίλια

κούνησε τὸ δικό της κ' ἔφυγε. Τὸ πρόσωπο τοῦ Παύλου εἶχε τὴν ἔκφραση τῆς περιφρόνησης, σὰ νὰ ᾤχνηκε ἀπὸ τὴν πόρτα κανένα σερπετό, ἔκλεισε μὲ προσοχὴ τὴν πόρτα κι' ἄρχισε νὰ κάνῃ βόλτες μέσα στὰ δωμάτια. Εἶχε ξελαφρώσει λίγο γιατί πρόσβαλε τὴν Κάτια καὶ τὴ Λίλια καὶ τοὺς εἶπε πὼς ὅλοι εἶναι ἐλεινοὶ καὶ σκυολόγῃ. Καὶ δηματιζοντας σιγὰ ἄρχισε νὰ σκέπτεται πὼς ὅλες οἱ γυναῖκες εἶναι ἐγωῦστικά καὶ περιορισμένου νοῦ πλάσματα. Νά, παραδείγματος χάριν ἡ Λίλια. Δὲν μπορούσε νὰ καταλάβῃ πὼς εἶναι δυστυχισμένος καὶ γι' αὐτὸ τῆς μιλοῦσε ἔτσι καὶ τὴν ἔδριζε σὰν ἀμαξᾶς. Εἶναι ἐρωτευμένη μὲ τὸν Ἀνδριέγεβ, κι' ὅμως, πᾶνε τρεῖς μέρες τώρα ὅπου ἤρθε στὸ σπίτι ὁ Πετρώφ, εἶχε μαλώσει μὲ τὴν ὑπηρέτρια, ὕστερα μὲ τὴν μαμά, γιατί δὲν μπόρεσαν νὰ τῆς βροῦν τὴν κόκκινη κορδέλα της.

Καὶ ἡ Κάτια Ρέϋμερ εἶναι ὅμοια: εἶναι σκεπτική, σοδαρή, ἐνδιαφέρεται γι' αὐτόν, γιὰ τὸν Παῦλο, λέει πὼς εἶναι ἔξυπνος, κι' ὅμως σὰν ἔρθῃ σπίτι τους αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Πετρώφ, τότε θὰ βάλῃ γι' αὐτόν καμμιὰ γαλάζια κορδέλα, θὰ χτενιστῇ μπροστὰ στὸν καθρέφτη καὶ θὰ κάνῃ γελαστὸ τὸ πρόσωπό της.

Κι' ὅλα αὐτὰ γιὰ τὸν Πετρώφ, κι' ὁ Πετρώφ εἶναι ἕνας αὐτάρεσκος, ἕνας τιποτένιος, ἕνα κούτσουρο πρώτης τάξεως, αὐτὸ τὸ ξέρει ὅλο τὸ γυμνάσιο.

Εἶναι ἀγνή ἡ Κάτια, μοναχὰ πὼς ὑποπτεύεται, δὲν ἐπιτρέπει ὥς τόσο στὸν ἑαυτὸ της νὰ σκέπτεται

πὼς ὑπάρχουν κι' ἄλλες διεφθαρμένες γυναῖκες κι' ἄρρώστιες φοδερές, ποὺ φέρνουν τὴν ἀτιμία, — ἄρρώστιες ποὺ κάνουν τὸν ἄνθρωπο δυστυχισμένο, τὸν κάνουν ν' ἀηδιάζῃ τὸν ἴδιο τὸν ἐχυτό του καὶ ν' αὐτοκτονῇ μὲ μιὰ πιστολιά, κι' ἄς εἶναι τόσο νέος καὶ καλὸς! Ὡς τόσο καὶ κελὴν φοροῦσε τὸ καλοκαίρι φόρεμα ντεκολτέ κι' ὅταν περπατοῦσε στηρίζοντας τὸ μπράτσο της στὸ μπράτσο κανενὸς καβαλιέρου της, τὸν πλησίαζε τόσο κοντά, σχεδὸν ἄγγιζε ἐπάνω του. Ἴσως καὶ νὰ φιλήθηκε πιά μὲ κανένα, ποιοὺς ξέρει...

Ὁ Παῦλος ἔσφιξε τίς γροθιὲς κ' ἐμουρμούρισε μὲ σφιγμένα δόντια.

— Τί ἀηδία.

Καὶ βέβαια φιλήθηκε... Ὁ Παῦλος δὲν τολμοῦσε οὔτε νὰ τὴν κοιτάξῃ, κι' αὐτὴ φιλήθηκε, καὶ μὲ ποιὸν; Ἴσως μὲ τὸν Πετρῶφ, εἶναι θρασὺς κι' αὐθάδης. Κ' ὕστερα καμμιά φορὰ θὰ τοῦ παραδώσῃ καὶ τὸ κορμὶ της.

Τί ἀηδία!

Πόσο ἄσχημη εἶναι ἡ ζωὴ, δὲν ἔχει τίποτε τὸ φωτεινὸ ποὺ νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ γυρίσῃ τὸ βλέμμα, ποὺ εἶναι θαμπὸ ἀπ' τὴ λύπη καὶ τὴν πλήξῃ! Ποιοὺς ξέρει, ἴσως καὶ τώρα, ἡ Κάτια νὰ ἔχῃ ἐρωμένο!..

— Δὲν εἶναι δυνατόν! ἐφώναξε ὁ Παῦλος, μὰ κάποια φωνὴ μέσα του ἐπανελάμβανε ἡσυχὰ μὲ χαιρέκākια, καὶ τὰ λόγια της ἦταν φριχτά :

«Ναί, ἔχει. Θάνατι ἀμαξᾶς, εἴτε κανένανς ὑπηρέτης. Εἶναι γνωστό, πὼς πολλὰ τέτοια ἀθῶα κορίτσια

εἶχαν ἐραστές τοὺς ὑπηρέτες τοὺς καὶ κανέναν δὲν τῷξερε κι' ὅλοι τὶς ἔπαιρναν γι' ἀγνές, μ' αὐτὲς ἔτρεχαν τὴ νύχτα στὶς συνεντεύξεις, μὲ ξεγυμνωμένα πόδια. ἀπάνω στὸ παγωμένω πάτωμα. Ὑστερα παντρεόντανε κι' ἀπατοῦσαν τοὺς ἄντρες τοὺς. Αὐτὸ συμβαίνει... Τῷχε διαβάσει: «Οἱ Ρέϊμερ ἔχουν ἓνα ὑπηρέτην, ἓνα μελαχροινὸ καὶ ὁμορφο παλληκάρι...»

Ὁ Παῦλος γυρίζει ἀπότομα κι' ἀρχίζει νὰ βηματίζει ἀπ' τὴν ἄλλῃ μεριὰ τῆς κάμαρας. Εἶτε κι' αὐτὸς ὁ Πετρώφ... ἴσως νῆχῃ καμμιὰ συνένευξη μαζὺ του — ποίος ξέρει — Αὐτὸς εἶναι ἓνας αὐθάδης, ἓνας πρόστυχος· τῆς εἶπε: «Κάνει κρύο ἔξω, δὲν πᾶμε πουθενὰ νὰ ζεσταθοῦμε!..» κι' αὐτὴ πῆγε μαζὶ του.

Περὶσσότερα δὲν μπορεῖ νὰ σκεφθῇ ὁ Παῦλος. Στέκεται κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ σὰ νὰ πνίγεται ἀπὸ τὴν κίτρινη, ἀηδέστατη ὁμίλῃ, πού σέρνεται σκυθρωπὴ μέσ' στὸ δωμάτιο, σὰν ἓνα ἄσχημο κίτρινο σερπετό. Ὁ Παῦλος πνίγεται ἀπ' ὀργή κι' ἀπελπισία, κι' ὅμως νοιώθει εὐχαρίστηση, γιὰτὶ δὲν εἶναι αὐτὸς μοναχὰ κακός, μὰ κι' ἄλλοι εἶναι χαμένα κορμιὰ, ὅλος ὁ κόσμος. «Δὲν εἶναι τίποτε,» σκεπτότανε, «ὁ Πετρώφ ἦτανε δυὸ φορές ἄρρωστος, κι' ὁ Σαρμόϊλωφ τρεῖς φορές, ὁ Σμίθ, ὁ Πομεράντσεφ αὐτοὶ γίννηκαν καλὰ, κ' ἐγὼ θὰ γιατρευτῶ.»

— Θὰ γίνω ὅπως κι' αὐτοί, κι' ὅλα θὰ πᾶνε καλὰ. — πῆρε ἀπόφαση.

Ζύγωντε ὕστερα τὴν πόρτα γιὰ νὰ δῇ ἂν ὁ σύρτης ἦταν καλὰ τραδηγμένος, ὕστερα τὸ τραπέζι κι'

ἔπιασε τὸ χερούλι τοῦ συρταριοῦ, μὰ τότε θυμῆθηκε ὅλα ἐκεῖνα τὰ καλοκρυμμένα πραγματάκια, τὰ βαζάκια μὲ κᾶτι θαμπὰ ὑγρά μέσα, τὲς κίτρινες συχαμερές ἐπιγραφές, καὶ τὴ μέρα ποὺ τ' ἀγόραζε στὸ φαρμακεῖο κατακόκκινος ἀπ' τὴν ντροπὴ τοῦ, — ἐνῶ ὁ φαρμακοποιὸς κοίταζε ἄλλοῦ, σὰ νὰ ντρεπότανε κι' αὐτός, ὕστερα θυμῆθηκε πὼς πῆγε στὸ γιατρό, ἕναν ἄνθρωπο μὲ εὐγενικὸ καὶ καθαρὸ πρόσωπο, τόσο καθαρὸ, ποὺ σ' ἔκανε νὰ σκεφθῇς, πὼς ἕνας τόσο καθαρὸς ἄνθρωπος εἶναι ὑποχρωμένος νὰ ἔχῃ, νὰ κάνῃ πάντοτε μὲ βρώμικες κι' ἀηδέστατες ἀρρώστιες. Καὶ τ' ἀπλωμένο χέρι τοῦ Παύλου ἔπεσε ἄτονα.

« Ἄς εἶναι!.. Δὲ θὰ κάνω τὴ θεραπεία — σκέφτηκε — καλύτερα νὰ πεθάνω... »

Ξαπλώθηκε. Καὶ πάλι μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ παρουσιαστήκανε τὰ βαζάκια μὲ τὲς κίτρινες ἐπιγραφές, τότε ἐκατάλαβε πὼς ὅλα αὐτὰ ποὺ σκεπτότανε γιὰ τὴν Κάτια Ρέιμερ, ἦταν ἕνα πρόστυχο κ' ἐλεεινὸ ψέμμα, τόσο ἐλεεινὸ καὶ δρωμερό, ὅπως κ' ἡ ἀρρώστια τοῦ. Αἰσθάνθηκε ντροπὴ καὶ φρίκη, πὼς μπόρεσε νὰ σκεφθῇ γιὰ κείνη π' ἀγαποῦσε, ποὺ μπροστὰ της δὲν ἦταν ἄξιος νὰ σιέκεται γονατιστός, πὼς μπόρεσε νὰ σκεφτῇ καὶ νὰ χαίρεται γιὰ τὲς δρωμερές τοῦ σκέψεις, νὰ τὲς δρίσκῃ σωστές, κι' ἀπὸ τὴ λάσπη τοῦς ν' ἀνασέρνῃ μιὰ παράξενη καὶ φριχτὴ χαρά! Φοβήθηκε τὸν ἑαυτό τοῦ. « Μὰ εἶναι δυνατό νάμαι ἐγώ, κι' αὐτὰ τὰ χέρια νάναί δικὰ μου; » σκεπτότανε κ' ἐξέταζε τὰ χέρια τοῦ, ποὺ ἦταν

ἡλιοκαμένα ἀκόμα ἀπὸ τὸν καλοκκิริάτικον ἥλιο καὶ λερωμένα κοντὰ στὸν καρπὸ μὲ μελάνι.

“Ὅλα τοῦ φάνηκαν φριχτὰ κι’ ἀκατανόητα, σὰν τὰ ὄνειρα. Καὶ σὰ νὰ εἶδε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν κάμαρά του, τὸ χωτὸ ταβάνι καὶ τὰ παπούτσια π’ ἀκουμποῦσαν στὰ σίδερα τοῦ κρεββατιοῦ. Ἦταν κομψὰ μὲ στενὲς καὶ σουδλερὲς μύτες, κι’ ὁ Παῦλος κούνησε τὸ μεγάλο δάχτυλο γιὰ νὰ βεβαιωθῇ πὼς μέσα ἐκεῖ ἦταν τὸ δικό του πόδι κι’ ὄχι κενενὸς ἄλλου. Τότε δεδαιώθηκε πὼς εἶναι αὐτὸς ὁ Παῦλος Ρίμπακώφ, ὅτι εἶναι ἓνας χαμένος ἄνθρωπος, ποῦ γι’ αὐτὸν δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἐλπίδα σωτηρίας. Εἶναι αὐτὸς ποῦ σκεπτότανε τόσο ἄσχημα γιὰ τὴν Κάτια Ρέϊμερ, εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔχει τὴν ἀρρώστια αὐτὴ ποῦ φέρνει τὴ ντροπή, εἶναι αὐτὸς ποῦ θὰ πεθάνῃ σὲ λίγο καιρό, κι’ ὅλοι θὰ τὸν κλαῖνε.

— Συχώρεσέ με, Κάτια μου, — ψιθύρισε μ’ ὠχρὰ στεγνὰ χεῖλια.

Αἰσθάνθηκε τότε τὴ λάσπη ποῦ τὸν σκέπαζε καὶ τὸν περνοῦσε πέρα πέρα, ἄρχισε νὰ τὴ νοιώθῃ ἀπὸ τότε π’ ἀρρώστησε. Ἐκανε μπάνιο τεχτικὰ, δυὸ φορές τὴν ἐβδομάδα, καὶ τὰ ροῦχα του ἦταν ἀκριδὰ καὶ καινούρια, κι’ ὅμως τοῦ φαινότανε πὼς ὀλόκληρος, ἀπ’ τὸ κεφάλι ὡς τὰ πόδια, βρισκότανε μέσα σὲ κάτι βρωμεροὺς ὑπονόμους καὶ στὸ διάδα του ἄφινε βρωμερὰ ἴχνη. Κάθε μικρὸ λεκεδάκι ποῦ παρουσιαζότανε στὸ μαθητικό του σάκκάκι, τὸ ἐξέταζε μὲ φόβο καὶ μ’ ἓνα παράδοξο ἐνδιαφέρον, καὶ πολὺ συ-

χνὰ ἄρχιζαν νὰ τὸν τρώνε κάποτε οἱ ὦμοι καὶ κάποτε τὸ κεφάλι, καὶ θαρροῦσε πὼς τὰ ροῦχα του κολλοῦσαν στὸ κορμὶ του. Τὸ πάθαινε αὐτὸ συνήθως στὸ τραπέζι μπροστὰ στοὺς ἄλλους καὶ τότε παραδεχότανε τὸν ἑαυτὸ του φριχτὰ μόνον, σὰν ἓνας καταδικασμένος λεπρός. Ἔτσι ἀκάθαρτες ἦταν κ' οἱ σκέψεις του, καὶ φανταζότανε πὼς ἂν τοῦ ἀνοίξουνε τὸ κεφάλι καὶ δγάλουνε ἀπ' ἐκεῖ τὸ μυαλό του, θάταν κι' αὐτὸ δρώμικο σὰν κουρέλι, σὰν τὰ μυαλὰ τῶν ζώων, ποὺ εἶναι πεταμένα στὰ χασάπικα ἀπάνω στὶς λάσπες καὶ στὰ σκουπίδια. —

Κι' ἄξαφνα θυμήθηκε τίς γυναῖκες μὲ τὰ κουρασμένα, ψυχρά, δαμμένα κι' ἀναίσχυντα μάτια τους. Τὸν παρακολουθοῦν στὸ δρόμο, φοδᾶται νὰ ἐγγῇ ἔξω, πρὸ πάντων τὸ δράδυ, ὅταν ἡ πολιτεία εἶναι γεμάτη ἀπ' αὐτὲς τίς γυναῖκες σὰν τὸ παλιόκρεας ἀπ' τὰ σκουλίκια. Μπαίνουν στὸ κεφάλι του ὅπως μέσα στὴ δρώμικη κάμαρά του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ διευθύνῃ πιά τίς αἰσθήσεις του καὶ τίς ἐπιθυμίες του, γεννιῶνται σὰ φλογερά φαντάσματα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ὑπαρξῆς του. Ὅταν πάλιν εἶναι ἐξυπνος, κάποια φριχτὴ δύναμη τὸν πιάνει μὲ τὰ σιδερένια χέρια τῆς καὶ τυφλωμένον, ἀλλοιωτικόν, χωρὶς νᾶναι πιά ὁ ἴδιος, τὸν σπρώχνει μὲ δύναμη στὶς βρωμερὲς ἀγκυαλιὲς τῶν κοινῶν γυναικῶν.

«Αὐτὰ γίνονται γιατί εἶμαι διεφθαρμένος, σκεπτότανε μὲ ἡρεμὴ ἀπελπισία. Μὰ δὲ θὰ μείνω γιὰ πάντα ἔτσι, γρήγορα θ' αὐτοκτονήσω. Θὰ δῶ σήμερα

τὴν Κάτια Ρέϊμερ καὶ θ' αὐτοκτονήσω. Εἴτε ὅχι· θάκούσω ἀπ' τὴν κάμαρά μου τὴ φωνή της καὶ ἅμα μὲ φωνάζουν δὲ θὰ βγῶ.»

Σέρνοντας μὲ δυσκολία τὰ πόδια του σὰν ἄρρωστος, ὁ Παῦλος ζύγωσε τὸ παράθυρο. Κάτι σκοτεινό, φριχτὸ κι' ἀπελπιστικὸ σὰ φθινοπωρινὸς οὐρανὸς φαινότανε ἀπ' ἐκεῖ, κ' ἐνόμιζε κανεὶς πὼς δὲ θὰ τελειώσῃ ποτέ, πὼς πάντοτε ἦταν τέτοιος, καὶ δὲν ὑπῆρχε πουθενὰ οὔτε φῶς, οὔτε χαρά, οὔτε ἀγνὴ καὶ φωτεινὴ γαλήνη.

— "Ὡς ἦτανε τοῦλάχιστο λίγο φῶς! — ἔλεγε μὲ πόνον ὁ Παῦλος, καὶ σὰν τὴν τελευταία του ἐλπίδα θυμήθηκε τὸ ἡμερολόγιό του. Ἦταν κι' αὐτὸ βαθεῖα κρυμμένο καὶ δὲν ἀνοίχτηκε ἀπὸ τότε ποὺ ἄρρώστησε. "Ὅταν ἡ σκέψῃ εἶναι ὁρώμικη κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του, οὔτε τὴ χαρά, οὔτε τὴ λύπη του, δὲν ἔχει τίποτε πιά νὰ γράψῃ στὸ ἡμερολόγιό του. Μὲ προσοχὴ καὶ τρυφερά σὰν ἓνα ἄρρωστο παιδί, ὁ Παῦλος τὸ πῆρε στὰ χέρια καὶ ξαπλώθηκε μαζὶ μ' αὐτὸ στὸ κρεβάτι. Τὸ τετράδιο ἦταν ὁμορφο, χρυσοδεμένο, ἄσπρο καὶ καθαρὸ, καὶ μέσα στὶς φιλογραμμένες σελίδες του δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἓνα στιγματάκι.

Μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμὸ τὸ φυλλομετροῦσε ὁ Παῦλος, κ' οἱ πυκνὲς σελίδες του μύριζαν ἀνοιξη, δάσος, ἡλιακὸ φῶς κι' ἀγάπη.

Ἐδῶ εἶναι γραμμένες οἱ σκέψεις γιὰ τὴ ζωὴ, τόσο σοδαρές κι' ἀποφασιστικὲς, μὲ τόσες πολλὰς σο-

φές λέξεις, ὥστε τοῦ φαίνοντανε πὼς δὲν τὶς ἔγραψε αὐτὸς παρὰ κάποιος ἄλλος ἡλικιωμένος καὶ σοφός. Ἐκεῖ ὁ πρῶτος φόβος μιᾶς σκεπτικιστικῆς ἰδέας, οἱ πρῶτες ἀγνές ἀμφιβολίες κ' ἐρωτήσεις ποῦκανε στὸ Θεό: Ποῦ εἶσαι, ὦ Κύριε; Ἐδῶ μιὰ γλυκειὰ μελαγχολία ἀνικανοποίητης κι' ἀμέριστης ἀγάπης κ' ἡ ἀπόφαση νᾶναι περήφανος, εὐγενικὸς καὶ ν' ἀγαπᾷ τὴν Κάτια Ρέϊμερ σ' ὅλη του τὴ ζωή, ἴσαμε τὸν τάφο. Παρακάτω ἡ φοβερὴ ἐρώτηση γιὰ τὸ σκοπὸ καὶ τὴ σημασία τῆς ὑπαρξῆς κ' ἡ εἰλικρινὴς ἀπάντηση, ποῦ ἦταν γεμάτη ἀνοιξή κ' ἡλιακὴ λάμψη. Πρέπει νὰ ζῇ κανεὶς γιὰ ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ εἶναι τόσο δυστυχισμένοι. Καὶ οὔτε λέξη γιὰ κεῖνες τὶς γυναῖκες. Μοναχὰ κάπου κάπου, σὰ μιὰ σκιά ποῦ κάνει ἓνα μαῦρο σύγνεφο ἐπάνω στὴν πράσινη καὶ χαρούμενη γῆ, μικρὲς ὑπογραμισμένες φράσεις. Ἀπελπισία! Ὁ Παῦλος ξέρει καλὰ τὴ θλιθερὴ καὶ μυστικὴ σημασία τους, τὶς διατρέχει βιαστικὰ καὶ γυρίζει γρήγορα τὴ σελίδα, ποῦ ἦταν ντροπιασμένη ἀπ' αὐτές. Καὶ θαρροῦσε ὁ Παῦλος πὼς δὲν ἦταν αὐτὸς ποῦ τᾶγραψε αὐτά, παρὰ κάποιος ἄλλος καλὸς κ' ἑξυπνος. Πέθανε πιά γι' αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ γι' αὐτὸ ἦταν τόσο πολυσήμαντα ὅλα ὅσα ἔγραψε, γι' αὐτὸ ἦταν τόσο λυπητερὸ νὰ τὰ διαδράζῃ κανεὶς.

Ἐνας σιγανὸς οἶχτος γέμισε τὴν ψυχὴ του γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ πέθανε, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ πολλὰς μέρες ὁ Παῦλος ἐνόησε πὼς βρισκότανε στὸ σπίτι του, ἐπάνω στὸ κρεβάτι του κι' ὅχι ἔξω

στὸ δρόμο ἀνάμεσα σὲ χιλιάδες ἐχθρικές καὶ ξένες ὑπάρξεις.

Σκοτείνιασε πιά κ' ἔσθυσε ἡ παράξενη κιτρινωπὴ ἀνταύγεια ποὺ ἦταν περιλουσμένη ἀπ' τὴν ὁμίχλη, καὶ χωρὶς θόρυβο μεγάλωνε ἡ μεγάλη φθινοπωρινὴ νύχτα, καὶ σὰ φοβισμένοι πλησίαζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ σπίτια. Ἀναψαν τὰ φανάρια τοῦ δρόμου μ' ἓνα φῶς θαμπὸ κι' ἀδιάφορο κ' ἦταν κρύο καὶ μελαγχολικὸ τὸ φῶς τους.

Πάντοτε ἴδια ἐξακολουθοῦσαν νὰ περνοῦν τ' ἀμάξια, καὶ βιαστικὰ προχωροῦσαν οἱ διαδάτες, τώρα ὅμως φαινότανε πῶς ὁ καθένας ἀπ' αὐτοὺς εἶχε τὸ σκοπὸ του : νὰ φτάσῃ πρὶν γρήγορα ἐκεῖ ὅπου ἦταν ἀναμένο γλυκὸ καὶ χαϊδευτικὸ φῶς καὶ καλοὶ ἄνθρωποι. Ὁ Παῦλος ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ φαντάσθηκε ζωηρὰ ἐκεῖνο ποὺ εἶδε πρὶν φύγῃ ἀπὸ τὴν ἐξοχή, ὅταν μονάχος τὸ βράδυ ἔκανε τὸν περίπατό του. Τὸ σιωπηλὸ δειλινὸ μαζὶ μὲ τὸ φιλόδροχο ποὺ ἔπεφτε καὶ τὸ μεγάλον ἐξοχικὸ δρόμο. Ἡ ἄκρη τοῦ χανότανε μέσα στὸ σκοτάδι κ' ἐφάνταζε ἀτέλειωτη σὰν τὴ ζωὴ. Στὸ δρόμο ἴσα κατ' ἐπάνω του τρέχανε βιαστικὰ δυὸ τενεκετζήδες μ' ἓνα μικρὸ καρροτσάκι. Τὸ καρροτσάκι κροτοῦσε, τὰ μαζεμένα τενεκεδάκια κουνιόντανε ρυθμικά, καὶ μακρὰ, σχεδὸν στὸν ὀρίζοντα, φαινότανε ἓνα φῶς σὰν ἓνα σημάδι φωτεινὸ. Σὰν ἀστραπὴ πέρασαν κοντὰ ἀπὸ τὸν Παῦλο, κι' ὅταν γύρισε νὰ δῇ, ὁ δρόμος ἦταν ἔρημος καὶ σκοτεινὸς πιά,

σὰ νὰ μὴν εἶχαν περάσει ποτὲ ἀπ' ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι
μὲ τὰ καρροτσάκια.

Ὁ Παῦλος ξανάδε καθαρὰ τὸ δρόμο καὶ τὸ δει-
λινό, κι' αὐτὸ ἦταν ἔλο πού γέμιζε τὴ σκέψη του.
Ἦτανε μιὰ στιγμὴ γαλήνης, ἔταν ἡ ἀναστατωμένη
κι' ἀνήσυχη ψυχὴ, κουρασμένη πιά ἀπ' τὴ προσπά-
θειες πού ἔκανε γιὰ νὰ κατωρθώσῃ νὰ βγῇ ἀπ' τὸ σι-
δερένιο κλοιὸ τῶν ἀντιρρήσεων, ἐλαφρὰ κι' ἀθόρυβα
γλύστρησε ἀπὸ μέσα του κι' ἀνέδηρε ψηλά. Ἦτανε ἡ
γαλήνη κ' ἡ ἡρεμία, μιὰ διακοπὴ τῆς ζωῆς, κατ'
τόσο ὁμορφο καὶ μελαγχολικό, πού δὲ μπορεῖ κανεὶς
νὰ τὸ πῇ μὲ λόγια. Πιο πολὺ ἀπὸ μισὴ ὥρᾱ ἔμεινε ὁ
Παῦλος καθισμένος χωρὶς νὰ κουνηθῇ καθόλου. Τὸ
δωμάτιο σκοτείνιασε καὶ τὰ φωτεινὰ σημάδια τῶν
φαναριῶν ἄρχισαν νὰ χορεύουν ἐπάνω στὸ ταβάνι,
κι' αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ κάθεται ἀκίνητος καὶ τὸ
πρόσωπό του μέσα στὸ σκοτάδι φαινότανε ὡχρὸ κι'
ἀλσιώτικο.

— Παῦλε, ἀνοιξε! — ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τοῦ πα-
τέρα του.

Ὁ Παῦλος πῆδησε κι' ἀπὸ τὴ βιαστικὴν αὐτὴ
κίνησιν ὁ ἴδιος δυνατὸς πόνος τοῦκοψε τὴν ἀναπνοή.
Μὲ σηκωμένο τὸ κορμὶ καὶ σφίγγοντας μὲ τὰ πα-
γωμένα χέρια τὴν κοιλιά του, τρίζοντας τὰ δόντια,
ἀποκρίθηκε ἄφωνα: «ἀμέπως», γιὰτὶ δὲ μπορούσε
νὰ μιλήσῃ.

— Κοιμᾶσαι, Πχυλάκη;

Ὁ Παῦλος ἀνοιξε τὴν πόρτα.

Μπήκε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ὀλίγο στενοχωρημένος, μ' ἀποφασιστικούς, μὲ ὕψος κυριαρχικό, ὅπως μπαίνουν οἱ πατέρες, ποὺ ἀναγνωρίζουν τὰ δικαιώματά τους, στὸ δωμάτιο τοῦ γιου, θέλοντας ὥς τόσο νὰ μείνουν τζέντελμαν καὶ νὰ σεβαστοῦν αὐστηρὰ τὸ ἀπαράδιστο τῆς ξένης κατοικίας.

— Τί ἔχανες, φίλε μου, κοιμόσουνα ; — ρώτησε ἀπλὰ ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς, κι' ἀδέξια μέσα στὸ σκοτάδι χτύπησε τὸν ὦμο τοῦ Παύλου.

— Ὅχι ! ἔτσι... ρέμβαζα, ἀποκρίθηκε ὁ Παῦλος ἥσυχά, γεμάτος ἀκόμη ἀπὸ τὴ σιγαλιὰ καὶ τοὺς ἀπροσδιόριστους ρεμβασμούς. Κατάλαβε πὼς ἦρθε ὁ πατέρας ν' ἀγαπήσῃ μαζί του καὶ σκέφτηκε : «Γιὰ ποῖο λόγο».

— Ἀναψε σὲ παρακαλῶ τὴ λάμπα, — εἶπε ὁ πατέρας. — Εἶναι ἡ μόνη σωτηρία ἀπὸ τὴν ὁμίχλη, ν' ἀνάβουν τὰ φῶτα. Εἶμαι νευρικός ὅλη τὴ μέρα σήμερα. «Δικαιολογεῖται...» σκέφτηκε ὁ Παῦλος ἀνάδοντας ἓνα σπέρτο.

Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς κάθησε κοντὰ στὸ τραπέζι, διώρθωσε τὸ ἀμπαζοῦρ καὶ βλέποντας τὸ τετράδιο μὲ τὴν ἐπιγραφή : « Ἡμερολόγιο », τὸ τράβηξε μακριὰ, διακριτικά, τὸ σκέπασε μάλιστα μ' ἓνα χαρτί. Ὁ Παῦλος πρικολουθοῦσε σιωπηλὰ τὶς κινήσεις τοῦ πατέρα του κ' ἐμερίμενε.

— Δόσε μου ἓνα σπέρτο ! τοῦ ζήτησε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς, βγάζοντας ἓνα σιγαρέττο. Εἶχε σπέρ-

τα στὴν τσέπη του, ἤθελε ὅμως νὰ δώσῃ τὴν εὐχαρίστηση στὸ γιό του νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ.

Ἄναψε τὸ σιγαρέττο του, ἔρριξε μιὰ ματιά στὸ μαῦρο βιβλίο τοῦ Μπόκλ κι' ἄρχισε : — Δὲ συμφωνῶ καθόλου μὲ τὸν Τολστόϊ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους, ποὺ πολεμοῦν χωρὶς ἀποτέλεσμα τὸν πολιτισμὸ κι' ἀπαιτοῦνε ν' ἀρχίσωμε ἀπ' τὴν ἀρχή — νὰ περπατᾶμε μὲ τὰ τέσσερα. Δὲν μπορούμε ὅμως νὰ μὴ παραδεχτοῦμε, πὼς ἡ ἄλλη μερίδα τοῦ πολιτισμοῦ γεννᾷ μεγάλες — σήκωσε τὸ χέρι καὶ τ' ἄφησε νὰ πέσῃ — γεννᾷ μεγάλες ἀνησυχίες. Ἄς δοῦμε μοναχὰ τί γίνεται τώρα, ἔστω καὶ σ' αὐτὴ τὴν ὁμορφὴ Γαλλία. — Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἦταν ἓνας ἔξυπνος καὶ καλὸς ἄνθρωπος καὶ σκεπτότανε ὅπως ὅλοι οἱ ἔξυπνοι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι τοῦ τόπου του καὶ τῆς ἐποχῆς του, ποὺ σπούδασαν στὰ ἴδια σχολεῖα, ποὺ διάβασαν τὰ ἴδια καλὰ βιβλία, τίς ἴδιες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά. Ἦταν ἐπιθεωρητὴς τῆς ἀσφαλιστικῆς Ἑταιρίας ὁ «Φοίνιξ» κ' ἔφευγε συχνὰ ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα γιὰ τίς δουλειές του, κι' ὅταν ἦταν στὸ σπίτι του μόλις ποὺ τοῦφτανε λίγος καιρὸς νὰ ἰδωθῇ μὲ τοὺς πολλοὺς γνωστοὺς ποὺ εἶχε, νὰ πάῃ στὸ θέατρο, στίς ἐκθέσεις, καὶ νὰ γνωρίσῃ τὰ καινούρια βιβλία. Κι' ὅμως εἶχε καιρὸ νὰ βρίσκεται μὲ τὰ παιδιὰ του, ἰδίως μὲ τὸν Παῦλο, ποὺ στὴν ἀνάπτυξή του, ὡς ἀνάπτυξη ἑνὸς ἀγοριοῦ, ἔδινε ἰδιαίτερη σημασία. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ μὲ τὴν Αἰλία δὲν ἤξερε τί νὰ πῇ καὶ γι' αὐτὸ τὴν χάιδευε περισσότερο. Τὸ Παῦλο δὲν τὸν

χάιδεψε ποτέ, έπειδής ήταν άγόρι, μά γι' αυτό συζητούσε μαζί του έπως μ' ένα μεγάλο, έπως μέ κανένα φίλο του, μέ τή διαφορά ότι ποτέ δέν άνέφερε στίς συζητήσεις του τά μικροζητήματα τής ζωής, φροντίζοντας όμως νά φέρνη πάντα τή συζήτηση σέ σοδαρά θέματα. Γι' αυτό θεωρούσε τόν έαυτό του σάν ένα καλόν πατέρα, κι' έταν άρχιζε νά μιλάη μέ τόν Παύλο, είχε τό ίδιο συναίσθημα μ' ένα καθηγητή πάνω στήν έδρα του Πανεπιστημίου. Καί στόν Παύλο άρεσε πολύ αυτό. 'Ως καί γιά τίς προόδους του γιου του στό γυμνάσιο δέν άπεφάσιζε νά ρωτήση λεπτομερώς, έπειδής φοδότηνε πώς θά χαλούσε τήν άρμονία τών σχέσεών τους καί θάδινε σ' αútες τήν ταπεινή/έκείνη μορφή τών παρατηρήσεων. Ντρεπότανε πολύ γιά τούς μικρούς θυμούς του καί τούς δικαιολογούσε μέ τή νευρικότητα του χαρακτήρα του. "Ηξερε όλες τίς σκέψεις του Παύλου, τίς ιδέες του, τίς πεποιθήσεις του, καί είχε τήν ιδέα πώς τόν γνώριζε κατά βάθος. Απόρησε πολύ καί λυπήθηκε, όταν έξαφνα είδε ότι ο Παύλος δέν έχει εκείνες τίς πεποιθήσεις καί τίς ιδέες, παρά κάποιες άλλες, είχε κάτι άλλόκοτες διαθέσεις, έκανε κάτι πρόστυχα σχεδιάσματα, γιά τίς πράξεις του αútες ήταν άπαραίτητο νά ζητήση εξηγήσεις. Άργά ή γρήγορα έπρεπε νά γίνη αυτό.

Καί τώρα μιλούσε πολύ γνωστικά κ' εύγλωττα, ότι ή πρόοδος όμορφαίνει μερικές φάσεις τής ζωής, γενικώς όμως άφήνει κάποια δυσαρμονία, κάποιο

ἄδειο καὶ σκοτεινὸ σημεῖο, ποὺ ὅλοι τὸ αἰσθάνονται, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ὀνομάσουν· ὑπῆρχε ὁμοίως στὰ λόγια του κάποια ἀβεβαιότης κι' ἀκαταστασία, ὥπως ὁ καθηγητὴς ποὺ δὲν εἶναι βέβαιος γιὰ τὴν προσοχὴ τοῦ ἀκροατηρίου καὶ αἰσθάνεται πόσο ἀνήσυχος καὶ πόσο μακριὰ ἀπὸ τὴν διάλεξη εἶναι ὁ νοῦς του. Καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα ὑπῆρχε στὰ λόγια του, κάτι τὸ ὑπουλο σὰν τὸ σερπετό, κάτι τι τὸ ἀνήσυχο καὶ τὸ ἐξεταστικό. Κάθε λίγο ρωτοῦσε :

— Τί λές, Παῦλε; Εἶσαι σύμφωνος, Παῦλε;

Καὶ χαιρότανε πολὺ ὅταν ὁ Παῦλος ἦταν σύμφωνος μαζί του.

Σὰν κάτι νὰ ψηλαφοῦτε μὲ τ' ἄσπρα καὶ παχουλὰ δάχτυλά του, ποὺ κουνιόντανε μὲ τὸ ρυθμὸ τοῦ λόγου του καὶ τεντωνόντανε ἀπειλητικὰ πρὸς τὸν Παῦλο. Ἐμπαιναν κάπου προσεχτικὰ καὶ πονηρὰ καὶ τὰ λόγια ποῦλεγε ἦταν σὰν ἓνα πλατὺ ἀποκρηάτικο φόρεμα, κάτω ἀπὸ τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται κανεὶς νὰ ξεχωρίζουν κι' ἄλλα ἀκόμα ἄγνωστα καὶ φριχτὰ μέλη.

Ὁ Παῦλος καταλάβαινε καὶ μ' ἀόρατο φόβο κοίταζε τὰ γυαλιὰ ποὺ γυάλιζαν ἡσυχᾶ, τὴ βέρα ἐπάνω στὸ χοντρὸ δάχτυλο, τὸ πόδι ποὺ κουνιότανε μὲ τὸ γυαλιστερό παπούτσι. Ὁ φόβος μεγάλωνε κι' ὁ Παῦλος ἐνοιωθε, ἤξερε τί θὰ τοῦλεγε τώρα ὁ πατέρας του κ' ἡ καρδιά του χτυποῦσε ἀργὰ ἀλλὰ δυνατὰ, σὰ νὰ ἦταν ἄδειο τὸ στῆθος του. Τὸ φριχτὸ φόρεμα κουνιότανε κ' ἐπερτε, καὶ τὰ σκληρὰ λόγια σάλευαν

σπασμωδικὰ ἀπὸ κάτω. Νά, ὁ πατέρας ἔπαψε πιά νὰ μιλά γιὰ τοὺς ἀλκολικούς· κι' ἄναψε τὸ σιγαρέττο μὲ τρεμάμενο χέρι.

«Τώρα!» σκέφτηκε ὁ Παῦλος καὶ μαζεύτηκε ὁλόκληρος σὰν τὸ μαῦρο κοράκι μὲ τὴ σπασμένη φτερούγα μέσα στὸ κλουδί του, σὰ βλέπει ν' ἀπλώνεται σ' αὐτὸ κάποιο πελώριο ἀνοιχτὸ χέρι.

Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἀνέπνευσε δυνατὰ κι' ἄρχισε.

— Ὑπάρχει ὅμως, Παύλε, κάτι ἄλλο ἀκόμα, πιὸ τρομερὸ κι' ἀπ' τὸν ἀλκολισμὸ!..

«Τώρα»... σκέφτηκε ὁ Παῦλος.

— ... πιὸ φριχτὸ ἀπ' τὸν καταστρεπτικὸ πόλεμο, πιὸ θανατικὸ ἀπ' τὴν πανώλη κι' ἀπ' τὴ χολέρα...

«Νὰ τώρα! Νὰ τώρα!» — σκεπτότανε ὁ Παῦλος ζαρώνοντας καὶ νοιώθοντας ὅλο τὸ κορμί του σὰ μέσα σὲ παγωμένο νερό.

— ... Εἶναι ἡ διαφθορά! Δὲν ἔτυχε, Παύλε, νὰ διαδάσῃς εἰδικὰ βιβλία γι' αὐτὸ τὸ ἐνδιαφέρον ζήτημα;

«Θ' αὐτοκτονήσω!»... σκέφτηκε ὁ Παῦλος, ὡς τόσο εἶπε δυνατὰ, ἥσυχα, μὲ ἐνδιαφέρον κι' ἀξιοπρέπεια:

— Εἰδικὰ ὄχι, καὶ ὅμως διάδασα γι' αὐτὸ. Μ' ἐνδιαφέρει πολὺ, μπαμπά, αὐτὸ τὸ ζήτημα.

— Ναί;... Τὰ γυαλιὰ τοῦ Σεργίου Ἀντρέγιεβιτς ἔλαμψαν. — Ναί, εἶναι φοβερὸ ζήτημα κ' ἔχω τὴν πεποίθησιν, Παύλε, πὼς πολλὰς φορὲς ἡ τύχη καθενὸς πολιτισμένου ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πῶς θὰ τὸ ἀντιληφθῇ τὸ ζήτημα αὐτὸ καὶ πῶς θὰ ρυθμισθῇ

τῇ ζωῇ του. Ἀλήθεια. Ὁ ἐκφυλισμός, πού ἀκολούθησε ὁλόκληρες γενιές, ὁλόκληρες χῶρες μπορῶ νὰ πῶ, οἱ ψυχικὲς διαταράξεις μ' ὅλες τὲς φρικαλεότητες τῆς τρέλλας καὶ τοῦ μαρασμοῦ... Ναί... Καὶ ἐπὶ τέλους οἱ ἀμέτρητες ἀρρώστειες πού καταστρέφουν τὸ κορμὶ καὶ τὴν ψυχὴν ἀκόμα. Δὲν μπορεῖς νὰ φαντασθῇς, Παῦλε, τί φριχτὸ πρᾶγμα εἶναι μία τέτοια ἀρρώστια. Ἕνας συμφοιτητῆς μου, ὕστερα σπούδασε στὴ στρατιωτικὴ νομικὴ ἀκαδημία, κάποιος Σηφερτσῶδ' Ἀλέξανδρος Πετρόδιτς, ἀρρώστησε, ὅταν ἦταν δευτεροετῆς ἀκόμα, καὶ δὲν ἦτανε σοδαρὰ ἄρρωστος, τόσο ὅμως φοβήθηκε, πού ἔχυσε ἀπάνω του μιὰ μποτίλια πετρέλαιο καὶ τὴν ἀναψε. Μόλις πού κατώρθωσαν νὰ τὸν σώσουν.

— Ζῆ ἀκόμη, μπαμπᾶ ;

— Καὶ βέβαια ζῆ, εἶναι ὅμως φοσερὰ παρμορφωμένος. Ναί... Ὁ δόκτωρ Μπέργ μέσα στὰ κύρια συγγράμματά του παρουσιάζει περιεργότατα στατιστικὰ διδόμενα...

Μιλοῦσαν ἤρεμα σὰ δυὸ καλοὶ φίλοι, πού συζητοῦσαν ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον θέμα. Ὁ Παῦλος ἔδειχνε κάποτε ἀπορία, κάποτε φρίκη, ρωτοῦσε καὶ κάποτε ξεφώνιζε :

«Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος ! Μὰ εἶναι δυνατό, νὰ μὴ λέῃ ψέμματα ἢ στατιστικὴ σου» ;

Καὶ μέσα του ἦτανε μιὰ τέτοια νεκρικὴ γαλήνη, σὰ νὰ μὴ χτυποῦσε ἡ καρδιά στὸ στήθος του, θαρρεῖς πὼς τὸ αἷμα δὲν ἔτρεχε πιά μέσα στὲς φλέβες

του, παρὰ ἦταν ὁλόκληρος καμωμένος ἀπὸ ἓνα κομμάτι κρύο κι' ἀδιάφορο σίδερο. Ἐκεῖνο ποὺ σκεπτότανε ὁ ἴδιος γιὰ τὴ φοδερὴ σημάδα τῆς ἀρρώστιας του καὶ τῆς πτώσης του, βεβαιωνότανε τώρα φριχτὰ ἀπ' τὰ βιβλία ποὺ πίστευε, ἀπ' τὲς σοδαρὲς ξένες φράσεις καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ ἦταν ἀμετάπιστοι καὶ βέδαιοι σὰν τὸ θάνατο. Κάποιος μεγάλος σοφὸς καὶ παντογνώστης μιλοῦσε ἀπὸ μακριὰ γιὰ τὴν καταστροφή του καὶ μετ' στὴν ἡσυχὴ ἀπάθεια τῶν λόγων του ἦταν κάτι τὸ μοιραῖο, ποὺ δὲν ἄφινε καμιὰ ἐλπίδα στὸ δυστυχισμένο τὸν ἄνθρωπο.

Ἦτανε εὐθυμος ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς, γελοῦσε, καλλώπιζε τὲς φράσεις του καὶ τὲς κινήσεις του, χειρονομοῦσε εὐχαριστημένα, κι' ἀπὸ τὲς στάσεις του ἔνοιωθε κανεῖς, πῶς μέσα στὴν ἀλήθεια τῶν λόγων του κρυβόταν ἓνα φριχτό, ἄφθαστο ψέμμα. Μὲ κρυφὴ κακία κοίταξε τὸν Παῦλο, ποὺ ἦταν μισοξαπλωμένος ἐπάνω στὸ κάθισμά του καὶ ποθοῦσε μ' ὅλη του τὴν καρδιὰ νὰ ἦταν αὐτὸς ἓνας καλὸς φίλος του, ποὺ μιλοῦσε μαζί του τόσο καλὰ, παρὰ ὁ γιὸς του, γιὰ ν' ἀκούσῃ δάκρυα, φωνές, παρατηρήσεις κ' ὄχι αὐτὴ ἡ ἡσυχὴ καὶ πλαστὴ συζήτηση. Ὁ γιὸς του πάλι τοῦ ξεγλυστροῦσε καὶ δὲ μποροῦσε νὰ ὀρῇ καμμιάν εὐκαιρίαν γιὰ ν' ἀρχίσῃ νὰ φωνάζῃ, νὰ χτυπήσῃ τὰ πόδια, ἴσως καὶ νὰ τὸν δείρῃ.

«Εἶναι ὠφέλιμα αὐτὰ ποὺ λέγω, τὸν προφυλάτουνε,» καθησύχαζε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς τὸν ἑαυτό του, ὥς τόσο τὸ χέρι του ἀπλωνότανε μὲ ἀπληστη

ἀνυπομονήσῃα πρὸς τὴν τσέπη του, ὅπου μέσα στὸ χαρτοφυλάκιό του, πλάϊ μ' ἓνα χαρτονόμισμα πενήντα ρουβλιῶν, βρισκότανε τὸ ζωωμένο σκίτσο. — «Τώρα θὰ τὸν ρωτήσω καὶ τελειώνουν ὅλα» — σκεπτότανε.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ μπῆκε ἡ μητέρα τοῦ Παύλου, μιὰ παχειὰ, ὁμορφὴ γυναίκα μὲ πουδραρισμένο πρόσωπο, τὰ μάτια τῆς ἦταν σὰν τῆς Δίλιας, σταχτιὰ κι' ἄθωα. Μόλις ἦρθε ἀπ' ἔξω, γι' αὐτὸ τὰ μάγουλα κ' ἡ μύτη τῆς ἦταν κόκκινα ἀπὸ τὸ κρύο.

— Τί φοβερὸς καιρὸς! — εἶπε — Πάλιν εἶχε ὁμίχλη, δὲ βλέπει κανεὶς τίποτε. Ὁ Γερῆμ λίγο κόντεψε νὰ χτυπήσῃ κάποιον κοντὰ στὴ γωνία.

— Ὡστε λὲς 70 τοῖς ἑκατό; ρωτοῦσε ὁ Παῦλος τὸν πατέρα του.

— Ναὶ 72 τοῖς ἑκατό. Αἶ πῶς τὰ περνοῦνε οἱ Σοκολόβοι; — γύρισε ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς, ρωτώντας τὴ γυναίκα του.

— Ὅπως πάντα δὲν ξέρουν τί νὰ κάνουν. Ἡ Ἄννα εἶναι λίγο ἀδιάθετη. Αὔριο τὸ βράδυ θέλουν νὰ μᾶς ἔρθουν. Γύρισε ὁ Ἀνατόλιος Ἰδάνοβιτς, σοῦ στέλνει καὶ χαιρετίσματα. — Ἐδῆλεπε εὐχαριστημένη τὰ χαρούμενα πρόσωπά τους, τίς φιλικὲς στάσεις τους, καὶ χάιδευε τὸ μάγουλο τοῦ γιοῦ τῆς, κι' αὐτὸς, ὅπως πάντοτε, ἔπιασε τὸ χέρι τῆς καὶ τὸ φίλησε. Ἀγαποῦσε τὴ μητέρα τότε μόνον, ὅταν τὴν ἔδλεπε, ὅταν ὅμως δὲ βρίσκονταν κοντὰ του, ξεχνοῦσε ὅπως διόλου τὴν ὑπαρξή τῆς. Κ' ἔτσι τῆς φερνότανε ὅλοι οἱ

συγγενεῖς κ' οἱ γνωστοί, καὶ τὴν ἡμέρα ποῦ θὰ πέ-
θαινε ὅλοι θὰ τὴν ἐκλαιγαν, ὥς τόσο ἀμέσως θὰ τὴν
ξεχνοῦσαν — θὰ τὴν ξεχνοῦσαν ὅλως διόλου — τ' ὁ-
μορφό της πρόσωπο ὥς καὶ τὸ νομά της ἀκόμα. Γράμ-
ματὰ δὲν ἐλάβαινε ποτέ.

— Φλυαροῦσατε; ρώτησε κοιτάζοντας μιὰ τὸν πα-
τέρα μιὰ τὸ γιό. Χαίρω πολὺ. Γιατὶ δὲν εἶναι πολὺ
εὐχάριστο, ὅταν εἶναι θυμωμένος ὁ πατέρας μὲ τὸ παι-
δί του. Ὅπως «οἱ πατέρες καὶ τὰ παιδιὰ» — Τὸν
συγχώρησες ποῦ δὲν πῆγε στὴν ἐκκλησία;

— Ἦταν ἐξ αἰτίας τῆς ὁμίχλης... εἶπε χαμογε-
λώντας ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς, καθὼς κι' ὁ Παῦλος.

— Ναί, ἀπαίσιος καιρός! Σὰ νᾶπесαν ὅλα τὰ
σύγγενα στὴ γῆ. Ἔλεγα τοῦ Γεφύμ: «Σὲ παρακα-
λῶ, σιγώτερα τ' ἀμάξι!» Μ' ἀπαντοῦσε: «Δὲ γίνεται,
κυρία» καὶ δόστου. Μὰ ποῦ εἶναι ἡ Λίλια; Φώναξέ
τὴν νὰ φᾶμε! Κύριοι, πατέρας καὶ παιδιὰ στὸ τρα-
πέζι!

Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἀποκρίθηκε:

— Μιὰ στιγμὴ! Θάρθοῦμε ἀμέσως.

— Ναί, μὰ εἰν' ἡ ὥρα ἐπὶ πιά!

— Ναί, ναί, νὰ σερβίρετε, τώρα θάρθοῦμε.

Ἡ Ἰουλία Πατρόβνα ἔφυγε, κι' ὁ Σέργιος Ἀντρέ-
γιεβιτς ἔκανε ἓνα βῆμα πρὸς τὸ γιό του.

Κι' ὁ Παῦλος ἀσυναίσθητα ἔκανε τὸ ἴδιο, κ'
ἐρώτησε σκυθρωπά:

— Τί συμβαίνει;

Στεκότανε ὁ ἓνας μπροστὰ στὸν ἄλλο χωρὶς καμ-

μιὰ προσποίηση πιά, κι' ἔλα ὅσα λέγανε προτῆτερα ἔφυγαν κάπου μακριά, γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρῶσουν ποτέ: ὁ καθηγητὴς Μπέργ, ἡ στατιστικὴ, τὰ 72 τοῖς ἑκατό.

— Παῦλε!... Παυλάκη! Ἡ Λίλια μοῦλεγε πὼς εἶσαι γιὰ κάτι στενοχωρημένος. Γενικῶς παρατηρῶ πὼς ἄλλαξες τελευταῖα. Μήπως σοῦ συνέδηκε τίποτε στὸ γυμνάσιο;

— Ὅχι, δὲν ἔχω τίποτε.

Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς θέλησε νὰ πῇ «παῖδί μου», μὰ σκέφτηκε πὼς θ' ἄδωνε κάπως ἐπιτηδευμένο, κ' εἶπε:

— Φίλε μου!...

Ὁ Παῦλος σιωποῦσε, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, κοιτάζοντας ἄλλοῦ. Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς κοκκίνισε, μὲ χέρι τρεμουλιαστὸ διώρθωσε τὰ γυαλιά του, καὶ ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του. Τράβηξε τὸ ζαρωμένο σχέδιο μὲ τὰ δύο του δάχτυλα, ἀηδιάζοντας, καὶ τ' ἄπλωσε στὸν Παῦλο.

— Τί εἶναι αὐτό; — ρώτησε ἐκεῖνος.

Καὶ εἶδε:

Σκύβοντας ἐπάνω ἀπ' τὸν ὦμο τοῦ πατέρα του καὶ χωρὶς νὰ βγάλῃ τὰ χέρια ἀπὸ τὶς τσέπες, κοίταξε ὁ Παῦλος. Τὸ χαρτὶ χόρευε στὸ παχουλὸ ἄσπρο χέρι τοῦ Σεργίου Ἀντρέγιεβιτς, μὰ ὁ Παῦλος τὸ γνώρισε καὶ κοκκίνισε ὁλόκληρος ἀπὸ ντροπὴ. Μέτ' οὗτ' αὐτιά του κάτι σφύριζε, σὰ χιλιάδες πέτρες ποὺ κυλᾶνε ἀπ' τὸ βουνό, σὰ νὰ τοῦκαψε φωτιὰ τὰ μάτια,

καὶ δὲν μπεροῦσε νὰ ἴδῃ οὔτε καὶ νὰ βγάλῃ τὸ βλέμμα του ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Σέργιου Ἀντρέγιεβιτς οὔτε καὶ νὰ τὰ κλείσῃ.

— Ἐσὺ τὸ ἔκανες; -- ἀκούστηκε ἀπὸ βῆθειά ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα.

Καὶ μὲ ξαφνικὴ κακία ὁ Παῦλος ἀποκρίθηκε προκλητικά:

— Ἐγώ!...

Ὁ Σέργιος Ἀντρέγιεβιτς ἄφησε τὸ σχέδιο νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰ δάχτυλά του. Κι' αὐτὸ στριφογυρίζοντας ἔπεσε σιγὰ σιγὰ στὸ πάτωμα. Ὑστερα ὁ πατέρας γύρισε καὶ ἔφυγε ἀμέσως ἀπ' τὸ δωμάτιο, κι' ἀκούστηκε ἡ φωνὴ του ἀπ' τὴν τραπεζαρία: «Νὰ φᾶτε χωρὶς ἐμένα! Εἶναι ἀνάγκη νὰ πάω κάπου γιὰ δουλειά». Ὁ Παῦλος πλησίασε στὸ νυπτήρα κι' ἄρχισε νὰ ρίχνῃ νερὸ ἐπάνω στὰ χέρια του καὶ στὸ πρόσωπό του, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται οὔτε τὸ κρύο οὔτε τὸ νερό.

— Μὲ βασάνισαν! — μурμουούρισε, ἐνῶ τὸ ὀρμητικὸ νερὸ ἔπεφτε στὰ μάτια καὶ στὸ στόμα του.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ φαγὶ —κατὰ τίς ὁχτῶ— ἦρθαν οἱ συμμαθήτριες τῆς Λίλιας, κι' ὁ Παῦλος ἄκουε ἀπ' τὸ δωμάτιό του πῶς ἔπιναν τὸ τσάϊ του στὴν τραπεζαρία. Ἦταν πολλές, γελοῦσαν, κ' οἱ κρυσταλλένιες νεανικὲς φωνές τους ἀντηχοῦσαν βουϊζώντας σὰν τὰ φτερὰ τῶν τζίτζικιῶν, καὶ δὲν ἦταν πιά σὰ φθινοπωρινὴ ἡ κάμαρα, παρὰ φάνταζε σὰν ἕνας καταπράσινος κάμπος, ὅταν ὁ ἥλιος τὸν φωτίζει ἀπ' τὸν οὐρανὸ, τὸν

Ἰούλιο. Καὶ σὰ μικρὰ μπάσα ἀντηχοῦσαν οἱ φωνές τῶν ἀγοριῶν, σὰ μαγιάτικα κηνθάρια. Ὁ Παῦλος ἄκουε τίς φωνές, φροντίζοντας νὰ τίς ξεχωρίσῃ, μ' ἀνάμεσα τοὺς δὲν ἦτανε ἡ ἀρμονικὴ καὶ εἰλικρινὴς φωνὴ τῆς Κάτιας Ρέιμερ, κι' αὐτὸς ὅλο περίμενε κι' ἀνατρίχιαζε σὰν ἀκουότανε καμὴ καινούρια φωνή... Τὴν παρακαλοῦσε νὰρθῇ, καὶ μιὰ φορὰ τοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσε τὴ φωνή τῆς.

«Νά — μαι» !... Λέγο κόντεψε νὰ κλάψῃ ἀπ' τὴ χαρὰ του, μὰ ἡ φωνὴ ἀνκατεύτηκε μὲ τίς ἄλλες, κι' ὅσο κι' ἂν τέντωνε τ' αὐτὴ τοῦ δὲν τὴν ξανάκουσε πιά. Ὑστερα γίνηκε ἡσυχία καὶ μέσ' στὴν τραπεζαρία ἄρχισαν νὰ μιλᾶν οἱ ὑπηρέτες, ἐνῶ ἀπ' τὴ σάλα ἔφταναν οἱ ἤχοι τοῦ πιάνου. Ἦταν ρυθμικὰ ἐλαφροί, σὰ χοροί, παράξενα ὅμως θλιβεροὶ καὶ μελαγχολικοί, γύριζαν μέσα στὸ κεφάλι τοῦ Παύλου σὰ σιγανές φωνές ἀπὸ κάποιο ξένο, ὁμορφο κόσμο, ποὺ ἦτανε γιὰ πάντα χαμένος γι' αὐτόν.

Ἦρθε τρεχάτῃ ἡ Λίλια, κόκκινη ἀπ' τὸ χορό. Τ' ἀγνὸ μέτωπό τῆς ἦταν ὑγρὸ καὶ τὰ μάτια τῆς ἀστραφταν κ' οἱ πιέττες τῆς καφετιᾶς φορεσιᾶς τῆς σὰ νὰ διατηροῦσαν ἀκόμη τὰ ἔχνη μιᾶς ρυθμικῆς κίνησης.

— Παυλάκη ! Δὲ θυμῶνω μαζὶ σου ! — τοῦ εἶπε, καὶ ἀμέσως μὲ τὰ ἔξιστα χεῖλια τῆς τὸν φίλησε, ἀγκαλιάζοντάς τον, σὰν ἓνα κῶμα, μὲ τὴ θερμὴ καὶ μωρωμένη πνοή τῆς. — Πᾶμε νὰ χορέψωμε ! γρήγορα !

— Δὲ θέλω.

— Κρίμα μοναχὰ ποὺ δὲν ἦρθαν ὅλοι—οὔτε ἡ Κά-
τια, οὔτε ἡ Λύδια, κι' ὁ Ποσλέπωφ προτίμησε νὰ πάη
στὸ θέατρο ὁ κύριος! Πᾶμε, Πκυλάκη, γρήγορα,

— Δὲ θὰ χορέψω ποτὲ πιά.

— Ἀνοησίες! Πᾶμε γρήγορα, ἔλα θὰ σὲ περι-
μένω.

Καθὼς ἔδγαине ἔνοιωσε μιὰ λύπη γιὰ τὸν ἀδελ-
φὸ τῆς, ξαναγύρισε, τὸν φίλησε ἀκόμη μιὰ φορὰ κι'
ἦτοχη πιά ἔφυγε τρεχάτη.

— Δὲν ἦρθε! — μονολογοῦτε δυνανά — Δὲν ἦρθε!
Ξανάλεγε γυρίζοντας μέσα στὸ δωμάτιο. — Δὲν ἦρθε!

Κάποιος χτύπησε τὴν πόρτα κι' ἀκούστηκε ἡ
ἀνκιδῆς κι' αὐθάδης φωνὴ τοῦ Πετρώφ.

— Παῦλε! ἄνοιξε!

Ὁ Παῦλος σταμάτησε κ' ἐκράτησε τὴν ἀναπνοή
του.

— Παῦλε, φτάνουν οἱ κοῦταμάρες! Ἀνοιξε! Μ'
ἔστειλε ἡ Ἐλισσάβετ Σεργιέβνα.

Ὁ Παῦλος σιωποῦσε. Ὁ Πετρώφ χτύπησε ἀκόμη
μιὰ φορὰ κ' εἶπε ἦτοχα:

— Μὰ εἶσαι ἓνα γαιδοῦρι, βρέ ἀδερφέ! Ἀκοῦς
ἐκεῖ... δὲν ἦρθε ἡ Κατίνα κι' αὐτὸς ἄρχισε τὴς λι-
γοῦρες. Τί βλάκας!

Ὡς κι' ὁ Πετρώφ τολμᾷ νὰ λέη μὲ τὰ βρωμερὰ
χεῖλη του «ἡ Κατίνα». Ὅταν ξανάρχισε τὸ πιάνο, ὁ
Παῦλος ἐπρόβαλε μὲ προσοχὴ τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν
πόρτα τῆς τραπεζαρίας, βγήκε καὶ κοντὰ στὸ μπά-
νιο, ἔπου κρεμόντουσαν ἓνα σωρὸ ἄχρηστα πράγμα-

τα, ἔψαξε ἀναμεταξὺ σ' αὐτὰ καὶ βρῆκε ἓνα παλιὸ καλοκαιριάτικο παλτό. Πέρασε ὕστερα βιαστικὰ ἀπὸ τὴν κουζίνα κ' ἐδγῆκε ἀπὸ τὴ σκάλα τῆς ὑπηρεσίας, κατέδηκε στὴν αὐλὴ καὶ ἀπὸ κεῖ στὸ δρόμο. Αἰσθάνθηκε ἀμέσως τόση ὑγρασίτ, τόση μοναξιὰ, σὰ νὰ κατέδηκε σὲ κανένα μεγάλο ὑπόγειο, ὅπου ὁ ἀγέρας ἦταν ἀκίνητος καὶ βαρὺς καὶ στοὺς γλυστεροὺς τοίχους τρέχανε διάφορα ἔντομα. Καὶ τοῦ φάνηκε παράξενο πῶς σ' αὐτὴ τὴ μολυδένια ὁμίχλη, ποὺ μύριζε σαπίλα, ἐξακολουθοῦσε τὴν κκνονικὴ ροή της ἢ ἀκράτητη καὶ ζωηρὴ κίνηση, ποὺ ἀκουγότανε ἀπὸ τὸ θόρυβο ποὺ κκαναν τ' ἀόρατα ἀμάξια καὶ μέσα στίς πελώριες φωτεινὲς σφαῖρες ὅπου στὴ μέση θαμπὰ καὶ μονότονα ἔκαιγαν τὰ φανάρια. Φκινόντανε μέσα στίς βιαστικὲς ἄμορφες σιλουέττες ποὺ μοιάζαν μὲ λεκέδες μελάνης ἐπάνω σὲ σταχτὶ χαρτὶ ποὺ μεγάλωναν στὴν ὁμίχλη καὶ πάλι χανόντανε μέσα σ' αὐτὴ. Καὶ μοναχὰ ἀπ' τὴν παράξενη ἐκείνη συναίσθητη ποὺ μᾶς βεβαιώνει ὀριστικὰ, ἔνοιωθε κανεῖς τὴν παρουσία ἑνὸς ἀνθρωπίνου ὄντος.

Κάποιος χτύπησε τὸν Παῦλο μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ σκοτάδι καὶ δὲ ζήτησε συγγνώμη. Πέρασε κάποια γυναίκα, ποὺ τὸν ἄγγιξε μὲ τὸν ἀγκῶνα της, καὶ τὸν κοίταξε μέσα στὰ μάτια. Ὁ Παῦλος ἀνατρίχιασε καὶ γύρισε τὸ πρόσωπο μὲ μῖτος.

Στάθηκε στὴ μοναχικὴ γειτονιά, ἀπέναντι στὸ σπῆτι τῆς Κάτιας Ρέϊμερ. Ἐρχότανε συχνὰ ἐδῶ, καὶ ἦρθε τώρα γιὰ νὰ τῆς ἀποδείξῃ πόσο εἶναι δυσ-

τυχισμένος καὶ μονάχος, καὶ πόσο ἄσχημα φέροθηκε ἡ Κάτια Ρέϊμερ ποὺ δὲν ἤρθε τῇ στιγμῇ ποὺ αὐτὸς εἶχε θανατερῇ ἀπελπισία στὴν ψυχή. Ἀνάμεσα ἀπ' τὴν ὁμίχλη ἔλαμπαν θαμπὰ τὰ παράθυρα καὶ τὸ μισοσβυσμένο βλέμμα τους εἶχε μὴν ἄγρια καὶ κακιὰν εἰρωνεία, ὅπως οἱ καθισμένοι γύρω στὸ τραπέζι τοῦ γλεντιοῦ κοιτάζουνε, μὲ μάτια ἀποκτηνωμένα ἀπὸ τὸ φαγοπότι, ἓνα πεινασμένο, κ' ἔχαμογελοῦσαν. Κι' αὐτὸς πνιγμένος ἀπ' τὴ σάπια ὁμίχλη, τρέμοντας ἀπὸ τὸ κρύο, μέσ' στὸ παλιὸ παλτό του, μὲ μῖσος πεινασμένου, μεθοῦσε ἀπὸ τὸ βλέμμα αὐτό. Ἐδλεπε καθαρὰ τὴν Κάτια Ρέϊμερ, καθότανε αὐτὴ ἀγνή κι' ἄθῳα ἀνάμεσα σ' ἀγνοῦς ἀνθρώπους κ' ἔχαμογελοῦσε κ' ἐδιάβαζε κανένα κελὸ βιβλίο. Δὲν ἤξερε τίποτα ἀπὸ ὅσα γινόντανε στὸ δρόμο, πῶς ἐκεῖ μέσθ' ἐστὶ λάσπη καὶ στὸ κρύο στεκότανε ἓνας κατεστραχμένος ἄνθρωπος. Ἦταν ἀγνή καὶ τιποτένια μὲ τὴν ἀγνοητά της, ὅπως νὰ τώρα, ἴσως νὰ ὀνειρεύεται κανέναν ἥρωα κ' ἂν ἐρχότανε ὁ Παῦλος καὶ τῆς ἔλεγε: «Εἰμαι ἐλεεινός, εἰμαι ἄρρωστος, εἰμαι διεφθαρμένος, καὶ γι' αὐτὸ εἰμαι δυστυχισμένος, πεθαίνω, βοήθησέ με!»—θὰ γύριζε τὸ πρόσωπο μὲ ἀηδία καὶ θὰ τοῦλεγε: «Φίλε! Σὲ λυποῦμαι, μὰ σὲ συχαίνομαι. Φύγε!» Καὶ θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ, αὐτὴ ἡ ἀγνή καὶ ἡ καλὴ θᾶκλαιγε... διώχνοντάς τον. Καὶ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη τῶν καθαρῶν δακρύων της καὶ τὸν περήφανο οἶχτο της θὰ σκότωνε αὐτὸν ποὺ τῆς ζήτησε λίγη ἀνθρώ-

πινη ἀγάπη, ποῦ δὲ βλέπει πίσω τῆς καὶ δὲ φοβάται τὴ λάσπη.

— Σὲ μισῶ! — ψιθύριζε ἡ παράξενη κι' ἄμορφη κηλίδα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ ἦτανε τριγυρισμένη ἀπ' τὴν ὁμίχλη καὶ μακριὰ ἀπ' τὸ ζωντανὸ κόσμο. — Σὲ μισῶ!

Κάποιος πέρασε κοντὰ ἀπ' τὸν Παῦλο χωρὶς νὰ τὸν προσέξῃ, κ' ἐκεῖνος τρόμα γιμένος ἀκούμπησε στὸ δρεγμένο τοῖχο, καὶ τραδῆχτηκε μόνο τότε, ὅταν τὰ βήματα δὲν ἀκουγόntonουσάν πιά.

— Σὲ μισῶ!...

Ὅπως μεσ' τὸ βαμβάκι, ἔτσι χανόντανε κ' ἡ φωνὴ μέσ' στὴν ὁμίχλη. Ἡ ἄμορφη κηλίδα τοῦ ἀνθρώπου ἄρχισε νὰ φεύγῃ σιγά, ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ ἄστραψαν τὰ μεταλλικὰ κουμπιά, κι' ὅλα ἔλυωσαν, σὰ νὰ μὴν ὑπῆρξε τίποτε ἄλλο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ θαμπή καὶ κρύα ὁμίχλη.

Ὁ Νεδὰ, ἦταν ἀκίνητος κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ὁμίχλης, κ' ἦτανε σιωπηλὸς σὰν πεθαμένος, ρῶτε τὸ σφύριγμα τῶν βαποριῶν, οὔτε τὸ ψιθύρισμα τοῦ νεροῦ ἀκουγότανε στὴν πλατεῖα καὶ σκοτεινὴ ἀπάνωσιά του. Ὁ Παῦλος κάθησε σ' ἓνα μπάγκο κι' ἀκούμπησε στὸν κρῦο γρανίτη. Τὸν συνεπῆρε μιὰ ἀνατριχίλα, τὰ παγωμένα δάχτυλά του σχεδὸν δὲν λύγιζαν πιά, καὶ τὰ χέρια του γίνηκαν ἀνάσθητα ἀπὸ τὸν καρπὸ ἴσταμε τὸν ἀγκῶνα, ὥς τόσο δὲν ἤθελε νὰ πάῃ στὸ σπίτι, ἐκεῖ μέσχα στὴν μουσικὴ καὶ τὴν ξένη εὐθυμία ὑπῆρχε κάτι ποῦ τοῦ θύμιζε τὴν Κάτια Ρέϊμερ,

καὶ τὸ βεβιασμένο καὶ τὸ προκλητικό, ὅπως τὸ χαμόγελο κανενὸς τυχαίου διαδάτῃ σὲ κχιμιὰ κηδεῖα. Σὲ λίγη ἀπόσταση ἀπὸ τὸν Παῦλο μέσα στὴν ὁμίχλη διαγράφονταν ἀμυδρὰ οἱ σκιὲς μερικῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἓνας κοντὰ στὸ κεφάλι του εἶχε ἓνα μακρὺ φῶς, καθὼς φαίνεται θὰ ἦτανε σιγαρέττο, ὁ ἄλλος φαίνε-
τανε πὼς θὰ φοροῦσε γαλότσες, γιατί με κάθε βῆμα ποῦκανε ἀκουγότανε ἓνα τίχ!-τίχ! Κι' ὁ μονότονος αὐτὸς ἦχος ἐξακολουθοῦσε γιὰ πολλή ὥρα.

Μία σκιά στάθηκε δειλὴ, εἶχε ἓνα πελώριο καὶ δυσανάλογο γιὰ τὸ σῶμα της κεφάλι με τερατώδεις καὶ φανταστικὲς γραμμὲς κι' ὅταν προχώρησε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Παύλου, αὐτὸς ἀνατρίχιασε. Ἀπὸ κοντὰ φάνηκε πὼς ἦτανε καπέλλο με ἄσπρα φτερά, κ' ἡ σκιά δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ μιὰ συνηθισμένη γυναίκα. Ἔτρεμε κι' αὐτὴ ἀπ' τὸ κρῦο καθὼς κι' ὁ Παῦλος, καὶ μάταια ἔκρυβε τὰ μεγάλα χέρια της στὰ τσεπάκια τοῦ παλτοῦ της. Ὅταν ἦτανε ὀρθὴ φαινότανε μικρὸ μικρὸ τ' ἀνάστημά της, κι' ὅταν κάθησε φάνηκε πὼς ἦτανε πιὸ ἀψηλὴ κι' ἀπ' αὐτόν.

— Δὲ μοῦ δανείζεται ἓνα τσιγαράκι, ὦρατε νέε, εἶπε στὸν Παῦλο.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ὦραία νέα, δὲν καπνίζω, — ἀποκρίθηκε χαριεντιζόμενος ὁ Παῦλος. Ἡ γυναίκα ἄρχισε νὰ γελά μ' ἓνα διαπεραστικὸ γέλιο, τὰ δόντια της χτυποῦσαν ἀπ' τὸ κρῦο, κι' ὁ Παῦλος ἐνοιῶσε μιὰ μυρωδιὰ μπύρας.

— Πᾶμε στὸ σπίτι μου, — εἶπε ἡ γυναίκα, κ' ἡ

φωνή της, ἦταν διαπεραστική ὥπως καὶ τὸ γέλιο. Πάμε θὰ μὲ τρατάρησ βότκα !

Κάτι πλατύ, διεστραμμένο, γρήγορο, ὥπως τὸ γκρέμισμα ἀπ' τὸ βουνό, παρουσιάστηκε μπροστά του, κάτι κίτρινα φῶτα μέσ' στὸ σκοτάδι, κάτι ὑποσχέσεις μιᾶς φοδερῆς εὐθυμίας, γεμάτης τρέλλες καὶ δάκρυα, καὶ τὸ κορμί του τὸ περνοῦσε πέρα ὡς πέρα, ἡ ὑγρὴ ὁμίχλη καὶ τοῦ πάγωνε τὰ χέρια. Καὶ μ' εὐγένεια, ὅπου ὑπῆρχε καὶ πρόκληση κ' εἰρωνεία καὶ δάκρυα καὶ μιὰ φριχτὴ ἀπελπισία, τῆς εἶπε :

— ὦ Οὐρανία ! Ποθεῖτε λοιπὸν τὰ θερμὰ χάδια μου ;

Ἡ γυναίκα γύρισε θυμωμένη, τὰ δόντια της χτυποῦσαν καὶ σόπασε δαγκάνοντας μὲ ὀργή τὰ λεπτὰ χεῖλια της. Τὴν ἔδιωξαν ἀπὸ μιὰ μύρα, γιατί δὲν ἤθελε νὰ πιῇ τὴν ξένη μύρα ποὺ τῆς πρόσφεραν κ' ἐπέταξε τὸ ποτήρι της στὰ μοῦτρα ἐνός πελάτη. Ἡ ψηλὴς γκαλότσες της ἔπαιρναν νερό, καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ ἤθελε νὰ τὰ βάλῃ μὲ κανένα καὶ νὰ τὸν βρῇ, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν ἀδικία, ποὺ φαντάζονταν πὼς τῆς ἔκαναν. Ὁ Παῦλος ἔδλεπε πλάγια τὸ θυμωμένο πρόσωπό της μὲ τὴ μικρὴ ἀνκασχωμένη μύτη καὶ μὲ τὸ πλατὺ καὶ παχὺ σαγῶνι καὶ χαμογελοῦσε. Ἦταν ὁμοια μὲ κείνες τῆς γυναῖκες ποὺ τὸν παρακολουθοῦσαν, τοῦ φαινότανε γελοία, ἐνῶ κάποιο παράξενο αἶσθημα τοὺς ἔνωνε. Καὶ ἦταν εὐχαριστημένος γιατί ἐκεῖνη θύμωνε.

Ἡ γυναίκα γύρισε καὶ τοῦ εἶπε ἀπότομα :

— Δοιπόν; Ἄν θᾶρθῃς ἔλα! Τὶ διάβολο!

Κι' ὁ Παῦλος τῆς ἀποκρίθηκε γελώντας.

— Ἔχετε δίκαιο, κυρία μου, τί διάβολο, γιὰτὶ νὰ μὴν ἔρθῃ κανεὶς μαζί σου; νὰ μὴ πιῇ βότκα, καὶ νὰ μὴ παραδοθῇ στίς ἐκλεκτὰς ἀπολαύσεις;

Ἡ γυναίκα ἔδγαλε τὸ χέρι ἀπὸ τὴν τσέπη τῆς καὶ μισοθυμωμένη τοῦ χτύπησε τὸν ὦμο.

— Ἄστα τώρα τὰ λόγια! Ἐγὼ θὰ πάγω μπροστὰ καὶ ἔρχεσαι πίσω μου.

— Γιατί; τὴ ρώτησε μ' ἀπορία ὁ Παῦλος. — Γιατὶ ὄχι μαζί, Οὐρανία μου..... στάθηκε λιγάκι καὶ πρόσθεσε—Κάτια;

— Μὲ λένε Μάνια. Γιατὶ μαζί θὰ ντρέπεσαι ἴσως;

Ὁ Παῦλος τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν τράβηξε μὲ δύναμη, ὁ ὦμος τῆς γυναίκας τὸν χτύπησε στὸ στῆθος, ἐκείνη γελοῦσε καὶ προχωροῦσε τρικλίζοντας, ἦταν μεθυσμένη. Στὴν εἴσοδο ἐνὸς σπιτιοῦ, τράσηξε τὸ χέρι τῆς, κι' ἀφοῦ τοῦ ζήτησε ἓνα ρούδι, πῆγε ν' ἀγοράσῃ βότκα.

— Κάνε γρήγορα, Κάτια! — τῆς φώναξε ὁ Παῦλος, χάνοντας τὴ σκιά τῆς μέσ' στὸ σκοτεινὸ ἀνοιγμά τῆς πόρτας.

Ἀκούστηκε ἀπὸ μακριὰ ἡ φωνή τῆς:

— Μὲ λένε Μάνια κι' ὄχι Κάτια!

Ἀναθεὶ τὸ φανάρι τοῦ δρόμου, καὶ στὸν κρῦο, ὑγρὸ στύλο τοῦ ἀκούμπησε ὁ Παῦλος τὸ πρόσωπο κ' ἐκλείσε τὰ μάτια. Τὸ πρόσωπό του ἦταν ἀκίνητο σὰν τοῦ τυφλοῦ, καὶ μέσα του ἐνοιωθε γαλήνη ὥπως στὸ

νεκροταφεῖο. Τέτοια θάνατι κ' ἡ σιγμὴ ποῦ περνᾷ ὁ καταδικασμένος σὲ θάνατο, σὰν εἶναι δεμένα πιά τὰ μάτια του, κι' ἀκούγεται γύρω ὁ ἦχος, ποῦ κάνουν τὰ βιαστικά βήματα, καὶ μέσα στὴν ἀπειλητικὴ σιγμὴ τοῦ παρουσιάστηκε σχεδὸν τὸ μεγάλο μυστήριον τοῦ θανάτου, κι' ὅπως ὁ ἀπώσιος θόρυβος ποῦ καννὰν τὰ τύμπανα τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως, ἀντήχησε ὑπόκωφα κι' ἀπὸ βαθειὰ ἡ φωνή :

— Ἐδῶ εἶσαι ; Κ' ἐγὼ σὲ ζητάω τόσην ὥρα..... Ἀφοῦ θαρροῦσα πιά πῶς ἔφυγες κ' ἤθελα νὰ φύγω κ' ἐγώ.

Ὁ Παῦλος τίναξε τὸ κεφάλι κ' εἶπε μὲ χαρούμενη καὶ δυνατὴ φωνή :

— Ποῦ εἶναι ἡ βότκα ; Τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ βότκα ! Γὰρτὶ δὲν ἀξίζομε τίποτε, Κάτια, χωρὶς τὴ βότκα !

— Πῶς σὲ λένε ; Ἦθελν νὰ σὲ φωνάξω μὰ δὲν ἤξερα πῶς σὲ λένε—ρώτησε ἐκείνη.

— Τ' ὄνομά μου εἶναι λίγο παράξενο, Κάτια. Μὲ λένε Στατιστικὴ, Στατιστικὴ. Μπορεῖς νὰ μὲ φωνάξης καὶ Στατιστικούλη, εἶναι πιὸ χαϊδευτικό, κ' οἱ σχέσεις μας τὸ ἐπιτρέπουνε—ἔλεγε ὁ Παῦλος κρατώντας τὴ γυναῖκα.

— Τέτοιο ὄνομα δὲν ὑπάρχει. Μοναχὰ τὰ σκυλιὰ τὰ φωνάζουνε ἔτσι.

— Τὶ λές, Κάτια ! Ἐμένει κι' ὁ πατέρας μου μὲ φωνάζει Στατιστικούλη ! Μὰ τὸν καθηγητὴ Μπέγγ καὶ τὴν ἀγία Στατιστικὴ σοῦ λέγω !

Προχωροῦσαν μέσ' στὴν ὁμίχλη καὶ τὰ φῶτα, καὶ πάλι στὸ στῆθος τοῦ Παύλου ἀκούμπησε ὁ ὦμος τῆς γυναίκα, καὶ μπροστὰ στὰ μάτια του κουνιότανε τὸ μεγάλο γυρτὸ φτερό τοῦ καπέλλου της. Ὑστερα τοὺς ἀγκάλιασε ἓνα μαῦρο σκοτάδι καὶ μιὰ μυρωδιὰ σαπίλας, κουνιόντανε τὰ σκαλοπάτια κάποιος εἰσόδου, ἐπάνω κάτω, καὶ σ' ἓνα μέρος ὁ Παῦλος λίγο κόντεψε νὰ πέσῃ, ἂν ἡ γυναίκα δὲν τὸν κρατοῦσε. Μπήκαν ὕστερα σὲ μιὰν ἀποπνιχτικὴν κάμαρα, ἔπου μύριζαν πετσιὰ καὶ ξυνισμένο λάχανο, ἔκαιε ἓνα καντήλι, καὶ πίσω ἀπὸ τὸ τσίτινο μπερντέ κάποιος ροχάλιζε ἄγρια καὶ διακεκομμένα...

— Πιὸ σιγά! — ψιθύρισε ἡ γυναίκα ὀδηγώντας τὸν Παῦλο ἀπὸ τὸ χέρι — ἐδῶ κοιμάται ὁ σπιτονοικοκύρης μου, ἓνας διαβολοτσαγκάρης, μιὰ πουλημένη ψυχὴ!

Φοδῆθηκε ὁ Παῦλος αὐτὸν τὸν τσαγκάρη, ποῦ πίσω ἀπὸ τὸν μπερντέ ροχάλιζε τόσο ἄγρια καὶ διακεκομμένα, κι' ἄρχισε νὰ πατάῃ πιὸ προσεχτικὰ μὲ τίς βαρεῖες βρεγμένες γαλότσες του. Ὑστερα γίνηκε ξαφνικὰ ἓνα βαθὺ σκοτάδι, ἀκούστηκε ὁ λεπτὸς ἤχος τοῦ γιγλίου, κι' ἀμέσως ἡ δυνατὴ ἀποτυφλωτικὴ λάμψη τῆς μικρῆς λάμπας ποῦ κρεμότανε στὸν τοῖχο. Κάτω ἀπὸ τὴν λάμπα ἦταν ἓνα τραπεζάκι, ἀπάνω κειτότανε ἓνα χτένι γεμάτο ἀποχτενίδια, ἓνα ξερόκόμματο ψωμί, ἓνα μεγάλο μαχαίρι, μὲ κολλημένα φύχουλα ἐπάνω, κ' ἓνα βαθὺ πιάτο μὲ πατάτες καὶ

φιλοκομμένα κρεμμύδια μέσα στο λάδι. Σ' αὐτὸ τὸ τραπέζι γύρισε ὅλη ἡ προσοχὴ τοῦ Παύλου.

— Νὰ ποὺ ἤρθαμε στὸ σπῆτι! — εἶπε ἡ Μάνια —
Βγάλε τὸ παλτό σου!

Κάθησαν γελῶντας κι' ἄρχισαν νὰ πίνουν. Ὁ Παῦλος μὲ τῶνα χέρι ἀγκάλιαζε τὸ μισόγυμνο κορμὶ τῆς γυναίκας, εἶχε κοντὰ στὰ μάτια τὸν χοντρὸν ἄσπρον ὤμο μὲ τὸ βρώμικο πουκάμισο καὶ τὸ σπασμένο κουμπί. Τὴ φιλοῦσε ἀχόρταγα μὲ τὰ θερμὰ κ' ὑγρὰ χεῖλια του. Ὑστερὰ φιλοῦσε τὸ πρόσωπό της. Καὶ μὲ μιὰ περίεγη σύμπτωση δὲ μπορούσε οὔτε νὰ τὸ δῇ μὰ οὔτε νὰ τὸ θυμηθῇ, ὅταν τὸ κοίταζε τοῦ φαινότανε πολὺ γνωστό, σὲ κάθε του λεπτομέρεια ἴσαμε τὸ πιὸ μικρὸ σπυρὶ ἐπάνω στὸ μέτωπο, ἀλλὰ σὰ γύριζε τὸ ξεχνοῦσε ἀμέσως, σὰ νὰ μὴν ἤθελε ἡ ψυχὴ του νὰ ἀποτυπώσῃ αὐτὴ τὴ μορφή, καὶ τὴν ἀπόρριχνε μὲ δύναμη.

— Ἐνα μοναχὰ θὰ πῶ, — ἔλεγε ἡ Μάνια, φροντίζοντας νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν πατάτα μιὰ μακρυὰ τρίχα, καὶ κάπου-κάπου φιλώντας τον ἀδιάφορα στὸ μάγουλο μὲ τὰ λιγδωμένα χεῖλια της. — Δὲν μπορῶ νὰ πιῶ ξινὴ μπύρα. Δὲς τὴν σ' ὅποια θέλεις, μὰ ἐγὼ δὲν τὴν πίνω. Εἶμαι βρῶμα, τὸ ξέρω, μὰ ξινὴ μπύρα δὲ θὰ πιῶ. Καὶ θὰ τὸ πῶ σ' ὅλους φανερά καὶ ξάστερα, δὲν τὴν πίνω!

— Ἐλα νὰ τραγουδήσωμε, Κατρίνα! τῆς εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Καὶ σὰ δὲ σ' ἀρέσῃ, σοῦ κατεβάξω μιὰ στή

μούρη καὶ τότε παρακαλῶ στὸ τμήμα, μὰ νὰ δέρνης δὲ στὸ ἐπιτρέπω. Ἔχω περήφανο χαραχτήρα, καὶ σὰν καὶ σένανε ἴσως νὰ εἶδῃ χιλιάδες, μὰ δὲν ξιππᾶστηκα, — εἶπε ἡ γυναίκα πρὸς τὸν πελάτη, ποῦ τὴν πρόσβαλε.

— Ἄστα, Κατίνα, ξέχαστα! — τὴν παρακαλοῦσε ὁ Παῦλος, — Σὲ πιστεύω, πῶς εἶσαι περήφανη σὰ βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας, ἅστα κ' ἔλα νὰ τραγουδίσωμε! Κἄτι ὁμορφα τραγούδια, ὁμορφα τραγούδια!

— Σ' τῶπα πῶς; δὲ μὲ λέν Κατίνα, παρὰ Μάνια. Δὲ γίνεται νὰ τραγουδᾷ, γιατί ἔχω ἓνα διαβολονοικκύρη, ἓνα τσαγκάρη, μιὰ πουλημένη ψυχὴ καὶ δὲ μ' ἀφήνει νὰ τραγουδάω.

— Τὸ ἴδιο κάνει, τί Κατίνα, τί Μάνια. Μὰ τὸ Θεὸ τὸ ἴδιο εἶναι στὸ λέγω ἐγὼ ὁ Παῦλος Ριμπακῶφ, ἓνας μεθύστακας κ' ἓνας διεφθαρμένος. Δὲ μ' ἀγαπᾷς περήφανη βασίλισσά μου;

— Σ' ἀγαπῶ, μοναχὰ δὲ σοῦ ἐπιτρέπω νὰ μὲ λές Κατίνα, ἐπανελάμβανε μὲ πείσμα ἡ γυναίκα.

— Δοικὸν! εἰ! νάζοντας τὸ κεφάλι ὁ Παῦλος. Θὰ τραγουδήσωμε! Ἦ τραγουδήσωμε κἄτι ὁμορφα τραγούδια, ὅπως τραγουδᾶνε ἐκεῖνοι. Ἄχ, ξέρω ἓνα τραγουδάκι! Μὰ δὲν κάνει νὰ τὸ τραγουδάῃ κανεὶς ἔτσι. Κλείσ' τὰ μάτια σου, Κατίνα. Κλείσ' τὰ μάτια σου, κλείστα καὶ φαντάσου πῶς εἶσαι στὸ δάσος καὶ πῶς εἶναι μιὰ σκοτεινὴ-σκοτεινὴ νύχτα...

— Δὲ μ' ἀρέσει τὸ δάσος. Καλὲ γιὰ ποῖο δάσος τοῦ μιλάς; Μίλα καλύτερα γιὰ τίποτε ἄλλο κι' ὅς

τὸ δάσος νὰ πάη στὸ διάβολο! Ἔλα νὰ πι-
οῦμε καλύτερα καὶ μὴ μὲ συγχύξης, δὲ μ' ἀρέσουν
ἐμένα αὐτά... ἔλεγε σκυθρωπὰ ἡ Μάνια κ' ἐξακολου-
θοῦσε νὰ πίνῃ τὴ βότκα.

Ἰπέφερε καθὼς φαίνεται ἀπὸ δύσπνοιαν, γιατί
ἀνάσαινε θαρεῖα καὶ μὲ δυσκολία, σὰ νὰ κολυμποῦσε
μέσα σὲ θαθεῖα νερά καὶ τὰ χεῖλια τῆς ἔγιναν πιὸ
λεπτὰ κ' ἐμελάνιασαν.

— Μιὰ σκοτεινὴ, σκοτεινὴ νύχτα! — ἐξακολου-
θοῦσε ὁ Παῦλος μὲ κλειστὰ τὰ μάτια—καὶ σὰ νὰ
περνᾷ πολὺς κόσμος, περνᾷς καὶ σὺ μαζί τους καὶ
κάποιος τραγουδεῖ ὁμορφα... Στάσου νὰ θυμηθῶ! «Μοῦ
εἶπες: ναὶ σὲ ἀγαπῶ!..» μὰ ὄχι δὲ μπορῶ, δὲ μπορῶ
νὰ τραγουδήσω.

— Σκάσε λοιπόν, ποὺ νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος!
Θὰ ξυπνήσῃς τὸ νοικοκύρη!

— Ὅχι δὲ μπορῶ, δὲ μπορῶ νὰ τραγουδήσω. Δὲ
μπορῶ!—εἶπε ὁ Παῦλος κ' ἔπιασε μ' ἀπελπισία τὸ
κεφάλι του.

Φλογερὲς κορδέλες πλέκονται καὶ ξεπλέκονται
μπροστὰ στὰ κλειστὰ μάτια του, σχηματίζοντας κάτι
θαυμαστὰ καὶ ἀπαίσια σχέδια, κ' ἦταν ἐλεύθερα γύρω
ὅπως στὰ χωράφια, μὰ καὶ πνιχτικὰ σὰ στὸ βάθος ἐνὸς
μικροῦ λάκκου. Ἡ Μάνια τὸν κοίταζε κ' ἔλεγε πε-
ριφρονητικά:

— Πιὲς λοιπόν! τί διάβολο!

— Ναί, σὲ ἀγαπῶ... ναί, σὲ ἀγαπῶ... Ὅχι,
δὲ μπορῶ!

Ἄνοιξε διάπλατα τὰ μάτια του καὶ τῆς ἔρριξε μιὰ φλογερή ματιά.

— Μήπως δὲν ἔχεις καρδιά; Ἐχεις, δὲν εἶναι ἔτσι, Κατίνα; ἔλα δός μου τὸ χέρι σου! δός μου το! Χαμογελοῦσε μὲ τὰ μάτια γεμάτα δάκρυα καὶ μὲ τὰ λεπτὰ χεῖλη του φιλοῦσε τὸ χέρι, ποῦ τὸν ἀπομάκρυνε μὲ κακία.

— Φτάνουν πιά οἱ σαχλαμάρες! — εἶπε θυμωμένη ἡ γυναῖκα καὶ τράβηξε τὸ χέρι τῆς — ἀκοῦς ἐκεῖ, συγχύστηκε, παλιοσαλιάρη! Σὰ θέλεις νὰ κοιμηθῇς ἔλα κι' ἄφησε τίς κουταμάρες!...

— Κατίνα! Κατινούλα! — μουρμούριζε ἐκεῖνος ἱκετευτικὰ καὶ τὰ δάκρυα τὸν ἐμπόδιζαν νὰ δῇ τὸ νυσταγμένο καὶ σκληρὸ πρόσωπο ποῦ τὸν κοίταζε μ' ἀηδία. — Κατινούλα, χρυσή μου, ἀγαπή μου, λυπήσου με σὲ παρακαλῶ! Εἶμαι τόσο δυστυχισμένος καὶ δὲν ἔχω κανένα, κανένα. Θεέ μου, λυπήσου με, Κατινούλα!

Ἡ γυναῖκα τὸν ἔσπρωξε ἀπότομα, καὶ σηκώθηκε τρικλίζοντας.

— Ἄμε στὸ διάβολο! φώναζε βαρεικνασταίνοντας. Σὲ μισῶ!... Μέθυσες σὰ τσαγκάρης καὶ μοῦ κάνεις καμώματα... Κατινούλα! Κατινούλα! — τὸν κοροῖδευε, ζαρώνοντας τὰ λεπτὰ, μελανιασμένα χεῖλια τῆς.

— Ξέρω γώ, ποιά Κατίνα σοῦ χρειάζεται. Ἐ, δὲ πᾶς στὸ διάβολο μαζί! τῆς! Γλυκοσαλιάζει καὶ δός του. Κατινούλα! καὶ Κατινούλα! Οὐ, νὰ χαθῇς παλιό-

παιδο, κουτάδι, παλιατόμαρο! Ἔρχεται στὶς γυναι-
κες καὶ δόξ του: Κατίνα! Κατινούλα!

Ὁ Παῦλος χαμήλωσε κουνώντας τὸ κεφάλι καὶ
κάτι ψιθύρισε σιγανά.

— Ἀκοῦς τί σοῦ λέγω, — φώναζε ἡ γυναίκα.

Ἐκεῖνος τὴν κοίταξε μὲ ὑγρά θολὰ μάτια καὶ πάλιν ἄρχισε νὰ κουνιέται μὲ τὶς συμμετρικὲς κινή-
σεις ποὺ κάνει ἓνας ἄνθρωπος, ποὺ τοῦ πονάει
τὸ δόντι, μιὰ δεξιὰ, μιὰ ἀριστερά. Ἀφοῦ γέλασε μὲ
περιφρόνηση ἡ γυναίκα, πλησίασε στὸ κρεβάτι κι'
ἄρχισε νὰ τὸ διωρθώνει. Καθὼς προχωροῦσε τῆς
ἔπεσε τὸ ροῦ φανελένιο μισοφόρι τῆς, καὶ τῶρριξε
μακριὰ τῆς μὲ τὸ πόδι.

— Κατίνα! Κατινούλα! — ἔλεγε χτυπώντας μὲ
θυμὸ τὸ μαξιλάρι. — Ἐλα τὸ λοιπὸν στὴν Κατινούλα!
Ἐμένα μὲ βαπτίσανε Μάνικ, καὶ τέτοια κουτάδια
σὰν καὶ σένι, ἴσως νὰ εἶδα χιλιάδες, ὡς τόσο δὲν ξε-
πάστηκα. Ἀκοῦς ἐκεῖ! Θάρρεψε πῶς ἐπειδὴς ἔδωσε
ἓνα ρούδι θὰ τοῦ κάνω δλα τρυτὰ γούττα. Ἀκοῦς ἐ-
κεῖ! Ἐλα τὸ λοιπὸν νὰ κοιμηθῇς, ἔλα λοιπόν!

Ξαπλώθηκε ἑπάνω στὸ πάπλωμα, τὸν κοίταξε μὲ
μῖσος, τὰ κομμένα μαλλιά του καὶ τὸ κεφάλι του
ποῦτρεμε ἀπὸ τὸ κλάμμα.

— Οὐ-οὔ, νὰ χαθῇς! Πῶς σὰς βαρέθηκα δλους,
βρωμόσκυλα! Μὲ βατανίζετε! Τί κλαῖς μωρέ! Φο-
δᾶσαι τὴ μαμὰ, ἔ; — ἔλεγε ἐκείνη μὲ κακὸ καὶ βα-
ρετὸ χαμόγελο — Θὰ φᾶς ξύλο; Φοδᾶσαι, μὰ τ' ἀγα-
πᾶς τὰ γλυκά, τ' ἀγαπᾶς... Ναί, σὰς ξέρω ἐγώ. Στα-

τιστικούληδες καὶ διάβολοι. Τὸ ὄνομά του ντρέπεται νὰ πῇ κ' ἔδωκε ἓνα ἄλλο, ἀκοῦς ἐκεῖ. Στατιστικούλης! Χά-Χά! σωστὸ σκυλί. Μὰ σὰν πάῃ στὴν Κατινούλα του, στὴ μυξιάρα, θὰ τῆς πῇ πῶς τότε λένε Βάσια. Βάσια μου, ψυχὴ μου! κι' αὐτὸς θὰ τῆς λέει: Κατινούλα μου, ἀγγελάκι μου! Ξέρω γὼ τί βρωμόπαιδο εἶσαι! Ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ φυλάῃ τὸ χέρι, μὰ σὰν σοῦ δώσω μιὰ στὰ μοῦτρα μ' αὐτὸ ἔδω τὸ χέρι, τότε θὰ δῆς! Μὴ γελαῖς, βρωμόσκυλο, μὴ γελαῖς σοῦ λέω!

Ὁ Παῦλος σιωποῦσε, μοναχὰ ποὺ τινάζότανε ἀπ' τὸ κλάμμα.

— Ἐλα τὸ λοιπὸν νὰ κοιμηθῇς, γιὰτὶ θὰ σὲ διώξω, μὰ τὸ Θεὸ σοῦ λέω, θὰ σὲ διώξω! Δὲν τὰ λυπᾶμαι ἐγὼ τὰ δυὸ ρούδλια καὶ δὲν ἐπιτρέπω σὲ κανένα νὰ μὲ κοροϊδεύῃ. Ἀκοῦς τί σοῦ λέω, γδύσου γρήγορα! Θάρρειψε πῶς μὲ τὰ δύο ρούδλια τοῦ ἀγόρασε δόλακαιρη τῇ γυναίκα. Μωρὲ μούρη!

Ὁ Παῦλος ἄρχισε νὰ ξεκουμπώνῃ ἀργὰ τὸ σακάκι του.

— Δὲν καταλαβαίνεις ἐσύ... εἶπε σιγὰ χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξῃ.

— Μπᾶ!—φώνηξε μὲ θυμὸ ἡ γυναίκα—Εἶμαι τόσο κουτὴ ποὺ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τίποτα, ἔ;

Πίσω ἀπὸ τὸν μπερντέ ἀκούστηκε μιὰ βραχνὴ καὶ νευριασμένη φωνή:

— Μάνικα! Ἀρχίστες πάλι τὰ ἴδια; Ποῦ νὰ σὲ πάρῃ ὁ διάβολος! Σκάσε, γιὰτὶ ξέρεις!...

— Εἶμαι βρῶμα; — σφύριξε ἡ γυναίκα σὰν ὀχιά ἀνασηκώνοντας τὰ χέρια της.

— Καλά, καλά! πλάγισε! τὴν ἡσύχαζε ὁ Παῦλος, μὲ τὸ βλέμμα καρφωμένο ἐπάνω στὸ γυμνὸ κορμί της. Τώρα, τώρα ἔρχομαι...

— Εἶμαι βρῶμα; — ἐπανελάμβανε ἡ γυναίκα βαρειανασαίνοντας, μὲ τὰ χεῖλια γεμάτα ἀφρούς.

— Ἔλα φτάνει πιά; φτάνει! — τὴν παρακαλοῦσε ὁ Παῦλος. Τὰ δάχτυλά του τρέμανε καὶ δὲν εὑρίσκε τὰ κουμπιά, ἔβλεπε μοναχὰ τὸ γυμνὸ κορμί, ἐκεῖνο τὸ φριχτὸ μὲ τὴν ἀκανανόητη δύναμή του γυναικεῖο κορμί, ποῦ βλεπε μέσ' τὰ φλογερά του ὄνειρα, ποῦ τὸ ἀηδίαζε σὲ σημεῖο ποῦ τοῦ ἐρχότανε νὰ τὸ τσαλαπατήσῃ καὶ ποῦ τοῦ ἦτανε ἐπιθυμητὸ, σὰν τὸ βρώμικο νερὸ τοῦ δάλτου, γιὰ ἓνα διψασμένο. — Φτάνει πιά! — ἐπανελάβε, — ἀστειεύτηκα...

— Φύγε ἀπ' ἐδῶ! — εἶπε ἡ γυναίκα χειρονομώντας ἀποφασιστικά. — Ἔξω! Ἔξω! Κουτάδι!

Τὰ βλέμματά τους συναντήθηκαν κ' ἦταν γεμάτα ἀπὸ ἓνα μῖσος τόσο φλογερό, τόσο θαθύ, ἦταν τόσο γεμάτη ἡ πονεμένη ψυχὴ της ἀπ' τὸ μῖσος αὐτὸ σὰ νὰ μὴ συναντήθηκαν τυχαῖα, ἀλλὰ σὰ νὰ ἦταν ἐχθροὶ σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ, σὰ νὰ ζητοῦσαν σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον κ' ἐπὶ τέλους δρέθηκαν ἀντιμέτωποι, αἰσθάνθηκαν μιὰν ἄγρια χαρὰ κ' ἐφοβόντανε νὰ πιστέψουνε σὲ μιὰ τέτοια εὐτυχία. Ὁ Παῦλος ἀνατρίχισε. Κατέβασε τὰ μάτια κ' ἐμυρμούρισε.

— Μ' ἀκουσέ με Μάνια! Ἀκουσε ἐπὶ τέλους!..

— "Α-χά! — εἶπε ἡ γυναῖκα χαιρέκκκκ, δείχνον-
τας τὰ πλατεῖα δόντια της — "Α! τώρα ἔγινα Μά-
νια! "Εξω! "Εξω γρήγορα!

Πήδησε ἀπὸ τὸ κρεββάτι τρικλίζοντας, ἔσκυψε
κ' ἐσήκωσε τὸ σακάκι τοῦ δείχνοντος στὸν Παῦλο
τὸν παχὺ λαιμό της.

— "Εξω! "Εξω σοῦ λέγω!

— "Ακου, βρὲ σὺ διὰδολε! — φώναξε ὁ Παῦλος
μὲ μανία.

Καὶ τότε γίνηκε κάτι ἀπρόοπτο κι' ἄγριο: ἡ
μεθυσμένη καὶ μισόγυμνη γυναῖκα, κόκκινη ἀπ' τὴν
ὀργή, τοῦ πέταξε τὸ σακάκι καὶ τὸν χτύπησε στὸ
μάγουλο. Ὁ Παῦλος τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ πουκάμισό,
τὸ ξέσχισε κ' ἐκυλίστηκαν μαζὶ στὸ πάτωμα. Κυ-
λιόντανε χάμω, ρίχνοντας τὶς καρέκλες καὶ σέρνοντας
μαζὶ τὸ πάπλωμα κ' ἐφαίνοντανε σὰν ἓνα παράξενο
κ' ἐνωμένο πλάσμα, ποῦ εἶχε τέσσερα πόδια καὶ τέσ-
σερα χέρια, ποῦ σφιγγαν μὲ μανία τὸ ἓνα τᾶλλο. Τὰ
μυτερά νύχια γραντζούνιζαν τὸ πρόσωπο τοῦ Παύ-
λου κ' ἐμπαιναν στὰ μάτια του. Εἶδε γιὰ μιὰ στιγμὴ
ἀπὸ πάνω του τὸ μανιωδες καὶ μ' ἄγρια μάτια πρόσωπό
της κ' ἦταν κόκκινο σὰν τὸ αἷμα, καὶ μ' ὅλη του τὴ
δύναμη ἔσφιγγε ἓνα λαιμό. Ὑστερα ἀπὸ λίγες στιγ-
μὲς τραθήχτηκε ἀπ' τὴ γυναῖκα, πήδηξε κ' ἐστάθηκε
στὰ πόδια.

— Σκύλα! — φώναξε σκουπίζοντας τὸ καταματω-
μένο προσωπὸ τοῦ του. Ἀλλὰ κάποιος χτυχοῦσε στὴν
πόρτα φωνάζοντας:

— Ἀνοιξτε, ἀναθεματισμένοι διαβόλοι !

Μὰ ἡ γυναίκα ὥρμησε καὶ πάλι ἐπάνω του καὶ τὸν ἔπιασε ἀπὸ πίσω, τὸν ἔρριξε χάμω καὶ πάλι ἄρχισαν νὰ στριφογυρίζουν καὶ νὰ κυλιοῦνται στὸ πάτωμα σιωπηλοί, θαρειανασχίνοντας, ἀνέκανοι νὰ φωνάξουν ἀπὸ τὴ μανία ποὺ τοὺς κατεῖχε. Σηκώθηκαν ξανάπεσαν καὶ πάλι σηκώθηκαν. Ὁ Παῦλος ἔρριξε τὴ γυναίκα ἐπάνω στὸ τραπέζι καὶ κάτω ἀπ' τὸ θαρὺ κορμί της ἔτριξε τὸ πιάτο, ἐνῶ τὸ χέρι του συνάντησε τὸ μεγάλο μυχαίρι μὲ τὰ κολλημένα ψίχουλα ἐπάνω. Τ' ἄρπαξε μὲ τ' ἀριστερό του χέρι καὶ τὸ ἔμπηξε κάπου πλάγια. Κ' ἡ λεπτὴ λεπίδα λύγισε. Τὸ ἔμπηξε καὶ γιὰ δεύτερη φορὰ, καὶ τὰ χέρια τῆς γυναίκας τινάχτηκαν καὶ χαλάρωσαν ἀμέσως σὰν κουρέλια. Μὲ τὰ μάτια πεταμένα ἀπ' τὴ κόχες, φώνηξε δραχνὰ καὶ διαπεραστικά, μὲ τὸν ἴδιον ἦχο ποὺ φωνάζουν τὰ ζῶα ὅταν τὰ σφάζουν.

— Ἀ-α-α-α !

— Σῶπα !—μουρμούρισε δραχνὰ ὁ Παῦλος. Κι' ἀκόμα μιὰ φορὰ κάπου ἔμπηξε τὸ μυχαίρι. Μὲ κάθε χτύπημα ἡ γυναίκα τετνωνότανε σὰν πηκτικὸς μὲ τὴ κλωστή καὶ τὸ στόμα της ἀνοιξε διὰ τλαρὸ μὲ τὰ πλατεῖα κι' ἄγρια δόντια, ὅπου ἀνήμεσέ τους ἄρχισαν νὰ φαίνωνται κάτι φουσκίτσες ἀπὸ αἰματοκόκκινο ἀφρό. Ὡς τόσο ἔπαψε νὰ φωνάζῃ. Μὰ ὁ Παῦλος ἐξακολουθοῦσε ν' ἀκούῃ τὴ διαπεραστικὴ κρυγὴ της καὶ ψιθύριζε δραχνὰ :

— Σῶπα

Καὶ περνώντας τὸ μαχαίρι ποῦ ἦταν βρεγμένο καὶ γλυστερό, ἀπ' τ' ἀριστερὸ χέρι στὸ δεξιό, ἄρχισε νὰ χτυπᾷ κατάστηθα.

— Σῶπα !

Τὸ κορμὶ ἔπετε χάμω βαρὺ καὶ ἐχτύπησε δυνατὰ τὸ κεφάλι. Ὁ Παῦλος ἔσκυψε ἐξετάζοντάς το. Ἡ γυμνὴ κοιλία φούσκωνε, καὶ ὁ Παῦλος τῆς ἔδωσε μιὰ μαχαιριά, ὥπως τῇ φούσκα ἀπ' ὅπου πρέπει νὰ βγῇ ὁ ἀγέρας. Ὑστερα ὀρθώθηκε μὲ τὸ μαχαίρι στὸ χέρι, κατακόκκινος σὰ χασάπης μὲ τὸ χεῖλος ξεσχισμένο ἀπὸ τὴν πῆλῃ καὶ ἐγύρισε πρὸς τὴν πόρτα.

Περίμενε ν' ἀκούσῃ φωνές, θόρυβο, ἄγρια ξεφωνητὰ ὀργῆς καὶ ἐκδίκησης — καὶ ἡ παράξενη κείνη σιγὴ τὸν τάραξε. Δὲν ἀκουγότανε κανένας ἦχος, οὔτε ἀνάστεναγμός, οὔτε τὸ παραμικρὸ ψιθύρισμα. Τὸ ρολόγι κουνιότανε μὰ δὲν ἀκουγότανε ὁ χτύπος του. καὶ ἀπὸ τὸ λεπίδι τοῦ μαχαίριου ἔπεφταν πυκνὲς στάλες ἀπὸ αἷμα — ἔπρεπε ν' ἀκουγόντανε, μὰ δὲν ἀκούγονταν. Σὰ νὰ σταμάτησαν ξαφνικὰ καὶ νὰ πέθαιναν ὅλοι οἱ ἦχοι τοῦ κόσμου. Κάτι τὸ μυστηριῶδες καὶ τὸ φρικτὸ γινότανε μὲ τὴν κλειστὴν πόρτα. Φούσκωνε ἄθόρυβα σὰν τὴν κοιλία πρὸ ὀλίγου, ἔτρεμε μὲ μιὰ ἄφωνη ἀγωνία καὶ ἔπεφτε. Καὶ πάλι φούσκωνε καὶ πάλι ἔπεφτε μὲ τρεμούλα, καὶ ὁλοένα ἡ σκοτεινὴ χαρμάδα τῆς γινότανε πιὸ πλατεῖα καὶ πιὸ ἀπαίσια.

Ἀπερίγραπτη φρίκη ἦταν μέσα σ' αὐτὸ τ' ἄφωνο καὶ φρικτὸ σπρώξιμο, φρίκη καὶ φοβερὴ δύναμη, θαρροῦσε κανεὶς πῶς ὅλος ὁ ἄγνωστος, ἀκατανόητος καὶ

κακὸς κόσμος μ' ἄφωνα μανία ἔσπρωχνε αὐτὴ τῇ λεπτῇ πόρτα.

Ὁ Παῦλος ἀπομάκρυνε μὲ βία ἀπ' τὸ στήθος τὰ ὑγρά κουρέλια τῆς πουκαμίσας του, κ' ἔμπηξε βαθεῖα τὸ μαχαίρι στὸ πλευρὸ ποῦ εἶναι ἀπέναντι στὴν καρδιά. Ἐμεινε ὀρθὸς λίγα δευτερόλεπτα καὶ τὰ μάτια του λαμποκοποῦσάν κοιτάζοντας τὴν πόρτα ποῦ φούσκωνε σπασμωδικά. Ὑστερα τὰ γονατὰ του λύγισαν κ' ἔπεσε...

Τὴ νύχτα ἐκείνη, ὥς τὸ πρωῒ, ἡ πολιτεία πνιγότανε μέσ' τῇ μολυβένια ὁμίχλῃ. Ἐρημοὶ καὶ σιωπηλοὶ ἦταν οἱ πλατεῖς ὁρόμοι τῆς, καὶ μέσα στὸν κῆπο ποῦ ἦταν κατάξερος ἀπ' τὸ φθινόπωρο, πέθαιναν σιγανὰ ἀπάνω στὰ σπασμένα στελέχη τὰ φτωχὰ λυπημένα λουλούδια.

Ο ΤΟΙΧΟΣ

I

Ἐγὼ κ' ἓνας ἄλλος λεπρὸς συρθήκαμε μὲ προσοχή ἴσαμε τὸν τοῖχο καὶ κοιτάξαμε ἐπάνω. Ἀπὸ μὲ δὲ φαινότανε ἡ ἄκρη π' ἀνέβαινε ἀπὸ τοῖμα ψηλὰ καὶ μὲ τίς ἴσιες πλευρές του σὰ νάκοθε τὸν οὐρανὸ σὲ δυὸ κομμάτια. Καὶ τὸ μισὸ κομμάτι τοῦρανοῦ ποῦ φαινότανε ἀπ' τῇ δικῇ μας μεριά, ἦταν κατὰμαυρο, ἐνῷ στὸν ὀρίζοντα, σκοῦρο μπλέ, τόσο ποῦ δὲ μπορούσε κανεὶς νὰ καταλάβῃ ποῦ τέλειωνε ἡ μαύρη γῆ κι' ἀρχίναγε ὁ οὐρανός. Καὶ σφυγμένη ἀνάμεσά στῇ γῇ καὶ στὸν οὐρανὸ πνιγότανε ἡ μαύρη νύχτα στενάζοντας ὑπόκωφα καὶ βαρειά, ἐνῷ κάθε στεναγμὸς της ξερνοῦσε ἀπὸ τὰ σπλάχνα της μιὰν ἄμμο ψιλὴ καὶ κρυτὴ, ποῦκανε νὰ καίνε μαρτυρικὰ οἱ πληγές μας.

— Ἀς δοκιμάσουμε νὰ περῶμε τὸν τοῖχο, —
μοῦπε ὁ λεπρὸς κ' ἡ φωνή του ἔδωκε ἀπὸ τῇ μύτῃ
μὲ μιὰν ἄσχημη μυρωδιὰ σὰν τῇ δικιά μου.

Μοῦδαλε τὴν πλάτη του κ' ἐγὼ ἀνέδηκα ἀπάνω. Ὡς τόσο ὁ τοῖχος ἦταν πάντα ψηλός. Ὅπως κι' ὁ οὐρανός, ἔτσι κι' αὐτὸς χώριζε τῇ γῇ σὲ δυό, κειτότανε ἐπάνω της σὰν ἓνα χοντρὸ καλοθρεμένο φίδι,

ποῦπερτε στὸ γκρεμνό, κ' ὑψώνονταν στὰ βουνά, ἐνῷ τὸ κεφάλι κ' ἡρῶρά του κρυβότανε πίσω ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα.

— "Ε, τότες ἄς τόνε σπάσουμε πρότεινε ὁ λεπρός.

"Ας τόνε σπάσουμε ! παρεδέχτηκα κι' ἐγώ.

Χτηπήσαμε τὰ στήθια μας ἐπάνω του κι' ὁ τοῖχος βράβηκε μὲ τὸ αἷμα τῶν πληγῶν μας, μὰ ὡς τόσο ἔμεινε βουδὸς κι' ἀκίνητος.

Καὶ μεῖς ἀπελπιστήκαμε

— Σκοτώστε μας! Σκοτώστε μας! στενάξαμε κ' ἐσπέρνομαστε, μὰ τὰ πρόσωπα ὁλωνῶνε γύριζαν μ' ἀποστροφή, καὶ μεῖς βλέπαμε μοναχὰ τίς πλάτες τους πού ἀνατρίχιαζαν ἀπὸ βαθειὰν ἀηδία."

"Ετσι, συρθήκαμε ἴσαμε τὸν πεινασμένο. Καθότανε ἐκεῖνος ἀκουμπισμένος σὲ μιὰ πέτρα, καὶ φαινότανε πῶς κι' αὐτὸς ὁ γρανίτης πονοῦσε ἀπὸ τίς ἀδύνατες καὶ σουδλερές ὁμοπλάτες του. Δὲν εἶχε καθόλου κρέας ἀπάνω του καὶ τὰ κόκκαλα χτυποῦσαν σὲ κάθε κίνηση πούκανε καὶ τὸ στεγνὸ πετσί του ἔτριζε. Τὸ κάτω σαγῶνι του κρεμότανε κι' ἀπὸ τὸ μαῦρο ἄνοιγμα ἔδγανε μιὰ φωνὴ ξερὴ καὶ τριζάτη :

— Πεινώ.

Καὶ μεῖς ἀρχινήσαμε νὰ γελάμε καὶ συρθήκαμε μὲ περισσότερη γρηγοράδα, ὡς πού συγκρουστήκαμε μὲ ἄλλους τέσσερις πού χόρευαν. Μιὰ σμίγανε, μιὰ χωρίζονταν, ἀγκάλιαζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ γύριζαν καὶ τὰ πρόσωπά τους ἦταν ὠχρά, δασανισμένα, χωρὶς χαμόγελο. "Ενας ἀπ' αὐτοῦς ἀρχίνησε νὰ κλαίῃ,

γιατί κουράστηκε ἀπὸ τὸν ἀτέλειωτο χορό, καὶ παρακαλοῦσε νὰ σταθῇ, ὁ ἄλλος ὅμως τὸν ἀγκάλιασε σιωπώντας καὶ τὸν στριφογύριζε, καὶ πάλι ἄρχισε νὰ σμίγεται καὶ νὰ χωρίζεται, ἐνῶ μὲ τὸ κάθε βῆμα ποῦ-
κανε κυλοῦσε κ' ἓνα χοντρὸ θολὸ δάκρυ ἀπ' τὰ μάτια του.

— Θέλω νὰ χορέψω, εἶπε ἀπ' τὴ μύτη ὁ σύντροφός μου, ἐγὼ ὅμως τὸν τράβηξα πρὸ μακριά.

Πάλι μπροστά μας ἦταν ὁ τοίχος καὶ κοντά του καθόντουσαν δυὸ ἄνθρωποι σκυμμένοι. Ὁ ἓνας σ' ὠρισμένο χρονικὸ διάστημα χτυποῦσε τὸν τοίχο μὲ τὸ κούτελο κ' ἔπεφτε χάμω, χάνοντας τὶς αἰσθήσεις, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὸν κοίταζε σοβαρά, ψηλαφοῦσε μὲ τὸ χέρι τὸ κεφάλι του, ὕστερα τὸν τοίχο κι' ὅταν συνερχότανε τοῦλεγε :

— Πρέπει ἀκόμα· τώρα ἔμεινε λίγο πιά.

Κι' ὁ λεπρὸς γελοῦσε.

— Εἶναι δυὸ κουτοί, εἶπε φουσκώνοντας εὐθυμα τὰ μάγουλα. Εἶνε δυὸ κουτοί. Θαρροῦν πὼς ἐκεῖ εἶναι φῶς. Μὰ κ' ἐκεῖ εἶναι σκοτεινά, κ' ἐκεῖ σέρνονται οἱ λεπροὶ καὶ παρακαλοῦν : σ κ ο τ ὡ σ τ ε μ α ς.

— Ἀμὲ ὁ γέρος ; ρώτησα ἐγώ.

— Ἔ, τί γέρος ; ἀποκρίθηκε ὁ λεπρός. Ὁ γέρος εἶναι κουτός, στραβός, καὶ δὲν ἀκούει τίποτε. Πρὶὸς εἶδε τὴν τρυπίτσα ποὺ σκάλισε στὸν τοίχο ; Τὴν εἶδες ἐσύ ; Ἐγὼ τὴν εἶδα ;

Τότε θύμωσα ἐγὼ κ' ἐχτύπησα δυνατὰ τὸ σύν-

τροφο στὶς φρυσκες, ποὺ σχηματίστηκαν ἀπάνω στὸ κρανίο του καὶ φώναζα :

— Τότε γιχτὶ σέρνεσαι καὶ σὺ ὁ ἴδιος ;

Ἀρχίνησε νὰ κλαίῃ, κ' οἱ δύο μας ἀρχινήσαμε νὰ κλαῖμε καὶ συρθήκαμε παρακάτω παρακαλώντας :

— Σκοτώστε μας ! Σκοτώστε μας !

Μὰ τὰ πρόσωπα γυρίζανε ἀνατριχιάζοντας, καὶ κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ μᾶς σκοτώσῃ. Τοὺς ὁμορφους καὶ τοὺς δυνατοὺς σκότωναν, ἐμᾶς ὅμως φροδόντανε ν' ἀγγίξουνε. Τοὺς ἄτιμους !

I I

Ἐμεῖς δὲν ἔχουμε οὔτε ὥρα, οὔτε χρόνο, δὲν εἶχαμε χτές, οὔτε σήμερα οὔτε αὔριο θάχουμε. Ἡ νύχτα δὲν ἔφευγε ἀπὸ κοντά μας καὶ δὲν ἀναπαυότανε πίσω στὰ βουνά, γιὰ νὰ ξανάρθῃ ἀπὸ κεῖ δυνατή, καθάρωμαυρη καὶ ἡσυχη. Γι' αὐτὸ ἦταν πάντα κουρασμένη, πνιγμένη καὶ σκυθρωπή. Ἦταν κακιά. Ἐρχόντουσαν μέρες ποὺ δὲν μποροῦσε πιά νὰκούῃ τοὺς στεναγμοὺς μας καὶ τοὺς θρήνους μας, καὶ τότε μὲ τρικυμισμένη μανία ἔδραζε τὸ μαῦρο στῆθος της ποὺ κόχλαζε ὑπόκωφα. Ἐμεῦγκριζε γύρω μας σὰ φυλακισμένο θεριό, ποὺ τοῦ ταραχτήκε τὸ μυαλὸ κι' ἀνοιγόκλεινε μὲ ὀργὴ τὰ φλογισμένα ἄγρια μάτια της, ποὺ φώτιζαν τοὺς μαύρους ἀτέλειωτους γκρεμοὺς, τὸ σκυθρωπὸ τοῖχο, μὲ τὴν περήφανη γαλήνη του, καὶ τὸν ἀξιοθρήνητο σωρὸ τῶν ἀνθρώπων ποὺ τρεμούλιαζε ἀπὸ

φόβο. Κ' ἡ νύχτα ἀγανκτοῦσε μὲ τὴ μικροφυχία καὶ τὴ θειλίᾳ μας, κι' ἀρχίναγε ἄγρια νὰ γελᾷ, κου-
νώντας τὴ στιχτιὰ πρὸς πλὴ κοιλιὰ της, ἐνῶ τὰ γέ-
ρικα καὶ γυμνὰ βουνὰ ἄρπαζαν αὐτὸ τὸ σατανικὸ γέλιο.
Βουίζοντας τὴν ἀκολουθαγε μὲ μιὰ σκυθρωπὴ εὐθυ-
μία ὁ τοῖχος, πετώντας παιχνιδιάρικα πέτρες ἐπάνω
μας, ἐνῶ ἐκεῖνες τσάκιζεν τὰ κεφάλια μας κ' ἔλυω-
ναν τὰ κορμιά μας. "Ἔτσι γλεντοῦσαν αὐτοὶ οἱ γίγαν-
τες, φώνηζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, κι' ὁ ἀγέρας τοὺς
σφύριζε μιὰν ἄγρια μελωδίᾳ, κ' ἐμεῖς ἤμαστε πε-
σμένοι χάμω καὶ μὲ φρίκη ἀφοκραζόμαστε πῶς τὰ
σπλάχνα τῆς γῆς σάλευε κάτι πελώριο καὶ μουρμού-
ριζε ὑπόκωφα, χτυπώντας καὶ ζητώντας λευτεριά.
Τότε παρακαλούσαμε ὅλοι μαζί:

— Σκοτώστε μας!

Πεθαίνοντας κάθε στιγμὴ, ἤμαστε ἀθάνατοι σὰν
τοὺς θεούς. Ὡς τόσο περνοῦσε ἡ ὁρμὴ τῆς τρελλῆς ὁρ-
γῆς κ' εὐθυμίας κ' ἡ νύχτα ἔκλαιγε μὲ δάκρυα μετα-
νοίας καὶ στέναζε θαρρεῖα, ξερνώντας ἐπάνω μας
θρεγμένη ἄμμο, σὰν ἄρρωστη. Ἐμεῖς τὴ συγχωρού-
σαμε μὲ χαρὰ, τὴν κοροϊδεύαμε, γιατί ἦτανε τόσο ἐξαν-
τλημένη κι' ἀδύνατη, καὶ γενόμαστε χαρούμενοι σὰν
τὰ παιδιὰ. Σὰν ἁρμονικὸ τραγούδι μᾶς φαινότανε ἡ
κραυγὴ τοῦ πεινασμένου καὶ μὲ ζηλιάρικη εὐθυμία
κοιτάζαμε ἐκείνους τοὺς τέσπερις ποὺ σμίγανε, χω-
ρίζουνταν καὶ γύριζαν ρυθμικὰ μέτρα σ' ἓναν ἀτέ-
λειωτο χορό.

Καὶ ζευγαρωμένα ἀρχινάγαμε νὰ γυρίζουμε καὶ

μεῖς· ὡς κ' ἐγὼ ὁ λεπρὸς εὕρισκα μιὰ πρόσκαιρη φιλενάδα. Κι' αὐτὸ ἦταν τόσο εὐχάριστο, τόσο εὐχάριστο! Τὴν ἀγκάλιασα κ' ἐκείνη γελοῦσε καὶ τὰ δοντάκια τῆς ἦταν ἄσπρα-ἄσπρα καὶ τὰ μαγουλάκια τῆς τριανταφυλλένια. Ἦταν τόσο εὐχάριστο αὐτὸ.

Κ' εἶναι ἀκατανόητο πῶς τ' ἀνοιγμένα μὲ χαρὰ ἄσπρα δόντια ἀρχίζανε νὰ χτυποῦνε, τὰ φιλιὰ νὰ γίνωνται πικρά, καὶ μὲ φωνὲς στριγγλιάρικες ἀπ' ὅπου δὲν εἶχε φύγει ἀκόμα ἡ χαρὰ, ἀρχινάγαμε νὰ τρῶμε καὶ νὰ σκοτώνουμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Κ' ἐκείνη μὲ τ' ἄσπρα δοντάκια, κ' ἐκείνη χτυποῦσε τ' ἄρρωστο κι' ἀδύνατο κεφάλι μου, καὶ μὲ τὰ σουβλερά τῆς νύχια ξέσχιζε τὸ στῆθος μου, φτάνοντας ἴσαμε τὴν καρδιά—χτυποῦσε ἐμένα τὸ λεπρό, τὸν ἄρρωστο, τὸ φτωχό. Κι' αὐτὸ ἦταν πιὸ φριχτὸ ἀπ' τὴν ὀργή τῆς νύχτας κι' ἀπὸ τ' ἄκαρδο γέλιο τοῦ τοίχου. Κ' ἐγὼ ὁ λεπρὸς ἔκλαιγα κ' ἔτρεμα ἀπὸ φόβο καὶ σιγανά, κρυφὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, φιλοῦσα τὰ φριχτὰ ποδάρια τοῦ τοίχου, παρακαλώντας τον ν' ἀφίση μοναχὰ ἐμένα σ' ἐκείνον τὸν κόσμο, ὅπου δὲν ὑπάρχουν τρελλοὶ ποὺ σκοτώνονται ἀναμεταξύ τους. Ὁ ὑπουργὸς ὁμῶς τοίχος δὲ μ' ἄρηνε νὰ περάσω καὶ τότε τὸν ἔφτυνα, τὸν χτύπαγα μὲ τίς γροθιὲς κ' ἐφώναζα:

— Κοιτάχτε αὐτὸν τὸ φονιά! Κοιτάχτε πῶς γελά μὲ μᾶς!

Μὰ ἡ φωνή μου ἦταν ἀπ' τὴ μύτη κ' ἡ πνοή μου βρωμερή καὶ κανένας δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ ἐμένα τὸ λεπρό.

III

Καί πάλι συρθήκαμε ἐμεῖς κ' οἱ ἄλλοι λεπροί, καί πάλι γύρω μας ἄρχιζε ὁ θόρυβος, καί πάλι γύριζαν ἄφωνα ἐκεῖνοι οἱ τέττερις τινάζοντας τή σκόνη ἀπ' τὰ ροῦχα τους, καί γλείφοντας τίς ματωμένες πληγές τους. Ἐμεῖς ὅμως ἤμαστε κουρατμένοι, πονούσαμε κ' ἡ ζωὴ μᾶς βάραινε φριχτά. Ὁ συνοδός μου κάθισε χάμω χτυπώντας συμμετρικά τή γῆ μέ τὸ πρισμένο χέρι του. ἔλεγε γρήγορα-γρήγορα ἀπ' τή μύτη:

— Σκοτώστε μας. Σκοτώστε μας.

Με μιὰν ἀπότομη κίνηση πηδῆξαμε τότε στὰ πόδια καί ριχτήκαμε μέσα στοῦ πλήθους, ἐκεῖνο ὅμως τραθήχτηκε καί μεῖς εἶδαμε μουνχὰ πλάτες. Καί μεῖς χαιρετούσαμε τίς πλάτες καί παρκαχλούσαμε.

— Σκοτώστε μας!

Ἀκίνητες ὅμως καί βουδές ἦταν οἱ πλάτες, σὰ δεύτερος τοίχος. Ἦταν τόσο φριχτό νὰ μὴ βλέπῃς τὰ πρόσωπα τῶν ἀνθρώπων παρὰ μοναχὰ τίς πλάτες τους, ποὺ ἦταν ἀκίνητες καί κουφές. Καί νά, ὁ σύντροφός μου μὲ πκράτησε κ' ἔφυγε. Εἶδε ἓνα πρόσωπο, τὸ πρῶτο πρόσωπο, κ' ἐκεῖνο ἦταν ὅμοιο σὰν τὸ δικό του, πληγωμένο καί φριχτό. Μὰ τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἦταν γυναικεῖο. Κ' ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ χαμογελά καί νὰ τήνε τριγυρίζῃ, λυγίζοντας τὸ λαιμὸ καί σκαρπώντας γύρω του δυσωδία, μὰ κ' ἐκείνη τοῦ χαμογέ-

λαγε μὲ τὸ βαθυλιασμένο στόμα της, χαμηλώνοντας τὰ μάτια της ποὺ δὲν εἶχαν ματοτσιγόρα.

Κ' ἐπαντρευτήκανε οἱ δύο τους. Γιὰ μιὰ στιγμή ὀλωνῶνε τὰ πρόσωπα γύριταν πρὸς αὐτοὺς κ' ἓνα πλατὺ τρανταχτὸ γέλιο τίνιζε τὰ γερά κορμιά: τόσο ἦταν γελοῖοι τὴν ὥρα ποὺ ἐρωτοφέρνικνε ἀναμεταξύ τους. Γελοῦσα κ' ἐγὼ ὁ λεπρός.

Εἶναι κουτό, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ παντρεύεται κανεῖς, σὰν εἶναι τόσο ἄσχημος κι' ἄρρωτος.

— Βλάκα, — εἶπα κοροϊδευτικά. — Τὶ θὰ τήνε κάνης αὐτήν ;

Ὁ λεπρὸς χαμογέλασε μὲ ξιππασιά κι' ἀποκρίθηκε:

— Θὰ πουλάμε τίς πέτρες ποὺ πέφτουνε ἀπ' τὸν τοῖχο.

— Ἀμὲ τὰ παιδιὰ ;

— Τὰ παιδιὰ θὰ τὰ σκοτώνουμε.

Τὶ κουταμάρα: νὰ γεννᾶν παιδιὰ γιὰ νὰ τὰ σκοτώνουνε. Κ' ὕπερα θὰ τὸν ἀπικτήτη πολὺ γρήγορα: — ἔχει τόσο πονηρὰ μάτια.

VI

Τέλειωσαν τὴ δουλειά τους — ἐλεῖνοι ποὺ χτύπα-
γαν τὰ κούτελα στὸν τοῖχο, ὡς κι' ὁ ἄλλος ποὺ τὸν
βοήθαγε, κι' ὅταν ἐγὼ σύρθην κοντά τους, ὁ ἓνας
κρεμότανε σ' ἓνα γάντζο ποῦταν καρφωμένος στὸν
τοῖχο κ' ἦταν ζεστός ἀκόμα, ἐνῶ ὁ ἄλλος τραγοῦδαγε
σιγανὰ ἓνα χαρούμενο τραγουδάκι.

— Σύρε νά τὸ πῆς τοῦ πεινασμένου — πρόσταξα ἐγώ, κ' ἐκεῖνος πῆγε ὑπακούοντας σιγοτραγουδώντας.

Κ' ἐγὼ εἶδα πὼς ὁ πεινασμένος κουνήθηκε ἀπ' τὴν πέτρα του. Τρικλίζοντας, πέφτοντας, ἀγγίζοντας θ-λους μὲ τοὺς σουδλεροὺς ἀγκῶνες του, μιὰ περπατώντας μὲ τὰ τέσπερα, μιὰ σέρνοντας τὸ σκελεθρωμένο κορμί του, ζύγωνε στὸν τοῖχο, ὅπου ταλαντευότανε ὁ κρεμασμένος, κ' ἔτριζε γελώντας τὰ δόντια, χαρούμενα σὰν τὸ μικρὸ παιδί. Μοναχὰ ἓνα κομματάκι ποδιοῦ! Ἀργήσε ὅμως, κ' οἱ ἄλλοι, οἱ δυνατοί, τὸν πρόλαβαν. Σπρώχνοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, γρατσουνώντας καὶ δαγκώνοντας κύλισαν ἐπάνω στὸ σῶμα τοῦ κρεμασμένου, τραγανίζοντας τὰ ποδάρια του, ἐνῷ γλειφόντανε ὀρεχτικά, τσακίζοντας τὰ τραγανισμένα κόκκαλα. Κ' ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἄφηταν νὰ πλησιάσῃ. Μισοκάθησε μπροστά τους κοιτάζοντας πὼς τρώγανε οἱ ἄλλοι καὶ γλειφότανε μὲ τὴ στεγνὴ του γλώσσα, καὶ μιὰ ἀτέλειωτη κραυγὴ ἔβγαλνε ἀπ' τὸ μεγάλο κι' ἄδειο στόμα του.

— Πει-νῶ.

Τὶ ἄστεϊο ποῦ ἦταν : ἐκεῖνος πέθανε γιὰ τὸν πεινασμένο, ὥς τόσο γι' αὐτὸν δὲν ἔμεινε οὔτε ἓνα κομματάκι ἀπ' τὸ ποδάρι. Κ' ἐγὼ γελοῦτα, κι' ὁ ἄλλος λεπρὸς γελοῦτε, κ' ἡ γυνίκα του ποῦ ἦταν μπροστὰ ἀνοιγόκλεινε παράξενα τὰ πονηρὰ μάτια της : δὲν μπορούτε νὰ τὰ μισοκλείνῃ γιὰτὶ δὲν εἶχε μυτοτσίνουρα. Κ' ἐκεῖνος ἔτρυψε μὲ περισσύτερη δύναμη καὶ μανία :

— Πει-νῶ.

Μὰ ἡ βραχνάδα χάθηκε ἀπ' τὴ φωνή του, καὶ μ' ἓνα κρυσταλλένιο μεταλλικὸ ἦχο, ποὺ ἦταν διαπεραστικός καὶ καθάριος, σηκώθηκε ψηλά, χτυπήθηκε στὸν τοῖχο καὶ φεύγοντας ἀπ' ἐκεῖ πετοῦσε ἐπάνω στοὺς σκοτεινοὺς γκρεμοὺς καὶ στὶς ἀπρόμαλλες κορυφὰς τῶν βουνῶν.

Καὶ σὲ λίγο ἀρχίνησαν νὰ σκούζουν ὅλοι ὅσοι βρίσκονταν κοντὰ στὸν τοῖχο—κ' ἦταν τόσοι πολλοί, —σὰν τὶς ἀκρίδες, ἀχόρταγοι καὶ πεινασμένοι σὰν κι' αὐτές. Θηρροῦσε κανεὶς πῶς κι' αὐτὴ ἡ φλογισμένη γῆ ἀγκομαχοῦσε μέσα σ' ἀνυπόφορα μαρτύρια, ἀνοίγοντας διάπλατα τὸ πέτρινο στόμα της. Καὶ στὸ δάσος τὰ ξερὰ δέντρα, ποῦ γερναν στῶνα μέρος ἀπ' τὸν ἀέρα ποὺ φύσαγε μανιασμένα, φαινότανε σὰ νὰ σήκωναν κι' ἀπλωναν πρὸς τὸν τοῖχο τὰ σπασμωδικὰ τεντωμένα χέρια τους, ποὺ ἦταν ἀδύνατα, σκελεθρωμένα, ἀξιοθρήνητα, προκλητικὰ, κ' εἶχαν τόσην ἀπελπισία στὴν κίνησιν αὐτή, κι' ἀνατρίχιαζαν οἱ πέτρες κ' ἔφευγαν δειλὰ τ' ἄσπρα καὶ τὰ γαλάζια σύγνεφα. Ἀκίνητος ὅμως καὶ ψηλὸς ἦταν ὁ τοῖχος κι' ἀδιάφορα ἀντηχοῦσαν ἐπάνω του τὰ βουητὰ ποὺ διαπερνοῦσαν σχίζοντας καὶ ξεκοιλιάζοντας τὴν πηχτὴ βρωμερὴ ἀτμόσφαιρα.

V

Καὶ τὰ μάτια ὁλωνῶνε γύρισαν πρὸς τὸν τοῖχο κι' ἀχτίδες φλογερὰς χυνόντουσαν ἀπὸ μέσα τους.

Πίστευαν καὶ περίμεναν πῶς νὰ—νὰ θὰ πέσῃ ὁ τοῖχος καὶ θ' ἀνοίξῃ καινούριο κόσμος, καὶ τυφλωμένοι ἀπ' τὴν πίστη, ἔβλεπαν πιά πῶς ἄρχιζαν νὰ σαλεύουν οἱ πέτρες, πῶς ἀπ' τὰ θεμέλια ἔσκαμε τὴν κορφὴν τρεμούλιαζε τὸ πέτρινο σερπετό, ποῦ ἦτανε ποτισμένο ἀπ' τὸ αἷμα καὶ τ' ἀνθρώπινα μυκλά. Ἴσως πάλι νάταν τὰ δάκρυα ποῦ τρεμούλιαζαν στὰ μάτια μας καὶ μεῖς θαρρούσαμε, πῶς ἦταν ὁ τοῖχος, καὶ τότε γίνηκε πιὸ διαπεραστικὸ τὸ βουητό μας.

Ἡ ὀργὴ κι' ὁ θρίαμβος μιᾶς σύντομης νίκης ἀντήχησε μέσα του. Καὶ νά, τί γίνηκε τότε. Ψηλά, ἐπάνω σὲ μιὰ πέτρα ἀνέβηκε μιὰ γυναίκα γρη῏α κι' ἀδύνατῃ μὲ βαθουλισμένα ξερά μάγουλα καὶ μακρὰ μαλλιά, ἀχτένιστα, ποῦμοιαζαν μὲ λευκὴ χαίτη πεινασμένου γερόλυκου. Τὰ ροῦχα της ἦταν σχισμένα, δείχνοντας τοὺς κιτρινωποὺς κοκκαλιάρικους ὤμους καὶ τὰ στεγνὰ κρεμασμένα στήθια, ποῦδωσαν τὴ ζωὴ σὲ πολλοὺς καὶ ποῦ ἦταν τώρα στεγνὰ ἀπ' τὴ μητρότητα. Ἀπλώσε τὰ χέρια της στὸν τοῖχο καὶ τὰ βλέμματα ὀλωνῶνε τὴν ἀκολουθοῦσαν ; μίλησε κ' ἡ φωνὴ της εἶχε τόσο πόνο, ποῦ σῶπασε ντροπιασμένο τὸ ἀπελπιστικὸ σκούξιμο τοῦ πεινασμένου.

— Δὸς μου τὸ παιδί μου ! εἶπε ἡ γυναίκα.

Ὅλοι σιωποῦσαν χαμογελῶντας μὲ κακία καὶ περιμένοντας τί θ' ἀποκριθῇ ὁ τοῖχος. Ἐνας κοκκινόχκριζος λεκὲς φάνηκε ἐπάνω στὸν τοῖχο, κ' ἦταν τὰ μυαλὰ ἐκεινοῦ, ποῦ ἡ γυναίκα ὠνόμαζε «παιδί της» καὶ μεῖς περιμέναμε μ' ἀνυπομονησίᾳ, αὐστηρά, τί θ'

ἀποκρινότανε ὁ ἄτιμος φονιάς. Κ' ἦταν τέτοια σιγή γύρω μας π' ἀκουγότανε τὸ γλύτρημα ποῦκαναν τὰ σύγνεφα, ποῦ τρέχανε ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας· ὡς κ' ἡ νύχτα ἀκόμα κλείδωσε τοὺς στεναγμοὺς μέσα στὸ στήθος της καὶ μοναχὰ ξερνοῦσε μ' ἓνα ἐλαφρὸ σφύριγμα τὴν καφτὴ ἄμμο, ποῦ κατέτρωγε τὴς πληγές μας. Καὶ πάλι δούϊζε ἡ σκληρὴ καὶ πικρὴ ἀπαίτηση.

— Ἀκαρδε, δός μου τὸ παιδί μου !

Ὅλο κι' αὐστηρότερο, ὅλο καὶ σκληρότερο γινότανε τὸ χαμόγελό μας, μὰ ὁ ὑπουργὸς τοῖχος σιωποῦσε. Καὶ τότε ἀπ' τ' ἄφωνο πλῆθος βγήκε ἓνας ὁμορφος κι' αὐστηρὸς γέρος καὶ στάθηκε πλάϊ στὴ γυναίκα.

— Δός μου τὸ γιό μου ! εἶπε.

Τί ἄγρια ποῦ ἦταν καὶ τί εὐχάριστα ! Ἡ πλάτη μου ἀνατρίχιαζε ἀπὸ τὸ κρύο κ' οἱ μᾶσχάλες συστέλονταν ἀπὸ ἓνα κύμα ἀόρατης καὶ φριχτῆς δυνάμεις, ἐνῶ ὁ συνοδός μου μὲ σκουνοῦσε στὸ πλευρό, χτυπώντας τὰ δόντια κ' ἡ βρωμερὴ πνοή του ἔδωγινε συρρίζοντας σὰν ἓνα πλατὺ κύμα ἀπ' τὸ σάπιο στόμα του.

Καὶ νά, βγήκε ἀπὸ τὸ πλῆθος ἓνας ἀκόμη ἄνθρωπος κ' εἶπε :

— Δός μου τὸν ἀδερφό μου !

Κ' ἓνας ἄλλος βγήκε κ' εἶπε :

— Δός μου τὸ κορίτσι μου !

Καὶ τότες ἄρχισαν νὰ βγαίνουν ἄντρες καὶ γυ-

ναῖκες, γέροι καὶ νέοι, κι' ἄπλωναν τὰ χέρια κι' ἀλύγιστα ἤχοῦσε ἡ πικρὴ ἀπαίτησή τους :

Τότε κ' ἐγώ, ὁ λεπρός, ἐνοιῶσα δύνχμη μέτα μου καὶ θάρρος καὶ στάθηκα μπροστὰ καὶ φώναξα δυνατὰ κι' ἀπειλητικά :

— Φονιά ! Δός μου τὸν ἑαυτό μου !

Κ' ἐκεῖνος, — ἐκεῖνος σιωποῦσε. Πονηρὸς καὶ ψεύτικος, καμῶνοντας πῶς δὲν ἀκούει, κ' ἓνα ἄγριο γέλιο τράνταξε τὰ πληγιασμένα μάγουλά μου καὶ μιὰ τρελλή μανία γέμισε τὴς πονεμένες καρδιές μας. Κ' ἐκεῖνος ὅλο σιωποῦσε, ἀδιάφορα, κουτά. Τότε ἡ γυναῖκα τράνταξε μὲ ὀργή τὰ στεγνὰ κιτρινιασμένα χέρια τῆς καὶ τοῦ πέταξε σκληρά :

— Τότε, νῶσαι καταραμένος, ἐσὺ ποὺ σκότωσες τὸ παιδί μου !

Ὁ ἄρμος κι' αὐτεπὶ γέρος ἐπανελάθε.

— Νῶσαι καταραμένος !

Καὶ βουίζοντας μὲ χιλιόφωνους στεναγμοὺς ἐπανελάθε ὅλη ἡ γῆ :

— Νῶται καταραμένος ! Καταραμένος ! Καταραμένος !

VI

Βαθειὰ στέναξε ἡ μαύρη νύχτα καὶ σὰν ἓνα κῶμα ποὺ τὸ σήκωσε ὁ σίφουνας καὶ μ' ὅλο τὸ θάρος τοῦ ὄγκου του, ποῦσκούζε σὰν θεριό, τὸ πέταξε ἐπάνω στὰ δρόγια, κουνήθηκε ὅλος ὁ κόσμος κ' ἔκαμε νὰ χτυπήσουν ἐπάνω στὸν τοῖχο χιλιάδες στήθια ποὺ

ἦταν τεντωμένα καὶ γεμάτα μανία. Ψηλά, ἐπάνω στὰ θαρσειλίοντα σύγνεφα, πιτσίλιζε θάφοντάς τα ὁ κόκκινος ἀφρός, φάνταζαν τότε πύρινα καὶ φοδερά, ριχνοντας ἓνα κόκκινο φῶς κάτω, ἐκεῖ ποὺ ἀγκομαχοῦσε, κόχλαζε καὶ δούτιζε κάτι μικρὸ καὶ τιποτένιο, μὰ τόσο φριχτὰ πολυάριθμο, μαῦρο κι' ἀγριωπό.

Μὲ νεκρωμένο στενυχμό, γεμάτο ἀνείπωτο πόνο, πλημμύρισε τὸ κύμα, —μὰ ὁ τοῖχος στεκότανε ἀκίνητος καὶ σιωπηλός. Ὡς τόσο δὲ σιωποῦσε δειλὰ καὶ ντροπιασμένα, —σκυθρωπὰ κι' αὐστηρά — γαλήνιο ἦταν τὸ βλέμμα τῶν ἀσχημάτιστων ματιῶν του καὶ περήφανα. σὲ βασιλιάς ἔρριχνε ἀπὸ τοὺς ὤμους του τὴν κόκκινη πορφύρα, ποὺ σχηματίζονταν ἀπ' τὸ αἷμα ποὺ ἔτρεχε διασπικὰ ἐπάνω του, κ' οἱ ἄκρες της χάνονταν ἀνάμεσα στὰ παραμορφωμένα πτώματα.

Μὰ πεθαίνοντας κάθε στιγμή ἤμαστε ἀθάνατοι σὲν τοὺς θεούς. Καὶ πάλι ξαναδούϊζε τὸ πελώριο κύμα τῶν ἀνθρωπίνων κορμιῶν καὶ χύθηκε μ' ὅλη τὴ δύναμη ἐπάνω στὸν τοῖχο. Καὶ πάλι πλημμύριζε, κ' ἔτσι πολλές-πολλές φορές, ὡς ποὺ δὲν ἦρθε ἡ κούραση κι' ὁ θανατικὸς ὕπνος κ' ἡ σιγαλιά. Κ' ἐγὼ ὁ λεπρὸς στεκόμουν αἰμά του κ' ἔδλεπα πῶς ἀρχίναγε νὰ σαλεύῃ αὐτός, ὁ περήφανος βασιλιάς, κ' ἡ φρίκη τῆς πτώσης ἔτρεχε σὲ σπασμὸς ἀνάμεσα στίς πέτρες του.

— Πέφτει ! φώναξα ἐγώ. Ἀδέρφια, πέφτει !

— Γελιέσαι, λεπρέ, μ' ἀποκρίθηκαν τ' ἀδέρφια.

Καὶ τότε ἀρχίνητα νὰ τοὺς παρὰ κλῶ :

— Τί πειράζει κι' ἂν στέκεται ὁ τοῖχος, μήπως κάθε πτώμα δὲν εἶναι κ' ἓνα σκαλοπάτι ποὺ θὰ μᾶς φέρῃ στὴν κορφὴ του; Ἡμῶστε πολλοὶ κ' ἡ ζωὴ μας εἶναι βαρειά. Ἀς στρώσωμε μὲ πτώματα τὴ γῆ, ἐπάνω στὰ πτώματα θὰ ρίξωμε κι' ἄλλα πτώματα κ' ἔτσι θὰ φτάσωμε στὴν κορφή. Κι' ἂν μείνῃ κ' ἓνας μοναχὰ ζωντανὸς—αὐτὸς θὰ δῇ τὸν καινούριο κόσμο.

Μὲ μιὰ χαρούμενη ἐλπίδα κοίταξα γύρω μου—καὶ μόνο πλάτες εἶδα ἐγώ, ἀδιάφορες, καλοθρεμμένες, κουρασμένες. Σ' ἓνα ἀτέλειωτο χορὸ γύριζαν ἐκεῖνοι οἱ τέσσερις, ἔσμιγαν, χωρίζονταν, κ' ἡ μύρρη νύχτα ξερνοῦσε τὴ βρεμμένη ἄμμο, σὰν ἄρρωστη, καὶ σὰν ἓνας ὄγκος ἀκατάλυτος στεκότανε ὁ τοῖχος.

— Ἀδέρφια! ἰκέτευε ἐγώ. Ἀδέρφια!

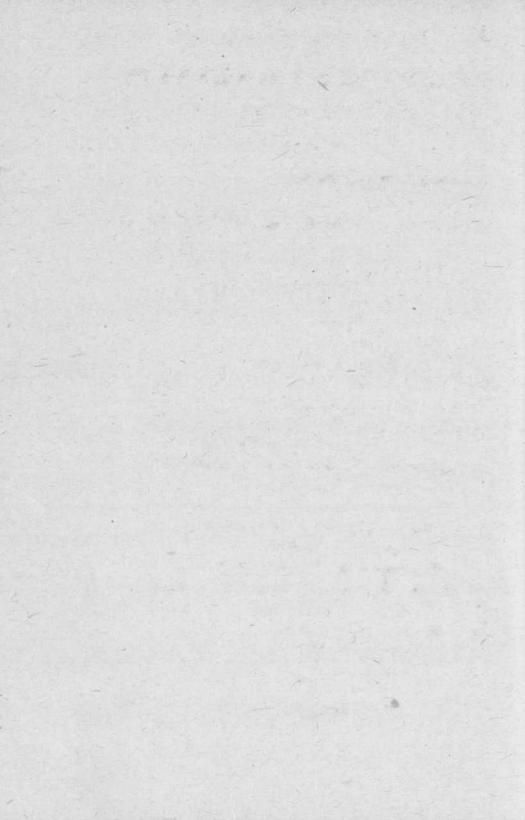
Μὰ ἡ φωνή μου ἦταν βραχνή, δγαίνοντας ἀπ' τὴ μύτη, κ' ἡ ἀνάσα μου βρωμερὴ καὶ κανεὶς δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ ἐμένα τὸ λεπρό.

Συμφορά!... Συμφορά!... Συμφορά!...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Λεωνίδας Ἀντρέγιεβ.....	Σελ.	5
Τὸ σκοτάδι.....	»	7
Στὴν ὁμίχλη.....	»	101
Ὁ Τεῖχος.....	»	173

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

42 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 42

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ,, Μεγ. 11×16

N ^ο 1.	Χάμσουν Κ. Βασίλισσα τοῦ Σαββᾶ καὶ ἄλλα διηγήματα	Δρ. 2.—
N ^ο 2.	Γκέϊγκερσταμ Γ. Τὸ Ἀγόρι τῆς κυρᾶ-Λένης διήγημα	» 1.75
N ^ο 3.	Κίλαντ Ἀλ. Ἡ Μάχη τοῦ Βατερλώ. Δύο φίλοι, διηγήματα	» 1.75
N ^ο 4.	Γκέϊγκερσταμ Γ. Ὁ Πέτρος με τὸνα μάτι. Χιονισμένος χειμῶνας	» 1.75
N ^ο 5.	Ἴψεν Ἐρρ. Ἐντα Γκάμπλερ. Δράμα σὲ 4 μέρη, μετάφρ. Λ. Κονκούλα	» 2.75
N ^ο 6.	Φλωμπέρ Γ. Μιά ἀπλοϊκὴ καρδιά, Ἡρωδιάς, διηγήματα	» 1.75
N ^ο 7.	Γκωτιέ Θ. Τὸ Κακὸ Μάα, Ρομάντσο.	» 2.50
N ^ο 8.	Γκαϊτε. Ἐρμάννος καὶ Δωροθέα. μετάφρασις Κ. Θεοτόκη	» 1.75
N ^ο 9.	Μπριέρσον Μ. Ἡ κόρη τοῦ Βουνού	» 2.50
N ^ο 10.	Χάϊτε Ε. Λυρικόν Ἰντερμέδιο. Μετάφρασις Λ. Κονκούλα	» 2.00
N ^ο 11.	Θεοτόκη Κ. Κατάδικος	» 2.50
N ^ο 12.	Ἀντρέγιεφ Δ. Τὸ σκοτάδι καὶ ἄλλα διηγήματα	» 2.50

Δραχμας 2,50.

IP 3450